D. AEGIDII COLVMNAE ROMANI,

ARCHIEPISCOPI BITVRICENSIS, ET

Aquitaniæ Primatis, Ordinis fratrum Eremitarum Sancti Auguſtini, doctoris clariſſimi,

LIBER DE RENVNTIATIONE PAPAE.

Vbi uniuerſi, qui in eccleſia ſunt, Ordinis ac Dignitatis gradus, pateſiunt & illuſtrantur.

Eiuſdem de Charactere Tractatus.

Eiuſdem, Quomodo Reges & Principes circa bona ad Coronam pertinentia, poſſunt liberalitatis opera exercere, Determinatio.

Nunc primùm in lucem editi.

ROMAE

Antonius Bladus excudebat.

X I I. *Cal, ſeptemb.*

M. D. L I I I I.

CVR ET QVANDO SCRIPTVM SIT HOC OPVS.

PHILIPPVS Pulcher Gallorum Rex in tantam diſcordiam cum Bonifacio VIII. Pontifice maximo peruenerat, vt ſuos proficiſci Romam, atq; illuc mittere pecuniam prohibuerit: & conuocatis ſacerdotibus et patritijs, iniurias quaſdam à Bonifacio acceptas, ipſumq; dolis et artibus occupauiſſe Pontificatum cõmemorauerit, denuncians ſe ad futuram ſedem apoſtolicam (tunc. n. ſua opinione ſedes vacauerat) appellare. Vnde grauiſſimæ ex hoc non ſine fidei et chriſtianæ religionis incõmodo factiones naſcebantur. Aliqui. n. Bonifacium tanq̃ verum Dei Vicarium amplectabantur. Nonnulli vero eum negligebant, dicentes ab eo deceptum Cæleſtinum voce tanq̃ cælitus miſſa per cannam ad eum facta, vt deſereret Pontificatum, et Bonifacium ſubſtitueret. Quidam etiam libris publicè editis perſuadere conabantur, Papatum minime renunciare poſſe. Aegidius itaq; volens animis labefactatis remedium aliquod afferre, præſentem compoſuit de Renunciatione Papæ Tractatum. In quo omni ſtudio contra eos contendit, qui uerſutis quibuſdam argutijs, homines ſimplices ſeducentes, conabantur omnem à ſubditis amouere obedientiam. Et poſtq̃ oſtendit nihil ſuas valere ratiocinationes et argutias, efficacibus rationibus, et exemplis concludit, & docet Cæleſtinum renunciare potuiſſe: cum ſtatutum diuinum ſit, quòd Papa, videns ſe ineptum ad vigilantiam dominici gregis, poſſit onus deponere, & ab hac abſolui iuriſdictione; ne eccleſia catholica, cuius caput ipſe eſt, ſua langueret imprudentia. Obiterq; monſtrat Bonifacium non illis dolis & artibus, ſed inſtinctu diuino atq; opere fuiſſe Ordinis & dignitatis gradus aſſecutum. Cuius rei fidem nobis etiam præſtare poſſunt, quæ in Chriſtiana Religione pro ſalute omnium peperit. Hic enim Pontifex è quibuſdam ſanctionibus ab eo, & nonnullis alijs ſuis prædeceſſoribus Romanis pontificibus editis, opera Gulielmi, Berengarij, & Richardi vſus, ſextum Decretalium librum confecit, & quinq; libris, à Gregorio iam ordinatis, coniunxit. Ludouicum item Gallici Regis ſanguine natum, in diuorum numerum retulit. Centeſimo quoq; anno Iobileum, quo plenam omnium delictorum remiſſionem viſitantes limina Apoſtolorum conſequerentur, poſt Moyſem primus obſeruari mandauit.

Digitized by Google

INDEX RERVM AC VERBORVM

inſignum in Aegidij Romani de Renuntiatione Papæ libellum.

Primus numerus paginam, ſecundus columnam indicant.

A

ABſolui à peccato ſeu culpa quid ſit. 20. 2.d

Aeternitas quid ſit. 24. 2.d.et inde

Anima poſt reſurrectionem cur non poterit ſeparari a corpore. 8. 2.c

in Anima ſeparata remanet character quantum ad decorē & gloriam. 16. 1.c

Archiepiſcopi poteſtas & officium. 13.4.c

B

Baptizare conuenit Sacerdoti ex officio, ſed non ſolenniter ſine opere epiſcopali. 15. 2.a. & inde

Baptiſmus ex opere operato confert gratiam, & imprimit characterem. 32.3.a

Bona ſunt in duplici differentia. 3.2.b

Bonifacius viij. non occupauit pontificatum tot dolis & artibus, vt nonnulli commemorant. 29.4.b

C

Cardinales & epiſcopi gerunt vices Apoſtolorum, ſed diuerſis rationibus. 17.4.d

Character ſecundū ſe quid importat. ij. 3.c. et 34.1.c

Character in tribus ſolūm ſacramentis imprimitur, & cur. ij, 3.d. et 34. 2.d

Character in quo puncto imprimatur in quolibet ordine. 34.3.d

Character ſuperior poteſt imprimi ſine inferiori. 12. 1.a et inde.

Characteris ſacerdotalis perfectio imprimitur in ordine epiſcopali. 12. 1.d

Character non imprimitur, nec perfectio characteris vltra ſimplicem epiſcopum. 13.4.b

Character remanet in anima ſeparata. 16.1.c. et 28.4.b

Chriſma requiritur ad ſolennitatem baptiſmi, & conſecrationem altaris. 12. 3.d

Charitas cur dicitur fuiſſe ſopita in Petro non extincta, dū negauit Chriſtum. 24.4.d

Chriſti ſacerdotium ſecundum ordinem Melchiſedec. 23. 3.d. et inde.

Chriſti remedium quomodo æternum vt inquit Paulus, ſi mūdus habuit initium, & habebit finem. 24. 1.a

Chriſtus mortuus ſecundum carnem, non dicebatur mortuus quātum ad ſacerdotium, et ad ſalutem noſtram. 25. 1.a. et inde.

Confirmatio alicuius in aliqua dignitate poteſt eſſe viſibilis & inuiſibilis. 23. 1.c

Confiteri peccata ſacerdoti cur tenemur. 20.4.a. et inde.

Coniugium quamuis bonum ſit, melius tamen eſt à coniugio abſtinere. 3. 3.d

Coniugium carnale in ſtatu Innocentiæ fuiſſet in officium, non in remedium. 14.4.d

Coniugium ſpirituale reperitur inter epiſcopum & eccleſiam. 14.4.b et quot modis habet eſſe: & quot modis poteſt ſolui. 15. 3.a

Corporalibus ſolum non meremur, nec demeremur. 34. 2. d

Corpus Chriſti in ſacramento, ex vi ſacramenti eſt ſeparatum à ſanguine, & è conuerſo. 28. 1.a

Creaturarum opere multa tolli poſſunt, quæ diuino opere fuerunt conſtituta. 17. 3.c

D

Dæmonum ac malorum hominum rabies. 22.4.d

Dei permiſſione aliquando res fiunt, aliquando diuina operatione. 7. 2.a. et 23. 2.a et col. 3.c

à Deo eſt ꝙ volumus bonum. 8. 1.b et 20. 4.c

Deus in omnibus eſt generaliter per præſentiam, eſſentiam, et potentiam: ſed in his quæ ſpectant ad ſalutem noſtram eſt Deus ſpecialiter. 4. 1.d

Deus non dat gratiam, niſi te ad ipſum per voluntatem conuertas. 6. 2.a et col. 3.d

Deus ſtatuit ꝙ Papa renuntiare poteſt. 8. 3.a

Dignitatum ordo in eccleſia ſumpſit originem à Gentilibus, & cur. 12. 2.d et inde.

Diſpoſitio ad gratiam ſit gratia. 8. 1.b

E

Eccleſia formata eſt ex latere Chriſti dormientis in cruce. 27.3.c

Eccleſia aſſimilatur tunicæ Chriſti inconſutili. 33.4.b

Eccleſia non poteſt exercere iudicium ſanguinis. 38. 1.d et inde

ad Epiſcoporum creationem quatuor concurrunt. 6. 4. d et 21.4.d et 22. 3.a

Epiſcopus non poteſt pro libito renuntiare, ſed ſolus Papa, & cur. 6.4.c et 16. 2.b

in Epiſcopatu non imprimitur character, ſed perfectio characteris ij. 3.a et 12. 1.c

Epiſcopatus an ſit Ordo. 12.4.a

Epiſcopus & ſacerdos quomodo differant. ij. 4 d

Epiſcoporum ordines ſeu gradus. 13. 2.a. et 17. 2.a

Epiſcopus & eccleſia coniugium ſpirituale conſtituunt, & quomodo. 14.4.b

Epiſcopus quilibet poteſt appellari ſummus ſacerdos. 17. 1.a et inde.

Epiſcopus quis poteſt eſſe nullam habeas iuriſdictionem. 19. 3.c et 22. 3.d

Epiſcopi et Cardinales gerunt vices Apoſtolorum, aliter tamen & aliter. 17. 4.d

Epiſcopis & prælatis vtilis exhortatio. 10. 1.c

F

Fidei articulum, Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos)exponit Aeg. 25. 1.a

Fides antiquorum & noſtra,vna eſt & eadem. 23.4.d.et 25.1.c

G

Gratiam non dat Deus, niſi nos ad ipſum per voluntatem cõuertamus.6.2.a.et col.3.d

H

Homo vnus poteſt aliquid operari in alio ad gratiæ infuſionem.8.1.d

I

Iuramentum & votum quomodo differant.21.2.b
Iuriſdictio non innititur characteri,aut perfectioni characteris.14.2.a.21.4.c.et 31.2.b

L

Lex quid ſit.22.4.c
in Lege ſcripta poterat quis ſaluari in gentilitate.13.2.d
per Legem diuinam multa ſunt, quæ opere creaturarum tolli poſſunt.18.2.a.

M

Malum non habet cauſam efficientẽ,ſed deficientem. 3.4.d
Matrimonium legitimum & perfectum, auctoritate papali diſſolui non poteſt.10.1.b
Melchiſedec cur ſine patre & matre dicitur.23.4.b

N

Neceſſitas duplex, conſequentiæ & conſequentis.19.4.d

O

Obligatio quinq; modis fit.18.3.b
Ordo ſacer quid ſit.12.4.d
Ordines ſacri in primitiua eccleſia dabantur per ſaltum. 12.1.a.et 35.4.a
Ordines minores cum ſuis actionibus. 34.4.b.& inde. Ordines ſacri cum ſuis officijs.35.1.c.& inde.
Ordinati ab epiſcopis ſchiſmaticis an ſuſcipiant characterẽ. 15.4.c
Ordo dignitatum in eccleſia ſumpſit originem à Gentilibus, & cur.12.d.& inde.

P

Pallium confertur Archiepiſcopo,& cur.13.4.c
Papa poteſt renuntiare non epiſcopus.7.1.a.ij.1.d.8.3.a et 32.4.d
Papæ ſolius eſt iura condere.9.1.b.et inde.
Papa non iudicatur à quoquã,niſi in hæreſim eſſet lapſus. 10.4.d.& inde.
Papa hæreticus non eſt papa.30.1.a
Papa poteſt deſinere eſſe papa, ſed ſimplex pontifex non poteſt deſinere eſſe ſimplex pontifex,16.2.b
Papatu acquiritur ſolum plena iuriſdictio poteſtatis. 14.2.a
Papa viuente,poſſunt ea quæ ſunt papæ committi alijs qui non ſunt papa.14.3.b
Papalis poteſtas perpetua eſt,14.2.a
Patres noſtri appellantur omnes illi qui intendunt ſaluti noſtræ.3.1.d
Peccatum ſeu culpa quid ſit 20.2.d
in Petro,cur dicitur, fuit ſopita charitas,non extincta, dum negauit Chriſtum.24.4.d
Poteſtas omnis præſertim eccleſiaſtica à Domino Deo eſt. 2.4.d.et inde.
Poteſtas excellentiæ, quam Chriſtus ſibi reſeruauit, conſiſtit in tribus.20.3.e
Prælatus nullus ſecundum antiqua iura poteſt deponi inuitè.21.1.d

Q

Quæſita.
Quomodo Chriſti ſacerdotium dicitur non habere initium neq; finem,cum mundus habuit initium, & habebit finem.24.1.a
Si epiſcopatus ſit Ordo.12.4.a
Si ordinati ab epiſcopis ſchiſmaticis vel hæreticis recipiãt characterem.15.4.c
Si papa cedens poſſit adhuc dici ſummus põtifex.17.2.a
Quomodo apoſtolus Heb. 7. volens conſtituere differentiã inter Leuiticum et Chriſti ſacerdotium,inquit,in ſacerdotio leuitico plures facti ſunt ſacerdotes: cum & ſub ſacerdotio Chriſti plures fiant quotidie ſacerdotes. 27.3.d
Quomodo ſacerdotium Chriſti dicitur immortale,ſi hoc faciendo eius mors commemoratur,29.1.d

R

Reges ſeu principes bona regni tripliciter habere dicuntur. 36.3.d
Rex nullo modo poteſt propria auctoritate bona Eccleſiæ accipere, quamuis vrgens eſſet neceſſitas. 36.4.d. 37.4.b
Reges non poſſunt à ſe elongare bona immobilia quæ ſunt in regno quantum ad patrocinium & defenſionem.37. 2.d.et 38.2.a
Regni communitas cur excogitata.37.2.c

S

Sacerdos & epiſcopus quomodo differunt.ij.4.d
Sacerdotes omnes æquales quoad Ordinem, non iuriſdictionem.16.4.b.27.1.a.31.2.a
Sacerdos ſimplex baptizat,conficit corpus Chriſti, ſed non ſolenniter ſine epiſcopo.12.3.b.et inde.
Sacerdos poteſt eſſe epiſcopali dignitate præditus, nullius tamen eccleſiæ epiſcopus.19.3.c
Sacerdotes omnes ſub ſacerdotio Chriſti dicuntur vnus & idem ſacerdos.27.2.c.et inde.
Sacerdotes noui teſtamenti ſunt immortales & quõ.29.1.c

in Sacerdotio ſunt gradus quantum ad ea quæ ſunt ordinis. 17.1.b
Sacerdotium Chriſti non habuit initium, neq; habebit finem. 23.3.d et inde.
in Sacramento Eucharistiæ cur annuntiatur mors Chriſti. 27.4.d
in Statu gentilitatis poterat eſſe ſalus. 13.2.d

T

Tempus & æternitas quomodo differunt. 25.4.a

V

Vinculum ſpirituale fortius eſt q̃ carnale, & quomodo. 9.3.d
Virtutes remanent in anima ſeparata. 25.2.c
Virtutibus non formaliter, ſed materialiter contingit aliquan do male vti. 3, 3.b
Voluntatis noſtræ libertas. 8.1.c
Voluntas conſtās eſt voluntas. 29.4.a. et 30.1.b.c
Votum quid ſit. 20.1.a. et 21.2.b. et inde.

Aliquot loci ſcripturæ ſacræ ab Aegidio paſſim hoc libello expoſiti.

Iob.12.e. Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & iudices in ſtuporem.4.2.b
Iob.36.a Deus potentes non abijcit, cum & ipſe ſit potens.3.1.d
Prouer.1.a Intelligens, gubernacula poſſidebit.22.1.b
Eccleſ.1.a Omnis ſapientia à Domino Deo eſt.3.1.c
Iſa.26.b Omnia enim opera noſtra operatus es nobis.6.1.a
Ezech.18.a Omnes animæ, meæ ſunt.6.1.a
Matth.10.b Eſtote ergo prudentes, ſicut ſerpentes.33.4.d
Matth.16.e Tibi dabo claues regni cœlorum.17.4.c
Matth.22.d Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.9.4.c
Luc.23.f Hodie mecum eris in paradiſo.25.1.b
Ioan.1.a Et ſine ipſo factum eſt nihil.4.1.a.et 6.3.c
Ioan.15.a Sine me nihil poteſtis facere.4.1.a
Rom.13.a Non eſt poteſtas niſi á Deo.3.4.d
Rom.13.b Ideo.n.et tributa præſtatis: miniſtri.n. Dei ſunt, in hoc ipſum ſeruientes.36.4.b.c
1.Cor.7.g Qui matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit: & qui non iungit, melius facit.3.3.d
1.Cor.9.b Nunquid de bobus cura eſt Deo?4.2.b
1.Cor.12.b Et quoſdam poſuit Deus in eccleſia, primum apoſtolos, ſecundo prophetas etcæt.17.4.b
1.Cor.13.b Charitas non quærit quæ ſua ſunt.9.4.d
Ephes.5.a Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filij chariſſimi. 1.2.d
Epheſ.5.e Viri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit eccleſiam. 9.4.c
Philip.3.d Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. 15.1.a
Heb.7. totum ferè exponitur, à cap.17. vſq; ad cap.23.

Decreti & Decretalium quidam canones explicati.

Accuſatio.cau.2.q.7.) 17.1.d
Ad hoc.extra de auctor.& vſu pallij. 17.2.a
Ad honorem.extra de auct.& vſu pallij.14.1.a
Electionem.diſt 79.) 21.1.c
Inter corporalia.extra de Transl.epiſcoporum.8.3.b.et 14.4.b.et 16.1.b.et 19.3.c.et 22.3.d
Liberti.el.2.Cau.32.q.2.) 14.2.a
Licet.extra de electione et electi poteſtate.30.3.d
Niſi.extra de auctor.& vſu pallij.13.4.c
Non aũt.Cau.7.q.4.) 27.3.c.et 32.1.a.et 33.1.a.et b
Nunc autem.diſt.21.) 10.4.c et 33.1.c
Pudenda.24 q.1.) 14.2.a
Quàm periculoſum.Cau.7.q.1.) ij.1.d
Sicut vir.Cau.7.q.1.) ij.1.c.14.4.c.21.1.d.32.1.d
Sicut.diſt.40.) 12.1.a et 32.2.d
Si publicis.Cau.22.q.4.) 20.1.c
Si tranſitus.diſt.79.) 21.1.c
olicitudo.diſt.52.) ij.4.c.

Errata ſic corrige.

Pa.	col.	lin.		
4	3	4	*mortale*	*morale*
7	2	14	Sic	Si
7	3	ij	*pōt.*	*pōt*
7	3	41	*qua oꝑantur*	*oꝑantur*
8	4	9	*ſuum,*	*ſuum:ſed*
8	4	12	*cedere.Ideo*	*cedere; ideo*
9	3	60	*colæ*	*copulæ*
9	4	3	*alia*	*aliam*
10	4	47	*grano*	*granum*
12	4	47	*non*	*nomen*
15	1	1	*ſummendæ*	*ſumendæ*
29	3	31	*numerantin*	*numerant in*

D. FRATRIS AEGIDII COLVMNAE Romani, Archiepiſcopi Bituricenſis, & Primatis Aquitaniæ, Ordinis fratrum Eremitarum Sancti Auguſtini, liber de Renunciatione Papæ.

Cap. I. *In quo eſt prologus huius libri, ubi oſtenditur, quæ fuit neceſſitas componẽdi hunc librũ, in quo agitur, Quòd Papa renunciare poteſt.*

Iob.8.a NON ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela aranearum fiducia eius. Quidam moderni temporis, de ſuo ſenſu nimiũ præſumentes, quaſdã rõnes ſophiſticas ad includẽdum mentes fidelium ediderunt: exinde confidentes de ſua vecordia in ſummum noſtrum Pontificem Sanctiſſimum patrem dominum Bonifacium Papam viii. diuina prouidentia verum Dei Vicarium, ac Sacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ ſponſum legitimũ impugnare ſunt conati; contra quos in perſona Dei dici poteſt verbum propoſitum, qđ legitur Iob.8. Non placebit ei (ideſt Deo) vecordia ſua (ideſt inſipientia ſua) & ſicut tela aranearũ fiducia eius (ideſt cuiuſlibet eorũ.) Dicitur enim eſſe vecordia, vel dicitur habere vecordiam, qui habet ve in corde, ideſt qui habet malum in corde. Itaq; ſicut in iſtis ſenſibilibus qui habent malum in oculis ſuis nõ bene vident quæ ſunt ſenſibilia, ſic qui habet vecordiam & qui habet malum in corde, non bene percipit quę ſunt intelligibilia. Et quia ex hoc dicitur quis inſipiens, quia habet obſcuratum cor, & non bene percipit hmõi intelligibilia, ipſa vecordia de qua tractatur in auctoritate propoſita, inſipientia dici poteſt. Vere ergo prædicti homines de ſua vecordia ſunt confiſi, quando credentes rationes facere efficaces, tela aranearum eſt eorũ fiducia: quia aranearum telas texere conuincuntur. De quibus dici poteſt quod dicitur Iſaiæ,
Iſa.59. Telas araneæ texuerunt. Omnis.n. uerborum ordinatio, (quia ſi ordinatè proferuntur verba ſibi inuicem ſunt cõnexa) textura quædam meritò nuncupatur. Et exinde inoleuit, quòd liber aliquis vbi ordinata & connexa ſunt verba, textus eſſe dicitur. Sed textura hmõi aliquãdo eſt ferrea & quaſi adamantina, ſecundũ quẽ
Proclus modum Proclus in de Diuina puidẽtia volens commendare Platonem, dicit, Plato adamantinis (vt eſt dicere) ſermonibus nos cogit. Ille quidẽ cogit aliquos adamantinis ſermonibus, qui rõnibus irrefragabilibus auditores cogit ſuis ſermonibus conſentire. Sed licet aliquando ita ſit
A vt textura verborum poſſit dici ferrea vel adamantina, multotiens tñ uel ex malitia affectus intellectum excæcante, vel ex ignorantia rõnis mentem obſcurante, verba prolata & rationes †confutæ ſunt, ſicut telæ aranearum: quæ ſic rumpuntur de facili, ꝙ inefficaces eſſe liquidò decernantur. †confeſſa Verum quia quãuis aranearum tela ſic ſcindatur faciliter, aliqua tñ animalia debilia quãtumcunq; ſint alis dotata, quibus ſuper terram ſunt apta nata efferri, aranearum etiam telis, vt viſibiliter percipimus, capiuntur. Sic & multi hominũ licet alas habeant rõnis, quibus hæc terrena debent volatu tranſcendere, illas tamen alas habent tm̃ debiles, ut texturis verborum inualidis, & rõnibus debilibus capiantur:
B quę telis aranearũ ſimiles eſſe cernuntur. Hinc ergo apparere poteſt, quæ fuit neceſſitas quæ nos mouit ad componendũ Tractatum huiuſmodi, vt ſolueremus rationes quaſdam, ꝙ ſummus Pontifex renũciare non poteſt, factas per præfatos uiros de ſua vecordia confidentes: in quo etiam Tractatu obuiamus quibuſdam aliis additamentis, quæ etiã ſuper vecordia ſunt fundata: nam omnia talia ſunt telæ aranearum. Tamen quia debilia volatilia aliquando telis talibus inuoluuntur, bonum eſt telas diſrumpere antedictas, vt cæteri Chriſtiani tanquam vera membra ſummum præſulem dominum Bonifacium ſuum caput legitimum recognoſcant.

Hæc ergo vecordia, ſuper qua quæque hmõi
C ſunt fundata, minime placet Deo: & qui tales telas ordiri vel texere ſunt conati, non Diuino cõſilio, nec diuino ſpiritu mouebantur. Ipſi ergo ſunt deſertores filii, quia deſerunt ſummum Patrem & vias aliorum tenere fidelium contempſerunt. Iſtis ergo ſic habẽtibus Ve in corde & nõ facientibus ſecundum diuinum conſiliũ, nec ordinantibus telam ſecundum diuinum ſpiritum, dici poteſt quod dicit Iſaiæ. 30. Væ filii deſertores, dicit Dñs, vt faceretis cõſilium, & nõ ex me: & ordiremini telam, & non per ſpiritũ meum. Iſa.30.a

Cap. II. *vbi agitur de ordine dicendorum.*

D DIxerunt Philoſophi, Duplex eſſe opus ſapientis in unaquaq; re, Non mentiri de quibus nouit, veritatem aſſerendo: & mentientem manifeſtare poſſe, falſitatem deſtruendo: hæc.n. duo, veritatem aſſerere, & falſitatem deſtruere, ſunt duo opera ſapientis in omni negocio. Hæc autem dicimus, non ꝙ ſimus illius demẽtiæ, quòd inter ſapientes nos connumerare velimus: dicimus tamẽ nos ſapientiam diligere & quantũ humana fragilitas ſinit, ſapientes imitari velle. Nec eſt arrogantiæ verbum ꝙ quis dicat ſe velle imitari ſapientes, cũ & Apoſtolus Paulus ad Eph. 5. ad imitandum Deum, qui eſt ipſa ſapientia, viriliter nos inducat, dicens, Eſtote ergo imita Eph.5.a

tores Dei, ſicut filii chariſſimi. Et quia debemus in omni negocio ſapientes pro viribus imitari, ideo in hoc tractatu, quem habemus præmanibus, in quo declarare intendimus, ꝙ ſũmus pontifex poteſt ſuo officio, ſiue ſuæ iuriſdictioni cedere, vt poſt ceſſionem deſinat eſſe Papa. Nam volumus illud duplex opus ſapientis prętactũ pro viribus exercere, videlicet non mentiri de quibus nouimus, veritatem aſſerendo: & mentientes manifeſtare, falſitatem deſtruendo. Sed his dictis, vt habeamus ordinẽ dictorũ, de quo agitur in hoc capitulo, oritur nobis rationalis quæſtio, Quid prædictorum prius eſt faciendum: vt Vtrũ prius ſit extirpanda falſitas, quàm veritas declaretur: an potius econuerſo. Huic autẽ q̃ſtioni videt̃ ſatisfacere verba philoſophi. Nam prius ait, ꝙ opus ſapientis eſt non mentiri de qua nouit veritatem: quod pertinet ad declarationem veritatis. Et poſtea ſubdit, ꝙ opus ſapientis eſt mentientes manifeſtare; quod pertinet ad extirpationem falſitatis. Igitur prius erit declaratio veritatis, quàm extirpatio falſitatis.

3.Ethic.c.4

Sed ille modus prioritatis non ſatisfacit Q̃ſtioni nr̃æ, de qua agitur in hoc capitulo. Certum eſt enim ꝙ declarare veritatem eſt prius q̃ extirpare falſitatem: ſed nõ oportet ꝙ ſit prius tempore, vel prius in executione, ſed eſt prius in intentione: nam extirpatio falſitatis eſt propter ſeminare & inſerere veritatem. Et quia declaratio veritatis in hoc negocio ſe habet vt finis, oportet ꝙ hoc ſit primũ in noſtra intentione, quia prius debet eſſe intentus finis, quàm ea quæ ſunt ad nem. Vel ſi volumus loqui de prioritate ſicut loquitur Auguſtinus. 12. Confeſſ. vbi diſtinguit modos prioritatis, dicemus, ꝙ declarare veritatem eſt prius electione, non tñ oportet quod ſit prius tempore, vel prius in executione. Nam & flos præcedit fructum, & fructus florem, vt idẽ ibidem Auguſt. tangit, quia flos pręcedit fructũ tẽpore & ſm executionem, natura quidẽ prius exequitur & prius facit flores & poſtea fructus; ſed fructus præcedit florem electione, quia eligibilior eſt fructus flore. Vel poſſumus tertio dicere, ꝙ declaratio veritatis eſt prius extirpatione falſitatis perfectione, quia hoc eſt pfectius q̃ illud. Igitur ſi philoſophus enumerando pręfata ſapientis opera, prius locutus eſt de aſſertione veritatis q̃ de deſtructione falſitatis, non propter hoc ſoluta eſt quæſtio noſtra, vt ſciamus, quo ordine procedẽdum eſt in hoc Tractatu, vtrum debeamus ipſum incipere a declaratione veritatis, & cõſumare ipſum in deſtructione falſitatis: vel potius ecõuerſo. Nã ſi philoſophus prius locutus eſt de declaratione veritatis, q̃ de deſtructione falſitatis, dicere poſſumus, ꝙ illa prioritas referenda eſt ad prioritatem ſecundũ intentionem, vel ſecundũ electionẽ, vel ſm perfectionẽ: nam hoc eſt eligibilius & debet eſſe quid magis intentũ. Sciendũ ergo, ꝙ hæc duo ſm vnũ modum accipiẽdi ſunt ſil' tpe, & ſm aliũ

A modũ accipiendi põt eſſe non ſil' tpe. Sunt.n. ſil' tpe, quia inſertio veritatis, & amotio falſitatis ſe vñr habere ad intellectum, ſicut inductio formę propoſitæ, & expulſio formæ oppoſitæ habent ſe ad materiam: expellendo.n. formam oppoſitam, a materia, inducimus in eam formã propoſitam & econuerſo. Sic & in propoſito, deſtruendo falſitatem, aliquomodo affirmamus veritatem & ecõuerſo. Propter ꝙ ſic loquẽdo de his duobus operibus, erunt ſimul tempore. Sed ſi quæratur, accipiendo hæc duo opera, vt ſunt ſimul tempore, Vtrum ſit inter ea aliq̃s prioritatis modus. Dici põt, ꝙ, vt tetigimus, idẽ eſt de veritate inſerendi in animo & falſitate expellenda ab eo, & de forma propoſita introducenda in materia & de oppoſita expellenda: q̃a

B licet illa ſint ſimul tẽpore, tñ ordine, generatione, & natura ſe pręcedunt. Dicimus enim ꝙ vnum præcedit alium natura, ideſt naturali intelligentia & naturali origine ſiue naturali generatione. Simul.n. tempore facta fuerunt ſol & ſplendor, quia ſtatim cum fuit ſol incepit ſplẽdere: tñ natura, ideſt naturali intelligentia ſol præceſſit ſuum ſplendorem. Naturale eſt.n. ꝙ prius intelligamus ſolem eſſe factum, & poſtea intelligamus ipſum ſplendere. Sic etiam naturali origine vel naturali generatione ſol præcedit ſplendorem: quia cũ natura ſplendoris deriuat̃ a natura ſolis, naturale eſt ꝙ prius fuerit factio & gñatio ſolis, & poſtea fuerit ſplendor ortus

C ab eo. Secundũ hunc autẽ modum loquit̃ Auguſt. 12. Confeſſ. ꝙ ſonus & cantus ſunt ſimul tempore, ſed ſonus eſt prior cantu origine; cantores.n. prius emittunt ſonum & cantant. Sed cum cantus ſit modulatio ſoni, quia hoc eſt cantus ſonus modulatus, cum modulatio ſonus ſit quædam proprietas eius, quia ſubiectum naturali origine & naturali intelligẽtia eſt prius ſua proprietate, ideo dictum eſt, ꝙ origine & generatione & etiam natura ſonus præcedit cantũ, licet ſint ſimul tempore. Quæ ſi velimus ad ꝓpoſitum aptare, dicemus, quod naturali origine & naturali intelligentia expulſio formæ oppoſitæ vno modo præcedit introductionẽ formæ propoſitæ, & alio modo econuerſo. Sic &

D expulſio falſitatis ab animo ſecundũ vnum modum præcedit introductionẽ veritatis, & ſecundum alium modũ econuerſo. Nam hęc expulſio & introductio formarũ vel comparant̃ ad materiam, quæ expoliata vnâ formâ introducit̃ aliam: vel comparantur ad agens, qui introducendo vnam formam, expellit aliam. Si ergo hæc duo comparantur ad materiam, quia forma ꝓpoſita non poteſt eſſe in materia, nec poteſt habere locum in ea, niſi expellatur inde forma oppoſita, ideo quantũ ad materiam primũ eſt expulſio formæ oppoſitæ, q̃ introductio propoſitæ. Sed ſi hæc comparantur ad agens, quia cũ agentis ſit imprimere, ſic materiæ eſt recipere, q̃a materia non põt recipere, niſi prius euacuat̃: ideo

ideo ſecundum naturalem noſtram intelligentiam primò euacuatur materia & expoliatur, q̃ introducatur & perficiatur. Sic cum agentis ſit imprimere, ſic materia recipiendo perficitur, ſicut agens imprimendo perficit. Agens ergo, imprimendo formā ꝓpoſitā, expellit oppoſitā: materia aūt qa euacuat̃ a forma oppoſita, iō induit̃ ꝓpoſita: pp ꝙ reſpectu materię, prius eſt expoliari, q̃ induī: reſpectu autem agentis, prius eſt induere, q̃ expoliare. Sic & de veritate & falſitate, vt ſi ſit falſitas ſiue error in animo; & aliquis velit inde expellere falſitatem, quantū eſt ex parte animi prius eſt expellere falſitatē q̃ inducat̃ veritas: ſed quantum eſt ex parte agentis, cum agens, ſiue doctor expellat falſitatem, inducendo veritatem, prius intellige, ꝙ agens veritatem inducat, q̃ quod falſitatē expellat. *Interpretis munus.* His itaq; pręlibatis, patet qūo loquendum eſt de prioritate & poſterioritate, prout hæc duo ſunt ſimul tēpore. Sed poſſumus loqui de his duobus etiā, put tempore ſe pręcedunt. Dicimus. n. ꝙ declarando aliquid, duo ſunt ibi fienda, videlicet, argumenta ad oppoſitum deſtruere, & argumenta ad propoſitum conſtruere. Et licet vtrūq; faciēdo deſtruatur falſitas, & aſſeretur veritas, quia & qui ſoluit argumēta oppoſita, falſitatem deſtruit & veritatem aſſerit, & etiā qui cōſtruit argumenta propoſita, quodāmodo vtrūq; facit: attamen in deſtruendo argumenta oppoſita, magis videmur extirpare falſitatem, in coſtruendo autem argumēta propoſita, magis videmur aſſerere veritatem. Hoc modo ergo veritatem aſſerere, & falſitatem deſtruere pn̄t ſe inuicem tempore præcedere, quia pōt quis primum argumenta oppoſita deſtruere, & poſtea propoſita conſtruere, & pōt etiam econuerſo. In hoc ergo ſtat Quæſtio noſtra principaliter, an ſint argumēta oppoſita per aduerſarios facta prius ſoluenda, vt deſtruatur falſitas; & poſtea ſint argumenta propoſita cōſtruenda, vt aſſeratur veritas: vel fiendum ſit econuerſo. Aduertendum itaq; ꝙ ſi inſtruendi per doctrinam aliquā non eſſent ipſi infecti, nec infeciſſent alios, rōnabiliter poſſet dubitari à quo eſſet inchoandū, Vtrū ab informatione veritatis argumenta propoſita conſtruendo, vel ab expulſione falſitatis argumenta oppoſita diſſoluendo. Sed ſi inſtruendi per doctrinam aliq̃, vel ſi compellendi ad cōfitendum aliquā veritatem ſunt infecti, vel (ꝙ peius eſt) ſi aliquos infecerunt, quia animus infectus nō recipit doctrinam, niſi expulſa infectione, rebus ſic ſe habentibus, primum eſt expellēda falſitas, & infectio ab anima, diſſoluendo argumenta oppoſita: & poſtea inferenda eſt veritas, conſtruendo & firmando argumenta propoſita, quia, vt vult Philoſophus in Rhetoricis, *3. Rhet. c. 14* Oportet facere locum futuræ orationi. Animus ergo falſitate plenus nō pōt veritate repleri, niſi prius inde falſitas expellatur. Sicut vas amaritudine plenum, non pōt repleri dulcedi-

A ne, niſi prius amaritudo inde euacuetur: in vaſe.n. amaritudine repleto, non eſt locus, vbi recipiatur dulcedo. Si ergo volumus facere locū dulcedini recipiendæ, ſunt inde prius amaritudines repellendæ. Sic cum eſt in anima error & falſitas, non eſt ibi locus, vbi recipitur veritas, niſi inde falſitas expellatur: quilibet.n. abominatur quodcūq; contrarium. Ita prius oſtendēdum eſt aduerſario, quòd ſua dicta ſint falſa, vt ex hoc poſſit acquieſcere veritati. Et ſi dicatur, quòd ſic arguentes vel ſatisfacientes nō credūt corde quod proferunt ore: quod in hac materia credimus verum eſſe, vt & ipſi veritatis aduerſarii corde non credant, quod ore pronunciant. Dicimus, quòd tanto magis eſt cum eis B prius extirpanda falſitas & ſunt diſſoluenda eorum argumenta oppoſita quàm ſint conſtruenda propoſita, quia tales pertinaciores eſſe cōſueuerunt in eorum dictis q̃ alii. His itaq; omnibus enarratis, hoc ordine procedemus in hoc tractatu, quia prius enarrabimus argumenta oppoſita huic veritati, Quòd Papa renūciare poteſt. Secundo illa argumenta oppoſita diſſoluemus. Tertio, quia aduerſarii præter falſitatem, quam aſſerunt, quòd Papa renunciare non poteſt, aliqua etiam alia plura ſuperaddiderunt, ideo illa ſuperaddita enūciabimus. Quarto his ſupadditis obuiabimus: ex quibus omnibus deſtruetur falſitas. Quinto & vltimo faciemus argumenta & rationes idoneas ad noſtrum ꝓpo- C ſitum, Quòd Papa renunciare poſſit: ex quibus declarabitur veritas. Quo facto, imponemus finem his nr̄is dictis, & cōſumabimus opus nr̄m.

Cap. III. In quo ponuntur duodecim rationes, quas faciunt aduerſarij ueritatis, Quòd Papa renunciare non poteſt.

PErmiſſo itaq; ordine dicendorū, volumus exequi hunc Tractatū ſecundum prætaxatū ordinem, ſecundum quē primò ponendæ ſunt rationes, quas faciunt aduerſarii noſtri. D Quarū prima ſumitur ex eo quòd *Prima* Papatus, vt dicunt, a ſolo Deo eſt: Sed quæ a Deo vel ab aliquo ſuperiori committunt̃, a nullo poſſunt inferiori remoueri: & ſic papalis poteſtas, quæ a ſolo Deo committit̃, a nullo inferiori remoueri poſſe videt̃. Secunda ratio ſumi- *Secunda* tur ex eo quia nullus poteſt auctoritatē vel dignitatem aliquā auferre, quā conferre non poteſt: Sed auctoritatem papalem nullus conferre poteſt, niſi Deus; ergo neq; eam auferre: ſed ſi teneret renunciatio, auferretur papalis poteſtas; Ergo renunciatio videt̃ fieri nō poſſe. Ter- *Tertia* tia ratio, etiam Decretalis Inter corporalia, expreſſe innuit, quòd depoſitio Epiſcoporū, trāſlatio eorum, & abſolutio eorum per ceſſionem ſoli Papę eſt reſeruata: nec etiam ipſi Papæ cō-

A cederetur niſi inquãtum Papa quodammodo Deus eſt, ideſt Dei Vicarius, vt patet ex textu: ergo remotio ipſius Papę, quia Papatus omnes dignitates excellit, ꝑ nullum ſuperiorem poteſt fieri. Nulla.n. ratio capit ꝙ Deus voluerit inferiores dignitates per ipſum Deum tm̃. aut per eorum ſuperiorum dignitatem tolli poſſe, nec per ipſum ſuperiorem, niſi inquantũ ipſe ſuperior ſcilicet Papa eſt Dei vicarius: et tamen voluit ipſum Papatum, quæ eſt ſumma dignitas, quæ proprie chriſti eſt, ne dum per inferiorem Deo, ſed etiam per inferiorem ſeipſa dignitate tolli poſſe. Et ſic ſolus Deus videť tollere poſſe papatum, & nullus alter, ſicut multipliciter videtur colligi ex textu prædictæ Decretalis.

Quarta Quarta ratio ſumitur ex eo ꝙ ſumma virtus increata per nullam virtutem creatam videť poſſe tolli: ſed Papatus eſt ſumma poteſtas increata, ergo per nullam virtutem creatam tolli poſſe videť.

Quinta Quinta ratio ſumitur ex eo, ꝙ nec Papa nec tota creaturarum vniuerſitas pōt facere ꝙ aliquis pontifex non ſit pontifex; ergo multo magis non videť poſſe facere, ꝙ ſummus pontifex nõ ſit ſummus pontifex: nam minus eſt tollere ſimpliciter pontificem, q̃ ſummum Pontificem; ergo cum ſimplicem pontificem nullus pōt tollere niſi Deus, nec ſummũ pontificem vr̃ aliq̃s poſſe tollere niſi Deus. Quod fieret, ſi renunciare poſſet, ita ꝙ valeret eius renunciatio.

Sexta Sexta rō ex eo, ꝙ papa non eſt Papa niſi per legem diuinam, & non per legẽ alicuius creaturę, nec omnium creaturarũ ſimul. Ergo nullo modo videtur ꝙ Papa poſſit eximi quod non ſit Papa. Non.n Papa ex quo conſentit & ſubiicit ſe legi ſponſæ, pōt eſſe non Papa per aliquã creaturã, neq; per omnes ſimul; vt videť.

Septima Septima ratio, ex eo quod nullus poteſt tollere votũ alicuius, ſeu ab ipſo abſoluere, niſi ille qui eſt ſupra votum: ſed papatus eſt quoddã votũ maximũ ſup omnia vota: nã vouet papa de facto ipſi Deo, quod curã habebit vniuerſaliter gregis ſui, totius.ſ. vniuerſalis Eccleſię: & quod de ipſis reddet rõnem. Ergo ab iſto, ſolus eum Deus abſoluere poſſe videť. Ergo de papa nullo modo vr̃ fieri poſſe nõ papa, niſi tantũmodo a ſolo Deo aliqua rõne. Nullus.n. alieno obligatus poteſt ab obligatione ſeipſum abſoluere, qua tenetur obnoxius, maxime ſuperiori obligatus: ſed papa nullum habet ſuperiorem niſi Deum, & per papatũ ſe Deo obligauit. Ergo a nullo vr̃ poſſe abſolui niſi a Deo.

Octaua Octaua ratio, ex eo quod nullus videť ſeipſum poſſe abſoluere; ſed ſi valeret renuntiatio, videreť quod ſeipſum poſſet abſoluere.

Nona Nona ratio, ex eo quod papalis obligatio non vr̃ poſſe tolli niſi per maiorẽ poteſtatem q̃ papalis ſit, ſed nulla potentia creata eſt maior q̃ papalis: ergo fieri nõ poteſt quod ꝑ papam, nec per aliquod aliud, niſi per Deum; vt q ſemel eſt papa, non ſit ſemper papa, dum viuit, vt videť.

Decima Decima ratio, ex eo quod nulla dignitas eccleſiaſtica poſt legitimam confirmationẽ poteſt tolli, niſi per eius ſuperiorem; ſed papa ſolus Deus eſt maior. ergo a ſolo Deo tolli poſſe vr̃.

Vndecima Vndecima ratio, ex eo quod Apoſtolus vult & probat ſacerdotium chriſti eſſe in æternum: ſi adiungit in ęternũ in ſacerdotem, ſequitur ipſum eſſe ſacerdotem in æternũ: ergo nullo modo poteſt eſſe vita ſummi Põtificis & ſummi ſacerdotis ſine ſummo ſacerdotio, ergo renuntiare non pōt vt vr̃: & minus extraneum & rõne remotũ apparet quod ſummus pontifex, qui eſt verus ſucceſſor & vicarius Ieſu Chriſti, qui eſt ſacerdos in æternum, poſſit abſolui ab aliquo, quàm ab ipſo Deo, & quãdiu vixerit nõ maneat ſummus pontifex, & quod aliquo modo B poteſt eſſe vita ſũmi ſacerdotis ſine ſummo ſacerdotio, vt videť. *Heb.7.*

Duodecima. Duodecima ratio, ex eo ꝙ ſi diceretur, quod vita ſummi ſacerdotis eſſe ſine ſummo ſacerdotio, argumentum Apoſtoli, vbi dicit, Secundũ legem Moſaicam plures facti ſunt ſacerdotes &c. penitus nullum videreť eſſe, ſed falſitatẽ contineret. Nam poſſet argui contra ipſum, Quare chriſtus ſempiternum habet ſacerdotium. Rñdet Apoſtolus, eo quod manet in ęternum. Dico tibi beate Apoſtole, Non eſt verum, quia poteſt in vita ſua renũtiare, & ſic non erit ſacerdos amplius. Ex hac ergo poſitione, quod papa renuntiare poteſt, totius ſacræ ſcripturæ & verbi Apoſtoli falſitas ſequi videretur; & ex multis aliis rõnabilibus & euidentibus C cauſis, hoc ipſum, Vtrum Papa renũtiare poſſit, videtur veriſimiliter & iuſtiſſime in dubitationẽ deduci. Hęc igitur ſunt illæ duodecim rõnes, quas faciunt pręfati aduerſarii veritatis, Quod papa renuntiare non poteſt.

Cap. IIII. vbi declaratur, quomodo omnis poteſtas & ſpecialiter poteſtas eccleſiaſtica eſt a Deo.

PRæmiſſis rationibus aduerſariorum ſecundũ ordinẽ ante factũ, conſequens eſt, quod omnes rõnes dictas per ſingula perſoluamus. Habent autem rõnes illæ ꝑ D magna parte hoc fundamentum, Quod quia poteſtas papalis eſt a Deo, ideo per ſolum Deũ tolli poteſt. Et quia ſecundũ philoſophum, Vero verum conſonat, falſo autem cito diſſonat verum: ratio, quæ verũ dicit in aliqua materia, quanto magis pertractat illam materiam, tanto magis apparet dictum ſuum eſſe verũ. Si autem falſum dicat, pertractãdo veritatem, in materia illa cito veritas diſſonabit falſitati, & cito apparere poterit dictum illud eſſe falſum. Ea ꝑpter de poteſtate, Quomodo eſt a Deo, volumus ſpeciale capitulum facere, vt veritate huius pertractata, clare apparere poſſit, quod licet poteſtas papalis ſit a Deo, hoc tamen non obſtante, papa renuntiare poteſt. Continet ergo hoc capitulum

tulum(vt patet)ex ſua rubrica duo. Primũ quidem eſt, ꝙ omnis poteſtas eſt a Deo. Secundũ quidem eſt, quod poteſtas Eccleſiaſtica quodã ſpeciali modo dicitur eſſe a Deo. Propter primum ſciendum, ꝙ, quantũ ad præſens ſpectat, quinq; viis ꝓbare poſſumus, ꝙ omnis poteſtas eſt a Deo, vt ex his viis habeamus materiam inueſtigandi, ꝙ multa ſunt a Deo, quæ poſſunt tolli operatione humana. Prima quidem via ſumitur ex ipſa poteſtate. Secunda vero ex ipſis rebus, qbus innititur poteſtas. Tertia quidẽ ex ordine, quem videmus in poteſtatibus. Quarta autem ex cauſalitate, quæ competit poteſtati. Quinta & vltima ex actibus vel ex operibus, ex quibus habet eſſe poteſtas. Prima autem via ſic patet. Poſſumus.n. dare quandã maximam generalem, quod qñ aliquid reperitur in ſuperioribus & in inferioribus, illud repertum in ſuperioribus eſt cauſa repertorum in inferioribus, vt puta ſi motus reperitur in cæleſtibus, tanquã in ſuperioribus, & in iſtis aliis, tanquã in inferioribus, conſequens eſt, quod motus cæli ſit cauſa omnium aliorũ motuũ. Propter quod dicitᷣ. 8. Phyſ. Motus cęli eſt vita in entibus. Quia ſicut viuum differt a non viuo, ex eo quod viuũ mouetur, non viuum non mouetᷣ, cum omnia moueantur ꝑpter motum cæli, ideo motus cęli, ꝑ quem mouentᷣ omnia, erit quaſi vita omnium. Et ſi hoc dictum, eſt dubium in creaturis prout cõparãtur ad creaturas, nullo autem modo dubium eſt prout creaturę comparantᷣ ad Deum, quia ſiquid reperitᷣ in Deo & in creaturis, oportet quod id repertum in Deo ſit cauſa repertorum in creaturis; vt ſi ſapientia reperitᷣ in Deo & in creaturis, oportet quod ſapientia reperta in Deo, ſit cauſa cuiuſq; ſapientiæ repertæ in creaturis. Secundum quẽ modum habetᷣ Eccleſiaſtici primo, Omnis ſapientia a Domino Deo eſt. Et ibidem ſubditᷣ, Fons ſapientiæ uerbũ Dei in excelſis. Igitur ſi ſapientia eſt in Deo, ſiue in excelſis, oportet quod illa ſapientia ſe habeat vt fons, a quo omnis alia ſapientia deriuatur. Secundũ hunc etiam modũ loquitur Apoſtolus ad Eph. 3. cum ait. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem Dñi noſtri Ieſu chriſti, ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur. Vr̃.n. eſſe ratio Apoſtoli, quia eſt paternitas in diuinis, oportet quod ex illa paternitate eſſe habeat quæcunq; alia paternitas: ſiue paternitas illa ſit in cęlis quantũ ad Angelos, qui ſunt patres noſtri inquantũ intendunt ſaluti noſtræ: ſiue ſit in terris quantum ad homines, qui vt alios generant, vel vt alios regunt, ſunt eorũ patres. Si ergo potẽtia eſt in diuinis, quia Deus eſt ſumme omnipotẽs, oportet quod ab illa potentia omnis alia potentia deriuetur. Secundũ hunc itaq; modum põt exponi illud quod habetur Iob, 36. Deus potentes non abiicit, cum & ipſe ſit potens. Spectat.n. ad quenlibet agentem diligere opera ſua, iuxta illud Sapientię vndecimo. Diligis.n. omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorũ quæ feciſti. Quia ergo omnia ſunt opera Dei, omnia diliguntur a Deo inquantũ ſunt opera eius. Si ergo potentia reperitur in Deo, & in creaturis, oportet quod potentia creaturarum deriuata ſit a potentia Dei. Exponatur ergo ſic verbum, qđ habetᷣ in Iob, quod cũ Deus potẽs ſit, oportet quod a potentia eius ſint omnes alii potentes: et quia nullus abiicit opa ſua, conſequens eſt, quod Deus potentes non abiicit, cum & ipſe ſit potens, a qua potentia omnis alia potentia deriuatur. Secunda via ad hoc idẽ ſumitur ex ipſis rebus, quibus innititur ipſa potentia: hmõi autem res, quibus potentia innititᷣ, ſunt bona interiora & etiã bona exteriora. Nã per vtraq; bona ſumus potentes ad aliqua, ad quæ non eſſemus, ſi careremus illis bonis. Vocamus.n. bona interiora, quęcũq; ſunt in nobis, ſiue ſint bona corporalia, cuiuſmodi ſunt mẽbra noſtra: ſiue ſint virtutes fundatæ in corporalibus, ſicut ſunt potẽtiæ motiuæ & ſenſitiuę, tam exteriores ſicut ſunt quinq; ſenſus, ꝗ etiam interiores ſicut ſũt ſenſus cõmunis, imaginatio, æſtimatiua, memoria, & hmõi: ſiue ſint potentię nõ organicę, ſicut ſunt intellectus & voluntas. Per oĩa.n. illa bõa, quę ſunt in nobis, ſumus potentes ad aliqua faciẽda, vt per mẽbra multa facimus, quæ ſine membris facere non poſſemus. Et per potentias motiuas & per ſenſitiuas exteriores, vt per viſum, auditum, & hmõi multa poſſumus, quæ ſine illis non poſſemus: ſic per potentias ſenſitiuas interiores, vt per ſenſum cõmunem, & æſtimatiuam, & memoriam multa operari poſſumus, quæ non poſſemus ſine illis. Per potentias.n. non organicas, vt per intellectum & rõnem, multa poſſumus, quę non poſſemus ſine illis: immo philoſophus in. 1. Politicorum vocat intellectũ & rõnem eſſe ſęuiſſima arma. Propter quod hominem perfectũ virtute dicit eſſe animalium optimum, ſeparatum autem a lege & iuſtitia dicit eſſe animalium peſſimũ, quia, vt ait, habet ſęuiſſima arma: habet.n. intellectũ & rõnem, quæ ſi vult conuertere ad bonũ, erit optimus animalium, ſi ad malũ erit peſſimus. Fundatur ergo potentia noſtra in bonis, quæ ſunt in nobis. Fundatur etiam & in bonis, quæ ſunt extra nos vtputa in diuitiis, & in facultatibus. Multa.n. poſſumus per facultates & per diuitias, quæ ſine illis non poſſemus. In his ergo duobus generibus bonorũ, vt in bonis exterioribus & interioribus, conſiſtit omnis potẽtia noſtra, vel etiam cuiuſcunq; creaturæ. Quod ſi dicatur, quod etiam potentia noſtra cõſiſtit in habendo amicos, in habendo ſubiectos. Conſtat, quod & hęc reducuntur ad illa, quia ſi ſubditi vel amici non haberent bona exteriora vel interiora, in nullo eſſemus potentiores ꝑpter eos. Si ergo omnis potentia noſtra vel cuiuſcunq; creaturæ fundatᷣ in bonis exterioribus vel interioribus, dubitare an omnis potentia ſit a Deo,

eſt dubitare an omnia bona ſint a Deo. Cũ er
go certum ſit omnia bona eſſe a Deo, certũ eſt
omnem potentiam eſſe ab ipſo. Et ex hoc illa
3.Top.c.3. conſideratio Topica dicit, Potentiam eſſe de
genere bonorũ, quia ſemper fundatur in aliqui
bus bonis. Omnis ergo potentia, vt diximus,
Potentia ſẽper eſt bona, eius autem uſus an ceps eſt. eſt a Deo, quia omnia bona ſunt a Deo. Et exin
de ſequitur, ꝙ potentia ſemper ſit bona, q̃a res
in q̃bus fundatur ſemper bonæ ſunt: vſus tamẽ
potentiæ põt eſſe bonus & non bonus. Nam
& membris propriis vti poſſumus bene & non
bene. Et potẽtiis tam ſubiectiuis, q̃ motiuis, qui
bus etiam potẽtes ſumus, vti poſſumus bene &
non bene. Ipſo. n. intellectu & ipſa rõne, & ipſis
actibus, & ſcientiis, quæ ſunt ſæuiſſima arma qñ
eis male vtimur, & optima arma quando bñ vti
mur ipſis, poſſumus vti bene & non bene. Diui
tiis etiam & facultatibus poteſt quis bene & nõ
Cap. 1. circa finem. bene vti. Ideo dicit̃ in primo Rhetoricorum ꝙ
hoc eſt cõe cum omnibus bonis (exceptis vir
tutibus) puta robore, ſanitate, diuitiis, amicitia:
talibus. n. quis p̃derit vtens iuſte, & nocebit, ſup
ple, vtens iniuſte. Omnium. n. talium bonorum,
per quæ potentes ſumus, vſus põt eſſe bonus &
non bonus. Ipſis etiam virtutibus non formali
ter, ſed materialiter contingit aliqñ male vti, vt
Aeg. in cap. 1. lib. 1. Rhet. puta quando de virtutibus ſuperbimus. Forma
liter. n. virtutibus ſemper bene vtimur, quia vir
tutes de ſe ſemper inclinant ad bonum: ſed ma
terialiter accipiendo virtutes, nõ prout per eas
perfecti & informati agimus, ſed prout ſunt ma
teria & obiectum noſtræ cõſiderationis, & pro
ut de eis poſſumus ſuperbire, ſic virtutibus poſ
ſumus male vti. Ipſis etiam bonis exterioribus, p
quæ multotiens potentes ſumus, bene & male
vti poſſumus. Et quia loquendũ eſt de poteſta
te, ſicut loquimur de rebus, ſuper quibus funda
tur poteſtas: ſicut res ſemper ſunt bonæ, ſed ea
rum vſus põt eſſe non bonus: ſic poteſtas ſemp
eſt bona, ſed eius vſus poteſt eſſe non bonus.
Non. n. vitiatur aurum, nec dr̃ aurum eſſe non
bonum, propter hoc ꝙ aliquis eo male vtatur.
Cap. 1. Ideo dr̃ in. 5. Ethicorũ, Debemus orare ꝙ diui
tiæ, quæ ſunt bonæ in ſe, ſint bonæ nobis. Bo
nę. n. ſunt diuitiæ, ſed ſunt malę ei qui eis male
vtitur. Sic cũ omnes res bonę ſint, ſunt tñ ma
læ, male vtenti. Ita & poteſtas quęlibet bona
eſt, ſed poteſt eſſe mala male vtenti. Aduerten
dum tamẽ, ꝙ licet res quælibet bonæ ſint, mul
totiens bonum eſt abſtinere a multis bonis, vt
Coniugium. vacemus maioribus bonis. Et q̃uis coniugium
bonum ſit, bonum eſt a connubio abſtinere, vt
virgines exiſtentes magis poſſimus vacare diui
1. cor. 7. g. nis. Ideo dicit Apoſtolus prima Cor. 7. Qui
matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit;
& qui non iungit, melius facit. Sic & de rebus tẽ
poralibus, licet ipſę bonæ ſint, abrenunciare eſt
eis vt poſſit quis liberius vacare diuinis, põt eſſe
perfectioris meriti. Sic & poteſtates quantum
cũq; bonæ ſint, a multis tñ poteſtatibus abſtinẽ

A do, poteſt nobis eſſe ad meritum. Attamen p
pter cõmune bonum põt multotiens eſſe maio
ris meriti ſe poteſtatibus implicare, q̃ a poteſtati
bus abſtinere. Sed de hac materia non oportet
hic loqui diffuſius. Sufficit. n. ſcire, quantum ad
præſens ſpectat, ꝙ poteſtas ſemper bona eſt &
a Deo eſt, vſus tamẽ poteſtatis poteſt eſſe non
bonus. Aduertendum etiã, ꝙ illud qd̃ dictũ eſt
de vſu poteſtatis, veritatem hẽre poteſt de acq
ſitione poteſtatis. Nam licet res iſtę exteriores
bonæ ſint, eas tamẽ poſſumus aliis vſurpare, &
iniuſte eas poſſidere: tñ propter iniuſtitiam no
ſtram res non vitiant̃, nec fiunt malæ. Et quod
dictum eſt de rebus, verum eſt de poteſtate, ꝙ
ipſa ſemper bona eſt, vſus tamen & acquiſitio
B eius poteſt eſſe non bonus. Tertia via ſumitur Tertia uia.
ex ordine quẽ videmus in poteſtatibus. Vult. n.
Deus quodã ordine gubernare vniuerſum, vt
inferiora regantur per ſuperiora, & ſint ſubdi
ta ſuperioribus: ſecundum quẽ modum loquit̃
Aug. tertio de Trinitate, vbi ait, Voluntas Dei Cap. 4.
eſt prima & ſumma cauſa omnium: Et ibidem
vult, ꝙ per volũtatem Dei quodam ordine re
gatur vniuerſa creatura, vt corpora grauio
ra vel groſſiora per ſubtiliora, & omnia corpo
ra per ſpiritum. Si ergo ſic eſt in regimine natu
rali, ꝙ quodã ordine regat̃ vniuerſa creatura,
ita ꝙ creatura inferior regatur per ſuperiorem,
oportet ſic eſſe in regimine hominum, & in re
gimine morali, vt ſubditi regantur per poteſta
C tes ſibi præſidentes, & poteſtas inferior per ſu
periorem: in quo ordine maxime refulget diui
na ſapientia & diuina bonitas. Nam ordinare
potiſſime attribuit̃ ſapienti: nam ex hoc omnia
in ſapientia facta ſunt, quia omnia per diuinam
ſapientiam ſunt congrue ordinata. Et inde eſt,
quòd ſapiẽtes philoſophi dixerunt, duplex Bo
num: ſ. bonum ducis & bonũ ordinis, vt patet
ex. 12. Metaphy. Dixerunt etiam quòd poſt bo Cap. 10. ſeu Com. 52.
num ducis non eſt tantum bonum, ſicut eſt bo
num ordinis. Nam quòd omnia ordinata ſint
ſub duce, hoc eſt magis bonum poſt bonũ du
cis: ſic quòd omnia ordinata ſint ſub Deo, hoc
eſt maius bonum poſt Diuinum bonũ. Quòd
ergo hoc bonum ordinis, quod eſt tantum bo
D num, non ſit a Deo, eſt inconueniens dicere. Et
quia ex hmõi ordine quòd vnum ſit ſub alio, ſu
mitur ratio poteſtatis, ideo dicit̃ omnis poteſtas
eſſe a Deo. Propter ꝙ & Apoſtolus ad Rom. Rom. 13. a
13. cum priùs dixiſſet, quòd nõ eſt poteſtas niſi
ſit a Deo, ſtatim ſubdit, Quæ autem a Deo ſunt
ordinata ſunt. Vult ergo ex ipſo ordine pote
ſtatum probare Apoſtolus, quòd non ſit pote
ſtas niſi a Deo. Quarta via ad hoc idem ſumit̃ Quarta uia.
ex cauſalitate, quæ competit poteſtati. Nam po
teſtas vt poteſtas eſt, eſt cauſa efficiens: ſi autem
ſit cauſa deficiens, hoc non eſt poteſtas vt pote
ſtas eſt & vt potentia; ſed vt eſt in potentia: ſecũ
dum quem modũ loquit̃ Aug. 12. de Ciuitate Cap. 7.
Dei cum ait, Nemo igitur quærat efficientẽ cau
ſam

A ſam malę voluntatis. Nō. n. eſt efficiens, ſed deficiens. Vnde & ibidem vult, quòd malum non habeat cauſam efficientem, ſed deficientem. Exinde etiam eſt, quòd tam Aug quam Origenes exponentes illud Ioannis, Et ſine ipſo factū eſt nihil, dicunt hoc intelligendum eſſe de peccato, quod ſecundum ſe nihil eſt, quia ſecundum ſe non habet cauſam efficiētem, ſed deficientē. Ex nobis. n. eſt, quòd deficiamus, ſed ex ipſo deo eſt quòd aliquid faciamus, iuxta illud, Sine me nihil poteſtis facere. Omnes ergo cauſę efficientes reducuntur in primum efficiens, & ſunt a primo efficiente, vt a Deo. Et quia poteſtas vt diximus ſecundum ꝙ hmōi eſt cauſa efficiens, conſequens eſt, ꝙ non eſt poteſtas niſi a Deo.

Ioan. 1. a — *Ioan. 15. a*

Quinta uia.

B Quinta & vltima via ſumitur ex actibus vel ex operibus, ex quibus habet eſſe poteſtas. Et hæc via potiſſime reſpicit ordinem poteſtatū in actibus humanis, vel in moralibus. Primæ. n. quatuor viæ & ad naturalia & ad moralia adaptari poſſunt. Nam vbicunq; contingat poteſtas ex actibus hominum, ſiue contingat ex actu generationis, vt in his quæ ſuccedunt iure hæreditario, ideſt qui iure hæreditario hn̄t aliquā poteſtatem ſiue ſit ex conſenſu vt in his quæ fiunt per electionem, vel etiā dato, ꝙ non ſit poteſtas legitima ſed vſurpata, ipſa poteſtas ſemp̄ de genere bonorum eſt: licet forte poſſeſſor eſſet malus, vel male vteretur ea, vel nō legitimo modo acquiſiuiſſet illam. Et quia, vt diximus, loquēdū C eſt de poteſtate, ſicut loquimur de rebus, ſuper quibus fundatur hmōi poteſtas. (Nam qui habet poteſtatem, vel habet eam, quia habet ſub ſe caſtra, ciuitates, & homines: vel quia habet diuitias artificiales, ſicut ſunt numiſmata: vel quia habet diuitias naturales, ſicut ſunt ea, quæ ſunt in ſubſtentamentum corporis.) Qualitercunq; ſumat hmōi poteſtas, ipſa quidem bona erit, ſicut & res bonæ ſunt: licet vſus, ſiue acquiſitio rerum, vel poteſtas poſſit eſſe non bona. Quantūcūq; n. furtiue habeatur aurum, ipſum quidem aurum bonū erit: licet modus hn̄di, vel modus vtendi, poſſit eſſe non bonus. Dicemus quidem ꝙ totus mundus regitur Diuina prouidētia: & ꝙ homo unus aſſumatur ad poteſtatē, vel aſſumatur alter, hoc eſt ex diuino opere, vel ex di- D uina permiſſione, vt ex hoc omnis poteſtas dicatur eſſe a Deo. Ex hoc autem patere poteſt, ſm ꝙ proponebatur in Rubrica huius capituli, videlicet quòd omnis poteſtas eſt a Deo, & ſpecialiter poteſtas eccleſiaſtica. Nam ſicut dicimus de rebus prout ſunt a Deo, ſic dicimus de modis eſſendi, prout Deus eſt in rebus. Dicimus. n. ꝙ per præſentiā, eſſentiam, & potentiam eſt Deus in rebus omnibus generarliter: ſed in his, quæ ſpectant ad ſalutem noſtram, dicitur Deus eſſe ſpecialiter. Nam licet illis tribus modis ſit Deus in omnibus rebus generaliter, ſpeciali tn̄ modo eſt in omnibus Iuſtis per gratiam, in Beatis per gloriā. Vnde dicitur Deus ad nos venire cum

A nobis ſuam dat gratiam: & a nobis recedere, cū ſuam gratiam perdimus. Igitur qa deus ſpeciali modo dr̄ eſſe in nobis quantum ad ea quæ ſpectant ad ſalutem noſtram, ideo licet quadā prouidentia totum mundū regat generaliter, & de toto vniuerſo ſit ſibi curæ generaliter: quodam tamen ſpeciali modo curam gerit de Eccleſia ſua, & de hominibus ſaluandis, iuxta illud Pauli ad Corinth. Nunqd de bobus cura eſt Deo? Certum eſt quidem, ꝙ Deus & de bobus & de omnibus ſuis creaturis habet curam & prouidētiam: quia & ſi duo paſſeres aſſe veneunt, vnus tn̄ illorum non cadet ſuper terram ſine pr̄e noſtro, ideſt ſine p̄uidentia patris noſtri. De omnibus ergo habet prouidentiā, ſed illam curam B & illam prouidentiam, quā habet de ſua Eccleſia & de nobis, non habet de aliis animalibus. Et quia quandā ſpecialem curā habet de nobis & de eccleſia ſua; ideo omnino eſt fatendum, ꝙ nullus ad poteſtatem eccleſiaſticā aſſumitur, ſine ſpeciali diuino ope, vel ſine ſpeciali eius permiſſione. Et ſi aliquando, vt inquit Iob, Adducit cōſiliarios in ſtultum finem, & iudices in ſtuporem. Hoc fit, quia illi, qui debent conſulere de perſona eccleſiaſtica eligenda, & qui debent iudicare quę perſona ſit aſſumenda ad eccleſiaſticum regimen, ducuntur in ſtultum finem qa præficiunt hominem non idoneum, & non habentem ſufficientem ſcientiā ad regendū. Om- C nis ergo poteſtas eſt a Deo ſecundum quendā modum generalem, & totus mundus regit̄ diuina prouidentia, vt ſine Dei prouidentia nullus aſſumatur ad aliquod regimen, & ſine ea nulli competat habere aliquam poteſtatem. Quodā tn̄ ſpāli modo poteſtas eccleſiaſtica eſt a Deo, quia quodam ſpeciali modo Deus habet curā & prouidētiam de Eccleſia ſua & de nobis. Diu itaq; locuti ſumus, quomodo omnis poteſtas eſt a Deo, vt ex hoc habeamus viam ad ſoluendum multa argumenta ad oppoſitum, quę fundata ſunt ſuper hmōi fundamento.

1. Cor. 9. b — *Math. 10. d* — *Iob. 12. e*

D *Cap. V. vbi declaratur, ꝙ omnes illæ quinq; uiæ, quibus oſtendebatur a Deo eſſe quamlibet poteſtatem, poſſunt ad noſtrum propoſitum adaptari, uidelicet ꝙ Papa renuntiare poteſt.*

Licet non ſit noſtra intentio principalis declarare in hoc capitulo, ꝙ Papa renunciare poteſt, qa de hoc in ſequētibus ſpecialiter proſequetur, tamen cum intendamus ſoluere rationes oppoſitas volentes probare, quòd Papa renuntiare non poſſit, ideo volumus declarare, quòd omnes illæ quinq; viæ, per quas oſtēdimus in præcedēti capitulo omnem poteſtatem eſſe a Deo, ſunt ad noſtrum propoſitum, et nō ad oppoſitum. Ex illis quidem quinq; viis erant quatuor

generales, oſtendentes ꝙ omnis poteſtas tam
in regimine naturali, quam in morali eſt a deo.
Quinta vero via ſpecialiter videbatur reſpicere
mortale negocium. Et quia rõnes aduerſario-
rum ex hoc fundamento, ꝙ papalis poteſtas eſt
a Deo, nos impugnare conantur, ideo oſtende
re volumus, ꝙ tam primæ quatuor viæ genera
les, q̃ etiam quinta & vltima ſpecialiter noſtrũ
propoſitũ, ꝙ papa renuntiare põt, arguunt &
affirmãt. Erat quidem prima via ſumpta ex par-
te ipſius potentię. Nam quicquid reperit̃ in deo
& in creaturis, oportet, quód illud repertum in
deo ſit cauſa omnium repertorum in creaturis:
& quia potentia reperit̃ in deo & in creaturis,
ideo à potẽtia reperta in deo, erit omnis alia po
tentia. Arguit.n. illa ratio, ꝙ non eſt poteſtas,
quæ non ſit a deo: ſed nõ arguit, ꝙ opere crea-
turarum non poſſit poteſtas tolli, vel amoueri,
vel deſinere eſſe. Iſta ergo ꝓpoſitio generalis, ꝙ
omnis poteſtas eſt a deo, vel omnis ſapientia eſt
a deo ꝑp prætaxatã regulã, quia a potentia in
deo eſt omnis alia potentia, & a ſapiẽtia in deo
eſt omnis alia ſapientia, & a perfectionibus in
deo, ſunt omnes aliæ perfectiones: iſta quidem
vniuerſalis regula non tollit operationem crea
turarum, qñ ipſę creaturę cooperant̃ ad hmõi
perfectiones: non ſunt.n. ſuperuacua opera di-
uinæ ſapientiæ, nec ſunt creaturæ otioſæ, vt po
teſt haberi Sapientiæ. 14. Et quia in his, quæ ſũt
a deo, cooperant̃ ipſæ creaturæ, ideo ſicut crea
turæ cooperant̃ vt illud fiat, ſic operatiõe crea
turarum fieri põt vt illud non fiat. Prima ergo
via, qua concludebatur in pręcedenti capitulo,
ꝙ omnis poteſtas eſt a deo, & quód papatus eſt
a deo, ſicut & alia bona ſunt a deo; non obuiat
dicto noſtro, ꝙ papa renuntiare poteſt: ſed po
tius quantũ ad præſens ſpectat, aſſerit dictũ no
ſtrũ, quód renũtiare põt: quia illud qđ ſic eſt a
deo, quód ad illud pñt coopari creaturæ, crea-
turarum opere tolli poteſt, vt patet per præha
habita, quia quãuis papatus ſit a deo, tñ quia ex
eiſdem cõtrario factis vt ex conſenſu eligentiũ
& ex aſſenſu electi quód iſte ſit papa, fiet de nõ
papa papa: & ex eiſdem contrario modo factis
vt quód eligentes conſentiant quód papa renũ
tiet & ſit nõ papa & ipſe aſſentiat, ceſſabit in eo
papalis ptãs & fiet de papa non papa. Via ergo
prima quód omnis potẽtia eſt a deo ſumpta ex
ipſa potentia, eſt pro nobis quód papa renun-
tiare poteſt. Erat autẽ ſcđa via ſumpta ex ipſis
rebus. Nã quia omnis poteſtas fundatur in ali-
quibus rebus: ſicut oẽs res bonæ ſunt & oẽs res
ſunt a deo, ſic omnis poteſtas eſt de genere bo
norum & non eſt ptãs niſi a deo. Ex illa igit̃ ſe-
cunda via non arguit̃ quód non poſſint opere
creaturarũ amoueri poteſtates: nam & ſi ptãtes
ſunt a deo ſicut & res, tñ ad productionem rerũ
aliquid cooperant̃ creaturæ. Ille ergo res, ad
quarũ productionem aliquid cooperant̃ crea-
turę, nullum vr̃ incõueniens ſi opere creatura-
A rum tolli poſſunt; vt ſi ad productionẽ pluuiæ
operatur ſol, vapores humidos eleuans, eadem
occaſione ſolis incõtrarium facta, vapores.ſ. hu
midos deſiccãte, tollitur pluuia. Sic quia adhoc
quód aliqua perſona ſit papa cooperantur ho
mines ipſum eligendo, & cooperatur ipſemet
electioni de ſe factæ aſſentiendo: ideo ſicut ope
ra humana ad hoc cooperant̃, ita operibus hu
manis poterit hoc tolli. Iſta ergo ſecũda via eſt
pro nobis, quód papa renuntiare poteſt. Sed di
ces, Nunquid omnia, ad quæ operantur creatu
ræ, poſſunt opere creaturarũ tolli? Dicemus ꝙ
ſi illa operatio nõ excedit facultatem creaturæ,
ſi poteſt opere creaturarũ fieri, poterit ope crea
turarum tolli. Nam licet deſtructa non poſſint
B ſemper refici, qa nõ ſemꝑ a priuatione ad habi
tum fit regreſſus: conſtructa tñ poſſunt deſtrui.
Et ſi inſtantiam vr̃ habere in ſpiritualibus, appa
rebit in ſequentibus quód non eſt inſtantia, vbi
creditur eſſe inſtantia: quia ſpiritualia, quæ ſic
pñt conſtrui quæ non poſſunt deſtrui, hoc eſt,
quia aliis corporalibus, quæ ad illa ſpiritualia
cooperant̃ aliquid, eſt collatum ſupra facultatẽ
naturæ: ſed de hoc in ſequẽtibus clarius proſe-
quemur. Nũc autẽ ſcire ſufficit, quód ſi ex ipſis
rebus volumus arguere omnẽ poteſtatẽ eſſe a
deo, non ꝓpter hoc obuiatur dicto noſtro, nec
ꝓpter hoc cõcludit, quód papa renuntiare nõ
poſſit: ſed potius, quód renuntiare poteſt. Erat
tertia via, per quam venebamur oẽm poteſtatẽ
C eſſe a deo, ſumpta ex ipſo ordine, quẽ videmus
in poteſtatibus. Vult.n. deus, ut dicebatur, quo
dam ordine gubernare vniuerſum, vt inferiora
regantur per ſuperiora. Iſte etiam modus, quẽ
videmus in regimine uniuerſi, uoluit deus ꝙ
eſſet in regimine hominũ, ut quód aliqui eſſent
ſuperiores, aliqui inferiores, aliqui eſſent ſubdi-
tis, aliqui prælati: ex quo ordine ſumitur rõ po
teſtatis. Et quia ille ordo eſt a deo inſtitutus &
ordinatus tam in regimine rerum q̃ in regimi-
ne hominum, ideo, ut dicebatur, Apoſtolus ſi-
gnanter cum prius dixiſſet non eſt poteſtas niſi
a deo: ſtatim poſtea ſubdit, Quæ autem a deo
ſunt, ordinata ſunt: ut ex ipſo ordine, unde ſu-
mitur ratio poteſtatis, ſufficienter appareat ꝙ
D nõ eſt poteſtas niſi a deo. Sed ex illa uia nõ ob-
uiatur propoſito noſtro: immo magis cõcludit̃
ꝓpoſitũ nr̃m, quód papa renuntiare põt. Nam ſi
ex ordine quẽ uidemus in rebus, arguimus om
nem poteſtatem eſſe a deo: ad iſtum tñ ordinẽ
ipſę res cooperantur: ut ſi aer eſt ſupra aquam
ordine naturali, tñ ad hoc quód hęc materia, in
qua eſt forma aeris, ſit ſupra materiã in qua eſt
forma aquę, cooperantur corpora cę leſtia &
etiam iſta inferiora: quia poteſt ſubtiliari aqua,
& fieri inde aer, & ex hoc habebit ſuperius: ſic
etiam poteſt aer ingroſſari opere creaturarũ &
fiet inde aqua, & habebit inferius. Et quod di-
ctum eſt de ordine rerũ naturalium quód ope
re naturæ ſit hæc res ſuperior & hæc inferior:
ſic

ſic codẽ opere in cõtrarium facto quod eſt ſupe-
rius fiet inferius, vt ſi actione naturali aqua ſub-
tilieť & fiat aer, qd erat inferius fiet ſuperius: ſic
eadẽ actione naturali incontrariũ facta, vtputa,
ſi aer ingroſſetur, fiet aqua, & quod erat ſupe-
rius fiet inferius. Hoc ẽt in regimine hoĩum veri-
tatem habet. Nam & homines, ſi ſit regimen ſe-
culare ſiue eccleſiaſticũ, poſſunt ſibi præficere
alios ſupra ſe ita ꝙ ad hmõi regimen & ad hu-
iuſmodi poteſtatẽ cooperenť ipſi homines, ſibi
aliquẽ pręficiẽdo: & coopereť ipſe, qui eſt pre-
fectus, hmõi regimini aſſentiendo. Et vt deſcen-
damus ad ptãtem papalem, licet hmõi poteſtas
fundeť in quodam ordine, prout oẽs alii ſunt
inferiores & ipſe eſt ſuperior: ad hunc tñ ordi-
B nem cooperati ſunt ipſi hoĩes, videlicet ipſi ele-
ctores conſentiendo vt hic papa ſit ſuperior:
cooperatus eſt ẽt ipſe electus, huic ſuperiorita-
ti de ſe factæ aſſentiendo. Sic ergo in naturali-
bus, opere naturę ſit inferius ſuperius: & opere
naturæ incõtrarium facto, ſuperius ſit inferius.
Ideo dictum eſt, nihil eſſe tam naturale ꝗ mo-
rale quod per eadem, per quæ ſunt condita, in-
contrarium facta non deſtruatur: ſm quem mo-
dum philoſophus ait in. 2. Eth. Qđ ex eiſdem
virtus generatur & corrumpitur: ex eiſdem. n.
vt ex operibus noſtris incontrarium tamen fa-
ctis, generantur virtutes & corrumpunť. Sic ex
eiſdem vt ex conſenſu eligentium & aſſenſu ele-
cti incontrarium tñ factis, fiet & tolletur ptãs pa-
C palis. Vt ſi eligentes cõſentiant, & electus aſſen-
tiat quod ſit papa, erit in eo poteſtas papalis: ſic
ex eiſdem incontrariũ factis, vt ſi & eligentes re-
nunciationi conſentiant, & qui fuerat electus re-
nuntiat & aſſentiat ꝙ non ſit papa, non erit am-
plius papa, & deſinet eſſe in eo poteſtas papalis.
NOTA Immo plus credimus, quod ſi pręficiẽtes aliquẽ
in papam, nullo modo aſſentirent quod confe-
ctus renuntiaret, ipſe tñ ſic præfectus liberè &
ſponte renuntiaret coram eis qui eum præfece-
rint, non vlterius eſſet papa. Quia non opor-
tet ꝙ tot requiranť ad deſtruendũ quot ad con-
ſtruendũ. Nam ſi ad conſtruendũ & ad hoc ꝙ
aliquis ſit papa requiritur vtrũq;, & conſenſus
pręficientium, & aſſenſus præfecti: non tamen
D oportet quod ambo concurrant ad deſtruen-
dum, & ad hoc ꝙ pręfectus nõ vlterius ſit pa-
pa, ſed ex ſuperabundanti eſt, quod ibi vtrunq;
Quinta occurrat, Quinta vero via ad oſtendendũ oẽm
poteſtatẽ eſſe a deo ſumebať ex cauſalitate, quę
competit poteſtati. Dicebatur. n. ꝙ poteſtas ſm
quod hmõi eſt cauſa efficiens, nõ deficiens. Nã
ſi ſit poteſtas deficiens, hoc non competit ei, vt
eſt poteſtas vel vt eſt potentia, ſed vt eſt impotẽ-
tia. Poſſe. n. deficere non eſt poſſe, ſed eſt non
poſſe. Et quia oẽs cauſæ efficientes reducuntur
in cauſam efficiẽtem primã: & quod ſint cauſæ,
hoc hñt ex cauſa prima, conſequens eſt, ꝙ oẽs
poteſtates reducanť in ptãtem primã; & quod
ſint poteſtates, hoc hñt per ptãtem primã, vide-

A licet per poteſtatẽ diuinã: ideo concludere poſ-
ſumus, quod non eſt poteſtas niſi a deo. Sed ex
hac via generali, quæ arguit de omni poteſtate
quod ſit a Deo, non concludiť quod papa re-
nuntiare non põt, ſed potius quod renuntiare
poteſt. Nam quod hoc ſit cauſa, & hoc cauſatũ
ex opere naturæ contingere põt: quia loquen-
do de cauſis agentibus, vt hic loquimur, ad cau-
ſam ſpectat agere, ad cauſatum verò pertinet ſu-
ſcipere actionẽ agentis. Sed quodlibet agẽs agit
vt eſt in actu, & agit per ſuam formam; & illud
quod recipitur in paſſo ab agente, eſt forma vel
perfectio aliqua, per quã paſſum aſſimilať agen-
ti. Sed cum formã inducere in materia, & remo-
uere formã a materia, ſit opus naturæ, quia na-
B turale eſt ipſi materiæ vt eſt ſubiecta contrariis
formis, quod poſſit expoliari vna forma, & in-
dui alia: ad opus naturæ reducere poſſumus,
quod hæc ſit cauſa & hoc ſit cauſatũ: vel quod
hoc ſit actiuum & hoc paſſiuum. Et quia, quæ
opere naturæ fiunt, per opus naturæ tolli pñt:
ergo a ſimili poteſtas eccleſiaſtica, ad quam co-
operatur opus humanum, opere humano tol-
li poteſt. Immo ſi volumus deſcendere ad ſum-
mè actiuum in iſtis naturalibus, & ad ſummã po-
teſtatem in Eccleſiaſticis, dicemus quod vt hoc
ſit multum & ſummè actiuum, hoc autem mul-
tum paſſiuũ, per opus naturæ ſit contrario mo-
do factũ. Nã ſi materia, quæ eſt ſub forma aeris,
multũ rareſiat & intendatur in calore, fiet inde
C ignis, qui eſt maxime actiuus: Si uero contrario
modo fiat, vt puta ſi materia, quæ eſt ſub forma
ignis condenſetur & remittatur in ea calor, fiet
inde aer, qui eſt multũ paſſiuus: ita quod opere
naturæ contrario modo factæ, actiuũ fiet paſ-
ſiuum & econuerſo. Ex illa itaq; via gñali p quã
arguitur oẽm poteſtatẽ eſſe a deo ex cauſalita-
te & actione rerũ, patet quod per idem cõtrario
modo factum, aliquid generať & corrumpitur:
vt ſi opere naturæ per rarefactionem generať
ignis, opere naturæ per condẽſationem, quæ
opponitur rarefactioni, corrumpetur ignis. Et
quia ignis eſt ſummè actiuus, & ſummè habet
potentiã agendi inter hæc inferiora, cõſequẽs
eſt, quod ſumma potentia agendi in iſtis inferio-
D ribus per idẽ contrario modo factũ, generabiť
& deſtruetur. Qua pp ſi hoc volumus adapta-
re ad ſũmam poteſtatem de regimine hominũ,
quę dr̃ poteſtas papalis, dicemus quod ſicut po-
teſtates, quas videmus in rebus naturalibus ſunt
a deo, tñ quia ad poteſtates illas cooperatur na-
tura, ideo tales ptãtes ſicut pñt per naturã fieri,
ſic opere naturæ contrario modo factæ poſſũt
corrumpi & tolli, ita quod etiam ſũma poteſtas
in hac ſphera actiuorũ & paſſiuorum per opus
naturæ gñatur & tollitur: ſic & ptãs Eccleſiaſti-
ca licet ſit a deo, tñ quia ad hmõi poteſtatem Ec-
cleſiaſticam cooperantur hoĩes, cõſequens eſt,
quod per opus humanũ contrario modo factũ
poſſit talis poteſtas eſſe, & deſinere eſſe, ita quod

& ſumma poteſtas Eccleſiaſtica cuiuſmodi eſt poteſtas papalis tolli poterit. ſi ex iſtis naturalibus volumus ſumere exemplũ, cum ſi ea, quæ videmus in naturalibus, volumus adaptare ad regimen hominũ, & ad poteſtatẽ Eccleſiaſticã. Dicemus ergo, ꝙ poteſtas eccleſiaſtica, & etiam ſumma poteſtas, ſicut eſt ptãs papalis, qm̃ ad huiuſmodi cooperantᷣ homines, (vt ſępius dictum eſt) quia cooperatᷣ ibi conſenſus pręficientiũ, & aſſenſus præfecti, ideo ſi hoc in contrariũ fiat, tolletur a præfecto in papam poteſtas illa, & ex tunc præfectus hmõi non vlterius habebit iuriſdictionẽ papalẽ: vt ſi poſtea eligatur & præficiatur alius, non erunt duo capita, nec erit ꝑꝑ hoc eccleſia monſtruoſa, quia primus, qui renunciauit, deſinit eſſe caput. Sed diceret aliquis nos inuoluere ſcientias ſermonibus imperatis, quia dicet nos accipere fundamentũ inualidũ, cõtra qđ multę inſtantiæ pñt aſſignari, qm̃ non quicqđ fit opere humano põt per opus humanũ tolli. Eſt. n. inſtantia in matrimonio. Nam ſolus conſenſus facit matrimoniũ: ſi poſt conſenſum coniuges diſſentiant, matrimonii vinculum nõ tolletur. Eſt etiam inſtantia in impreſſione characteris, quia ſi in ordinibus ſacris character imprimitur & ẽt in baptiſmo, & in cõfirmatione, per nullũ opus humanum poterit hmõi characcter remoueri. Pñt etiam multæ aliæ inſtantiæ aſſignari quantũ ad ſpiritualia, quæ facilius fiũt, q̃ deſtruantur. Sed quia rõnes ſequentes aliqualiter iſta tangunt, ideo in proſequendo oĩa iſta ſoluentur. Ad pñs autem in tm̃ ſit dictum, ꝙ ꝑ ſe eſt hæc propoſitio vera, videlicet, Quicquid opere humano fit, humano opere tolli põt. Si autem in aliquibus habet inſtantiam, hoc eſt ꝗa aliquid aliud obuiat. Ideo, vt in proſequẽdo patebit, oẽs huiuſmodi inſtantiæ non ſunt contra nřm propoſitum, quia in nřo propoſito nihil obuiat, vt in ſequentibus capitulis clarius oſtendetur. Ea ꝑꝑ ſi ex cõſenſu præficientiũ, & aſſenſu pręfecti, pręficitur quis in papam, his in contrarium factis, nõ amplius erit papa, ideſt nõ amplius habebit iuriſdictionẽ papalem. Viſo, qñ illæ viæ quatuor gñales, per quas arguitᷣ ꝙ non eſt poteſtas niſi a Deo, non ſunt cõtra nos, ſed potius ſunt pro nobis, quia ex qualibet earum cõcludere poſſumus, quòd papa renuntiare poteſt: volumus exequi de via quinta, prout ſpãlr adaptatur ad hanc materiam prout deus habet ſpãlem prouidentiam de ſua eccleſia, & ſpecialr de capite Eccleſię, vt nullus pręficiatur vt ſit caput Eccleſiæ ſine ſpeciali dei opere, vel ſine ſpeciali eius permiſſione, vt ex hoc ptãs papalis ſpecialiter dicatur eſſe a deo. Nã ſi deus habet ſpecialem curã de ſua eccleſia; ſi aſſumptus ad talẽ regimen ſit inſufficiẽs nec ſciat eccleſiam gubernare, nonne quilibet exiſtimare debet, quòd ſit ſpãlis diuinus inſtinctus, ꝙ ſic aſſumptus cedat, & alius expertus & ſcientia pręditus præficiatur in papam? Sed diceret aliquis, ſi deus habet ſpe-

A cialem curã de ſua eccleſia & de capite eccleſię, qñ fieri poteſt quòd ſic ſimplex præficeretᷣ in caput. Sed, vt diximus, poteſtas papalis ſpecialiter eſt a deo, ſed ꝙ ſit in hoc vel in illo, non eſt ſemꝑ ex ſpeciali diuino opere, ſed eſſe poteſt ex ſpeciali diuina permiſſione; ita quòd ſemper eſt hęc poteſtas ſpãliter a deo in hac ꝑſona, vel in illa, vel ex ſpeciali eius opere, vel ex ipſius ꝑmiſſione ſpeciali. Et ſi volumus aſſumptionem & ceſſionẽ Cęleſtini adaptare ad hęc duo, aſſumptionẽ eius adaptabimus ad ſpãlem dei permiſſionem, & ceſſionẽ ad ſpecialem eius operationem. *Cœleſtinus.* In aſſumptione quidẽ refulgebat diuina permiſſio: in ceſſione, diuina operatio. Qđ ſi tñ de his neſciremus reddere cãm vel rõnem, dice-

B remus cum Auguſt. 21. de Ciuitate Dei, qui ait, Fixam tñ rationem apud nos eſſe, nõ ſine rõne omnipotentẽ facere, vñ animus humanus infirmus rõnem nõ poteſt reddere. *Cap. 5. Multa ſũt quæ nõ rectè agnoſci queunt.* Ergo ſi animus noſter neſciret reddere rõnem, nullo tñ modo concedere debemus omnipotentẽ dñm aliquid ſine rõne facere, vel ſine rõne aliquid permittere. Nam & ſi permittit mala, hoc tñ facit, vt inde eliciat bona, iuxta illud Auguſt. in Enchiridion, Omnipotens non ſineret mala fieri, niſi adeò omnipotens eſſet, ꝙ poſſet de malis bona elicere. Immo ſi nulla eẽt alia ratio, quare deus illud permiſit, hoc eſſet ſatis ſufficiẽs, quia tunc adimpletum eſt quod dř. 1. Corinth. 1. Perdam ſa-

C pientiam ſapientiũ, & prudentiã prudentium reprobabo. *Iſa. 33. c.* Quia. n. tanto tꝑe vacauerat eccleſia, quã vacationem qui habebant caput eligere fecerant, quia forte nimis de ſua prudentia confidebant, congruum fuit, vt eorũ reprobaretᷣ prudentia, & talẽ eligerent, de quo euidenter appareret, quòd neſciret dei eccleſiam gubernare. Sed volens Chriſtus cõpati Eccleſiæ ſponſę ſuę, nolens ſuam eccleſiam ſub imperito gubernatore diu conſiſtere, piè debemus credere, ꝙ fuit eius ſpeciale opus, & ſpãlis inſtinctus ꝙ ſic aſſumptus renuntiaret & cederet.

Cap. VI. *In quo ſoluitur ratio prima arguens ꝙ non poteſt papa renuntiare uel cedere, quia papatus eſt a ſolo* Deo.

D

ARguebatur ſuperius contra renuntiationem papæ, quòd cum papatus ſit a ſolo deo, & quæ a deo vel ab alio ſuperiori cõmittuntur, a nullo pñt inferiori renũtiari: papatus qui a ſolo deo eſt, a nullo inferiori remoueri poteſt. Sed hæc ratio falſa quidem recipit quia peccat in materia: & non ſyllogizat quia peccat in forma. Diſtinguendum eſt ergo, quomodo ptãs papalis eſt a deo ſolo, & quomodo nõ eſt a ſolo deo. Nam ſi loquimur de hmõi poteſtate in ſe, dicemus omnia eſſe a ſolo deo, quia quis poſſet illã

ptãtem

poteſtatē dare hominibus, quod ligatus in ter- A
ra, ſit ligatus in cęlo: & ſolutus in terra, ſit ſolu-
tus in cęlo, niſi ſolus Deus: nam illa eſt tanta po
teſtas quod ſolus Deus eam cōferre poteſt. Sed
ſi conſideratur hmōi poteſtas prout eſt in hoc
vel in illo, ſic pro tanto eſt a ſolo deo, qa omnia
opera noſtra attribuenda ſunt Deo, iuxta illud
Iſa. 26. b. Iſaiæ, Omnia. n. opera nr̄a operatus es nobis.
Ipſe eſt. n. qui operatur omnia in omnibus, &
qui operat̃ in nobis velle & perficere. Sed quæ
ſunt ſic a ſolo deo, quia ei ſoli debet attribui om
ne opus nr̄m, quia ab ipſo eſt ſi operamur, a no
Dei nos ſumus bis eſt ſi in opere deficimus, nō excludit coope
cooperatores. rationem nr̄am, quia coadiutores dei ſumus.
Ipſi. n. ſoli hæc omnia ſunt attribuenda, quia
ipſe ſolus in bonis noſtris operibus eſt laudan- B
dus: nos tñ ſumus cooperatores eius. Igitur ſi a
ſolo deo eſt papatus, eſt tñ in hac perſona vel in
illa per cooperationē humanā. Et quia ad talē
ptātem habendam interuenit opus humanum,
ideo opere humano deſinere pōt, quia coope-
ratione humana eſſe habuit. Exemplū autē ha-
bemus in naturalibus & in gratuitis. In naturali
bus quidem de anima humana: in gratuitis ve-
ro de gratia. Nam quis dubitare pōt quod ani-
ma humana eſt a ſolo deo? Nam anima huma-
na immaterialis eſt, quia, vt dicit ille Boethius,
Nulla ſpiritualis ſubſtantia, alicuius materiæ in-
nititur fundamento. Dato tñ quod anima hu-
mana haberet materiā partē ſui, nō tñ fit ex ma
teria præiacente, ita ꝙ oporteat nō per creatio C
nē ꝓducatur in eſſe: quę autē non niſi per crea
tionem ꝓducunt̃, a ſolo deo produci pn̄t, iuxta
Ezech. 18. a illud Ezechielis, Oēs animę, meę ſunt: quia per
creationē a ſolo deo anima in eſſe producitur.
Sed licet anima humana ſit a ſolo deo, eſt tñ in
hoc corpore per operationē naturæ, vt ꝑ ope
rationem virtutis, quæ eſt in ſemine, formantis
membra, & depurantis humidū radicale in mē-
bris: quod faciēdo diſponit̃ corpus ad ſuſceptio
nem animę, ita ꝙ humidū radicale depuratū, eſt
diſpoſitio corporis, vt ſit in eo anima: idem hu-
midum factum impurū, diſponit corpus, vt ſe-
paret̃ ab eo anima: hoc. n. modo morit̃ hō, qa
calor naturalis depaſcit humidū radicale, & cō-
ſumit carnem nr̄am. Iſtud tñ conſumptum re- D
ſtauratur per cibū ſiue per alimentum, ſed iſtud
qđ reſtaurat̃ nō eſt ita purum, ſicut eſt illud qđ
conſumitur. Sicut ſi aliquis extraheret vinū ab
aliquo dolio, & poneret ibi aqua: totiens. n. poſ
ſet hoc facere, ꝙ eſſet vinū ita aquoſum, ꝙ non
poſſet facere vini opus: Sic ēt in propoſito ſem
per conſumitur illud quod eſt magis purum, &
reſtauratur quod eſt minus: tm̄ ergo pōt homo
viuere, & totiens poſſet ſic fieri, quod erit caro
ita impura, ꝙ non poſſet facere carnis opus:
ꝑꝑ quod oportet animā recedere a corpore.
Per idem ergo contrario modo ſe hn̄s infundi
tur anima corpori, & deſinit eſſe in corpore: nā
per humidū radicale purum in membris forma
tis diſponitur corpus vt infundat̃ illi anima, &
deus infundit illi animam: & per idem humidū
factum impurū diſponitur corpus, vt ſeparetur
inde anima. Exemplū etiam hēmus in gratuitis
de gratia; nā nullus dubitare pōt quin gratia ſit
a ſolo deo, tñ ꝙ ſit in hoc hoīe vel in illo coo-
peratur ibi voluntas humana vt voluntas eſt,
quæ ſuſcipit gratiam. Nam nullus adultus pōt
ſuſcipere grām niſi per voluntatē conuertat ſe
ad deum, a quo eſt gratia: nam ſi deus creauit te
ſine te (loquendo de adultis) non iuſtificabit te *Aug. de uer.*
ſine te: oportet. n. quod per voluntatē te cōuer *Ap. Ser. 15.*
tas ad deum, a quo eſt gratia, ſi uis ſuſcipere gra
tiam. Nam ſicut ſi vis illuminari, oportet quod
te conuertas ad lumen: ſic ſi vis habere gratiam,
oportet ꝙ te conuertas ad fontem gratiæ. Ar-
guitur ergo ſic, a ſolo deo eſt anima humana &
a ſolo deo infunditur in hoc corpore, ergo nō
niſi per ſolā virtutem diuinā poteſt ſeparari ab
hoc corpore. Conſtat ꝙ iſtud argumentū eſt
falſum: Peccat. n. in materia, quia falſa recipit; &
peccat in forma, quia non concludit vel nō ſyl
logizat. Falſum qdem recipit, quia cū dicis quod
anima humana eſt a ſolo deo, ſi intelligas ꝙ ita
ſit a ſolo deo, & in ſe & in hoc corpore, ꝙ nihil
cooperatur ibi natura, falſum eſt: & quia aliter
non concludit ratio præfata niſi ſub hoc ſenſu
ꝙ anima humana ita ſit a deo, & in ſe & in hoc
corpe, quod ad hoc nihil operat̃ Natura, ideo
bene dictum eſt quod prædicta ratio falſa reci-
pit, & peccat in materia. Rurſus ratio pręfata
non ſyllogizat vel non cōcludit, quia peccat in
forma: nam cum dicit Anima humana a ſolo
deo infunditur in hoc corpore, ergo non pōt
ab hoc corpore tolli ope Naturę, nec alio ope
re q̄ diuino, ita quod nec calor naturalis poteſt
per ſuam naturā tm̄ depaſcere humidū radica-
le, quod corrumpat hominem, nec ad aliud
poterit hominē permutare, ſed ſolum opere
diuino poterit hoc fieri, patet falſum eſſe. Pec-
cat. n. hæc ratio per accidens: accidit humanæ
animæ vt infunditur huic corpori a ſolo deo,
quod tollat̃ ab hoc corpore opere naturæ vel
opere alio q̄ diuino, quia nō tollitur anima ab
hoc corpore opere naturæ prout infundit̃ illi
corpori a ſolo deo, ſed prout illi infuſioni coo-
peratur natura: nam ſi poteſt natura diſponere
corpus vt infundatur ei anima, pōt ſic natura
trāſmutare corpus & reddere ipſum ſic indiſpo
ſitum, quod ab eo ſeparabitur anima. Accidit
ergo animæ quod dictū eſt, quia hoc non com
petit ei prout a ſolo deo eſt infuſa, ſed prout illi
infuſioni alia ſunt cooperata: nā ſi alia pn̄t coo-
perari vt huic corpori infundatur anima, pote
runt etiam alia cooperari vt ab illo corpore ēt
ſeparetur anima: & quia accidens, vt hic de acci
dente loquimur, eſt vna de. 13. fallaciis, cū ergo
oēs illæ. 13, fallaciæ, de quibus agit̃ in Elenchis, *2. Elench.*
non ſyllogizant nec concludunt & peccant in
forma, cōſequens eſt quod præfata ratio, quæ

peccat per fallaciam accidentis, non ſyllogizat nec concludit & peccat in forma: quod declarare volebamus. Oſtenſum eſt itaq; quod rõ arguens quod anima rõnalis, quæ eſt infuſa huic corpori, a ſolo deo eſt, non põt ab illo corpore opere naturæ vel alio opere q̃ diuino tolli vel ſeparari, peccat in materia, quia falſa recipit: & peccat in forma, quia non arguit nec concludit nec ſyllogizat. Ideo per ſimile manifeſte patet, quod ratio arguens quod quia ptãs papalis eſt a ſolo deo, ideo non põt opere humano ab homine tolli, peccat in materia, quia falſa recipit, & peccat in forma, quia non ſyllogizat nec concludit. Nam ſi dicat̃, quod ptãs papalis ſic eſt a ſolo deo in hoc homine, quia ad hoc quod ille homo ſit papa, nihil cooperati ſunt homines, patet falſum eſſe. Et quia hmõi ratio non concludit vniuerſalr̃ niſi ſub hoc ſenſu, ideo bñ dictum eſt, quod falſa recipit & peccat in materia: peccat. n. hmõi ratio per fallaciã accidentis: accidit. n. ipſi poteſtati papali ꝙ poteſt tolli per opus humanũ in quantũ eſt a deo, quia prout hmõi poteſtas eſt a deo non tollit̃ per opus humanum, ſed prout talis ptãs eſt in hoc homine quod cooperantur ad hoc ipſum homines, poterit per opus humanum tolli ab hoc homine vel deſinere eſſe in illo homine. Erat autem ad hoc idem aliud exemplũ de gratia: nã ſi dictus modus arguendi valeret, ſequeret̃ quod nunquam per culpã nec per pc̃m aliqua tolleretur gratia. Arguat̃ ergo ſic, A ſolo deo grã infunditur animæ, ergo non niſi a deo gratia poterit remoueri ab anima, ſed culpa & peccatum non ſunt a deo, quia, vt ſupra tetigimus, omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. i. peccatũ vel culpa, ſm quod plures ſanctorum exponunt: *Io.1.a* culpa itaq; & peccatũ, quæ nõ ſunt a deo, non poterunt tollere gratiam ab anima, quæ a ſolo deo infundit̃ animæ. Conſtat quod & hæc ratio, ſicut & alia, falſa recipit & nõ ſyllogizat: peccat. n. in materia & in forma: nam ſi ſic eſſet grã a deo ꝙ nihil ad eam hñdam cooperaretur hõ, nõ poſſet opere humano tolli ad qđ nihil cooperari põt opus humanũ. Oportet ergo quod illa ratio, gratia eſt a ſolo deo, ergo non niſi opere diuino tollit̃, ſub hoc ſenſu intelligatur, quod ita ſit gratia a ſolo deo, quod ad eam hñdam nihil cooperetur vel cooperari poſſit homo: ſm quẽ modum eſt ꝓpoſitio falſa: pp quod præfata ratio falſa recipit & peccat in materia. Rurſus non ſyllogizat & peccat in forma, quia peccat per fallaciam accñtis: accidit enim gratię quod tollatur per voluntatẽ noſtram ſe auertentem a deo prout hmõi gratia eſt a ſolo deo. Non. n. tollitur gratia ab homine put a ſolo deo, ſed put ad eam hñdam cooperari põt humana voluntas: eadẽ. n. voluntas contrario modo ſe hñs cooperabit̃ vt ſit in nobis gratia, & vt pdamus grãm. Sicut idẽ homo aliter & aliter ſe hñs cooperari põt vt illumineẽ

A ſi ſe conuertat ad lumen, & vt obtenebret̃ ſi ſe auertat a lumine: ſic ẽ adem voluntas cooperabitur vt ſit in nobis gratia ſi ſe cõuertat ad deũ, qui eſt fons gratiæ, & qui illuminat hominem p gratiam, & cooperabitur vt perdamus gratiam ſi ſe auertat a fonte gratiæ. Quia igitur ad habendam grãm cooperatur homo ſi ſe conuertat ad deũ, ſic contrario modo ſe hñs tollet̃ ab eo gratia ſi ſe auertat a deo: ſic & in propoſito, quia, ꝙ papalis poteſtas ſit in homine, cooperãtur pręficientes & etiã ipſe præfectus aſſentiendo, ſi hęc incontrarium fiant, deſinit eſſe papalis poteſtas in homine illo. Eſt ergo diligenter notandũ, quod, quantũ ad pñs ſpectat, ſimile eſt de papatu vt eſt in hoc homine, & de gratia

B vt eſt in hac anima. Nam nõ poſſumus per nos ipſos habere gratiam, quia (vt air apoſtolus) Nõ eſt volentis (velle) nec currentis (currere), ſed miſerentis eſt Dei. *Rom.9.e* Non eſt. n. in poteſtate nr̃a, niſi iuuaremur a deo, quod poſſimus conuerti ad ipm̃. Ideo hr̃ Iere. 31. Conuerte me & cõuertar. *Iere.31.e* Niſi. n. deus nos conuerteret, nõ poſſemus conuerti ad ipſum: ipſum. n. velle noſtrũ ſi bonum eſt & perfectũ, operatur in nobis Deus, iuxta illud, Qui operatur in nobis velle & perficere. *Philipp. 2.b.* Poſſumus ergo per nos ipſos deficere & auertere nos a deo, ſed non poſſumus per nos ipſos ꝑficere & conuertere nos ad ipſum. Sic & in ꝓpoſito, per ſe ipſum poteſt quis renuntiare papatũ & nõ eſſe papa, ſed non ſufficit ꝙ aſſen-

C tiar papatui ad hoc quod ſit papa: ad conſtruẽdum. n. hoc quod aliquis ſit Papa, duo oportet concurrere, vt ſupra tetigimus, aſſenſum præficientiũ, & aſſenſum præfecti: ſed ad hoc quod non ſit papa, ſufficit ſolus aſſenſus præfecti ꝙ aſſentiat renuntiare & quod renuntiet, vt nõ ſit vlterius Papa. Eſt ẽt notandũ diligenter, ꝙ in aliis prælationibus inferioribus, vtputa in epiſcopatibus, in Archiepiſcopatibus non põt quis pro libito renuntiare quod non teneat̃ habere curam de grege ſibi cõmiſſo, quia huic obuiat ſtatutũ ſuperioris. Nec pp hoc infringit̃ illa regula generalis, per eadẽ contrario modo facta res conſtruitur & deſtruitur, vt ſi aliquis eligat̃ in epm̃ per aſſenſum eligentium, & aſſenſum ele-

D cti, & aſſenſum metropolitani confirmantis eũ, erit ille epſ. Dato tñ quod omnia iſta cõtrario modo fiant, vt quod eligentes & pręfectus iam in epm̃, & Metropolitanus contrario modo ſe habeant, ita ꝙ omnibus eis placeat ꝙ iſte cedat, non pp hoc poterit cedere, quia ep̃orum tranſlatio, depoſitio, & conceſſio ſoli eſt Romano Pontifici reſeruata, vt dr̃ extra de tranſlatione ep̃orum Inter corporalia. Dedit. n. Romanus Pontifex in electoribus & Metropolitano, ꝙ poſſint epm̃ ſtatuere, ſed non dedit eis ptãtem quod poſſit eius ceſſionem excipere. Propter quod ad conſtruendum epm̃ quatuor concurrunt, videlicet aſſenſus eligentium, aſſenſus electi, aſſenſus Metropolitani cõfirmantis ipſum, *Ad creandum epm quatuor concurrunt.*

&

& voluntas papæ, de cuius voluntate eſt ꝙ Me
tropolitanus poſſit epm̄ confirmare. Ideo niſi
adſit voluntas papæ, & niſi papa ſit de hoc ſpe
cialiter requiſitus, Eþs confirmatus non põt ce
dere. Sed cũ papa nullum habeat ſuperiorẽ, to
tum eſt in poteſtate ſua, nullo. n. iure ligatur, cũ
poſſit cedere, qñ velit. Poſſet. n. cedendo pecca
re, & poſſet cedendo mereri. Si. n. videret ſe vti
lem Eccleſiæ, & ad fugiendũ laborem & vt par
ceret carni ſuæ cederet, grauiter peccaret. Sed
ſi videret ſe inſufficientẽ ad gubernandũ eccle
ſiam, & qa nollet quòd bonũ publicũ ſub ipſo
langueret, ſi hoc modo cederet, multũ merere
tur. In poteſtate ergo ſua eſt cedere cum vult:
& ſi cedat tenebitur eius ceſſio: ſed caueat quo
animo illud faciat. Sed diceret aliquis, Non poſ
ſet etiam papa cedere, ſi vellet: quia ſicut eþs con
firmatur per ſuperiores. i. per papã, qui vel ipm̃
confirmat vel legem cõdidit qualiter debeat cõ
firmari ſine conſenſu papæ, ita ꝙ non põt cede
re: ita electio papalis confirmač per deum, ita ꝙ
ſine aſſenſu diuino non poterit cedere. Sed ta
les obiectiones ſunt modici ponderis: nã hmõi
diuina cõfirmatio nõ eſt aliud niſi quia, ex quo
rite ipſe põt eſſe papa, quia eſt a duabus parti
bus eligẽtium electus & acceptatus, ſi ipſe aſſen
tiat electioni, deus cõfirmat. i. acceptat qđ factũ
eſt. Sic & in propoſito, cum nulla iura poſſint
papam ligare: ſicut in poteſtate ſua eſt aſſentire
electioni & aſſumere illud onus, ſic poſtquam
aſſumpſit, in poteſtate ſua eſt deponere huiuſ
modi onus, & renuntiare illi oneri. Si enim ap
pareret aliquod diuinũ ſtatutum quòd papa re
nuntiare non poſſet, ſicut apparet papale ſtatu
tum quòd eþus ſine aſſenſu papę non poteſt ce
dere, certũ eſſet quòd rõne ſtatuti ſuperioris pa
pa renuntiare non poſſet: quia etſi papa nõ ha
bet ſuperiorẽ hominem, loquendo de homine
puro, habet tñ ſuperiorẽ deum, vel habet ſupe
riorem Chriſtũ, qui non eſt hõ purus. i. nõ eſt
homo tm̃, ſed eſt homo & deus, cuius ſtatuto li
gari põt. Sed nunq̃ Chriſtus hoc ſtatuit, immo
poſſumus dicere quòd eſt impoſſibile quòd ipſe
xþs hoc ſtatuiſſet: eo. n. modo quo eſt impoſſibi
le ꝙ ſtatuiſſet legem, ita quaſi ẽt impoſſibile eſt,
quòd ſtatuiſſet quòd papa renuntiare non poſ
ſet: iniqua. n. eſſet lex ꝙ non põt cedere, qui ma
nifeſte eſſet inſufficiens ad eccleſiam gubernan
dum. Quicũq;. n. papa cederet, ex quo nullũ ſta
tutũ ſuperioris eum ligat, qñ poteſt hoc facere
teneret ceſſio ſua, & non haberet vlterius iuriſ
dictionem papalẽ. Et quia deus ſic adminiſtrat
res vt eas pprios curſus agere ſinat, vt dicit Au
guſt. in de Ciui. dei lib. vii. cap. xxx. cum iſte ſit
proprius curſus rerum, quòd quilibet põt pro
prie officium aſſumptum deponere, niſi ad id fa
ciendũ ſuperiori ſtatuto prohibeatur, nullam
cauſam videmus, nullam rõnem conſpicimus,
quare papa renuntiare non poſſit, & ꝙ deus nõ
acceptet ſuam renuntiationẽ, eo ipſo ꝙ ipſe ſic

A vult gubernare mundũ, ꝙ res ſuos pprios cur
ſus agere ſinat. Notandũ ẽt quòd in adminiſtra
tione rerum & in eo quòd deus ſinit res agere
ſuos curſus, aliqñ fit diuina permiſſione, aliqñ
diuina operatione. In papa quidẽ duo ſunt, de
quibus locuti ſumus, aſſumptio, & ceſſio: non
oportet tñ quòd ſemp vtrũq; ſit diuina opera
tione. Sed aliqñ vnum eſt diuina permiſſione,
aliud verò diuina operatione: aliqñ poteſt eſſe
econuerſo. Si ergo aſſumač qui manifeſte eſt in
ſufficiens, hoc pertinebit ad diuinã permiſſio
nem. Si autẽ talis cedat, videbitur pertinere ad
diuinum inſtinctũ & ad diuinam operationem.
Sic autẽ eſſet econuerſo, quòd eligereč, qui. ſm
quòd patitur humana fragilitas, eſſet manifeſte
B ſufficiens, & ille pp peccata nr̃a cederet, aſſum
ptio eſſet attribuenda diuino inſtinctui & diui
næ operationi: ceſſio verò diuinę permiſſioni.
Ex his autem reuertamur vnde venit ſermo, di
centes contra aduerſarios, qui fortè per confir
mationẽ. i. per acceptationẽ diuinã vellent ſe iu
uare: volentes ex hoc quòd papa non põt ce
dere, quia ex quo aſſenſit papatui, deus hoc ac
ceptauit, rõne cuius nullatenus renuntiare põt.
Sed quis eſſet illius demẽtię, qui diceret ꝙ deus
acceptaret aſſumptionẽ hominis manifeſte in
ſufficientis, & ceſſionẽ non acceptaret? Quis ẽt
eſſet illius dementiæ, qui diceret quòd illud qđ
pro charitate factũ eſt, contra charitatẽ milita
re debeat? Et qđ pro bono publico factum eſt,
C debeat contra bonũ publicũ militare? Cum er
go conſtitutio capitis pro bono publico facta
ſit, ea pp ſi tale ſit caput ꝙ non ſit ſufficiens ad
hñdam curã de mẽbris, quis diceret quòd deus
aſſumptionẽ talis capitis acceptaret, non aũt ac
ceptaret ceſſionẽ ipſius? nõne iſta ratio indicat,
quòd aſſumptio eſſet attribuenda diuinę pmiſ
ſioni, ceſſio autẽ diuino inſtinctui & operatio
ni? Propter qđ tanto magis acceptaret Deus
eius ceſſionem q̃ aſſumptionẽ, quanto ea quæ
fiunt diuino inſtinctu & operatione, magis vñr
procedere ex diuino beneplacito, q̃ quæ fiunt
ex eius permiſſione. Concludamus ergo & di
camus, quòd ſiue ſit papa inſcius, ſiue ſcius, cũ
ad hoc nullo ſuperiori ſe obligeč mandato, re
D nuntiare & cedere poteſt. Et ſi cedat aut renun
tiet, tenebitur eius ceſſio & renuntiatio. Pro
pter quòd q̃tum ad poſſe cedere vel renũtiare,
nulla eſt dr̃ia: ſed dr̃ia eſſe põt & ex parte dei, &
ex pte cedentis. Ex parte quidẽ dei, quia ſi forte
pp peccata noſtra cederet qui eſſet ad regnum
vtilis iuxta fragilitatem humanam, fieret ex diui
na permiſſione; ſed ſi cederet qui non eſſet ſuffi
ciens, fieret ex diuino inſtinctu & ex diuina ope
ratione. Rurſus põt eſſe differentia ex parte ce
dentis, quia ſi cedens hoc faciat, videns ſe nõ ſuf
ficientem, & timens ne bonum publicũ ſub ipſo
langueat, merebitur. Si autem hoc faciat non
amore boni publici, ſed volens laborem fuge
re, demerebitur.

Cap. VII. In quo ſoluitur ſecunda ratio, ꝙ nullus niſi ſolus deus poteſt auctoritatem & papalem poteſtatem auferre, cum nullus niſi Deus poſſit eam conferre.

ARguunt aduerſarii noſtri (& vt diximus, in hac parte aduerſarii veritatis) quód papa renunciare non pōt. Eſt.n. hæc eorum ſecunda ratio, quia nullus pōt. auctoritatem & ptātem aliquā auferre quā conferre nō pōt. Cum ergo auctoritatem papalē nullus conferre poſſit niſi deus, ergo (vt aiunt) neq; eam auferre. Sed ſi teneret (vt dicunt) renunciatio papalis, auferret papalis poteſtas: ea pp concludunt ꝙ papalis renunciatio nō vr̄ fieri poſſe. Dicimus itaq; quód hæc ſecunda ratio non vr̄ aliud habere fundamentū quàm ratio prima. Arguebat quidē prima ratio, quód quia papalis ptās eſt a ſolo deo, ideo a nullo inferiori remoueri pōt. Et hæc ſecūda ratio hoc idem arguit, videlicet quód quia papalē poteſtatē nullus alius a deo pōt conferre, ergo nullus alius pōt auferre. Patet quidem, ꝙ ꝑ illa duo exempla, per quæ nos iuuabamur contra rōnem primā, poſſumus nos ſufficienter iuuare contra hanc rōnē ſecundā. Dicemus.n. ꝙ aīam rōnalē ſolus deus creare pōt, & ſolus deus huic corpori īfundere, & ſolus deus pōt eā huic corpori dare: Ergo ſm hunc modū arguendi, ſic ſolus deus pōt animam humanā huic corpori dare, ergo ſolus ipſe pōt eam ab hoc corpore ſeparare: ſm quem modū loquendi, homo nō moritur naturaliter nec pōt mori violenter, ſed ſolum opere diuino & miraculoſo pōt homo mori: quod quantę dementiæ ſit hoc dicere, ex dictis clarius eſſe pōt. Propter quod vt prius diximus etiā nunc dicemus, ꝙ licet anima humana a ſolo deo infunditur in hoc corpore, tñ ad hmōi infuſionem, qua operanť natura & ars: natura quidē formando membra, & purificando humidū radicale in membris: ars quidem qa Medicus eſt miniſter Naturæ, & poteſt in multis iuuare naturam, vt ꝑ induſtriā artis in muliere prægnante magis purificeť hmōi humidum radicale in membris. Ideo ſicut ad hmōi infuſionem ad diſponēdū foetum cooperatur Natura & poteſt cooperari humanū ingenium, vt ibi infundatur anima, quia non infundiť niſi corpori diſpoſito: ſic quia anima non ſeparať niſi a corpore indiſpoſito, poterit animam a corpore ſeparare natura & humanū ingenium: & omne illud pōt corpus ſic diſpoſitum reddere, quód non pōt ibi vlterius anima remanere. Eodem ēt modo arguemus de gratia: nam licet gratia ſit in hac anima a ſolo deo, tñ quia deus non infundit gratiam niſi animæ diſpoſitæ ad ſuſcipiendā gratiā, ideo quicquid pōt reddere animam indiſpoſitam ad gratiam, pōt ab anima grām tollere.

A re. Opere ergo diuino infundiť gratia, & ꝑ culpam & per peccatū, quæ non ſunt opera diuina, tollitur gratia. Concludit ergo ratio manifeſte falſum, tam prima ꝗ ſecūda. Dicebat.n. prima quód illud quod a ſolo deo eſt, a nullo alio auferri poteſt. Dicebat autē ratio ſecunda quód id qđ pōt ſolus deus conferre, nullus alius pōt auferre. Sed manifeſte patet falſum eſſe quod dr̄: nam anima humana a ſolo deo infundiť corpori, & eam ſolus deus confert corpori, tñ ope Naturæ & opere humano poteſt auferri a corpore. Et gratiam ſolus deus infundit animæ, & ſolus deus eam confert animæ: & tñ culpa & peccatum, quæ ſunť opera nr̄a, eam tollunt ab anima: quæ omnia ideo contingunt, quia & ad in-

B fuſionē animæ & ad collationē gratiæ, aliquid cooperantur vel cooperari pñt creaturæ, ideo opere creaturarū pōt hęc tolli. Sic & in propoſito, quantūcunq; papatus ſit a ſolo deo, tamen quia ad hoc quód papatus ſit in hoc homine vel in illo, cooperantur ipſi homines, ideo opere humano tolli pōt. Idem ergo & eodē modo vr̄ arguere ratio ſecūda & prima: pp quod ſoluta rōne prima, ſoluitur & ſecūda. Poſſumus tñ ſi volumus aliqualiter diuerſificare rōnem hanc ſecūdam a ratione prima, vt dicamus quód hæc ratio ſecunda ſit ſupplemētū rōnis primæ. Nā non valet, ſi dicať quód hoc eſt a ſolo deo & ad id nihil cooperata eſt creatura, ergo nō poteſt corrūpi opere creaturæ. Nam ſi deus nunc de

C nihilo crearet vnum animal, vtputa vnum bouem vel vnū equum, ad productionē illius animalis nihil cooperareť creatura: attamē ille bos vel ille equus ſic ꝓductus eſſet eiuſdem ſpeciei cum aliis bobus vel cum aliis equis: quapropter animal ſic productū niſi deus miraculoſe ſuſtētaret ipſum, poſſet occidi & poſſet mori ſenio, ſicut & alii equi vel boues: pp quód ſupplenda eſt illa rō, & dicēdū eſt, ꝙ ſi hoc eſt a ſolo deo, ergo non pōt tolli a creatura: ſupplendum eſt enim ibi, ꝙ ſi hęc eſt a ſolo deo, ſic vt ad illā vel ad ſimilē illi non pōt cooperari creatura, quód non poſſit illud tolli opere creaturæ. Nam & ſi deus poteſt facere vnum equum, quantūcunq; ad productionē illius equi nihil fuiſſet coopera-

D ta creatura, attñ quia equus produciť vel produci poteſt opere creaturæ, ideo ille equus, ſicut & alii equi, corrumpi poteſt operæ creaturæ. Dicebat ergo ratio prima, quód papatus nō poteſt conferri ab alio ꝗ a deo, ita quód plus dicit hæc ratio ſecunda ꝗ prima ratio dixit. Addit ēt hæc ratio ſecūda ſupra primam, quód papatus non quocunq; modo eſt a ſolo deo, ſed ita eſt a ſolo deo quód ſolus deus pōt ipſum conferre: ſed licet aliqualiter diuerſificata ſit iſta ratio ſecunda a ratione prima, attamē eandem ſolutionem habet cum illa. Nam nec eſſe nec poſſe cōpetit animæ rationali vel gratiæ niſi a ſolo deo: nam ſicut ſolus deus infundit animā huic corpori, & ſolus ipſe poteſt eam conferre vel infun-

dere

Digitized by Google

dere huic corpori: ſic etiam ſolus deus infun-
dit gratiã huic animæ, & ſolus ipſe põt eam in-
fundere huic animę. Sed vt poteſt patere ex ha-
bitis, licet in ipſam animam, & in ipſam gratiam
non poſſit creatura aliqua: attamẽ poteſt creatu
ra aliquid facere in hoc corpore, quia poteſt di
ſponere ipſum ad ſuſceptionem animæ: pp ꝙ
dicebaẽ quod ad infuſionẽ animæ aliquid coo-
peratur creatura, quia cooperaẽ ibi virtus, quæ
eſt in ſemine: non quod hmõi virtus ipſam ani-
mam producat, nec hmõi virtus animam infun
dat in hoc corpore: ſed aliquid cooperaẽ talis
virtus in tali corpore vt ſit diſpoſitum ad ſuſce-
ptionẽ animæ, ratione cuius diſpoſitionis diciẽ
cooperari ad hoc quod ibi anima infundatur.
Diſpõ ad gratiã fit gratia. Sed cum ſic ſit de anima, nunq̃ ſimile eſt de gra
tia, ꝙ opere creaturæ fit diſpoſitio ad gratiam,
non aũt ipſa gratia. Dicemus ergo non eſſe om
nino ſimile de anima infuſa corpori, & de gra
tia ĩfuſa animę, quia diſpoſitio ad animã eſt per
operationẽ creaturæ, ipſa tñ anima eſt a Deo.
Non autẽ ſic eſt de gratia, quia tam gr̃a q̃ diſpo
Damaſ. lib. 2. c. 30. ſitio ad gr̃am ſunt a Deo. Vnde Damaſcenus
lib. 2. cap. 30. dicit, ꝙ virtus ex deo data eſt, &
ipſe eſt omnis boni principium & cauſa: & ſine
eius cooperatione & auxilio impoſſibile eſt bo
num velle vel facere. Conſtat aũt quod diſpoſi
tio ad virtutem & ad gr̃am eſt per nr̃m bonum
velle. Et quia a deo eſt quod volumus bonum,
oportet ꝙ ab eo ſit tam gratia q̃ diſpoſitio ad
gratiam. Sed licet nõ ſit per omnia ſimile de ani
ma infuſa corpori, & de gratia infuſa animę, tñ
quantũ ad propoſitũ ſpectat eſt potẽtia ſimile,
quia ſicut ad infuſionẽ animę aliquid cooperaẽ
natura, ita ad infuſionẽ gratiæ aliquid coopera
tur ipſe homo, cum infunditur gratia, vel aliqd
cooperari pñt ẽt alii homines. Nam licet deus
operetur in nobis velle & perficere, tñ in noſtra
poteſtate eſt vel ſequi dñm vocantem ad virtu-
tem, vel ſequi Diabolũ vocantem ad malitiam
vt dicit Damaſcenus præfatis lib. et cap. Dice-
Pſal. 84 mus ergo cum Pſalmiſta, Audiam quid loquaẽ
in me Dñs deus. Multi. n. nolunt audire illud
quod loquiẽ in eis deus, & nolunt ſequi diuinos
inſtinctus. Aliqd ergo cooperamur ad infuſio
nem gr̃æ, quia ſequimur vocationẽ diuinam.
ſic ẽt aliquid cooperari pñt ad hoc alii homi-
nes: nam cũ vnus homo inducit alium, vt bene
faciat, & ſequatur vocationẽ diuinam, cõſequẽs
eſt quod tam inductus prout ſequitur vocatio-
nem diuinam, & etiã inducens aliquid cooperã
tur ad gratię infuſionẽ. Reuertamur ergo ad
porpoſitum & dicamus, ꝙ licet hæc ſecunda rõ
aliquid ſuperaddat primæ, quia prima dicebat
quod papatus eſt a ſolo deo, hęc autẽ ſecunda
ſuperaddit & dicit ꝙ non ſolũ papatus eſt a ſo-
lo deo, ſed non poſſit eſſe ab alio, & non poteſt
ipſum papatum conferre alius q̃ ſolus deus: at-
tamen eadem ſolutione & per eadẽ exẽpla ſol
uitur hæc ſecũda ratio, vt prima. Nam vt dixi-
A mus, Anima humana a ſolo deo infunditur cor
pori, & non põt niſi a ſolo deo infundi: & gra-
tia a ſolo deo infunditur animæ, & non põt ni-
ſi a ſolo deo infundi animæ: tñ quia & ad hoc ꝙ
anima infundatur corpori, & gratia infundatur
animæ, aliquid cooperatur creatura, ideo ope-
rõne creaturæ anima põt ſeparari a corpore, &
gratia põt deſinere eſſe in anima. Et quia nullus
negare põt, quãdo papatus ſit in iſto vel in illo
homine operatiõe humana, quod eſt in eo per
aſſenſum. ſ. præficientium, & per aſſenſum præ
fecti, ideo his contrario modo ſe hñtibus & ſpe
cialiter præfecto contrario modo ſe habente,
deſinit in ipſo eſſe papalis ptãs: quod maxime ve
ritatẽ habet de poteſtate papali, cum nullum ſit
B ſtatutum ſuperioris, & cum chriſtus nunq̃ ſta-
tuerit oppoſitũ quod papa renuntiare nõ poſ-
ſit. Sicut ergo diximus de corpore reſpectu ani
mæ & de anima reſpectu gratię, ſic dicemus de
papa reſpectu ptãtis papalis: nam corpori di-
ſpoſito infunditur ẽt anima; & poſtq̃ infuſa eſt
ei anima, ſi contrario modo ſe habeat, & fiat
indiſpoſitum, ſeparabiẽ ab eo anima. Sic & ani-
ma ſi ſequatur deũ vocantẽ, & conuertat ſe ad
deum, erit in ea gratia: & poſtq̃ habet gratiam,
ſi contrario modo ſe habeat & auertat ſe a deo,
deſinet in ea eſſe gratia. Sic etiã ſe habet de po-
teſtate papali, ſi ritè electus conſentiat electioni
de ſe factæ, erit papa, & habebit papalem pote
ſtatem: & poſtq̃ eſt papa, ſi contrario modo ſe
C habeat, & diſſentiat & renuntiet papatui, deſinit
eſſe papa. i. non habebit vlterius ptãtem papa-
lem. Cum. n. nullũ ſit ſtatutum ligans papam ꝙ
renuntiare non poteſt, & cum ptãs papalis non
magis ſit a deo in hoc homine, q̃ anima huma-
na in hoc corpore, vel q̃ gr̃a in hac anima, qd
poteſt mouere aduerſarios huic veritati, cũ cla
re videant ꝙ corpore, poſtq̃ infuſa eſt ſibi ani-
ma, contrario modo ſe habẽte, ſeparetur ab eo
anima: & anima, poſtq̃ infuſa eſt gratia, contra
rio modo ſe habẽte, deſinit in ea eſſe gr̃a? Qua
re papa poſtq̃ eſt papa, contrario modo ſe ha-
bente & eo renuntiante papatui, deſinet eſſe pa
pa: & poſt reſurrectionẽ quidem anima nõ po
terit ſeparari a corpore, quia non poterit cor-
D pus fieri ita indiſpoſitum, quod ſeparetur ab eo
anima: Et anima beata non poterit gr̃am perde
re, quia ita conuerſa eſt ad deum, quod non po
teſt cõtrario modo ſe habere, nec poteſt pecca
re, nec põt ſe auertere a deo ꝙ gr̃am pdat: ſi. n.
anima in pr̃ia poſſet bñ & male facere ſicut põt
cũ eſt in via, poſſet gr̃am habere & habitũ per-
dere. Quid ergo obſtat, quare aĩa poſt opatio-
nẽ bonã adipiſciẽ gr̃am, per operationẽ malã
deſinit hẽre gr̃am, ꝙ nõ ſimili modo pfectus in
papã per loquelam cõſentiendo electioni de ſe
factę, ſit papa; p loquelã ẽt renũtiando papatui
deſinat eſſe papa? Nullũ ſanius ſtatutũ in contra
rium, nullam videmus rõnẽ ad oppoſitum, qn
papa renuntiante, deſinat eſſe papa. Verũ quia

intellectus hominis nõ quieſcit, volumus dicere, quod eſt diuinum ſtatutum & quod deus ſtatuit quod renuntiare poteſt, quia, vt diximus, Auguſtinus dicit, quod ſic deus adminiſtrat res, vt eas proprios curſus agere ſinat. Statutum eſt ergo diuinũ, quod deus ſic adminiſtrat res, ſm ꝙ ordo requirit & conditio rerum. Et quia ordo & conditio eccleſiæ hoc requirit, quod papa renuntiare poſſit, quia talis poteſt eſſe aſſumptus quod langueret ſub eo bonum publicum, ideo papa renuntiare põt. Nõ ergo dicere poſſumus quod ſit diuinum ſtatutum quod Papa renuntiare non poſſit, ſed potius quod ſit diuinum ſtatutũ ꝙ renũtiare poſſit, cum hoc requirat ordo & conditio rerum.

Lib. 7. cap. 30 de ciuit. Dei.

Cap. VIII. *In quo ſoluitur ratio tertia arguens ꝙ papatus nullo modo poteſt tolli ab aliquo, quia cum ſit ſuprema poteſtas, conſequens eſſet, ꝙ maior dignitas per minorem tolleretur.*

SOlutis duabus rationibus, volumus in hoc capitulo, ſoluere rõnem tertiam. Arguunt.n. ꝙ Decretalis illa extra de Tranſlatione epiſcoporũ cap. Inter corporalia, expreſſe innuit quod depoſitio epiſcoporum, tranſlatio, & abſolutio eorũ poſt cõfirmationem, ſoli Papæ eſt reſeruata. Immo in eadẽ decretali dicit̃, quod ſpirituale vinculũ eſt † fortius quàm carnale: ſed potius diuina poteſtate coniugium ſpirituale diſſoluitur. Ex quo manifeſte patet, quod ſi papa poteſt aliquẽ epm abſoluere, vel ſi poteſt ceſſionẽ alicuius epi recipere, quia hoc faciendo ſpũale cõiugium ſeparat, quia igitur vt dictũ eſt hoc non fit niſi per poteſtatem diuinã, ideo ipſe papa hoc non põt facere, niſi in quãtũ eſt vicarius dei. Arguatur ergo ſic, ſpirituale coniugium non põt ſeparari niſi per diuinam ptãtem, ergo cum inter papam & eccleſiam ſit ſpũale coniugiũ, conſequens eſt ergo quod papa nullo modo renuntiare poterit, cum non aliquis alius dei vicarius, in cuius manibus poſſit cedere, rõne cuius dicat̃ per ptãtẽ diuinam .i. per poteſtatẽ vicarii dei, hmõi cõiugiũ ſeparari. Addunt autem iſti volentes rñdere tacitæ qõni, vt quia forte aliquis diceret, ꝙ etiam alii epi ſunt vicarii Dei, ꝓꝑ ꝙ papa poteſt renũtiare in manibus alterius epiſcopi. Ideo iſti dicunt, quod nulla ratio hoc capit, ꝙ deus voluerit inferiores dignitates ꝙ̃ papatus, per ipm deũ tm̃, aut per dignitatem ſuperiorem tolli poſſe: & tñ voluerit ipſum papatum, quæ eſt ſumma dignitas, quæ propriè eſt ipſius chriſti, nedum per inferiorem deo, ſed ẽt per dignitates inferiores ſe ipſa, tolli poſſe. Aduertendũ ergo, quod anteq̃ ſoluamus rõnem propoſitam, eſt diligẽter notandũ quod oẽs hæ tres rationes factæ vtunt̃ hoc modo loquendi, quod papatus nõ

† fortius .i. dignius, inquit Gloſ. ibidem.

A poteſt renuntiari, quia non põt remoueri vt dicit prima ratio, nec auferri vt dicit ſecunda, nec tolli, vt dicit hæc tertia, ab eo qui eſt papa, niſi ꝑ ſolum deum. Sed cum omnia iſta verba ſonent in quandã violentiã, ſi ipſi vellent ſic intelligere rationes factas quod inuito ſummo pontifice non poteſt ab eo auferri papatus, non eſſet vlterius cum eis diſputandũ; concederemus quidẽ propoſitũ ſuum, quia rationes vlterius arguũt, videlicet quod papa renuntiare non poteſt: volunt.n. ex hoc concludere, quod etiam voluntariè papa non põt cedere. Ideo omnia præfata verba, videlicet, remoueri, auferri, & tolli papatum ab eo qui eſt papa, accepimus ſub quadam ſignificatione generali, pro quacũq; renũ-

B tiatione, pro quacunq; ceſſione, pro quocunq; modo quo ille qui eſt papa, dum viuit, põt deſinere eſſe papa. Aduertendum etiã, quod quia ratio quarta inferius poſita ad hoc tangit, vbi dicitur quod ſumma virtus creata cuiuſmodi eſt poteſtas papalis per nullam inferiorem virtutẽ creatam vr̃ poſſe tolli, cum tolli ſonet quid in violentiam, ideo in ſolutione dictæ rationis intendimus hoc plenius declarare. His itaq; prælibatis, dicemus, quod hęc ratio tertia vr̃ ſuper duobus fundari. Quorũ primũ eſt, quod cum ſpirituale vinculum ſit fortius q̃ carnale, cũ inter papam & eccleſiam ſit ſpirituale vinculum, ſiue ſpirituale coniugium, quia qđ deus coniunxit, homo non ſeparet, nullus niſi deus poterit huiuſmodi coniugium ſeparare. Scđm autem fun-

C damentum huius tertiæ rationis eſt. qđ nulla ratio capit quod deus voluerit ꝙ ceſſio inferiorũ dignitatum fiat in manibus ſuperiorum: ceſſio verò ipſius papatus fiat in manibus ipſorũ inferiorum, quia cum oẽs aliæ dignitates ſint inferiores ipſo papatu, conſequẽs eſt, ꝙ ſi papa poteſt cedere, ꝙ cedat in manibus eorum qui ſunt inferiores eo. Diſſoluemus ergo primo hanc tertiam rõnem, quantũ ad hoc ſcđm fundamẽtum: & poſtea diſſoluemus eam, quantum ad fundamentum primum. Sciendum ergo, ꝙ aliquãdo intelligitur prohibitum qđ non inuenitur expreſſum: aliqñ autẽ econtrario intelligit̃ eſſe conceſſum qđ non inuenitur eſſe prohibi-

D tum. Ad quã contrarietatẽ ſoluendã forte dicerẽt Iuriſtę, ꝙ primũ tenet in iis quæ ſunt ſtricti iuris: ſcđm vero ſiue ſecũda regula tenet in aliis. Sed vt loquamur ductu rationis, dicamus ꝙ aliqñ id de quo agitur eſt ſupra naturam negocii, ſupra actionẽ cauſæ, ſupra conditionẽ & exigẽtiam rerum. Et tunc valet prima regula, ꝙ omne illud eſt prohibitum qđ non inuenit̃ expreſſum: vel illud eſt prohibitum qđ non eſt cõceſſum: vel, vt magis proprie loquamur, quicquid in talibus non eſt conceſſum, eſt prohibitum, ideſt ſuperiori potentiæ eſt reſeruatum. Poſſumus aũt ponere exemplũ in naturalibus & moralibus. In naturalibus quidem vtputa, quia ambulare ſiccis pedibus ſuper aquã eſt ſuꝑ actio-

nem nſam humanã, ſupra naturam negotii noſtri, ſupra conditionẽ & exigentiam rerũ, quia conditio & exigentia rerũ hoc non patiť, quód quis vadat ſiccis pedibus ſuper aquã. Ideo niſi hoc alicui homini ſit ſpecialiter conceſſũ a deo, dť ei eſſe inhibitum. Eſt. n. hoc ſuperiori potentiæ. i. diuinę potentiæ reſeruatũ: vt qñ deus voluerit, poterit hoc illi homini, vel alii concedere, vt poſſit ſuper aquã ſiccis pedibus ambulare. In moralibus quidẽ poſſumus de hoc exemplum ponere, quia ordinare totam Eccleſiam, & ſtatuere qui ſunt Epi, qui Archiepi, qui primates & patriarchæ: & ſtatuere qño hi confirmenť, & qño poſſint cedere, vel qño poſſint abſolui, vel transferri, ſpectat ad ſummum pontificem, quia cum ipſe ſolus ſit caput totius vniuerſalis Eccleſiæ, ad ipſum ſpectat ſtatuere ea quæ reſpiciunt ordinẽ vniuerſalis Eccleſiæ. Ideo oĩa iſta ſunt ſupra natũrã negotii aliorum, ſupra actionem omniũ aliarũ dignitatum, ſupra conditionẽ & exigentiã rerum. Conditio. n. & exigẽtia rerum hoc non patitur, quód ea quæ reſpiciunt ordinem vniuerſalis Eccleſiæ, aliqui infra papam poſſint facere illa, niſi quatenus ſunt eis a papa conceſſa. In talibus ergo quicquid non eſt conceſſum, eſt prohibitum, vel quicquid nõ eſt conceſſum, eſt ſuperiori potentiæ reſeruatũ. Ea pp ſi Epſ poteſt ab Archiepo, vel a Metropolitano confirmari, & nõ põt in manibus Metropolitani cedere, hoc eſt, quia iura concedũt confirmationẽ, non aũt concedunt ceſſionem: immo ipſa confirmatio eſt ſuper vires cuiuſcũq; alterius a Papa. Propter quód oẽs alii a papa ſolũm illos Epos & eo modo cõfirmare poſſũt, quo conceſſum eſt eis a iure, vel quo cõceſſum eſt eis a Papa, cuius eſt iura cõdere. Dato ergo quód iura concederẽt ꝙ Epſ poſſet a ſuo Archiepiſcopo, vel a ſuo Metropolitano cõfirmari, & nulla iura aliquid tangerent ꝙ Epſ vel electus in epm & confirmatum non põt cedere in manibus ſui Metropolitani, eo ipſo eſſet hoc ſuo Metropolitano inhibitum, & etiã ſuperiori potentię. i. Papali potentiæ reſeruatum. Sed dices, Quare iura hoc dicunt, quare iura hoc inhibent quód nõ põt epſ cedere in manibus Metropolitani, cum ſufficiat, nõ eſſe hoc conceſſũ Metropolitano ad hoc, quód non põt hæc facere, cum in talibus (ſicut dictum eſt) quicquid non eſt conceſſum, intelligatur eſſe inhibitũ, vel intelligatur eſſe ſuperiori potentię reſeruatum? Dicunt ergo, ꝙ ſi oẽs eſſent tantæ prudẽtiæ ꝙ ſcirent talia conſpicere, non fuiſſet opus hoc ꝑ iura exprimere: ſed ne aliqui pp ignorantiã facerent de facto, quod nõ poſſent de iure, bene ſe habuit de hoc iura condere. Sed nulli dubiũ eſſe debet, ꝙ ſicut papa ſtatuit ꝙ epſ poteſt per ſuum Metropolitanum confirmari, ſic ſi voluiſſet vel adhuc vellet, poteſt ſtatuere ꝙ poſſit in manibus eius cedere. Vtrunq;. n. iſtorum tã cõfirmatio, ꝗ ceſſio reſpicit id quod pertinet ad or-

A dinationem vniuerſalis Eccleſiæ: pp ꝙ. quantũ ad hoc, tm̃ poſſunt alii prælati a papa, quãtum eſt eis conceſſum per papam. Ideo Decretalis illa Inter corporalia dicit, ꝙ Eporum trãſlatio, depoſitio, & conceſſio, eſt ſoli Romano pontifici reſeruata: quia quicquid pertinet ad ſuperiorem potentiam, ſi non concedať inferiori, dicitť illud ſuperiori potentiæ reſeruatũ. Ex his itaq; patet ꝙ in talibus arguere de epo ad papam, & velle cõcludere ꝙ ſi epſ non põt cedere niſi in manibus ſuperioris & ſpecialiter in manibus papę, ꝙ papa non põt ꝓpria auctoritate cedere, ſicut nec epſ, non eſt arguere pro ſe, ſed cõtra ſe. Credunt. n. ꝙ hoc magis teneat in Papa, ꝗ in ſimplici epiſcopo: & crediderunt ex hoc fun-

B dare domum ſuam ſupra petrã, cum ſit ſup arenam: tenet. n. hoc in ſimplici epo, & non in Papa. Dicebamus quidẽ, ꝙ in his quæ ſunt ſupra naturam negotii, ſupra actionẽ agentis, ſupra conditionẽ & exigentiam rerum, quicquid nõ eſt conceſſum eſt prohibitum, vel eſt ſuperiori potentiæ reſeruatum: ſed in his quæ contrario modo ſe habent, eſt contrario: in talibus. n. quicquid non eſt prohibitum, eſt conceſſum. Illi ergo qui non hñt liberã ſuſceptionẽ oneris & ex ſolo aſſenſu electioni de ſe factę, non hñt plenam iuriſdictionẽ adminiſtrandi, ſicut per ſuperiores confirmanť, ita, ſi volunt cedere, oportet quód cedant prout ſuperiores ordinant. Nam

C cum confirmatio, & conceſſio, & cętera talia reſpiciant ordinem vl̃is eccleſiæ, nõ poterunt alii a Papa in eis aliquid facere, niſi quatenus eſt eis a papa conceſſum. Sed cum papa nullum hẽat ſuperiorem, cum ipſe ex libero ſuo aſſenſu electioni de ſe factę, ſuſcipiat hmõi onus: & ex hoc ipſo habeat plenam iuriſdictionẽ adminiſtrandi in ſuo officio, non eſt hoc vltra naturã negotii, imo hoc poſtulat actio agẽtis, hoc exigit ordo & conditio rerum, ꝙ ſicut ſufficit ſuus liber aſſenſus electioni de ſe factę; ad ſuſcipiendum onus ad hoc, ꝙ ipſe ſit papa, & habeat plenã iuriſdictionem papalẽ: ita etiam ſufficit ſuus liber diſſenſus, vel ſua libera renuntiatio ad hoc, ꝙ ipſe deponat hmõi onus, & quód ipſe vlterius non ſit papa, id eſt ꝙ non habeat vlterius iuriſ-

D dictionem papalem. In ceſſione ergo aliorum eporum, quod non eſt conceſſum eſt prohibitum; ſed in ceſſione ſummi pontificis eſt econuerſo; ibi enim, vt poteſt patere per habita, qđ non eſt prohibitum, eſt conceſſum. Cum ergo nullo ſuperiori Decreto, nullo ſtatuto diuino hoc prohibeať, cõſequens eſt, ꝙ ipſo iure hoc ſit conceſſum. Bene ergo ſupra diximus, quód iſti texuerunt telas aranearum: arguendo. n. de ſimplici epiſcopo ad papam, credunt arguere pro ſe; ſed, vt patet, arguunt contra ſe. Sed dicet forte aliquis, ꝙ non ſolum ſimplex epiſcopus, ſed etiam papa confirmatur per ſuperiorẽ, Quia confirmatur per deum. Sed, ut ſupra diximus, iſta diuina cõfirmatio nihil eſt aliud ꝗ di-

uina acceptatio, qui ſic adminiſtrat res, vt eas pꝛ A
prios curſus agere ſinat. Sed cum hoc exigat
curſus rerum, quod ſi aliquis liberè aſſentiēdo
ſuſceptioni oneris, habet ex hoc plenā iuriſdi-
ctionem ſm onus ſibi impoſitū, quod pōt libe-
re illi oneri renuntiare, et ex hoc illa iuriſdictio
ne carere: conſequens eſt & eos ipſos conuin-
cat ratio, cum non videamus aliud ligamen di
uinū, vel aliud ſpirituale vinculū cum quis aſſen
tit papatui, q̄ cum renuntiat. Si ergo ex ſolo li-
bero aſſenſu ad ſuſceptionem dicti oneris deus
hoc acceperit, ad ſolam liberā renuntiationē di
cti oneris deus hoc acceptabit. Immo, vt diceba
mus, ſi nō eſt ſufficiens qui præficitur in papā
ad gubernandū Eccleſiam, cum ſpālis cura ſit
deo de Eccleſia ſua, nullus debet eſſe tantæ de- B
mentię qui diceret, ꝙ deus hmōi hominis acce
ptat aſſumptionē, & non acceptat ceſſionē. Im
mo eſt diligenter aduertendū, quod in hac par
te, diuina acceptatio oportet ꝙ ſumatur valde
large, videlicet non tm̄ pro diuino inſtinctu, vł
ꝑ diuina operatione, ſed & ꝑ diuina permiſſio-
ne: quia, vt ſupra diximus, ſi pręficiatur inſuffi-
ciens ad regendū, magis attribuendum eſt diui
nę permiſſioni, q̄ eius inſtinctu vel operatione.
Nec pp hoc negamus deum habere ſpecialem
curam & prouidētiam de ſua eccleſia. Attribue
mus.n. hoc ſuæ permiſſioni, vt ideo hoc ſpāli-
ter permittat, vt aliquod magnum bonum inde
eliciat. Poſtq̄ ſoluimus hanc rōnem tertiā quā-
tum ad vnū fundamentum quod papa non po C
teſt cedere, quia nullum habet ſuperiorē, in cu
ius manibus cedat. Oſtendimus quidem hanc
rōnē eſſe pro nobis, non pro aduerſariis. Nam
habens ſuperiorē non pōt pro libito ſuæ volū
tatis cedere, ſed oportet ꝙ cedat ſm iura & ſm
leges a ſuperioribus conditas. Sed non hñs ſu-
periorē pro libito poteſt cedere. Non eſt enim
hoc, vt dicebatur, ſupra actionē agentis, ſed eſt
ſm conditionem & exigentiam rerū: vt qui li-
berè aſſentiendo oneri, ad qđ eſt electus, ex ipſo
aſſumit ſupra ſe hmōi onus, & habet plenam iu
riſdictionis adminiſtrationē, quod liberè diſſen
tiendo dicto oneri, deponat hmōi onus, ceden
do pro libito voluntatis. Ibi enim, vt probaui-
mus, qđ non eſt conceſſum, eſt prohibitum: hic D
autem ecōuerſo, qđ non eſt prohibitum, dř eſſe
conceſſum. Reſtat ergo ſoluere rōnem præfa-
tam, quātū ad fundamentū aliud, videlicet ꝙ qa
fortius eſt ſpūale vinculum, q̄ carnale, ꝙ nullo
modo humana ptāte ſolui poteſt ſpūale vincu-
lum. Dicere ergo, vt cōmuniter dř, quod ſpūale
cōiugium eſt fortius dignitate, quia eſt dignius,
ſed non eſt fortius duratione, qđ ſit durabilius:
diſſoluit.n. ſpūale coniugium etiam poſt cōſe
crationem & confirmationē eṗi tranſlatione,
quia pōt vnus eṗs de vna eccleſia transferri ad
aliam: diſſoluitur ēt renuntiatione, & pluribus
aliis modis. Sed nunq̄ dicere ſic poterimus de
carnali coniugio poſt cōſumationē carnalis co

A lę, quod pōt quis auctoritate etiā papali tranſ-
ferri de vna vxore ad aliam, vt quod poteſt vnā
vxorem dimittere, & alia accipere, & cū ea ma-
trimonium conſumare: ſicut eṗs auctoritate pa
pali, cum eſſet ſponſus vnius eccleſiæ, transfer
tur ad aliam, & fit ſponſus alterius. Dato ergo
quod neſciremus diſtinguere, quomodo ſpiri-
tuale vinculum eſt fortius q̄ carnale, & qūo nō
eſt fortius: tñ quantū ad propoſitum ſpectat, pa
tet quod ratio peccat in materia, & aſſumit fal-
ſa, ſupponens ꝙ ſit fortius ſpirituale vinculum
q̄ carnale, & quod minus poſſit ſeparari ſpiritua
le coniugium q̄ carnale: qđ patet eſſe falſum.
Vtrum autē etiam quantum ad hunc ſenſum
habeant veritatē, quod ſpirituale vinculum eſt
B fortius q̄ carnale, In illo capitulo apparebit, vbi
ſoluemus quintam rationē. Oſtendemus.n. ibi,
ꝙ ſi aliquo modo eſſet indiſſolubilius vinculū
ſpirituale q̄ carnale, illa tñ indiſſolubilitas non
obuiat propoſito noſtro. Diſtinximus ergo de
fortitudine vinculi ſm diſtinctionem cōmunē:
volumus autē nunc diſtinguere ſm diſtinctio
nem aliam. Dicimus quidem ꝙ ſpirituale vincu
lum eſt fortius q̄ carnale, quia plus angit & plus
ſtringit, ſed nō eſt fortius ꝙ plus duret vel plus
permaneat. Eſt ergo huiuſmodi vinculum for
tius intenſiue, quia q̄diu manet, plus ſtringit: ſed
non eſt fortius extenſiuè, loquendo de extēſio
ne tpis, videlicet quod plus duret, qđ non po-
teſt diſſolui niſi per mortē. Magis.n. conſtringit
C coniugium ſpirituale q̄ carnale, quoniā maiorē
curam & maiorem diligentiam debet habere
ſponſus ſpiritualis de Eccleſia ſibi commiſſa, q̄
ſponſus carnalis de vxore carnaliter ſibi copu-
lata. Et ſi dicatur ꝙ apoſtolus ait ad Eph. 5. Vi Eph. 5. c.
ri diligite vxores veſtras, ſicut chriſtus dilexit
eccleſiam. Propter ꝙ vř ſm ſententiam Apoſto
li, ꝙ ęqualem diligentiam debet habere vir de
vxore, ſicut Pręlatus de eccleſia. Dici poteſt, ꝙ
ly ſicut, dicit ſimilitudinem, non ęqualitatem:
ſicut eſt mandatum diuinum, Diliges proximū Matth. 22. d
tuum ſicut te ipſum: ſufficit.n. ꝙ diligas eum eo
modo, ſicut debes diligere te ipſum, quia ſicut
debes diligere teipſum ad vitam ęternam, ſic ad
illum eundem finem, videlicet ad vitam ęternā
D debes diligere proximum. Sic & in propoſito
vir debet diligere vxorem, ſicut prælatus Eccle
ſiam: ſed non oportet, quod tantam diligentiā
habeat vir de vxore, quātam debet habere præ
latus de eccleſia: ſed ſufficit, quod ad illum finē
diligat vir vxorem, ad quē chriſtus ſiue præla-
tus diligit eccleſiam. Hic autem finis, eſt ſantifica
tio. Nam vt dř Eph. 5. Chriſtus dilexit eccleſiā, Eph. 5. c.
& tradidit ſeipſum pro ea, vt illam ſanctificaret.
Sed viri debent diligentiam apponere, vt ſuæ
vxores bene viuant, & ſint ſpirituales & ſanctę.
Quod autem maiorem diligētiam teneatur ha
bere ſponſus de eccleſia q̄ vir de vxore, patet
per Apoſtolum dicentē. 1. Cor. 13. Charitas 1. cor. 13. b
nō quærit quæ ſua ſunt. Quod Aug. exponēs

NOTA. in libro, quem vocauit Speculum Clericorum, ait, Charitas de qua ſcriptum eſt, quod nõ quæ rit quæ ſua ſunt, ſic intelligitũ, ꝙ quia propriis, non propria cõmunibus anteponit. Maior ergo dilectio hñda eſt de bono cõmuni, q̃ de bono priuato, ſiue de bono proprio. Et quia vxor ſpiritualis cuiuſmodi eſt eccleſia, eſt quædã res publica, & quoddã bonũ commune: vxor autẽ carnalis eſt quoddã bonũ particulare, ideo maior diligentia eſt de ſponſa ſpũali, q̃ de carnali.
Cap. 2. Propter ꝙ & primo Ethicorum ſcribitur. Et ſi idem ſit bonũ ciuitatis, & vnius ſolius ſingularis; ſemper tñ melius eſt bonũ gentis ciuitatiſuè q̃ vnius ſolius. Poſſumus autem & tertiam diſtinctionem facere de diſtinctione vinculi, vt dicamus, ꝙ vinculum ſpirituale fortius ſit, q̃ carnale quantũ eſt de ſe: ſed carnale ſit fortius & durabilius, & quod ſeparari non poſſit quãdiu viuunt coniuges: hoc potiſſimè habet ex mãdato chriſti, qui hoc præcepit & mandauit in euangelio dicens, Quod deus cõiungere fecit &c. Ideo ait Apoſt. 1. Corin. cap. 7. præcipio non ego ſed deus vxorem a viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari, ita quod dato quod ſeparetur coniugiũ quantũ ad redditionẽ debiti, vel quantũ ad torum, vel quantum ad habitationem, nunquam tñ ſeparatur quantum ad vinculũ loquendo de coniugio conſumato; Si enim ſit legitimum matrimonium & perfectum, quãdiu viuunt coniuges etiã auctoritate papali non pñt ſeparari, ꝙ vir haberet aliam vxorem, vel vxor alium virũ, ita quod tolleretũ vinculum quod eſt inter eos. Ex his autem tribus diſtinctionibus factis de fortitudine vinculi, nihil concluditur contra nos, ſed ſemper pro nobis: nam ſi dicatur ſpirituale vinculum eſſe fortius quia dignius vt dicebat diſtinctio communis & prima, dicemus quod tale vinculum eſt dignius quia fundatur ſup re valde digna cuiuſmodi eſt eccleſia, quæ ſi bene gubernetur eſt res magni meriti: & per locũ a contrario ſi gubernetur non bene, eſt res magni demeriti, quia maiori bono maius malum opponitur. Conſiderare ergo debet Prælatus qui curam gerit eccleſiæ ſibi commiſſæ, cum quãta diligentia debeat tractare rem tam dignam, & quanto vniuerſalior eſt Eccleſia, tanto indiget maiori diligẽtia: ꝑpter quod ſummus pontifex cui commiſſæ ſunt omnes oues, præ omnibus aliis ad gubernationẽ tantæ rei debet eſſe diligens, ſollicitus, & attẽtus. Quare ſi videat ſe non ſufficientem, & non valentem habere tantam diligentiam, ſi induret cor ſuum & renuntiare nolit, nõ attribuetur hoc diuino inſtinctui, nec diuinæ operationi, ſed magis temptationi diabolicæ. Valde ergo deſpiuntur illi qui de vxore carnali quę eſt vna ſingularis perſona, quod coniugium ſi non diſſoluatur, forte poteſt inde accidere particulare malum, & ſi ſoluatur poteſt inde accidere malũ vniuerſale, qđ ex hoc

A inducerẽtur communiter homines vt ſuas vxores dimitterent. Ex hoc ergo velle arguere de coniugio ſpirituali, circa quod ſi non ſit debita diligentia, accidet inde malum vniuerſale, quod eſt valde inconueniens: immo quia naturale eſt, quod pars exponat ſe periculo pro toto, ſicut homo naturaliter obiicit brachium, vt defendat totum corpus, brachium ergo quod eſt particulare membrum naturaliter ſe exponit periculo, & obiicit ſe ictui ne lędatur corpus: ſic quia quilibet eſt quædam perſona ſingularis, ſi commiſſa eſt ſibi cura boni publici & videat ſe manifeſtè inſufficientem ad hoc agendũ, & manifeſte cognoſcit quod huiuſmodi bonum languet ſub ipſo, ratio naturalis dictat quod omnimodo
B quo poteſt, & q̃ citius bono modo quo põt, debet ſe exonerare ab onere aſſumpto: & vt patet per habita & prout ratio naturalis dictat, oportet quod exoneratio ſiue depoſitio oneris reſpondeat aſſumptioni eius; vt per idem opus contrario modo factũ, eſſe habeat hoc & illud: papa itaq; vt ſępius dictum eſt quia à nullo confirmatũ, ſed ex libero ſuo aſſenſu electionis de ſe factę habet plenitudinẽ poteſtatis, & eſt ſub huiuſmodi onere, ex libero ſuo diſſenſu & ex libera ſua renuntiatione erit exoneratus ab huiuſmodi onere. Secunda etiã diſtinctio eſt pro nobis: dicebatur quidem quod ſpirituale vinculũ eſt fortius intenſiuè, quia intẽſius ſtringit, & magis angit & requirit diligẽtiorem curã: propter
C quod idem quod prius. Nam vt patet quod ſi aſſumptus ad tantam curã habendam & factus eſt ſponſus Eccleſiæ, circa quã diligentem curã prout expedit habere neſcit, manifeſtè hoc dictat ratio naturalis quod huiuſmodi coniugiũ diſſoluatur: cum enim optima ratione gubernetur vniuerſum, dicere quod vinculum illud nõ poteſt tolli per quod periclitatur commune bonum, eſt à ratione deficere, & eſt rationi opponere. Tertia etiam diſtinctio de fortitudine vinculi quod vinculum ſpirituale eſt fortius, verũ eſt ſm ſe: vinculum autem carnale eſſe indiſſolubilius, verum eſt ex mandato Chriſti, quod ẽt eſt pro nobis: nam ſi quæratur cauſa, quare chriſtus hoc mandauit de ſponſa carnali & non de
D ſpirituali? plana eſt ſolutio: quia ſi poſſet tolli vinculum matrimonii, poſſet inde conſurgere fortè aliquod bonum particulare, vt quia forte in coniugio iſtius fuit error fortunæ, credens accipere vxorem diuitem, accepit pauperem, vl' fuit error qualitatis, credens accipere virginem accepit corruptam; vel credens accipere bene morigeratam & patientem, accepit diſcolam: ꝑpter quod fortè eſſet ſibi bonum ſi poſſet illã dimittere. Sed ex iſto bono particulari oriretur vniuerſale malum, quia cum homines magis ſequantur concupiſcentiam q̃ rationem, communiter homines inducerentur vt ſuas vxores dimitterẽt. Ex hoc igitur ſurgeret vniuerſale malum, quia non haberetur debitè cura de filiis.

Ideo nil mirum ſi Chriſtus qui erat ipſa ſapientia, præamans vniuerſale bonum, mandauit, ꝙ vir non poſſet vxorem dimittere excipiens inde fornicationis cauſam, in qua fornicatione licet a coniuge fornicante tollatur ius exigendi debitum, ſemper tñ manet vinculum, quia ſi fiat ſeparatio, tñ non poteſt vir alii vxori nubere, neqꝫ vxor alii viro. Verum quia ſcire mandata dñi non eſt ſcire verba mandatorum, ſed vim & intentionem mandantis, quia voluntas quidē principis non fundatur in verbis, ſed in vi & intentione verborum: propter qđ dicebat Chriſtus, Siquis ſcit voluntatem dñi ſui & non facit plagis vapulabit. Sed ſi conſideramus voluntatem & intentionē Chriſti mandantis nō diſſolui coniugium carnale, poſſum rationabiliter arguere quod mandauit poſſe diſſolui coniugiū ſpirituale, nam ſi diſſolueretur coniugium carnale poſſet eſſe bonum priuatū, ſed eſſet malū publicum: in coniugio autē ſpirituali econtrario, quia ſi non poſſet diſſolui, cum hmōi coniugium ſit inter Prælatum & Eccleſiam quę eſt bonum cōmune & publicum, manifeſtè patet quod hoc eſſet malum publicū & cōmune. Et ſi coniugium quod eſt inter inſufficientē prælatum & ſuam eccleſiam eſt malum publicū & cōmune, & coniugium quod eſt inter papam & vniuerſalem eccleſiam (ſi papa nō eſſet ſufficiēs) eſſet malum publicū & cōmune, quia tota eccleſia eſſet ſub ductore inſcio, non valente habere debitam curam & diligentiam de vniuerſitate ouium ſibi commiſſa. Arguatur ergo ſic, Chriſtus mandauit quod non diſſolueret̄ matrimonium carnale quia oriretur inde commune malum, ergo hoc mandando mandauit qđ poſſet diſſolui coniugium ſpirituale, quia ſi tale coniugium diſſolui non poſſet, oriretur inde publicū & commune malum. Videant ergo texentes telas aranearum, quid valet ratio fundata ſup cōiugio carnali, vt ex hoc procedatur ad coniugium ſpirituale, quia vt patet credentes arguere pro ſe, arguunt contra ſe, & credentes cooperire ſe, diſcooperiunt ſe.

Luc. 12.

Cap. IX. *In quo ſoluitur ratio quarta arguens ꝙ papatus, qui eſt ſumma uirtus cauſata, per nullam uirtutem cauſatam tolli poteſt.*

QVamuis tertia ratio ſit manifeſtè diſtincta a ratione prima & ſecūda, vt patere poteſt intuenti, hæc tamen ratio quarta, ꝙ ſumma virtus creata cuiuſmodi eſt papalis, a nulla virtute cauſata tolli poteſt, non videtur eſſe diſtincta a ratione prima & ſecunda. Dicebat enim ratio prima quod papatus a nullo alio niſi a deo poteſt remoueri. Dicebat ſecunda quod papatus a nullo alio a deo poteſt aufferri. Dicit aūt hęc A ratio quarta quod papatus a nulla virtute creata poteſt tolli. Per omnia autem hæc terit̄ aqua mortario, & ſemper videtur haberi idem in eodem: tamē quia forte non eſt bonum ſic aduerſarios vilipēdere, quod rationes ſuas dicant omnino idem, ideo ſicut ſupra diuerſificauimus rationem ſecundā a ratione prima, ſic in hoc cap. volumus diuerſificare hanc rationem quartam a ratione ſecunda & prima. Sed non videmus quod iſta ratio quarta poſſit diuerſificari a ratione prima & ſecunda, quæ dicit papatum nō poſſe remoueri niſi a ſolo deo: & ratio ſecunda quæ dicit papatum non poſſe aufferri niſi a ſolo deo, arguantur de quacunqꝫ ceſſione ſiue voluntaria ſiue alia. Sed hæc quarta ratio ſpecia- B liter concludit de amotione inuoluntaria videlicet quod papatus inuito papa non poteſt tolli ab ipſo, & hoc ſatis bene ſonant verba huius rationis quartę, ait enim quod quia papatus eſt ſuprema virtus, ideo non poteſt tolli per virtutes alias creatas quæ omnes ſunt inferiores ea: propter quod ſi loquamur de amotione violenta verum eſt quod concluditur, quia impoſſibile eſt quod Nanus inferat violentiam Giganti, & quod inuito gigante moueat ipſum de loco ſuo: debilis enim non poteſt violentare fortiorem. Ideo dicit̄ in Iſaia. Nunquid tolletur a forti præda? Sed licet non poſſit debilis proſternere fortem violenter, voluntariè tamen quātumcunqꝫ debilis poſſet proſternere fortem. Si itaqꝫ C hęc quarta ratio arguit de quacunqꝫ amotione ſiue voluntaria ſiue alia, habebit eādem ſolutionem cum ratione ſecunda & prima, in qua per exempla reperta in naturalibus & gratuitis, oſtēdimus quod ea quę ſunt a ſolo deo, ſi ad ea fienda cooperantur vel cooperari poſſunt creaturæ, quod opere creaturarum tolli pñt. Si vero hæc ratio ſpecialiter loquitur de amotione violenta, per ea quæ in aliis vidimus poſſumus ad hanc rationem faciliter rñdere: habemus.n. exēplum manifeſtum diſt. 21. in capite Nunc autē, vbi dicitur ꝙ nullus poteſt ritè ab his qui inferioris ſūt dignitatis vel ordinis, iudicialibus ſubmitti diffinitionibus. Deinde etiam ponitur exēplum de Marcellino papa, qui compulſus non D ſimpliciter ſed paſſionis metu ingreſſus paganorum templum, grano thuris ſuper prunas impoſuit: qđ faciendo Idolis ſacrificauit. Et cum idem Papa coram concilio epiſcoporū ſe hoc feciſſe confiteretur, nullus tamen epiſcoporum in eum proferre ſententiā auſus eſt: ſed ſæpiſſime dicebant ei, non noſtro iudicio ſed ore tuo iudica cauſam tuam. Rurſus dixerunt ei, Noli ergo audiri in noſtro iudicio, ſed collige in ſinu tuo cauſam tuam. Rurſus inquiunt, ex ore tuo condēnabis. Aſſignabāt quidem illi epi huius rationis cauſam, dicentes, quia prima ſedes non iudicabitur a quoq̄. Propter ꝙ legitur in legenda dicti Marcellini, ꝙ ipſe ſeipſum depoſuit: ſed omnis turba eum iterum reelegit, & ſic

reaſſumptus

reaſſumptus in papam, glorioſus martyr effectus eſt: quia cum nullo modo vlterius ſacrificare vellet, capite truncatus eſt. Ex iis itaq; maniſeſtè patet, quod ſummus pontifex a nullo iudicari debet, niſi fortè in hæreſim eſſet lapſus: quia ſi vellet pontifex aliquis in errorem contra fidē pertinaciter permanere, ageretur cum eo ſicut cum mortuo, vt nō eſſet vlterius papa: quia cū hæreticus ſit mortuus fidei chriſtianę, cōſequēs eſt, quod non poteſt chriſtianorū eſſe caput.

Diſt. 40. c. Si papa. Vide ibi gl. in uer. A fide deuius.

Soluta eſt ergo hæc ratio quarta per ea quę legimus facta in Marcellino papa, qui a nullo eſt depoſitus, nullus in eum ſententiā protulit, ſed ipſe ſeipſum depoſuit. Quod ſi dicat, ꝙ iterum fuit reelectus, argumentum eſt pro nobis: conſequens .n. eſt, quod ſi fuit reelectus, ergo non erat papa: nullus enim eligit papam in papam: claro.n. clarus eſt, quod ille qui eligitur nō eſt papa: ſua ergo depoſitio fecit eum non papam. Eſt ergo hoc rōni conſentaneū, rebus geſtis cōſonum, & patribus approbatū, quod ſi papa ſe ipſum deponit, non eſt vlterius papa, niſi iterū reeligatur, & iterum ſuæ electioni conſentiant. Nulla igitur virtus creata poteſt ptātem papalē ab eo qui eſt papa inuitè tollere: ipſe tn̄ poteſt ſeipſum deponere, vt eſt per habita maniſeſtū. Aduertendū eſt tamen, ꝙ in multis eſt ſimilitudo inter epiſcopū & eccleſiam, & virum & vxorem: nam eþs nō debet eccleſiam dimittere niſi ſit neceſſitas quaſi ineuitabilis, vel niſi ſit apoſtoſtolica aut regularis immutatio: licet ergo nullo modo vir debeat dimittere vxorem ſuam, & ſi eam dimittat non tollitur vinculū, epiſcopus tamen vel ex neceſſitate vel ex apoſtolica & regulari immutatione pōt dimittere eccleſiā ſuā, & ſi dimittat tollitur illud vinculū quod erat inter epiſcopum & eccleſiam, vt poſſit auctoritate apoſtolica ad aliam eccleſiam promoueri, & eadem auctoritate poteſt eccleſia illa alii epō ſociari: ideo dr̄ Cau. 7. q. 1. c. Sicut, ꝙ ſicut vir nō debet dimittere vxorem ſuam, ita nec epiſcopus eccleſiam ſuam, vt illam dimittat abſq; ineuitabili neceſſitate, ad quam conſecratus eſt, niſi apoſtolica vel regulari mutatione. Epiſcopus ergo non debet nec poteſt, niſi auctoritate ſuperioris, dimittere eccleſiam ſibi cōmiſſam: quia ſicut ipſe ex ſolo ſuo conſenſu non poteſt plenam vel liberam adminiſtrationē habere, ita ex ſolo ſuo libero diſſenſu vel ex ſola ſua renuntiatione libera, non poteſt onus aſſumptum dimittere. Papa vero qui ſuperiorem non habet prout ſæpius tactum eſt, ſicut ex ſolo libero cōſenſu habet plenam iuriſdictionem, ita ex ſolo ſuo libero diſſenſu & ex ſola ſua libera renuntiatione poteſt onus aſſumptū deponere. Semper ergo poteſt ipſe papa aſſumptum onus deponere, ſed nō debet niſi ex maniſeſta cauſa & in caſu hoc facere: quia valde periculoſum eſt in diuinis rebus, ꝙ quis cedat iuri ſuo & poteſtati, vt habet Cau. 7. q. 1. c. Quā periculoſom:

Euariſtus. pp. epiſt. 2.

A ex cauſa tamen maniſeſta & in caſu licet nō poſſet ad id cogi, ipſe tamen debet hoc facere & debet ſeipſum deponere, ſi videat ſeipſum inſufficientem ad gubernandum eccleſiam, ne publicum bonum ſub eo langueat.

Cap. X. In quo ſoluitur ratio quinta, & habet hoc cap. partes octo: in prima parte oſtenditur, ꝙ in ordine epiſcopali nō imprimitur character.

Solutis quatuor rationibus antedictis, ſoluere volumus rationē quintam, quæ arguit, ꝙ cū B nec papa nec tota creaturarum vniuerſitas poteſt facere, ꝙ aliquis pōtifex non ſit pontifex: ergo multo magis non videtur poſſe facere, ꝙ ſummus pontifex nō ſit ſummus pontifex. Addunt enim iſti ad confirmationem ſui dicti, ꝙ minus eſt tollere ſimplicē pontificem q̄ ſummum pontificem: exinde concludunt, ꝙ cum ſimplicem pontificem nullus poſſit tollere niſi deus, ergo nec ſummum pontificem aliquis videtur poſſe tollere niſi deus: ergo papa renuntiare non poteſt, nec ſua renuntiatio valet. Videtur autem iſtis bene arguere, & videtur eis, ꝙ arguant per locum a minori, & C quod minus ſit tollere ſimplicem pontificem, ita quod ſimplex pontifex non ſit pontifex, q̄ tollere ſummum pontificem quod non ſit ſummus pontifex. Sed ſi bene conſiderant vim ſuorum dictorum, nō arguunt per locum a minori, immo arguunt per locum a maiori, quia eo modo quo ſimplex Epiſcopus opere creaturæ tolli non poteſt, maius eſt facere quod ſimplex pontifex non ſit pontifex, q̄ quod ſummus pontifex non ſit ſummus pontifex: immo ſm̄ cōmunem cōditionē rerum, maius eſt deſinere a ſimpliciter eſſe, q̄ ab optimo eſſe: nam quicūq; deſinit vel priuatur a ſimpliciter eſſe, conſequens eſt, quod illud ſit priuatum optimo eſſe; cū ipm ſimpliciter eſſe ſit fundamentū omnium aliorū. D Sicut ergo difficilius eſt deſtruere rōnē fundamenti, & arborem euellere a radice, q̄ deſtruere ipſam in ramis: ſic quia eſſe ſummum pontificē præſupponit eſſe pontificem, non valet ſi pontifex non pōt deſinere eſſe pontifex, quod ſummus pontifex non poſſit deſinere eſſe ſummus pontifex. Sed dicemus, quod ille idē qui nō eſt pontifex poteſt habere plenam iuriſdictionem & auctoritatē ſummi pontificis: vt ſi aliquis ſit in papam electus antequam ordinetur in Epiſcopum, habebit plenam Iuriſdictionem ſummi pontificis, non tamen erit ſummus pontifex niſi ſit pontifex. Verumtamen quia verba generalia menti non ſatiſfaciunt nec quietant intellectum, ideo volumus ad ſpecialia de-

deſcendere, & quãtum ad præſens cap. ſpectat, A circa epiſcopatum, de quo eſt nunc quęſtio noſtra, octo declarabuntur. Primo quidem declarabitur quod in epiſcopatu nõ imprimitur character. Secundo quòd licet in epiſcopatu nõ imprimatur character, imprimitur tamen ibi perfectio characteris: ille enim qui ordinatur in eṗm non ſuſcipit characterem, qui ſit alius a charactere ſacerdotali, ſed perficitur in eo ſacerdotalis character. Tertio oſtendetur quomodo epiſcopatus ſit ordo, & qño non ſit ordo. Quarto declarabitur quot ſunt eṗorũ ordines. Quinto manifeſtabitur, quòd vltra ſimplicem epiſcopatum non imprimitur character, nec perfectio characteris: propter quod ſi epiſcopus fiat Archiepiſcopus vel Patriarcha vel etiam Papa, ex B hoc ſolam iuriſdictionem ſuſcipit, non characterem vel perfectionem characteris. Sexto demonſtrabitur, quòd inter epiſcopum & eccleſiam ſpirituale coniugium reperitur. Septimo patefiet, quot modis habet eſſe ſpirituale coniugium, & quomodo poteſt ſolui & non ſolui, & quomodo eſt fortius & durabilius q̃ ſit coniugium carnale, & quòd magis poteſt diſſolui cõiugium carnale q̃ ſpirituale. Octauo & vltimo ex his quæ diximus ſoluemus rationem propoſitam, quomodo ſummus pontifex poteſt deſinere eſſe ſummus pontifex, & tamẽ ſimplex põtifex non poteſt deſinere eſſe ſimplex pontifex.

Eṗatus.

Character.

Propter primum, ſciendũ, quòd character ſecundũ ſe, ſignum directiuum importat. Vnde C & Dionyſ. dicit, characterem eſſe ſignum ſanctæ contractionis & participationis diuinorũ & ſecundũ cõmune dictum Magiſtrorum, character eſt diſtinctio impreſſa animæ rationali. Sed omnis diſtinctio & omnis differẽtia & omnis relatio fundaẽ in aliquo, vt ſi aliqui ſunt ſimiles hoc eſt quia habent eaſdem qualitates: & ſi ſunt differentes hoc eſt quia habent alias perfectiones. Aliqua ergo perfectio imprimitur in anima poſtquã diſtinguitur ab alia anima, ratione cuius dicitur illi animæ eſſe character impreſſus. Si ergo quęraẽ quid ſit ille character. Dicemus, quòd eſt quoddam ſignaculũ & quædam poteſtas impreſſa animæ, perquam ad ſpiritualia dedicatur. Propter quod Magiſter. 4. D ſen. diſt. 24. volens diffinire ordinẽ quãtum ad ipſum characterem ait, Quòd ordo eſt ſignaculum quoddã, quo ſpiritualis poteſtas traditẽ ordinato. Et ideo ibidem ait, quòd character ſpiritualis, eſt promotio pt̃atis. Verum qa per hęc ſenſibilia ſumus apti nati manudici in intelligibilia, cum character nõ ſit aliud q̃ potentia quędam ſpiritualis, per quã anima habens hmõi potentiã quaſi per quoddã ſignaculũ & p quendam characterẽ diſtinctum ab alia anima hmõi potentiã non habẽte: cum ergo inueniamus triplicem potentiam in rebus corporalibus, videlicet potentiam recipiendi cuiuſmodi eſt potẽtia materię, potentiã reſiſtendi, ſicut dura & fortia habent potentiã vt reſiſtant, & potentiam agendi, ideo non ponimus niſi triplicem characterem, videlicet characterẽ Baptiſmalem, qui eſt potentia ſpiritualis vt poſſit ſpiritualia recipere: & characterem impreſſum in Confirmatione, qui eſt potentia ſpiritualis vt poſſit ſpiritualiter reſiſtere, & ſpiritualiter reſiſtendo poſſit in Ieſu Chriſti notitiam deducere: & characterem impreſſum in Ordinibus, qui eſt potentia ſpiritualis agendi vel ſpiritualia miniſtrandi. Imprimiẽ quidem character in baptiſmo, vt poſſimus ſpirituales potẽtias & characteres recipere. Ideo ſi quis ordinaretur, & non eſſet baptizatus; nõ reciperet ordines, ſed eſſet baptizandus, & iterum ordinãdus. Imprimitur etiam character in Cõ B firmatione, vt confirmati & firmi exiſtentes poſſimus nomen Chriſti audacter confiteri, & obuiãtibus reſiſtere. Imprimitur quoq; character in ordinibus, vt poſſimus ſpiritualia miniſtrare. His itaq; prælibatis, dicemus quòd cum character ſit quædam potentia ſpiritualis, ille qui ordinatur in eṗm, non ſuſcipit characterem aliũ a charactere ſacerdotali: nã ſi epiſcopatus eſſet ordo imprimens alium characterem a ſacerdotali, ſicut ſacerdotium eſt ordo imprimens aliũ characterem a charactere diaconali, ſequeretur illud inconueniens, quòd quis poſſet fieri epiſcopus, etiam ſi non eſſet ſacerdos. Ordinatio ergo epiſcopalis, quæ eſt ſupra ſacerdotalem, poſſet fieri per ſaltum, & poſſet quis fieri epiſcopus C non factus ſacerdos: quod falſum eſt. Eſt tamen diligenter aduertendum, quòd Hugo diſt. 52. c. Solicitudo, notauit tria notanda. Primũ, quòd prætermiſſo baptiſmo, nullus ordo poteſt recipi. Secundũ, ꝙ prætermiſſis omnibus minoribus ordinibus, ſacer Ordo non conferẽ. Tertium ꝙ prætermiſſo ſacerdotio, epiſcopalis ordo non datur. Primum quidem, quòd prætermiſſo baptiſmo, non confertur aliquis ordo: & tertium, ꝙ prætermiſſo ſacerdotio, non confertur ordo epiſcopalis, vera ſunt, ſed ob aliam & aliam cauſam in nam in baptiſmo confertur caracter, qui eſt potẽtia receptiua, per quam ſumus apti ad recipiendũ alios characteres, ideo ſi illo charactere & illa potentia careamus, characte D res Ordinis nõ poterimus recipere: ſed quòd prætermiſſo ſacerdotio, non imprimatur nobis ordo epiſcopalis, ex hoc veritatẽ habet, qa in ſacerdotio imprimitur character ſacerdotalis, qui character per ordinem epiſcopalẽ perficitur: nec videẽ differentia inter ſacerdotem & Eṗm niſi illa, quæ eſt inter hominem puerũ & hominem virum, quia homo vir eſt homo magnus & eſt homo perfectus, homo puer nõ eſt magnus nec eſt homo vſquequaq; perfectus. Ideo de quolibet põtifice dr̃, quòd eſt ſacerdos magnus: & Dionyſ. in de Angelica Hierarchia in cap. de ſacerdotalibus perfectionibus. Diaconibus attribuit purificare, ſacerdotibus illuminare, epiſcopis perficere. Sicut ergo ſm̃ hunc ordinem,

Vide glo. ibi I uer. ſubdiaconatus.

Eṗi & ſacerdos quomodo differant.

dinem, quem videmus, habet eſſe aliquid ſimpliciter q̃ habeat eſſe perfectũ, vt prius eſt puer q̃ ſit vir: ita prius oportet ꝙ ſit ſacerdotiũ in quo imprimitur character ſacerdotalis, q̃ detur epiſcopalis ordo, in quo imprimitur perfectio illius characteris. Sed illud ſecundũ notabile, ꝙ nõ recipiatur ſacer ordo niſi prius recipiatur aliquis de minoribus ordinibus, falſum eſt: nam oẽs ordines habent characteres ſuos diſtinctos, vt poſſit vnus ſine alio recipi, & poſſit quis per ſaltũ ordinari: & ſi ordinatur per ſaltum, non reordinatur, ſed imponitur ei pęnitentia, & ſuppleatur quod eſt omiſſum. Vnde purus laicus poteſt recipere ordinem ſacrum, ſicut dicitur in gloſa ſuper Diſt. 40. c. Sicut. Tametſi nulla gloſa diceret, ex quo characteres ſunt diſtincti, & impreſſiones ſunt diſtinctæ, conſequens eſt, quòd põt imprimi character ſuperior ſine inferiori, vt cõmuniter Theologi tenent. Reuertamur ergo ad propoſitum, & dicamus quòd quia ordines ſe inuicem non præſupponunt de neceſſitate, ſed de congruitate, quia poteſt conferri quilibet ordo ſuperior ſine inferiori, conſequens eſt quòd quilibet ordo tam ſacer q̃ non ſacer habeat ſuum proprium characterem: ſed cum ordo epiſcopalis nõ poteſt conferri ſine ſacerdotio, vt cõmuniter tenent Theologi & Iuriſtæ; conſequens eſt quòd ordo epiſcopalis non habeat per ſe diſtinctũ characterem ab ordine ſacerdotali: quod primo declarare volebamus.

Aeg. de charact. q. 3.

Habetur extra de Preſb. ordinato per.

Incipit ſecunda pars huius Capitis, declarans quòd licet in ordine Epiſcopali non imprimatur character, imprimitur tamẽ perfectio characteris.

Viſo, qũo in ordine epiſcopali nõ imprimit̃ per ſe character alius a charactere ſacerdotali, quia tunc poſſet cõferri epiſcopatus ſine ſacerdotio, volumus declarare qđ ſecundo proponebac̃, videlicet quòd in ordine epiſcopali quãuis non imprimatur ibi character, imprimitur tamen ibi perfectio characteris non cuiuſcunq;, ſed characteris ſacerdotalis. Hoc ergo fit in ordine epiſcopali quòd ex huiuſmodi ordine perficitur & completur character ſacerdotalis, quod ſic declarat: quia ſi ſunt duo agentia, quorũ vnum nõ poteſt aliquid, qđ non poteſt aliud, ex duplici cauſa cæteris paribus hoc poteſt contingere: vel quia aliquã potentiam habet hoc agens, quã non habet illud: vel quia illam eandem potentiã perfectiorem habet, q̃ illud: vt ſi aliquis poteſt videre a longe aliquid, quod non poteſt alius, vel hoc eſt, quia hoc habet virtutẽ viſiuam, quã nõ habet alius: vel ſi vterq; hñt virtutẽ viſiuã, cõpletiori tamen modo habet huiuſmodi virtutem ille, quã alius:

gl. & ſchia

A conſtat quidem quòd multa poteſt facere epiſcopus, quæ non poteſt ſimplex ſacerdos: quia poteſt conſecrare & conferre Ordines non ſolum minores, ſed etiam maiores: quod non poteſt ſimplex ſacerdos nec ex cõmiſſione, nec alio modo. Nunq̃ enim ſimplex ſacerdos poteſt cõſecrare aliquem in epiſcopũ, nec poteſt conferre ſacros Ordines: vel ergo hoc eſt, quia aliqua potentia ſpiritualis eſt in epiſcopo, quę non eſt in ſimplici ſacerdote: vel quia perfectiori modo eſt in epiſcopo, q̃ in ſacerdote. Sed primum ſtare non põt quòd potentia ſpiritualis aliqua ſit in epiſcopo, quæ non ſit in ſimplici ſacerdote: quia huiuſmodi ſpiritualis potentia, de qua hic loqmur, nihil eſt aliud q̃ character: Si enim

B ordo epiſcopalis haberet per ſe diſtinctum characterem a ſacerdotali, ſequeretur illud inconueniens quod ſupra tetigimus, quòd poſſet fieri aliquis epiſcopus abſq; eo quod eſſet ſacerdos, ſicut poteſt fieri ſacerdos abſq; eo quod ſit Diaconus. Poterit ergo aliquid epiſcopus qđ non poteſt ſacerdos, non propter modũ primum ꝙ aliqua potentia ſpiritualis, vel aliquis character imprimat̃ in ordine epiſcopali alius a charactere ſacerdotali, cõſequens ergo eſt quòd hoc ſit ſecũdo modo, videlicet quòd epiſcopus nõ habeat characterem nec aliam ſpiritualem potentiam, ſed habeat perfectiorem huiuſmodi characterem & perfectiorem huiuſmodi poteſtatẽ. Propter quod bene dictum eſt, quòd in ordine

C epiſcopali non imprimitur character, ſed perfectio characteris: nihil eſt enim aliud epiſcopus q̃ ſacerdos perfectus, vel eſt ſacerdos qui poteſt alios ſacerdotes facere: Sic. n. dicemus de ſacerdote & de huius ordinibus, ſicut dicimus de aliis naturalibus rebus. Aliud eſt. n. eſſe hominẽ, & aliud eſſe hominẽ qui poteſt alios homines generare: nam homo puer hõ eſt, ſed non eſt homo perfectus qui poteſt alios homines generare: & ſi ille, qui eſt homo puer, creſcat & fiat vir, vt poſſit alios homines generare, non eſt factus homo alius, ſed factus eſt homo perfectus. Sic ſacerdos ſimplex ſacerdos eſt, ſed non eſt ſacerdos qui poteſt alios ſacerdotes facere. Si ergo ſimplex ſacerdos epiſcopetur, non imprimitur

D ei alia ſacerdotalis potentia, nec imprimitur ei alius character, ſed ille character ſacerdotalis quẽ hẽbat perficit̃, vt ex hoc ſit ſacerdos perfectus vt poſſit alios ſacerdotes facere: quia ſecundum ſapientũ ſentẽtiam, Vnũquodq; perfectũ eſt, cum poteſt ſibi ſimile generare. Sacerdos ille, qui non poteſt alios ſacerdotes facere, non eſt ſacerdos vſquequaq; perfectus: epiſcopus autem qui hoc poteſt, dicitur ſacerdos perfectus. Aduertendum ergo, quòd multũ videtur ſimile de ſacerdote ſimplici & de ſacerdote epiſcopo, & de homine puero & de homine viro: puer. n. per potentiam caloris naturalis, quã habet, poteſt cibum conuertere in alimentum: ſed non eſt tantæ potentiæ ille calor quòd poſſit

ſemen decoquere, vel quòd poſſit alium hominem generare. Sic & ſimplex ſacerdos per potentiam ſpiritualem, ſiue per characterem, quē habet, poteſt ſubſtantiā panis conuertere in verum corpus Chriſti, qui eſt noſter cibus, & noſtrum ſpirituale alimentū: ſed non eſt tantæ potentiæ ille character quòd poſſit alium in ſacerdotem ordinare, ita quòd quantum ad ſacerdotium non pōt ſimile generare, ſicut & hō puer quātum ad naturā humanā non poteſt ſibi ſimilem generare, homo autem magnus, cum perfectus ſit, poteſt ſibi ſimilem hominē generare. Sic & epiſcopus, quaſi ſacerdos perfectus, pōt alios ſacerdotes facere, vel poteſt alios in ſacerdotium ordinare. Eſt tamen nihilominus diligenter notandum, quod Diony. in de eccleſ. Hierarch. cap. de ſacerdotalibus pfectionibus, vbi epiſcopum vocat ſacerdotē perfectū: quia quicquid perfectionis eſt, attribuit epis, ita quod quãuis ſacerdos ſimplex poteſt baptizare & poteſt conficere corpus Chriſti, modo tamen perfecto idest modo ſolenni nō pōt ſine epō, ideſt ſine adiutorio epi: quia, vt innuit, licet quædam myſteria per ſacerdotes impleantur, vt baptiſmus, & confectio Euchariſtiæ: tamen, vt ait, baptiſmus non celebratur ſolenniter ſine chriſmate, & Euchariſtia non conficitur ſine altari, qđ altare non niſi ab epiſcopo conſecratur. Poteſt ergo ſimplex ſacerdos baptizare, quia hoc pōt quicunq; alius homo, & poteſt corpus Chriſti conficere. attamen vt hæc fiant ſolenniter & ſecundum ritum eccleſiæ, non fiunt ſine actione epiſcopali, quia ſecundū Diony. non fit ſolēniter baptiſmus ſine chriſmate, & ſcđm ritū eccleſiæ non conficitur corpus Chriſti niſi in altari conſecrato. Etiam ipſe presbyter conficiens ſecundum ritum eccleſiæ, debet eſſe indutus veſtibus ab Epiſcopo benedictis. Epiſcopus ergo eſt ſacerdos perfectus, tum quia poteſt alios ſacerdotes facere, quod perfectioni attribuitur, quia, vt diximus, vnūquodq; perfectum eſt, cum poteſt ſibi ſimilem generare: tum etiam, quia quæ poteſt ſimplex ſacerdos, ſicut eſt baptizare &

C

Chriſma. Euchariſtiam conficere, non poteſt ea perfectè ideſt ſolēniter, & ſecundū ritum eccleſiæ, ſine actione epiſcopali, ideſt ſine vnguento vt Dionyſ. dicit libro prædicto & cap. Appellat enim ibi vnguentum ſanctum Chriſma, quod (vt dicit) requiritur ad ſolennitatem baptiſmi, & ad conſecrationem altaris, in quo conficitur corpus Chriſti. Concludamus igitur, & dicamus quòd quia Epiſcopus nihil aliud eſt q̄ ſacerdos perfectus, ideo in ordine epiſcopali & cum quis efficitur epiſcopus, nō imprimitur ei alius character a ſuo charactere ſacerdotali, ſed ille character perficitur: propter quod bene dictum eſt, vt ſupra dicebatur, quòd in ordine epiſcopali non imprimitur character, ſed perfectio characteris.

D

A *Incipit tertia pars huius cap. declarans quomodo epiſcopatus ſit ordo, & quomodo non ſit ordo.*

HIs itaq; prælibatis, volumus declarare quod tertio proponebatur declarãdum, videlicet an epiſcopatus ſit ordo. Dicemus quidē, quòd magiſter. 4. ſen. diſtin. 24. definiens ordinem, dicit, q Ordo eſt ſignaculum quoddam, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato. In qua diffinitione duo tanguntur, videlicet ipſum ſignaculū, & poteſtas ſpiritualis, quæ traditur in huiuſmodi ſignaculo: quæ licet ſint duo, tamen poſſunt

B

referri ad vnū & idem ſcđm rem, videlicet character impreſſus in ordine eſt ſignaculū quod datur, & eſt poteſtas quædam ſpiritualis. Ipſe. n. character ſacerdotalis vel cuiuſcūq; alterius ordinis ſignaculum quoddam eſt, per quod diſtinguitur hmōi ordinatus ab his qui non habent hmōi ordinem: & poteſtas quædam ſpiritualis eſt, quia per illum characterem quis dedicatur deo ad aliquid ſpirituale agendū, vt ex tūc poſſit præparare materiam quę requiritur in ſacramēto Euchariſtiæ, quod pertinet ad Subdiaconum: vel ex tunc dedicať deo vt poſſit miniſtrare immediate ſacerdoti in his quæ aguntur in hmōi ſacramento, quod pertinet ad Diaconū: vel ſic dedicatur deo vt ex tunc poſſit conficere Euchariſtiæ ſacramentū, quod pertinet ad characterem ſacerdotalem: omnes. n. ordines accipiendi ſunt prout ordinanť ad Euchariſtiæ ſacramentū, quia hmōi ſacramentū eſt finis nō ſolum omniū Ordinum, ſed etiam omniū Sacramentorum, vt dicit Diony. in de eccleſ. Hierar. cap. de contemplatione miniſterii illuminationis. Cum ergo ſacerdos poſſit cōficere corpus Chriſti, conſequens eſt quòd reſpectu ſacramēti Euchariſtiæ nullus ſit maior ordo q̄ ſacerdotalis. Epiſcopatus itaq;, qui eſt ſupra ſacerdotium, non eſt ordo (vt hic de ordine loquimur) ſed eſt dignitas vel officiū: propter quod & magiſter. 4. ſent. Diſtin. 24. loquens de epiſcopatibus, ait, quòd ſunt epi quædam non ordinum ſed dignitatū vel officiorū nomina: & ſubdit, quòd dignitatis ſimul & officii nō eſt epiſcopus: ergo ſcđm Magiſtri ſententiam, epš non eſt nomen ordinis, ſed dignitatis & officii. Aduertendum ergo quòd vt diximus, Ordo non eſt niſi quædam poteſtas, qua quis ad ſpiritualia dedicatur: ſed poteſtas pōt dici alia & alia, vel ſecundum eſſentiā vel ſcđm actum. Dicetur. n aliquis habere aliam potentiā quã alius, ſi illa potentia ſit alia in eſſentia a potentia, quã habet alius. Dicetur etiā alio modo habere aliam potentiam, ſi poſſet in aliquē actū, in quem nō poſſit alius: nam & ſi non eſt alius calor per eſſentiā in homine iam facto viro & cum erat puer, tamen qa aliqua poteſt homo vir, quæ non poterat cum erat

erat puer,quia poteſt decoquere ſemen & gene
rare, quod non poterat cum erat puer,dici pōt
aliqua potentia eſſe in viro, quæ nō eſt in pue-
ro: eſt ergo ad vnū dicere,quòd ſicut & aliæ res,
& ipſa potentia diuerſificari poteſt per aliam &
aliam eſſentiā, vel per perfectū & imperfectū.
Primo quidem modo habēt diſtinctos chara-
cteres & diſtinctas ſpirituales potentias omnes
ſeptem ordines,quia character & ſpiritualis po
tētia, quā imprimit vnus ordo,eſt alia per eſſen
tiam a charactere & a ſpirituali potentia, quam
imprimit alter: & inde eſt quod etſi de congrui
tate ſemper inferiores ordines debent præcede
re ſuperiores,non tamē hoc eſt de neceſſitate,
quia poteſt quis ſuſcipere ſuperiorem ordinem
prætermiſſo inferiori.Sed ſecundo modo dif-
fert character & potentia per imperfectū & per
fectum in ſacerdote & epiſcopo,quia(vt patuit)
in ordine epiſcopali non imprimitur alius cha
racter a charactere ſacerdotali , ſed ille chara-
cter perficitur & completur. Quærere ergo,
vtrum epiſcopatus ſit per ſe ordo diſtinctus ab
aliis ordinibus,eſt quærere vtrum in ordine epi
ſcopali imprimatur alia ſpiritualis potentia ab
omnibus aliis ſeptem ordinibus. Si ergo loque
ris de alietate potentiæ per eſſentiam , patet ꝙ
non eſt alius character vel alia potentia quan-
tum ad ea quæ ſunt ordinis in ſacerdote & in
epiſcopo: ſed ſi loqueris de alietate potentiæ
non ſecundum eſſentiam ſed ſecundū perfectū
& imperfectū,ſic in epiſcopo eſt alia ſpiritualis
potentia, quia eſt in eo perfectior potentia &
perfectior character q̄ ſit in ſimplici ſacerdote.
Et quia potentia pfecta poteſt in aliqua in quæ
non poteſt potentia imperfecta, ideo non ſolū
quantum ad ea quæ ſunt iuriſdictionis, ſed etiā
quantum ad ea quæ ſunt ordinis,poteſt aliqua
epiſcopus quæ non poteſt ſimplex ſacerdos.
Epiſcopatus itaq; non eſt per ſe ordo,quòd ſe-
cundum ſe imprimat characterem , ſed eſt per
ſe ordo prout per ſe imprimit perfectionē cha
racteris.Ideo Magiſter libro.4. diſtin. 24. cum
prius dixiſſet quòd epiſcopus non eſt nomen
ordinis ſed dignitatis & officii, poſtea dixit, ꝙ
ordo epiſcoporum quadripartitus eſt: prius er
go negauit epiſcopatum eſſe nomen ordinis,&
poſtea conceſſit quòd epiſcopus erat nomen
ordinis: & Diony.in de Eccleſ.Hierarchia cap.
de ſacerdotalibus pfectiobibus dicit,eē tres Or-
dines in eccleſiaſtica Hierarchia, videlicet ordi
nem epiſcoporum, ſacerdotum , & aliorum mi
niſtrorum , ita quod ſub ordine miniſtrorum
comprehēdit ſex ordines, videlicet quatuor or
dines minores cum diaconatu & ſubdiaconatu;
quia omnes iſti miniſtrant ſacerdoti, cuius eſt
conficere corpus Chriſti. Poteſt ergo concedi
quòd epiſcopus ſit nomen ordinis,& poteſt ne
gari ſecundam aliam & aliam acceptionem , vt
eſt per habita manifeſtum.

A *Incipit quarta pars huius Capituli, diſtinguens, quot
ſunt ordines epiſcoporum.*

QVoniam oſtenſum eſt, quòd ſe
cundum vnum modū accipiē-
di, epiſcopus eſt nomen ordi-
nis, ideo volumus diſtinguere,
quot ſunt ordines epiſcoporū,
Dicit.n.Magiſter.4.ſent.diſtin.
24. quòd Ordo epiſcoporum quadripartitus
eſt, in Patriarchas, Archiepiſcopos, Metropo-
litanos, & Epiſcopos. Videtur ergo Magr̄ di-
ſtinguere inter Metropolitanum & Archiepiſ-
copum: quia (vt ipſe ait) Archiepiſcopus acci
pitur pro Primate ſecundū quē modum acci-
B piendi, erit diſtinctio inter Primatem & Patriar
cham . Sed nos diſtinguemus de Patriarchis.
Eſt.n.Patriarcha (vt ait Magiſter in diſt. præfa
ta) idem quod ſūmus Patrum: & quia quod per
ſuperabundantiam dicitur, vni ſoli conuenit,
ideo ſequendo etymologiam nominis, non eſt
in Eccleſia niſi vnus ſolus princeps, videlicet
Romanus Pontifex. Diſtinguemus ergo Ro-
manum Pontificem ab omnibus aliis. Patriar-
chas ergo alios aſſociabimus ipſis Primatibus,
vt dicamus quòd idem ſit eſſe Primatem & Pa-
triarcham. Sed quia inter ipſos Primates aliqui
ſunt maioris dignitatis, aliqui minoris; illi qui
ſunt maioris dignitatis, dicti ſunt Patriarchæ:
C illi qui ſunt minoris, retinuerunt ſibi commune
nomen, & vocati ſunt Primates: pro eodem er
go genere poſſumus accipere Primatem & Pa
triarcham. Sic etiam pro eodem poſſumus acci
pere Archiepiſcopum & Metropolitanum. Di
citur.n.Archiepiſcopus quaſi princeps epiſco-
rum: dicitur autē Metropolitanus quaſi menſu
ra ciuitatis; archos quidem idem eſt quod prin
ceps: & metrum idem eſt quod menſura, vt idē
Magiſter in eadem diſtin. exponit. Et quia prin
ceps epiſcoporum debet regulare & menſura-
re ciuitates Suffraganeorum, quæ ſūt ſub ipſo,
ideo pro eodem accipiemus Archiepiſcopum
& Metropolitanum. Quatuor ergo ſunt ordi
nes epiſcoporū; quia in infimo gradu ſunt epiſ
D copi, ſupra quos ſunt Metropolitani ſeu Archi
epiſcopi, ſupra quos ſunt Primates ſeu Patriar
chæ, ſuper omnes quidem eſt Romanus Pon
tifex: quæ omnia (ſecundū Magiſtrum in diſt.
præfata) accepta ſunt a Gentilibus. Sed dicet
quis. Quare in hoc, Magiſter, imitamur Genti-
les q̄ Iudeos, cum ſalus ex Iudæis ſit, & cum pa-
ter noſter dicat eſſe Abraham, & cum teſtamen
tum nouum contineatur in veteri, ſicut rota in
rota iuxta viſionem Ezechielis? Dicemus ergo,
quòd gens iudaica erat vnus populus, & lex illa
Moſayca data fuit vni populo, ita quòd tempo
re legis ſcriptæ poterat quis ſaluari in gentilita
te: non.n.tenebantur ad cæremonias illius legis
niſi ſoli Iudæi, vel illi qui volebant ſe conuerte

re ad ritum Iudæorum. Sed noſtra eccleſia eſt A
catholica & vniuerſalis, vt extra eam non poſſit
eſſe ſalus, ergo de iure, eccleſia occupat totum
mūdum, quia de iure omnes deberent obedire
Euangelio, oēs deberent eſſe ſub ſummo Pon-
tifice: illud. n. tenetur de iure quiſq; agere, ſine
quo nō poteſt iuſtè viuere, vel ſine quo non po
teſt iuſtus eſſe, vel ſine quo non poteſt ſalutem
conſequi. extra. n. eccleſiam nō eſt ſalus. Sic er-
go eſt de iure quòd eccleſia totū contineat, & ēt
de facto multo magis eſt dilatata eccleſia, q̃ fuit
ſynagoga. Ideo ordo iſtarū dignitatum dicitur
Papa, Imp. ro. a Gentilibus ſumpſiſſe originē, quia ſicut Gen-
Patriar. Coſs. tiles propter ſui diffuſionē, vt quia multi erant
Card. Senat. & valde diffuſi, ideo in eis erant diuerſi gradus
Prim. Reges. dignitatis: ſic quia eccleſia eſt ſic diffuſa, & quia B
Archiepi, duc. lex Euangelica non reſpicit vnum populū tan
Epi, Comites. tum, oportet quòd ſecūdū tam diffuſam & tam
Coepi, præfec. vniuerſalē auctoritatē & iuriſdictionē ſint in ec
Archipreſby. cleſia diuerſi ordines dignitatis. Poſſumus aūt,
Trib. mil. quantum ad præſens ſpectat, aſſignare ſex ge
Cācel. trib. pl. nera cōmunitatis, ſcd'm quæ ſex genera cōmu-
Archid. Præt. nitatum, accipientur quatuor gradus, ſiue qua
Decani, cētur. tuor ordines epiſcoporum. Dicemus quidē, ꝙ
Preſby. paroc. ex pluribus perſonis fit prima cōmunitas, quæ
Decuriones. dicitur cōmunitas domus: ſecūdo, ex pluribus
Sacerdo. alij, domibus fit cōmunitas vici: tertio, ex pluribus
Aduocati. vicis fit cōmunitas ciuitatis: quarto, ex pluribus
Diac. Aediles, ciuitatibus & ex pluribus caſtris fit communitas
Subdiac. Qua prouinciæ: quinto, ex pluribus prouinciis fit cō
terniones. munitas regni: vltimo, ex pluribus regnis fit C
Exor. Duūuiri cōmunitas totius mundi, ſiue totius orbis. Secū
Oſtiarij, Quæ dum quidem cōmunitatē primā ſiue ſcd'm com
ſtores. munitatē domus non ſumitur rectoria, nec di-
Lecto. poetæ. gnitas eccleſiaſtica: non. n. ſtare poteſt ꝙ in qua
Acolyti, Scri libet domo eſſet rector eccleſiaſticus vt qđ eſſet
ptores. ibi ſacerdos vel eps. Quantum autē ad ſecundā
cōmunitatem vt quantum ad cōmunitatem vici
ſumi poteſt rectoria eccleſiaſtica: nam cōmuni-
tas vici eſt ſimilis cōmunitati parochiæ, vt ſicut
in vno vico ſunt multæ domus, ſic ſub vna pa-
rochia ſunt multę domus, quibus ſpiritualr̃ pręeſt
eſt parochialis ſacerdos. Secundū quidem com
munitatem tertiā vt ſecundū cōmunitatem ciui
tatis ſumitur dignitas epiſcopalis: ad epiſcopū. n.
pertinet ſuperintēdere omnibus qui ſunt in ci D
uitate ſua, & etiā in circūadiacentibus partibus:
habet. n. epiſcopus curā de ciuitate & de Dioe-
ceſi, quæ circūſtat ciuitati: eſt. n. ciuitas. vt dr̃ in
Cap. 2 1. Politicorum, cōmunitas perfecta: igitur ſacer
dos ſimplex qui non eſt vſquequaq; perfectus
non debet pręeſſe toti ciuitati quæ eſt cōmuni-
tas perfecta, ſed debet ciuitati pręeſſe epiſcopus
qui eſt ſacerdos perfectus. Hinc ergo accipitur
primus ordo epiſcoporū ſecundū pręeminen-
tiam ciuitatum, vt ille, qui ſpiritualiter pręeſt ci-
uitati, vocetur epiſcopus. Verum quia ſupra cō
munitatem ciuitatis eſt cōmunitas prouinciæ, &
ſupra cōmunitatem prouinciæ, poteſt eſſe com
munitas regni, quia ſub vno regno poſſunt cō
tineri plures prouinciæ: & ſupra cōmunitatem
regni eſt Monarchia & eſt communitas totius
mundi: ideo ſicut Gētiles diuidebant orbem in
Ciuitates, Prouintias, Regna, & Monarchias, ita
ſecundum hæc quatuor accipiuntur quaſi qua
tuor ordines epiſcoporum, quia ſimplices Epiſ
copi præſunt ciuitatibus, Archiepiſcopi vero
præſunt prouinciis, ita quod illud, quod ſubeſt
Archiepiſcopo, poteſt dici prouincia: poſtea au
tem & Patriarchę quaſi præſunt regnis: Sūmus
autem pontifex præeſt toti mundo.

Incipit quinta pars huius capituli, declarans ꝙ ultra ſimplicem epiſcopum non imprimitur character, nec perfectio characteris.

SAtis poteſt patere ex
dictis, quòd in ſacerdo
tio & in aliis ſex ordini
bus imprimitur chara-
cter: in ordine vero epi
ſcopali imprimič perfe
ctio characteris: in aliis
vero dignitatibus quæ
ſunt ſupra epiſcopatū,
cuiuſmodi ſunt Archiepiſcopus & Primates, &
cuiuſmodi eſt Papa, non imprimitur character
nec perfectio characteris: talia. n. (vt patet) ac-
cepta ſunt ſecūdū maiorem & minorem cōmu-
nitatem, vt quia prouintiæ cōmunitas eſt maior
q̃ cōmunitas ciuitatis, eum qui pręeſt prouincię
vocamus Archiepiſcopum, & eum qui præeſt
Archiepiſcopo vocamus Primatem, & eum qui
pręeſt omnibus vocamus Papā. Vnde ſi Archi Archiepi.
epiſcopus habet ptātem ampliorē q̃ hēant epiſ
copi, & in collatione pallii confertur ei quædā
plenitudo pontificalis officii, iuxta illud exem-
plum de auctoritate & vſu pallii cap. Niſi. quòd
in pallio, pontificalis officii plenitudo cum Ar
chiepiſcopalis nominis appellatione cōfertur. Glo. in uer. no
Ante acceptionem pallii nō vocatur Archiepiſ minis.
copus: pp quod ſibi tunc confertur hoc nomē
ꝙ vocatur Archiepiſcopus, & tunc dr̃ ſibi con
ferri plenitudo pontificalis officii quantū ad iu-
riſdictionē, quia habet pleniorem ſiue amplio-
rem iuriſdictionem q̃ habeat epiſcopus: ſic etiā
Primates vel Patriarchæ iuriſdictionem nomi
nant ampliorem: Papatus vero oēm iuriſdictio
nem continet. Et quia ea quę ſunt iuriſdictionis
ex ſola cōmiſſione poſſunt habere vigorē, ideo
in talibus non imprimitur character nec perfe
ctio characteris: habent. n. epi aliqua quæ ſunt
ſupra ordinem ſacerdotis, quia aliqua pōt epiſ-
copus quæ non pōt cōmittere: ſed quāuis epiſ-
copus habet aliqua quæ ſunt ordinis ſimplicis
ſacerdotis, ea tamē, quę ſupra epiſcopum ſunt,
ſolam iuriſdictionem nominant. Sed dicet ali-
quis, quòd cum ſummus pontifex habeat plenā
poteſtatē & non ſolum ſecundū partem ſicut
alii

Digitized by Google

alii prælati habere poſſunt, iuxta illud exemplũ
de auctoritate & vſu palli cap. Ad honorẽ, qm̃
vocati ſunt in partẽ ſolicitudinis non in pleni-
tudinem poteſtatis, videbitur ꝙ aliquid habeat
ſupra epm̃ & Archiepiſcopum. Dicemus ergo
ꝙ illa plenitudo poteſtatis licet ex multis cauſis
poſſit oſtendi, ex ipſa tñ iuriſdictione vniuerſa-
li competet ſibi poteſtatis plenitudo. Eſt ergo
diligenter notandum, quòd ſemper habens cu
ram vniuerſalioris boni habet ordinare de aliis
quibus cõmiſſum eſt minus bonum vniuerſale:
ideo ars gubernandi ciuitatem quę dicitur poli
tica, cuius eſt habere curam de vniuerſali bono
& de toto populo, debet ponere menſuram &
regulam in omnibus aliis artibus: ideo dicit̃ pri
mo Ethicorũ, quòd videbit̃ autẽ vtiq; eſſe hæc
per omiſſionẽ & architectonicè talis vtiq; eſt ci
uilis, hæc. n. præordinat qualis vnuſquiſq; con
uenit addiſcere & vſquequo. Spectat. n. ad gu-
bernatorem ciuitatis qui habet curam de bono
vniuerſali, imponere menſurã & regulam arti-
bus mecanicis, vtputa fabrili qualiter ſe intromit
tat de ferro, & carpentario qualiter de ligno, &
ſic de aliis; immo non ſolum artibus mecanicis,
ſed etiam aliis artibus imponit mẽſuram & mo
dum: eius. n. eſt determinare qualiter Rhetores
vtantur Rhetorica, & qualiter Medici medici-
na, & qualiter milites vtantur militia. Ideo dicit̃
Eth. primo, ſub hac autẽ. i. ſub politica ſiue ſub
Rectore ciuitatis præcioſiſſimas virtutes exiſtẽ
tes, vtputa militarem & Rhetoricã & ſic de aliis
artibus: ipſa. n. cura boni publici hoc agit vt ad
eum ſpectet leges cõdere his quæ ſunt ſub ipſo.
Et quia ſummus pontifex habet curam de vni-
uerſo mundo, conſequens eſt quòd ad ipm̃ ſpe
ctat omnibus aliis leges imponere, & oẽs alii te
nentur ſcd̃m leges ab eo conditas viuere. Iſta
ergo plenitudo poteſtatis ex ſua iuriſdictione
vniuerſali & ex ſua vniuerſali cura ſufficienter
concludi poteſt, ꝙ ſi bene aſpicimus non ſolũ
patriarchatus vel epiſcopatus, ſed etiam papa-
tus ſupra ſimplicem epm̃ nõ quæ ſunt ordinis,
ſed quæ ſunt iuriſdictionis dicunt. Et quia quæ
ſolius iuriſdictionis ſunt, non reſpiciunt chara
cterẽ nec perfectionem characteris, ideo bene
dictum eſt quòd ſupra ſimplicem epm̃ non eſt
impreſſio characteris nec perfectionis characte
NOTA. ris. Et vt hæc magis pateant, dicemus quòd ſi
electus in papam non ſit nec ſacerdos nec Epiſ
copus, non poterit ea quæ ſunt ordinis, qa nõ
poterit conficere corpus Chriſti, nec poterit
conferre ordines: poterit tamen ea quæ ſunt iu
riſdictionis, vt poterit conferre præbendas, di-
gnitates, & alia huiuſmodi facere. Diſtincta er-
go ſunt ea quæ ſunt ordinis, quæ reſpiciũt cha
racterem vel perfectionẽ characteris, quæ põt
ſimplex epiſcopus: & ea quæ ſunt iuriſdictionis
cuius plenitudinem habet papa in papatu. Er-
go vltra ſimplicem ordinẽ epiſcopalem, & per
cõſequens ad eſſe Primatẽ aut Patriarcham, ad

A eſſe Archiepiſcopum ſeu Metropolitanũ, non
imprimitur character nec pfectio characteris:
quod declarare volebamus. Verũ quia ex hoc
dicto multum dependet tota materia præſentis
negotii, quia quæ ſunt Ordinis nõ poſſunt tol
li nec deſinere eſſe, ea vero quæ ſunt iuriſdictio
nis tolli poſſunt vel deſinere eſſe, ideo pfectius
declarare volumus, quõ in papatu vltra epiſco
patum ſimplicẽ non imprimitur character nec
perfectio characteris, ſed ſolum ex hoc acquiri
tur plena iuriſdictio poteſtatis. Tenetur autem
cõmuniter, ꝙ papalis poteſtas perpetua eſt, ex
qua perpetuitate dicit̃ eccleſia non poſſe mori,
iuxta illud cau. 12. quęſt, 2. c. Liberti. vbi dicitur El. 2. Ex cõc.
quòd eccleſia nunq̃ moritur: &. 24. q. 1. cap. Pu Tol. 4. cã. 69.
B denda, Pelag. pp. teſtimonio Auguſt. compro §. ꝙ ſi nullo.
bat, quòd eccleſia non põt eſſe nulla, quia nun-
quã illa poteſtas moritur, quia papa decedente,
remanet huiuſmodi poteſtas (vt quidam dicũt)
in Romana eccleſia, ſiue in Collegio Cardina
lium, ſiue in ipſa eccleſia. Quodcunq;. n. horũ
ponatur, ſemper habemus intentum, videlicet
ꝙ in aliquo collegio reſeruatur poteſtas papa-
lis, decedente papa. Arguatur ergo ſic, Illud qd̃
reſpicit characterem vel prefectionẽ characte-
ris, per ſe loquendo, non põt competere colle-
gio vt collegium eſt, vel multitudini vt multitu
do eſt, quia character vel perfectio characteris
ſemper imprimitur huic vel illi: & ſi multi ſunt
habentes characterem vel perfectionem chara
C cteris, tot erunt characteres quot erunt hmõi
habẽtes characterẽ vel perfectionem characte
ris: ſed vna eadem poteſtas vel illa eadem pote
ſtas, quæ eſt in papa, eo viuente, remanet in col
legio aliquo ſiue in eccleſia, ergo hmõi papalis
poteſtas nec dicit characterẽ nec perfectionem
characteris, ſed ſolum iuriſdictionẽ. Immo ſi q̃s
diceret ꝙ propter hoc ptãs papalis dicit chara-
cterem vel perfectionẽ characteris, oporteret
ꝙ tot eſſent tales poteſtates, quot eſſent illi in
quibus poteſtas hmõi ſeruaretur: quod eſt erro
neum dicere, quia cũ non poſſit eſſe niſi vnus
papa, non poteſt eſſe niſi vna poteſtas papalis,
quæ poteſtas ſi reſeruatur in collegio Cardina
D lium, erat in toto huiuſmodi collegio, ita quòd
ſecundũ huiuſmodi ptãtem agere ea quæ eccle
ſiæ expediunt, non poterit niſi totum collegiũ
ſimul, vel illi qui habent totius collegii poteſta
tem: quia ſi ſufficiẽter vocetur Capitulum, dato
ꝙ aliqui deeſſent, habebunt illi qui ſunt in capi
tulo totius capituli poteſtatẽ. Exinde ergo cla-
rè apparet, quòd talis poteſtas nõ eſt character
nec perfectio characteris, quià quilibet de colle
gio hẽret poteſtatem papalem in ſolidũ vt poſ-
ſet agere omnia quæ ſunt papæ: quod eſſet ma
gnæ dementię ponere: & qd̃ dictum eſt de colle
gio Cardinalium ſi in eo reſidet poteſtas papa-
lis non viuente papa, veritatem habet de eccle-
ſia ſiue de multitudine fidelium, ſi in ea reſidet
talis poteſtas. Nam ſi papatus ſiue poteſtas pa-

palis diceret characterẽ ſiue perfectionẽ chara
cteris,cum tam character quã perfectio chara-
cteris imprimatur ſingularibus perſonis : & cũ
tam character quàm perfectio characteris mul
tiplicari habeãt iuxta numerũ eorũ quibus im-
primuntur,omnia præfata inconuenientia ſe-
quentur,videlicet quòd hmõi poteſtas non re-
maneret in ipſa multitudine , ſed in ſingulari-
bus perſonis ipſius multitudinis : multiplicaretũ
etiam hmõi poteſtas iuxta numerũ talium per-
ſonarum, quæ (vt patet) omnia falſa ſunt. Am-
plius qa, vtſupra tetigimus, ex hoc dicto , vtrũ
poteſtas papalis vltra ſimplicem epm̃ dicat cha
racterem vel perfectionẽ characteris, aut dicat
meram iuriſdictionem, in hoc.n.dependet tota
materia pñtis negotii, ideo volumus ab omni-
bus prædictis hoc aliter declarare. Nam, vt pa-
tet, ea quæ ſunt papæ, etiã viuente papa, pñt cõ
mitti aliis qui non ſunt papa. Nam ſi papa con-
ſtitueret in eccleſia archidiaconum, ſicut Lau-
rẽtius fuit archidiaconus Sixti, apud quẽ erant
theſauri eccleſiæ reconditi, qui diſperſit eos &
dedit pauperibus: & conſtitueret cancellarium,
ita quòd ad archidiaconũ ſpectaret recipe om-
nes theſauros, & omnia tributa, & omnia numiſ
mata, & quæcunq; pñt numiſmate menſurari,
& non ſolũ ſpectaret ad eum hæc recipere, ſed
diſpenſare & expendere: ad cancellarium vero
ſpectaret beneficia confirmare, & cauſas, & ne-
gotia decidere: tunc papa nihil haberet facere,
niſi fortè ſi oriretur aliqua quæſtio de fide , qa
ad eum ſpectaret huiuſmodi qõnem decidere.
Verum quia congregata aliqua multitudine ſa
pientũ, poſſet eis illius qõnis deciſionem cõmit-
tere, conſequens eſt, ꝙ ea quæ poteſt papa, cõ-
mitti pñt his quæ non ſunt papa. Sed ſi in papa
tu imprimeretur character alius a ſacerdotali,
ille character eſſet longe altior q̃ character ſa-
cerdotalis; vel ſi imprimeretur ibi nõ character
ſed perfectio characteris, illa perfectio eſſet lon-
ge altior & nobilior quàm perfectio quæ impri
mitur in ſimplici ordine epiſcopali. Arguatur
ergo ſic, ea quæ ſunt ſacerdotis non pñt cõmit
ti non ſacerdoti propter characterem, qui im-
primitur in ordine ſacerdotali : & ea quæ ſunt
epi non pñt committi non epo propter perfe-
ctionẽ characteris, quæ imprimiť in ordine ſim
plici epiſcopali: ſi ergo in papatu imprimeretur
character vel perfectio characteris, eum papa-
tus ſit longè quid altius & nobilius q̃ ſimplex ſa
cerdotiũ vel q̃ ſimplex epiſcopatus, ea quæ ſunt
papæ non pñt cõmitti ei qui non eſt papa : qđ
cum falſum ſit, manifeſtè concluditur, ꝙ pote-
ſtas papalis vltra poteſtatem ſimplicis epiſcopi,
non dicit characterem nec perfectionẽ chara-
cteris, nec dicit ea quę ſunt ordinis, ſed ſolum ea
quæ ſunt iuriſdictionis. Patet ergo ꝙ papa re-
nuntiare poteſt, & poteſt in eo deſinere eſſe po-
teſtas papalis, etiam eo viuente: quia licet ea quę
ſunt ordinis non poſſint deſinere eſſe in eo in

A quo ſunt, ea tñ quæ ſunt iuriſdictionis tolli pñt
vel poſſunt deſinere eſſe . Immo ſi poteſtas pa-
palis diceret characterem vel perfectionem cha
racteris vel diceret ea quæ ſunt ordinis, nec pro
hęreſi nec pro quocũq; alio poſſet papa, dum
viueret, deſinere eſſe papa. Hoc.n. poſito, ſemp
haberet poteſtatem papalem, quia etiã hæreti-
ci ſi ſunt ſacerdotes, pñt quidem quæ pñt ſacer
dotes quantũ ad ea quę ſunt ordinis, & pñt con
ficere: & ſi ſunt epiſcopi pñt quod poſſunt alii
epi, quia poſſunt alios ordinare. & ordinati ab
eis, dumtamẽ ſint ordinati ſecundũ ritum eccle
ſiæ, non ſunt reordinandi, ſed ſunt de perpetra
to ſcelere corrigendi. Propter qđ patet quòd
fundamẽtum aduerſariorũ noſtrorũ, & in hac
B parte aduerſariorum veritatis, erat falſum & ſo
phiſticum, quia volebant loqui de hĩs quę ſunt
iuriſdictionis tanq̃ de his quæ ſunt ordinis.

Incipit ſexta pars huius Capituli, declarans, quòd inter Epiſcopum & eccleſiam ſpirituale coniugium reperitur.

QVòd inter epiſcopum & eccleſiã
ſit quoddam ſpirituale coniugiũ
poteſt multis auctoritatibus pro
bari: nam vt habetur extra de trã
ſlatione epiſcoporum cap. Inter
corporalia. Inter epiſcopum & eccleſiam eſt ſpi
C rituale coniugium. quod diſſoluendũ deus om
nipotens ſuo tãtum iudicio referuauit: Et cau.
7. quæſt. 1.c.Sicut, diciť ꝙ ſicut vir non debet
dimittere vxorem ſuã, ita nec eps̃ eccleſiam ſuã.
Innuitur.n.ibi ꝙ ſic eſt ſponſus eccleſiæ epiſco
pus, ſicut vir vxoris ſuæ. Verum quia, vt habeť
in rubrica huius ſextæ partis, inter epiſcopũ &
eccleſiam eſt ſpirituale coniugium, ideo decla-
rare volumus, qñõ, & qualiter huiuſmodi ſpiri
tuale coniugium habeat eſſe, vt ex hoc in ſeqnẽ
ti cap. deſcendamus , quot modis poteſt accipi
tale ſpirituale coniugium: vt ex hoc habeamus
viam ad inueſtigãdum qualiter hmõi coniugiũ
poteſt ſolui & qualiter non põt ſolui: nam , vt
patebit, taliter poteſt accipi tale coniugium , ꝙ
D poteſt ſolui etiam viuente epo, & taliter ꝙ non
poterit ſolui niſi per mortẽ, & tertiò taliter põt
accipi tale coniugium, quòd etiam per mortem
non poterit tolli illud quod erat fundamẽtum
talis coniugii. Propter primum, ſciendũ , quòd
licet ſint auctoritates inductę, quòd eſt quoddã
ſpirituale coniugium inter epiſcopum & eccle-
ſiam, volumus tamẽ declarare qualiter habeat
eſſe tale coniugium, vt ex hoc poſſimus deſcen
dere ad declarandum quot modis hmõi coniu
giũ ſumi poteſt. Dicamus quidem quòd eps̃ eſt
ſponſus eccleſiæ: nam officiũ ſponſi eſt ex ſpon
ſa filios generare: nã coniugium carnale vt eſt
in remedium non debet transferri ad ſpirituale,
vt ſumantur ſimilitudines de coniugio carnali
ad

Digitized by Google

ad ſpirituale: ſummendæ quidē ſunt hmōi ſimi
litudines prout coniugium carnale eſt in offi-
cium, ſcd'm quem modum coniugium fuiſſet in
ſtatu innocentię ſiue in paradiſo, ſi primi paren
tes non peccaſſent. Debemus. n. dicere cū Apo
ſtolo ad Philip. 3. Noſtra conuerſatio in cęlis
eſt, Nam illi qui praue ambulant ſunt qui terre-
na ſapiunt, & illorum conuerſatio eſt in terra:
noſtra conuerſatio debet eſſe in cęlis, ideſt in al
titudine innocentiæ. Cum ergo coniugium car
nale ſit hoc modo in officium cauſa generādæ
& propagandæ prolis, conſequens eſt ꝙ ſi eſt
coniugium ſpirituale inter epm & eccleſiam, ſic
quia ex officio poteſt in eccleſiam ſpirituales fi-
lios generare & promouere, cum de eis curam
habeat. Sed dices ergo quilibet homo etiam lai
cus dicit̃ ſponſus eccleſiæ, quia ipſe poteſt filios
generare, quia poteſt ſacramentū baptiſmi con
ferre per quod baptizati fiunt chriſtiani & filii
eccleſiæ, vel ſaltim ipſe ſacerdos cui ex officio
conuenit baptizare poterit dici ſpōſus eccleſię.
Aduertendum itaqꝫ ꝙ ex officio coniugii car-
nalis primo homo generatur vt habeat natura
le eſſe: ſecūdo roboratur vt poſſit obuiantibus
reſiſtere, nam homo ita naſcit̃ tener in primor-
dio ſuæ natiuitatis ꝙ niſi faſcia ſtringeretur de
leui diſtringerent̃ eius mēbra, & iō poſtquā na
tus eſt roboratur, vt mēbra eius magis ſe poſ-
ſint continere & magis poſſint leſiuis reſiſtere:
tertio poſtea ſic vigoratur vt poſſit ſtare, ſedere,
ambulare, & hæc opera naturalia facere: quar-
to & vltimo roboratus & vigoratus ſic perficit̃,
vt poſſit ſibi ſimilem generare: ſic eſt in cōiugio
carnali. Sed cū in coniugio ſpirituali, illi, qui nō
ſunt epi, vel non poſſunt hoc ex officio, vel ſi
poſſunt aliqua ex iſtis, nō pñt omnia, vel ea quę
poſſunt, non poſſunt vſquequaqꝫ perfecte;
concluditur ꝙ ipſi epiſcopi ſoli ſint ſponſi ec-
cleſię. Dicemus. n. quod illa quatuor, quę narra
uimus in coniugio carnali, poſſumus adaptare
ad ea quę videmus in eccleſia. Nā gñationi cor
reſpondet Baptiſmus: roborationi vt poſſit ob
uiantibus reſiſtere correſpondet Confirmatio:
vigorationi vt poſſit ſpirituale agere correſpō-
det Ordo: perfectioni vero vt poſſit ſibi ſimile
generare correſpondet Epiſcopatus. Nam per
baptiſmū quis regeneratur & accipit ſpirituale
eſſe: per confirmationem roboratur vt poſſit
obuiantibus reſiſtere, & audacter nomen Chri
ſti in notitiam deducere: per ordines vero ho-
mo vigoratur vt poſſit ſpirituales actiones age
re: ſed per epatum quis perficitur vt poſſit alios
ordinare & ſibi ſimiles facere. eſt. n. eps ſacerdos
perfectus vt poſſit alios in ſacerdotium ordina
re, & vt poſſit conſecranda cōſecrare: illi ergo
qui non ſunt epi, vel non pñt aliquid prædicto
rum ex officio, vel non pñt omnia prædicta,
vel etiam ea quæ pñt ex officio non poſſunt ea
perfecte. Propter quod ſciendū ꝙ ſi laici pñt
baptizare, hoc non pñt ex officio, ſed ex diuina

A diſpenſatione. Nam quia baptiſmus eſt maximę
neceſſitatis, quia ſine baptiſmo vel in re vel in
voto non pōt quis ſaluus fieri, ideo materia ba-
ptiſmi eſt maxime cōmunis, quia aqua, & mini-
ſter eſt maxime cōmunis, quia quilibet homo: li
cet tamen ſic ſit, hoc eſt ex diuina diſpenſatione
& in caſu neceſſitatis, nam laicus vir vel mulier
nō debet baptizare niſi magna adſit neceſſitas,
& quāuis ſi baptizat aliquē, ille baptizatus eſt:
tamen niſi immineat neceſſitas, ſi laicus baptizat,
peccat, quia hoc non competit laicis ex officio:
immo etiam clericis non ſacerdotibus non cō-
petit hoc ex officio: ipſi. n. diaconi, qui poſt ſa-
cerdotem tenēt ſupremum gradum, ex ſuo offi
cio non competit eis, ꝙ baptizent. Nam ſecun-
B dum Dionyſium in de cęleſt. Hierar. in ordi-
ne de ſacerdotalibus perfectionibus, Diaconi-
bus competit purgare, ſacerdotibus illumina-
re, epiſcopis perficere. Diaconi. n. purgāt, cum
ſeparant mundos ab immundis: ad diaconos. n.
ſpectat in eccleſia clamare, quod cathecumini
recedant, quod qui non ſunt apti ad recipien-
dum Euchariſtiam non accedant, quod facien
do, quia ſeparant mundos ab immundis, eorum
officium eſt purgare: ſacerdotum aūt eſt illumi
nare. Et quia in baptiſmo quis illuminatur per
grām, non cōpetit diaconibus ex officio ſuo ꝙ
baptizent, ſed ſacerdotibus. Reuertamur ergo
ad propoſitum, & dicamus quod ad officium
carnalis coniugii ſpectat quod filii generētur,
C & quod geniti ſic nutriantur quod roborētur,
vt poſſint leſiuis reſiſtere; & roborati ſic vigo-
rantur vt poſſint actiones naturales agere; &
vigorati ſic perficiuntur vt poſſint ſibi ſimi-
les generare: quæ quatuor adaptamus ad qua-
tuor quæ videmus in eccleſia, quia per baptiſ
mū accipimus ſpirituale eſſe: per confirmatio-
nem quod poſſumus ſpiritualiter reſiſtere: per
ordinem quod poſſumus ſpiritualia agere vel
ſpiritualia miniſtrare: per epiſcopatum quod
poſſumus omnia hæc perficere. Et quia alii
ab epiſcopis vel non poſſunt aliquid prædicto
rum ex officio, ſicut omnes qui non ſunt ſacer
dotes nō poſſunt aliquid prædictorum ex offi
cio: vel ſi poſſunt aliquid prædictorum ex offi
D cio ſicut ſacerdotes qui poſſunt ex officio bapti
zare, non tamen poſſunt omnia præfata, quia
ſacerdotes ſecundū ꝙ huiuſmodi non poſſunt
cōfirmare, nec poſſunt alios in ſacerdotium or
dinare: illud etiam ꝙ poſſunt, quia poſſunt ex
officio, baptizare non poſſunt omni modo per
fecte ſine opere epiſcopali. Nam licet poſſint
conferre baptiſmum prout eſt quoddam ſacra
mentum, non tamē poſſunt ipſum perfecte cō
ferre quantum ad ſolēnitatem ſine opere epiſ-
copali, quia ſecundum Dionyſium, nō fit ſolē-
niter baptiſmus ſine Chriſmate, & Chriſma nō
fit ſine epiſcopo: conſequens ergo eſt quod
illi qui poſſunt omnia pręfata ex officio & per-
fecte cuiuſmodi ſunt epiſcopi, ſint ſponſi Ec-

cleſiæ, inter quos & eccleſiam ſpirituale coniugium habet eſſe.

Incipit ſeptima pars huius Capituli, declarans quot modis habet eſſe ſpirituale coniugium, & quomodo poteſt ſolui & non ſolui.

Dicebatur quidem ſupra ꝙ ſicut rõne generandæ & ꝓmouendæ prolis carnalis ſumebatur coniugium carnale: ſic ratione generãdæ & promouendæ prolis ſpiritualis ſumitur cõiugium ſpirituale: & dicebatur quòd maximè ſunt ſpirituales & ſponſi qui ex officio & ꝑfectè poſſunt prolem ſpiritualiter gignere & ꝓmouere. Dicemus ergo ꝙ ſicut in aliis tria ſunt conſiderãda: Primò poſſe, Secundò agere, Tertiò, ritè & debitè hoc facere: ſic & in cõiugio ſpirituali eſſent illa tria conſiderãda, primo quidem poſſe filios generare & promouere ex officio & perfecte, ſecũdo vero illud agere, tertio debitè & ritè hoc facere. Eps n. rõne perfecti characteris poteſt filios generare & promouere: ſecundo ex hac potẽtia poteſt in actum exire & illud facere: nã aliud eſt poſſe agere & aliud agere, nam poſſe quidem agere reſpicit ipſam potentiam, agere vero reſpicit ipſum actum vel vſum potentiæ: erit ergo primum poſſe opera ſpiritualia agere, ſcdm vero erit in actum operũ illorum exire, tertium autẽ erit hmõi opera ſpiritualis coniugii ritè & debitè facere. Primũ reſpicit ꝑfectionẽ potentiæ, ſecundũ vſum potentiæ, tertiũ vero reſpicit ipſam iuriſdictionem. Perfectio quidem potẽtiæ, eſt perfectio characteris: ille ergo qui habet characterẽ ſacerdotalem perfectum ſicut eſt eps qui eſt ſacerdos perfectus & ſacerdos conſecratus, ex ipſa perfectione characteris habet potentiã vt poſſit opera ſpiritualis coniugii facere: ſed ſi faciat huiuſmodi opera cõſecrãdo Chriſma, confirmando infantes, & tribuendo ordines, hẽbit vſum illius potentiæ, quę potentia nihil aliud eſt q̃ character ſacerdotalis perfectus vel perfectio ſacerdotalis characteris. Tertio quidem, ſi ritè & debitè hoc faciat, habebit iuriſdictionem ad id agendum: ꝓpter ꝙ bene dictum eſt ꝙ poſſe facere opera ſpiritualis coniugii reſpicit characterem ſacerdotalem ꝑfectum: & quia character ille eſt quędam potentia, ideo reſpicit perfectionẽ illius potentię: ſed talia opera facere reſpicit vſum dictæ potentię: ritè & debitè illa opera agere reſpicit iuriſdictionẽ: & quia nemo debet mittere falcẽ in meſſem alienam, ideo eps pręfata opera ſpiritualis coniugii non debet facere niſi vbi habet iuriſdictionem, vel ordinariam, vel commiſſam. Ex dictis ergo patere poteſt, quòd ſpirituale coniugium quod eſt inter epm & eccleſiam, tripliciter ſumi

A poteſt, quia vel ſumitr ex ipſa potentia prout poteſt ſecundũ ritum & formam eccleſiæ filios generare, & alios ordinare & ipſos in ſacerdotiũ promouere: vel ſumitur ſecũdò ex vſu iſtius potentiæ, quo præfata opera actu exercet & actu facit: vel ſumitur tertio ex ipſa iuriſdictione prout præfata opera ritè & debitè facit. Erit ergo eps ſponſus eccleſiæ, quia vel habet perfectum characterem qui eſt potẽtia per quã fiunt opera ſpiritualis coniugii: vel quia illa opera facit & habet vſum illius potentiæ: vel q̃a dicta opera ritè facit & habet iuriſdictionem ad id faciendum. Aduertendũ ergo, quòd ſi hoc ſpirituale coniugium reſpiciat ipſam iuriſdictionem, ſecũdum quam hmõi opera debitè & ritè fiunt, ſic

B eo viuẽte poteſt eps deſinere eſſe eccleſiæ ſponſus & poteſt ſeparari huiuſmodi coniugium, q̃a poteſt ab eo tolli omnis iuriſdictio vt nihil tale vel nulla opera talia poſſit debitè & ritè facere, niſi forte in caſu neceſſitatis, in quo poteſt baptizare, quia poſſunt & laici hoc facere. Sed ſi accipiatur coniugium ſecundo modo quantũ ad vſum potentiæ, ſiue huiuſmodi vſus fiat rite vel non rite, ſiue hoc faciendo peccet vel non peccet, ſic viuente epo vel viuẽte eo qui ordinatus eſt in epiſcopum, nec papa nec tota eccleſia poteſt tale coniugium tollere vel etiã ſeparare. Nã ex quo quis ordinatus eſt in epiſcopũ & iam eſt impreſſa ei characteris perfectio & iam habet characterem ſacerdotalẽ perfectum. i. potentiã

C perfectam ad ordinandũ alios & ad faciendum eos ſacerdotes: ſi exeat in vſum iſtius potentiæ, & teneat ordines, & faciat alios ſacerdotes, vel conferat eis alios ordines: qui ſic ordinati ſunt veros ordines ſuſcipiunt, nec ſunt de cętero reordinandi: ſunt tamen corrigendi, eſtq; eis pęnitentia imponenda, ſi ſuſceperunt ordines ab his qui ſunt hæretici, vel ſunt ab eccleſia ſeparati, vel per eccleſiam depoſiti. Dixerunt. n. aliqui Iuriſtę ꝙ ſi ſuſcipiantur ordines ab epiſcopis q̃ ſunt per eccleſiam degradati, ſic ordinati nihil ſuſcipiunt: cum character & perfectio characteris ſint quid indelebile, quæ reſpiciunt characterem vel perfectionẽ characteris: vel ea quę ſunt ordinis ſunt indelebilia, vt ſemper habeant ſuũ

D effectum. Dicemus. n. ꝙ ſicut conficere corpus Chriſti reſpicit characterem ſacerdotalem ſimpliciter, ſed poſſe alios in ſacerdotes ordinare, reſpicit huiuſmodi characterẽ perfectum: ſic, quia ſimplex ſacerdos quantũcũq; degradatus vel hęreticus (dum tamen intendat facere qđ facit eccleſia) ſine aliqua diſtinctione tenent cõmuniter Theologi ꝙ ſi ſuper materia panis cũ intentione cõſecrandi dicat verba quæ ſunt de forma conſecrationis, videlicet Hoc eſt corpus meum, verum corpus Chriſti conficit. Et quia ſicut character ſacerdotalis eſt potẽtia ſpiritualis qua corpus Chriſti conficitur, ſic perfectio illius characteris, quæ imprimitur in ordine epiſcopali, eſt potentia conferendi ordines & faciendi

di

Digitized by Google

di ſacerdotes, ideo epiſcopus ſiue ſchiſmaticus, ſiue degradatus, ſiue etiam hęreticus (dum tamen intendat facere quod facit eccleſia & ſecundum ritum & formam eccleſię ordinet aliquos) illi erunt ordinati: & ſi diſpenſatū eſt cum eis, nō erunt reordinandi, ſed eis erit pęnitentia imponenda, quia contra mandata eccleſiæ ordines ſuſceperunt. Spirituale ergo cōiugium ſumptū hoc ſecundo modo prout non reſpicit iuriſdictionem ſed ſolū vſum potentię prout per perfectionem characteris ſacerdotalis poteſt epiſcopus alios ordinare, nunquam ſeparari poteſt vel tolli viuente epō, quia & character & perfectio characteris quid indelebile nominātur: ſolus autem deus poteſt coniugium ſic acceptum tollere, quia poſſet tollere ab anima characterem & perfectionē characteris. Ipſe.n.papa nec vt vicarius Dei, nec aliquo modo poteſt huiuſmodi characterem vel perfectionē characteris tollere, ſed ſolus deus hoc pōt & ſibi ſoli hoc ſeruauit & nulli alii hoc conceſſit. Secundum hoc ergo poteſt exponi ꝙ dr̄ in decretali illa Inter corporalia, ꝙ dubitari non debet, qm̄ omnipotens deus ſpirituale coniugium, quod eſt inter epiſcopum & eccleſiā, ſuo tantum iudicio reſeruauit diſſoluendū. Sed ſi accipiatur huiuſmodi coniugium quantū ad omnē modum, videlicet non quantū ad iuriſdictionē nec q̄tū ad vſum potentiæ, ſed ſolum quantū ad ipſam potentiā quæ nihil aliud eſt q̄ character ſacerdotalis pfectus, ſic non ſolum viuente epō ſed ēt mortuo epiſcopo non tollitur tale coniugium.i. non tollitur ille perfectus character in quo fundabatur tale coniugium: nam & in anima ſeparata remanet talis character & perfectio characteris. Sed notandum ꝙ in anima ſeparata remanet character & perfectio characteris non quantū ad illū vſum qui erat ordines cōferre vel corpus Chriſti conficere, ſed remanet quantum ad decorem & gloriam in beatis, & quantū ad pudorem & ignominiam in damnatis. Nam ſacerdotes & epiſcopi ſi bene vixerunt, animæ eorū ſeparatę habebunt characterem ſacerdotalem quātum ad animas ſacerdotū, & habebunt illum characterem perfectum quantū ad animas epiſcoporum: ſed non habebunt hmōi characterem aut perfectionem characteris quantū ad vſum qui nunc eſt, ſed hēbunt illa quantū ad hunc vſum qui eſt decor & gloria. Si male vixerunt & ſunt damnati, habebunt huiuſmodi characterem & perfectionem characteris quantū ad contrariū vſum, qui eſt pudor & ignominia. Nam ſicut habere inſignia Regis eſt honor & gloria iis qui ſequuti ſunt voluntatem eius, ita eſt pudor & ignominia his qui auerterunt ſe a Rege, & commiſerunt crimen contra regem, quia quanto altior eſt quis in curia regis, tanto ignominioſus eſt ei agere contra regem. Ergo mortuo epiſcopo, in anima eius ſeparata remanet character perfectus, qui erat potentia ad operandū opera

In aīa ſeparata remanet character.

A ſpiritualis coniugii, & qui erat fundamentum iſtius coniugii, ita ꝙ ſecundū hunc modum nec viuente epiſcopo nec eo mortuo tollitur id qđ erat talis potentia & tale fundamentū, ſed tollitur vſus talis potentiæ, quia non remanet ad hunc vſum qui eſt facere opera ſpiritualis cōiugii qđ eſt inter Epiſcopū & eccleſiam, ſed remanet ad vſum alium vt eſt per habita declaratum. Sed viuente epiſcopo nec huiuſmodi character pfectus ſine huiuſmodi potētia, nec etiā vſus iſtius potentiæ poteſt ab ipſo tolli, ſed ſemper eo viuēte licet forte cum peccato & cum dānatione animæ ſuæ poteſt exire in actum potētiæ & poteſt facere opera ſpiritualis coniugii. Sed (vt diximus) ſi accipiatur tale coniugium tertio modo B prout reſpicit ipſam iuriſdictionem ſecūdū quam talia opera debitè & ritè fiunt, etiam viuēte epō poteſt tale coniugiū tolli & ſeparari.

Incipit octaua & ultima pars huius Capituli, declarans ꝙ ſi ſimplex pontifex non poteſt deſinere eſſe ſimplex pontifex, ſummus tamen pontifex poteſt deſinere eſſe ſummus pontifex, in quo fundatur ratio quinta.

ARguūt autem aduerſarii noſtri ꝙ ſi ſimplex pontifex nō poteſt deſinere eſſe ſimplex pontifex, ergo multo magis C ſummus pontifex nō pōt deſinere eſſe ſummus pontifex. Sed vt ſupra tetigimus hoc non eſt magis, immo eſt minus, quia vt patebit minus eſt facere ꝙ ſummus pontifex nō ſit ſummus pontifex, q̄ ꝙ ſimplex pontifex nō ſit pontifex ſimplex. Ad clariorem tn̄ notitiam & ſolutionem huius rōnis quæramus a ſic dicentibus, cum nomina ſint ad placitum, quid intelligunt nomine ſimplicis pontificis: nam tale qđ poteſt ſignificari hoc nomine, ꝙ verum dicunt, & tale quid, ꝙ falſum. Nam ſi dicatur ꝙ nomine ſimplicis ſacerdotis nō intelligitur aliud niſi ꝙ habeat characterem ſacerdotalem, ſic ſi volunt ꝙ nomine ſimplicis pontificis non intelligatur D aliud niſi quod habeat perfectionē huius characteris, & talem perfectionem, ꝙ poſſit exire in vſum dictæ perfectionis: ſic certum eſt ꝙ nec papa, nec vniuerſalis eccleſia poteſt facere quod ſimplex pontifex non ſit pontifex ſimplex, qa non poteſt ab eo tolli nec character nec perfectio characteris: immo epiſcopo mortuo, etiā manet in anima eius ſeparata character & perfectio characteris, ſed non ad hunc vſum: eo autem viuente non ſolum remanet character & perfectio characteris qui eſt ſpiritualis potentia qua aguntur ſpiritualis coniugii opera, ſed etiā remanet vſus dictæ potentię, vt quādo vult poſſit dicta opera facere, licet agat ea ad damnationem animæ ſuę, ſi ea faciat contra mandata ecę

cleſiæ. Quare ſi nomine ſimplicis pontificis volumus intelligere hanc ſpiritualē potentiam & vſum iſtius ſpiritualis potētię, ſicus nomine ſimplicis ſacerdotis intelligebatur character ſacerdosalis cum proprio vſu characteris, cū ſit quid indelebile perfectio characteris quæ imprimitę in ordine epiſcopali, ſicut ipſe character qui imprimitur in ordine ſacerdotii, dicemus quód ſicut ſimplex ſacerdos nunq̄ poteſt deſinere eſſe ſacerdos, ſic ſimplex epſs nunq̄ poteſt deſinere eſſe epſs. Loquuti ergo ſumus de potentia & de vſu potentiæ tam ſacerdotali q̄ epiſcopali, quę innititur characteri qui eſt in ſimplici ſacerdote, & quæ innititur perfectioni characteris quę eſt in epo. Sed aduertendū quód mentionē fecimus non ſolū de potentia, ſed de vſu potentiæ, qm̄ in anima ſeparata ſacerdotis vel in anima ſeparata epiſcopi remanet huiuſmodi potentia; ſed tñ, quia non remanet ad ſuū propriū vſum, ſed ad alium vſum, vt eſt per habita manifeſtū, ideo in anima ſacerdotis ſeparata non dicimus abſolutè ꝙ remanet poteſtas ſacerdotalis, ſed dicere poſſumus ꝙ remanet in ea character ille in quo fundabatur ſacerdotalis poteſtas, ꝑ quā ſacerdos eo viuense poterat conficere corpus Chriſti: & in anima epiſcopi ſeparata remanet character ille perfectus in quo fundabatur ſpiritualis potentia, per quā epiſcopus eo viuente faciebat opera epiſcopalia, ſiue opera ſpiritualis coniugii. Reuertamur ergo ad propoſitū, & dicamus ꝙ ſi nomine ſimplicis pontificis intelligatur ſua ſpiritualis potentia & etiam vſus potentiæ, ſic viuente eo non pōs deſinere eſſe epſs, qa eo viuente non poteſt tolli ab ipſo huiuſmodi potentia nec etiā vſus potentiæ, quin poſſit exire ad vſum potentiæ prædictæ, licet ſi ea vtatur cōtra mandata eccleſiæ, grauiter peccet. Sed ſi nomine epiſcopi vel nomine ſimplicis pontificis intelligimus non ſolum potentiā præfatā ſpiritualem & vſum potentię, ſed etiam iuriſdictionem vt poſſit illa potentia iurè & ritè vti, ſic ſimplex pontifex. i. habens ſimplicem iuriſdictionē epiſcopalē, poteſt deſinere eſſe ſimplex pontifex, quia per ceſſionem vel per depoſitionē vel quolibet aliter poteſt carere iuriſdictione pręfata. Cum ergo papa vltra ea quæ ſunt ſimplicis epiſcopi & vltra ea quæ ſunt ordinis, non dicat niſi iuriſdictionem, cum iuriſdictio poſſit cōmitti & poſſis deſinere eſſe, non valet hęc ratio, Si ſimplex pontifex non pōt deſinere eſſe ſimplex pontifex, ꝙ ſummus pontifex non poſſit deſinere eſſe ſummus pontifex: quia per ſimplicem pontificem poſſumus intelligere habētem characterem ſacerdotalem perfectum, qui eſt potētia ſpiritualis perfecta quantum ad ea quæ ſunt ordinis cum vſu illius potentiæ. & quia tam ſpiritualis potentia q̄ eius vſus non poſſuns tolli, ideo ſecundū hunc modum loquendi ſimplex pontifex non poteſt deſinere eſſe ſimplex pontifex: ſed nullus diceret ꝙ diceret ſummus pon-

A tifex vel diceretur papa qui ſolum habet characterem ſacerdotalem perfectū, & poteſt vti illo charactere. Propter ꝙ patet cuilibet intuenti ꝙ plus dicit ſummus pōtifex, q̄ dicat ſimplex: ſed cum ſimplex pontifex dicat omnia quæ ſunt ordinis; conſequens eſt ꝙ ſūmus pontifex ea quę dicit ſupra ſimplicem pontificem, non ſint ordinis, ſed iuriſdictionis, vt ſępius dictū eſt: & qa ea, quę iuriſdictionis ſunt, poſſunt deſinere eſſe, ideo cum ſummus pontifex non dicat ſolum ea quæ ſunt ordinis ſed quæ ſuns iuriſdictionis, ſūmus pontifex poteſt cedere & deſinere eſſe. Nūquā tamē poteſt deſinere eſſe ſummus pōtifex; vocando pontificem qui habet characterem & perfectionem characteris, quia quantūcunq; re-

B nunciet & cedat nunq̄ deſines in eo eſſe character nec perſectio characteris, & q̄diu viuit ſemper poterit vti illa potentia ſpirituali quæ fundatur in illo perfecto charactere: nunq̄ ergo carebit nec charactere nec perfectione characteris, ſed poteris carere & carebit auctoritate & iuriſdictione. Dicemus itaq; quód quantum ad ea quę ſunt ordinis omnes ſimplices ſacerdotes ſunt ęquales, quia oēs poſſunt cōficere corpus Chriſti: quantū autem ad iuriſdictionē nō ſunt ęquales, quia fortè vnus habet curam & habet parochiam, quā curam & quā parochiā non habet alius: vel vnus habet maiorem curam & maiorem parochiā, quàm habeat alius. Sic quātum ad ea quæ ſunt ordinis, epi ſunt æquales.

C Et exinde eſt ꝙ electus in papam, ſi nō ſit ſacerdos, oēm iuriſdictionem habet quæ pōt pertinere ad papam: ſed nihil habet de his quæ ſuns ordinis ſacerdotalis, nec de his quæ ſunt ordinis epiſcopalis; propter ꝙ poteſt & in ſacerdotem & in epiſcopum ab alio epo ordinari: quod fieri non poſſet, ſi ſacerdotium vel epiſcopatus in eo qui eſt papa quantū ad ea quæ ſunt ordinis, eſſens maiora vel altiora q̄ ea quæ ſunt in ſimplici quocūq; epo, quia ſecūdū ꝙ vnls Apoſtolus ad Hebręos. 7. ꝙ ſine vlla autē cōtradictione quod minus eſt a maiore benedicitur. Papa in quantū ad ea quæ ſuns ordinis ſi non ſit ſacerdos, eſt minus q̄ alii ſacerdotes, & ſi non ſit conſecratus vel ſi nō ſit epſs, eſt minus q̄ alii epi. Heb.7.b.

D Quod ſi in his quæ ſunt ordinis papa factus epſs haberet pluſq̄ alii epi. non poſſet conſecrari in epiſcopum a nullo epo, quia tunc maior a minori benediceret. Quid ergo vltra egemus teſtibus? clarè. n. patere poteſt ꝙ ea quæ ſunt iuriſdictionis, minuuntur & creſcunt, quia hic habet iuriſdictionē minorem, ille aūt maiorem; & omnia poſſunt tolli vel deſinere eſſe, quia pōt quis totam ſuam iuriſdictionem perdere vel ꝑ ceſſionem vel quomodolibet aliter: ſed ea quæ ſunt ordinis in eodem ordine nec minuuntur nec creſcunt, nec poſſunt deſinere eſſe. oēs. n. ſacerdotes ſunt pares quantū ad ea quæ ſunt ordinis ſimplicis ſacerdotii: & oēs epiſcopi ſuns pares quantum ad ea quæ ſunt ordinis epiſcopalis.

lis. Et exinde eſt ꝙ quilibet epiſcopus poteſt di-
ci ſummus ſacerdos, q̄a quilibet ep̄s pōt dici ſum
mus quantū ad ea quę ſunt ordinis epiſcopalis.
Si ergo papa quantum ad ea quæ ſunt ordinis
eſſet maior ep̄o, tunc non poſſet ab aliquo ep̄o
ordinari vel conſecrari, quia tunc maior a mi-
nori benediceretur, quod eſt contra Apoſto-
lum. Ex his autē manifeſtè concluditur ꝙ cū ea
quæ ſunt ordinis ſint īmobilia, ea aūt quę ſunt
iuriſdictionis mobilia, ꝙ papa poteſt cedere q̄tū
ad ea quæ ſunt iuriſdictionis, non autem quan
tum ad ea quæ ſunt ordinis. In ſacerdotio autē
quantū ad ea quæ ſunt ordinis, ſunt gradus.
Dicemus quidē quòd eſt duplex corpus Chri-
ſti, videlicet corpus Chriſti verum, & corpus
Chriſti myſticum, cuiuſmodi ſunt fideles. Quā
tum ad corpus Chriſti verū non poteſt eſſe au
ctoritas vel poteſtas niſi ſolum ordinis, put quis
poteſt conficere corpus Chriſti verū. Sed quā-
tum ad corpus Chriſti myſticū poteſt eſſe au-
ctoritas Ordinis prout quis poteſt fideles ordi-
nare & facere illos ſacerdotes vel etiam epiſco-
pos: & poteſt eſſe ibi auctoritas iuriſdictionis p
ut poteſt eos abſoluere vel ligare. Ergo quantū
ad ea quæ ſunt ordinis ſunt gradus in ſacerdo-
tio, quia ep̄i quātū ad ea quæ ſunt ordinis plus
poſſunt q̄ ſimplices ſacerdotes, quia ſimplices ſa
cerdotes ſecundū ꝙ huiuſmodi ſolum poſſunt
conficere verum corpus Chriſti: ſed ep̄i etiam
quantū ad ea quæ ſunt ordinis habent auctori
tatē non ſolū vt poſſint cōficere corpus Chri-
ſti verum, ſed etiā vt poſſint ordinare fideles &
facere eos ſacerdotes vel cōſecrare eos in ep̄os,
qui fideles ſunt corpus Chriſti myſticum. Et q̄a
quantum ad hoc, ea quæ ſunt ordinis nō plus
ſe extendunt, ideo quantū adhoc oēs epiſcopi
ſunt æquales .i. quantū ad ea quæ ſunt ordinis.
Propter quòd oēs dici poſſunt ſummi ſacerdo
tes, quia quantū ad ea quæ ſunt ordinis nō eſt
vnus ep̄s perfectior, q̄ alius: quāuis.n. ep̄s ſit pfe
ctior ſacerdos quàm ſimplex ſacerdos, quia in
ordine Epiſcopali recipitur character ſacerdo-
talis, nullus tñ ep̄s quantum ad ea quę ſunt ordi
nis eſt perfectior ſacerdos, q̄ alius ep̄s. Propter
quod Magiſter. 4. ſententiarū diſtin. 24. dicit, ꝙ
pontifex eſt princeps ſacerdotum. Et quia ipſe
ſummus ſacerdos nūcupatur, vult Magiſter ibi
ꝙ quilibet pontifex poſſit nuncupari ſummus
ſacerdos: & cau. 2. quæſt. 7. c. Accuſatio. ſummi
ſacerdotes dicuntur eſſe epiſcopi. Voluerūt au-
tem quidā ꝙ quilibet epiſcopus vel quilibet pō
tifex poſſit dici ſummus pontifex, adhærentes
illi dicto ꝙ omnes epiſcopi dicuntur eſſe ſimpli
ces ſacerdotes: ſed vt patuit in ſacerdotio ſunt
gradus etiam quantū ad ea quæ ſunt ordinis, ex
quibus gradibus arguitur quòd ſimplex ſacer-
dos non poteſt dici ſacerdos ſummus, quia ſim-
plex ſacerdos nō pōt omnia quæ ſunt ordinis:
Sed quilibet epiſcopus pōt dici ſummus ſacer-
dos, quia quilibet epiſcopus poteſt omnia quę

A ſunt ordinis. In epiſcopatu ergo non ſunt gra
dus quantum ad ea quæ ſunt ordinis, ſed ſunt
ibi gradus quantū ad ea quę ſunt iuriſdictionis.
Erit ergo vnus pontifex maior alio, non quan
tum ad ea quæ ſunt ordinis, ſed quantum ad ea
quæ ſunt iuriſdictionis. Solus ergo erit ſummus
pontifex, qui ſummam habet iuriſdictionem: &
quia ſolus vnus habet & poteſt habere ſummā
iuriſdictionem, non poteſt eſſe niſi vnus ſūmus
pontifex: Propter quòd ſi papa cedat, remane-
bit pontifex quantum ad ea quæ ſunt ordinis,
ſed non quantū ad ea quæ ſunt iuriſdictionis.
Sed quæret aliquis vtrū aliquo modo papa ce-
dens poſſit dici ſummus pontifex. Ad quod dici
poteſt quòd papa cedens etiam poſt quā ceſſe-
B rit poteſt dici ſummus ſacerdos, quia poteſt om
nia quæ ſunt ordinis, ſed nec pontifex nec ſum
mus pontifex debet tunc nominari quantū ad
ea quæ ſunt iuriſdictionis, niſi fortè de nouo
eligeretur in papam, & ipſe aſſentiret ſicut legi-
tur fuiſſe factum de Marcellino: vel de nouo cō
mitteretur ſibi aliqua alia iuriſdictio. Verū quia
vſq; nunc non diſtinximus niſi duo membra, vi
delicet quòd aliqua ſunt ordinis, & aliqua ſunt
iuriſdictionis: poſſumus autē ſuperaddere ter-
tium membrū ꝙ aliqua ſunt Inſignia præteritæ
iuriſdictionis, vt ſi Archiepiſcopus de ſua eccle
ſia transferatur ad aliam, vel etiam cedat archi
epiſcopatui, remanebunt etiam ei quædam inſi
C gnia præteritæ iuriſdictionis, quia ſepeliet̄ cum
pallio illo in quo pontificalis officii plenitudo
ſimul cum archiepiſcopalis nominis appellatio
ne ſibi collata fuit: propter quod extra de aucto
ritate & vſu pallii cap. Adhoc, dicitur, ꝙ quiſq; §. inquiſitioni.
archiepiſcopus cum ſuo pallio ſepeliri debet.
Hoc etiam modo poſſet ordinari de papa cedē
te ꝙ ſepeliretur cum aliquibus inſigniis papali-
bus: & quia nomina ſunt ad placitum, ſi vellem
vocare papam ſiue ſummū pontificem eum qui
ceſſit, hoc non pōt eſſe quātum ad ea quę ſunt
ordinis, quia quantum ad talia inter ipſos epiſ-
copos non ſunt gradus, ſed quilibet ep̄s in tali-
bus dicitur eſſe ſummus: nec hoc erit quantū ad
ea quæ ſunt iuriſdictionis, quia papa cedens re
nunciauit ſuæ iuriſdictioni vel ſuo iuri ſed quā
D tum ad aliqua inſignia iuriſdictionis præteritæ,
cui iam ceſſit eo modo quo diximus, quia nomi
na ſunt ad placitum ſi quis talem vellet vocare
papam vel ſummum pontificem, quia ordinat̄
ſic de ipſo ꝙ ſepeliret̄ cum aliquibus inſigniis
papalibus, ſi fuiſſet ſic ordinatum per eccle[illegible]
ꝙ ſic ſepeliretur papa cedens, poteſt fortè tolle
rari quod dr̄. Vel poſſumus dicere quòd ſum-
mus poſitiuè dicit ſub quo alii, & ſic loquuti ſu-
mus de ſummo pontifice: & hoc modo nullus
ſimplex pontifex poteſt dici ſummus. pontifex:
ſed ſummus negatiuè dicit ſupra quem nullus:
& ſic quilibet pontifex quantum ad ea quę ſunt
ordinis poteſt dici ſummus pontifex, quia hoc
modo omnes pontifices ſunt ęquales: ſed ſic nō

loquimur de ſūmo pontifice vt per habita eſt manifeſtum. His itaq; expeditis, patet ꝙ cum arguitur ꝙ fieri non poteſt quòd ſimplex pontifex non ſit ſimplex pontifex, ergo multo magis fieri non poteſt quòd ſummus pontifex nō ſit ſummus pontifex, patet quòd non eſt maius, immo eſt minus: nā licet bubalus ſit maior mure, tñ quantū ad intrare per foramē bubalus eſt minor mure, qa minus pōt intrare ꝑ foramē bubalus ꝗ mus: & mus magis pōt intrare per foramē, ꝗ bubalus. Sic & in propoſito, ꝗuis eſſe ſummum pōtificem ſit longè quid maius, ꝗ eſſe ſimplicem pontificem, tñ quantum ad indiſſolubilitatem non eſt maius, immo minus: magis enim ſunt indiſſolubilia ea quæ ſunt ordinis quę nullo modo tolli poſſunt, & minus ſunt indiſſolubilia ea quę ſunt iuriſdictionis quę tolli poſſunt vel deſinere eſſe poſſunt: Et quia ſummus pontifex ſupra ſimplicem pontificem non dicit quæ ſunt ordinis, ſed quæ ſunt iuriſdictionis, magis eſt indiſſolubilis ſimplex pontificatus prout dicit ea quæ ſunt ordinis, ꝗ ſūmus pontificatus q ſuper ea, quę ſunt ordinis, ſolum dicit quę ſunt iuriſdictionis.

Caput. XI. *In quo agitur de quinq; alijs rationibus, uidelicet de ratione. 6.7.8.9.10. quomodo ſunt intelligendæ & ab inuicem diſtinguendæ.*

QVoniam rationes ad eādem partem nec debēt ſibi cōtradicere, nec debent idem dicere, quia ſi ſibi contradicunt nō erunt ad oſtendendam partem: ſi autē idem dicunt, cōmittetur nugatio, quæ eſt vnius & eiuſdem inutilis repetitio. Exinde, vt claræ & manifeſtæ appareant ſolutiones noſtrorū aduerſariorum, quāuis pro maiori parte ſemper videātur habere idem fundamentū, volumus laborare vt eas diſtinguamus vt ſuum fundamentum demus cuilibet rōni. Solutis igitur primis quinq; rōnibus, volumus in hoc capitulo de quinq; ſequentibus rōnibus agere, & oſtendere qūo ſunt intelligendæ & ab inuicem diſtinguendę. Tractabimus itaq; in hoc capite de rōne. 6.7.8.9. et 10. qūo ſint ab inuicem diſtinguendæ: & poſtea in ſequenti capitulo eas per ordinem diſſoluemus. Erat autem ſexta ratio ꝙ papatus erat per legem diuinam, ergo non niſi per deum diſſolui poteſt: ex quo. n. papa ſubiecit ſe legi ſponſę, a ſolo deo poteſt abſolui ab huiuſmodi lege. Septima autem rō erat, quia papatus eſt quoddam votū: ſed nemo poteſt ſeipſum abſoluere, ſolus ergo deus poteſt abſoluere papā ꝙ nō ſit papa. Octaua quidem erat, quia nullus poteſt ſeipſum abſoluere. Nona verò erat, ꝙ quia papa obligauit ſe deo, ideo a nullo alio poteſt abſolui.

A Decima autē erat, quia poſt legitimam cōfirmationem nullus prælatus poteſt abſolui niſi a ſuo ſuperiori, papa non habet ſuperiorē niſi deum, ergo non poteſt deſinere eſſe papa. Aduertendum ergo, ꝙ cum dr̄ ꝙ papa non eſt papa niſi per legem diuinam non per legem alicuius creaturę, & quia per huiuſmodi legem diuinam ſubiecit ſe legi ſponſę, ideo a ſolo deo pōt liberari a tali lege, & a tali ſubiectione, & ab hoc ꝙ non ſit ſponſus eccleſiæ. Dici poteſt ꝙ quæritur a ſic dicentibus, quid intelligunt per legē diuinam, & qūo loquunt̄ de lege diuina? Vtrū loquantur de ea ſicut loquitur Dionyſ. in. 4. c. de cęleſti Hierar. qui ait, quòd diuino legali ordine, hæc ponitur lex: per prima, ſecunda reduci in deum. Vult. n. ibi Dionyſ. ꝙ deus hanc le-

B gem ſtatuit ꝙ ſecunda reducantur in deū ꝑ prima. i. ꝙ inferiora reducantur in deū per ſuperiora. Ordinauit deus eccleſiā, & quoſdam poſuit primos, & quoſdam ſecundos, de quo ordine tractat Apoſtolus primo Corinth. 12. vbi ait, quòd, poſuit deus in eccleſia primo Apoſtolos, ſecūdo prophetas, tertio doctores, & ſic de aliis. Ad prophetas. n. & ad doctores ſpectat alios docere: ad Apoſtolos autē & prælatos ſpectat alios rēgere & gubernare: & in huiuſmodi rebus, gubernare & habere curam de aliis eſt ſupremum: ideo Apoſtoli vel illi qui gerunt curā Apoſtolorum cuiuſmodi ſunt pręfati quorum eſt alios regere & gubernare, tenēt primum lo-

C cum: & inter Apoſtolos omnino tenet ſupremum locum Romanus pontifex, qui eſt ſucceſſor Petri qui erat princeps Apoſtolorū: ad qđ principaliter deſignandū, & ſi omnes Apoſtoli habuerunt claues, ſpecialiter tñ dictum fuit Petro, Tibi dabo claues regni cęlorū. Vnde ſup illa verba Matth. c. 16. Tibi dabo claues regni cęlorū, dicit gloſa ꝙ ſpecialiter hanc poteſtatē Petro conceſſit, vt ad vnitatē nos inuitaret: & ſubdit, ꝙ ideo Petrum principem apoſtolorū conſtituit, vt eccleſia vnum principalem haberet Chriſti vicarium, ad quem diuerſa mēbra eccleſię recurrerent, ſi fortè inter ſe diſſentirent. Et ſi quęras, qui ſunt illi in eccleſia qui gerunt vices Apoſtolorum. Dicemus ꝙ Cardinales, & *24. q. 1. c. Loquitur.*

D Epiſcopi alii etiā qui non ſunt Cardinales gerunt vices Apoſtolorū, aliter tñ & aliter: qa apoſtoli & Chriſto aſtiterunt & per diuerſas partes mundi fuerunt diſperſi, quia vnus apoſtolus accepit in ſortem prędicationis ſuæ hanc partem orbis, & aliis aliam partē orbis. Cardinales itaq; qui aſſiſtunt papę gerunt vices apoſtolorum ꝑut Apoſtoli Chriſto aſſiſtebant: Epiſcopi vero habentes curam ſecundū diuerſas partes orbis gerunt vices Apoſtolorum prout apoſtoli per diuerſas partes orbis fuerunt ſparſi. Supremum ergo locum in eccleſia tenent gerētes vices apoſtolorum, quorū omnium princeps eſt Romanus pontifex. Poſt apoſtolos verò ſunt prophetæ & doctores: & primo ſunt prophetę, qui ex *Aegid. contra Exēptos, c. 11*

diuina inſpiratione habuerunt rerum cognitionem: & poſtea ſunt doctores, qui per doctrinã poſſunt de hac notitia aliquid participare. Cũ ergo arguitur quòd per legem diuinam habet eſſe papatus, quia deus hanc legem indidit rebus ꝙ inferiora reducantur in deum per ſuperiora: & ipſe deus ſecundũ hanc legem ordinauit eccleſiam ſuã quòd in ea primo ponit Apoſtolos, & Petrũ & quẽlibet alium ſucceſſorẽ cõſtituit principem Apoſtolorum, propter ꝙ per legem diuinam habet eſſe papatus. Si vult hæc ratio ſe fundare in lege diuina per quã inferiora per ſuperiora regũtur, & quia hoc eſt a deo ideo ſolus deus poteſt eam infringere. Reſpondebimus volentibus ſic arguere, quòd hanc legem formaliter nõ poteſt creatura infringere, quia deus per ſeipſum hãc legem indidit ꝙ inferiora per ſuperiora regantur, vt patet per Auguſtinum. 3. de Trinitate. c. 4. Sed materialiter poteſt creatura ad hanc legem aliquid operari, quia ꝙ huic perſonæ competat locus ſuperior & quòd ſit papa, vel ꝙ huic competat locus immediatè poſt ipſum & ꝙ ſit Patriarcha, vel quomodolibet aliter ad hoc cooperatur creatura, quia cooperantur ad hoc homines, per quorũ electionem, & aſſenſum electi, hic præficitur in papam: ſic etiã vel per electionẽ vel per inſtitutionem præficitur aliquis in Patriarchã. Quod ergo papa exiſtens papa non ſit ſuper omnes, hoc eſt impoſſibile, quia hoc eſſet cõtra legem diuinam: ſed quòd ille homo aſſentiẽdo electioni de ſe factæ ſit papa, vel renunciando deſinat eſſe papa, ad hoc cooperatur creatura, & ideo opere creaturæ poteſt hoc fieri & tolli. Simile autem videmus in naturalibus: tota. n. creaturarum vniuerſitas non poſſet dicere ꝙ aer naturaliter non eſſet ſuper aquam, immo ita eſt naturale aeri eſſe ſuper aquã quòd de plumbo poſſet taliter vas cõcauum fieri qđ nataret ſup aquam propter aerem quẽ cõtineret. Natura ergo nõ poteſt facere contra hanc legem formaliter, poteſt tñ ad hanc legem cooperari materialiter, quia poteſt ita cõdenſare materiam aeris quòd fiet aqua: & ita rarefacere aquã quòd fiet aer: poteſt ergo natura facere ꝙ illud quod erat materia ſuperioris ſit materia inferioris, & ecõuerſo. Sed quia ſicut ſi habet materia ex opere naturę ad ſuſcipiendum formalem perfectionem, ſic ſi habent homines vt opere humano ſuſcipiãt eccleſiaſticam prælationẽ: & ideo ſicut opere naturę materia rei ſuperioris fit materia rei inferioris, & econuerſo, ita quòd materialiter loquẽdo in regimine rerum naturalium quod erat inferius fit ſuperius & ecõuerſo. Sic in regimine hominis opere humano homo ille, qui tenebat locum ſuperiorem, poteſt tenere locum inferiorem, & ecõuerſo. Itaqꝫ qui volunt hanc legem fundare ſupra ipſam legem diuinam, nõ faciunt rõnem nouam a rationibus ſuperius dictis: propter quòd hæc ſexta ratio ſecundũ hunc modũ accepta ſoluitur per dicta in ſuperioribus capitulis. Dicamus. n. de lege diuina ſicut dicebamus de opere diuino: dicebamus quidem quòd ea quæ ſic fiunt opere diuino, quòd ad ea fienda non cooperatur creatura nec poteſt cooperari creatura, per nullam creaturã tolli poſſunt: & ideo quia ad productionẽ intelligentiarũ ſiue angelorum non cooperatur creatura nec põt cooperari, per nullã creaturã tolli poſſunt: quia non eſt data talis potentia creaturæ quòd poſſit cooperari deo in opere creationis. Vtrũ aũt potuerit creaturæ talis potentia conferri nõ eſt præſentis ſpeculationis. Sufficiat autẽ nunc ſcire quòd talis potentia non eſt collata creaturæ. Exinde ergo eſt quòd tota creatura non poſſet deſtruere vnam ſpũalem ſubam, nec ipſa ſpũalis ſubſtantia poſſet deſtruere ſe ipſam: animæ. n. damnatę quærent mortẽ & non inuenient. Dicent. n. dãnati ſecundum ſniam Dñi, Lucę. 23. Montes cadite ſuper nos, & colles operite nos. Vniuerſa ergo creatura non poteſt deſtruere vnam ſpiritualem ſubſtantiam, quia ad productionem eius nihil cooperatur creatura. Sed eo modo, quo creatura operatur ad productionẽ ſpiritualis ſubſtantiæ, poteſt tolli operæ creaturæ. Nam licet creatura non cooperatur ad productionem ſpiritualis ſubſtantiæ ſecundum ſe, operatur tñ ad productionem eius quòd ſit in hoc corpore, ſicut ponebatur exẽplum de anima rationali. Et quia rõnalis aĩa opere creaturę eſt in hoc corpore, ideo opere creaturæ poteſt tolli ab hoc corpore. Sic etiã dicebamus de papatu: poteſtas. n. papalis eſt in eccleſia a deo, & ideo nõ poteſt vnquã tolli poteſtas papalis ſm ſe, quin ſemper hmõi poteſtas ſit in eccleſia, quæ nũquã moriẽ: ſed licet creatura nõ cooperet ad ipſam ptãtẽ papalẽ ſm ſe, quia huiuſmodi poteſtas ſm ſe eſt a deo, fit tamen opere creaturę, quia fit opere humano, quòd papalis poteſtas ſit in hoc homine. Ideo ex opere humano fieri poteſt, quòd talis poteſtas deſinat eſſe in hoc homine: quomodo aũt opere humano quis pręficiatur in papam, & deſinat eſſe papa, ſupra difuſius dicebatur. Qđ ergo dicẽdũ eſt de opere humano, quoniã illud, quod ſic eſt opere diuino quòd ad illud nec operatur nec operari poteſt creatura, nõ poteſt tolli opere creaturę: dicetur & de lege diuina, quia illud, quod ſic eſt per legem diuinam, quòd ad illud nihil operatur creatura, forte non poſſet tolli opere creaturę. Ad legẽ ergo illam, formaliter, quòd inferiora rite & de iure regantur per ſuperiora, nihil cooperatur creatura: ſed quãuis ad hmõi legem non cooperetur creatura, cooperaẽ tñ materialiter: quia quòd hoc ſit materia ſuperioris & hoc inferioris in naturalibus facit creatura, quia poteſt hoc natura facere, quòd materia, quæ eſt ſub forma corporis ſupioris et dignioris, poſſit fieri ſub forma corporis inferioris & graſſioris, & econuerſo: & quod facit natura in

naturalibus, poſſunt homines facere in morali
bus: quia opere humano fieri poteſt, vt perſo
na, quæ erat ſubiecta in dignitatis inferioris, poſ
ſit fieri ſubiectum dignitatis ſuperioris, & econ
uerſo. Si ergo ad papatum nihil cooperarētur
homines, & nihil ibi cooperaretur cōſenſus eli
gentium & conſenſus electi, non poſſet ope hu
mano deſinere eſſe: eo ergo modo, ꝙ ope hu
mano fit, pōt ex opere humano tolli. His itaqꝫ
prælibatis, dicemus, ꝙ ſi hæc ſexta ratio intelli
gatur eo modo quo dictum eſt, erit eadem cū
rōnibus ſuperius dictis, & habet eandem ſolu
tionem cum illis, vt eſt per habita manifeſtum.
Verūm quia, vt diximus, quāuis quaſi omnes
rōnes factæ videant̃ habere vnum fundamen
tum, nos tñ, vt diximus, ad hoc laboramus, vt
demus ſuum fundamētum cuilibet rōni. Diſtin
gui ergo pñt hæ quinqꝫ rōnes a quibuſdam ra
tionibus antedictis, vt rōnes illæ innitant̃ huic
fundamento, quòd illud quod fit a deo nō pōt
diſſolui ope creaturę: & rōnes antedictę diuer
ſimode innitantur huic fundamēto, prout nos
diuerſificauimus rōnes illas in capitulis antedi
ctis, & eas diſſoluimus in eiſdem capitulis, vt eſt
per habita declaratum. Sed hæ quinqꝫ rationes
in hoc capitulo poſitæ, huic fundamēto innitā
tur, ꝙ cum quis ligatus vel obligatus ad aliqua
non poteſt ab illis ſeipſum diſſoluere. Dicemus
itaqꝫ, quòd quinqꝫ modis, quantum ad pñs ſpe
ctat, quis pōt obligari ad aliqua. Primo, per mā
cipationem vel per ſeruitutem, quā contraxit.
Secundo, per votum, quod emiſit. Tertio, per
culpam, quam voluntarie incurrit. Quarto, per
iuramentū, quod prǫſtitit. Quinto, per onus,
cui ſe ſuppoſuit. Mancipatione autē & ſeruitu
re, quā quis contrahit, innititur ratio ſexta. nam
ille, qui eſt Prælatus, & efficitur ſponſus eccle
ſiæ, mancipatur diuinis obſequiis, & quodā ſpe
ciali modo in quadam ſeruitute redigit̃, vt ſubii
ciat ſe legi ſponſæ, & vt curam habeat de ſpon
ſa, ſiue de eccleſia ſibi cōmiſſa, ſiue ſit eccleſia to
ta & vniuerſalis quę cōmiſſa eſt Papę, ſiue ſit ec
cleſia particularis quæ cōmiſſa eſt huic vel illi
Prælato. Huic ergo fundamento innititur ra
tio ſexta, vt quia Papa ſubiecit ſe legi ſponſæ, et
quia ſeipſum mācipauit, & in ſeruitutē redegit,
vt eſſet Eccleſię ſpōſus: & cum lex diuina videa
tur hoc velle, quòd non poſſit quis ſe ſeruū fa
ciens à ſeruitute illa pro libito voluntatis ſuæ ſe
amouere, non poterit (vt videt̃) papa ſuo renū
tiare papatui: primo ergo fundamento, quan
tum eſt ex parte mācipationis vel ſeruitutis, quā
quis contrahit, innitit̃ ratio ſexta. Sed ſecundo
fundamento, quòd eſt ex parte voti, quod quis
emiſit, pōt inniti ratio ſeptima: dicebat̃ enim in
rōne illa, quòd nullus pōt tollere votum alicu
ius, nec pōt ipſum à ſuo voto abſoluere, niſi ille,
qui eſt ſupra votū: ideo, quia papatus eſt quod
dam votum maximū ſuper omnia vota, eo qđ
Papa Deo vouet de ſeipſo, quòd curam hēbit

A vniuerſaliter totius diuini gregis, ſolus deus po
teſt papam ab hoc voto abſoluere. Sed tertio
fundamento ex parte culpæ, quā quis volunta
riè incurrit, innitit̃ ratio octaua: pōt enim ex ra
tione octaua argui à ſimili ex parte culpæ, quā
quis voluntariè ſuſcepit. Arguat̃ ergo ſic, Nul
lus poteſt ſibi ipſi cōfiteri, & nullus pōt ſeipſum
à culpa abſoluere, quantūcunqꝫ illam culpam
voluntariè incurrerit: ergo nullus pōt ſeipſum
ſubtrahere à prælatione, quantūcūqꝫ Prælatio
nem illam voluntariè ſuſceperit. Sicut ergo per
culpam fit quis debitor dei, ita per prælationem
ſuſceptam fit quis debitor dei, aliter tñ & aliter:
quia per culpam fit quis debitor dei, quantū ad
pęnam ſibi debitam: ſed per prælationem fit qs
B debitor dei, quantum ad animarū curam ſibi cō
miſſam, qa de animabus ſibi cōmiſſis reddet prę
latus, ante tribunal Chriſti in die iudicii, rōnem.
Sic ergo quis factus debitor per culpam nō po
teſt ſibi ipſi confiteri, nec pōt ſeipſum abſolue
re: ergo quis factus debitor per curam anima
rum ſuſceptam non poterit per ſeipſum renun
tiare, nec poterit ſeipſum deponere. Quarto
quipem fundamento, prout quis ſe obligauit
per iuramentum, quod prǫſtitit, pōt inniti rō
nona, quę ait, quòd Papalis obligatio nō vide
tur poſſe tolli niſi per maiorem poteſtatem: nul
la autem eſt maior poteſtas q̄ papalis, niſi pote
ſtas diuina, ergo &c. Si igitur iſti nonæ rationi,
quę de obligatiōe loquit̃, volumus dare ꝓpriū
C fundamētum, oportet, quòd demus ſibi funda
mentum de obligatione iuramento firmata: qa
ſi vellemus ſibi dare fundamentum de obliga
tione per mancipationem vel per ſeruiturē, cō
tracta eſſet hęc ratio nona eadem cum ratione
ſexta: ſi verò vellemus ſibi dare fundamentum
de obligatione per votum commiſſa, eſſet eadē
cum ratione ſeptima. Vt ergo huic rationi no
næ demus proprium fundamentū, dicemus, ꝙ
intelligatur de obligatione per iuramenta præ
ſtita: vt dicamus, quòd papa in ſuſceptione pa
patus non ſolum vouet & promittit ſe debitam
curam habere de toto grege, ſed hunc votum
& hanc promiſſionem quaſi quodam iuramē
to firmat: & quia ſic obligatus eſt per iuramen
D tum præſtitum ad ſuſcipiendam curam de gre
ge ſibi commiſſo, non poteſt ſeipſum a tali ob
ligatione abſoluere. Fundamanto autem quin
to, quantum ad onus, cui ſe ſubpoſuit, inniti
tur ratio decima, quæ ait, quòd Nulla dignitas
eccleſiaſtica poſt legitimam cōfirmationem po
teſt tolli niſi per eius ſuperiorem: & quia papa
tus nō habet ſuperiorem niſi deum, per ſolum
deum poterit tolli papatus. Videtur enim hæc
ratio inniti huic fundamento, quia ex quo pa
pa conſenſit ſuſcipere huiuſmodi onus, cū ſuus
conſenſus ſit ſua confirmatio, ex ipſo conſenſu
eſt legitime confirmatus, & habet ſupra ſe hu
iuſmodi onus, vt curam de toto grege domi
nico habeat: non ergo poteſt ſe abſoluere ab
huiuſmodi

huiuſmodi onere, cum poſt ſuſceptionem iſtius oneris intelligatur eſſe legitimè confirmatus.

Cap. XII. In quo ſoluitur ratio VI. arguens, quòd quia papa eſt papa per legem diuinam, & quia iam conſenſit, & iam ſe ſubiecit legi ſponſæ, ideo renuntiare non poteſt.

POſtquã in capitulo prę-
cedenti præfatas quinqꝫ
rationes diſtinximus, &
cuilibet rationi ſuum ꝓ-
prium fundamentũ de-
dimus: in hoc capitulo
ſextam rationẽ ſoluere
volumus, quæ innititur
fundamẽto huic, quòd,
quia papa eſt obligatus deo, non põt ſeipſum
deponere, nec poteſt ſeipſum abſoluere, vt hac
ratione ſoluta, ſoluantur rõnes aliæ, quæ idem
accipiunt fundamentum. Dicebatur quidem ſu-
pra, quòd oẽs dictæ rõnes innituntur huic fun-
damento, ꝙ obligatus ad aliqua non põt ſeip-
ſum diſſoluere: iuxta ergo quinqꝫ modos obli-
gationis ſuperius traditos, vt diximus, ſumi pñt
illę quinqꝫ rationes, videlicet, ratio ſexta, ſepti-
ma, nona, & decima. Sed ſexta ratio ſatis ſpecifi-
cat ſuum fundamentum: legitur enim de lege di-
uina per quã quis ſubditur legi ſponſæ: ille aũt,
C qui eſt ſponſus eccleſiæ, dedicatur, & mancipat̃
diuinis obſequiis: ergo illa ratio loquitur de ob-
ligatione per mancipationem. Et etiã ratio ſe-
ptima ſatis ſpecificat ſuũ fundamentũ, quia loq-
tur de obligatione per votum. Et etiã ratio deci-
ma ſatis ſpecificat fundamentum ſuũ, quia loqui-
tur de dignitate eccleſiaſtica poſt legitimã con-
firmationem, per quam acquiritur iuriſdictio;
ideo loquitur de obligatione per aſſumptam iu-
riſdictionẽ. Sed rõnes octaua, & nona non ſpe-
cificant fundamentũ ſuum. Dicit. n. ratio octaua
quod nullus põt ſeipſum abſoluere, ſed nõ ſpe-
cificat de qua abſolutione loquatur. Sic etiam &
ratio nona generaliter loquitur de obligatio-
ne. Dicit. n. ꝙ papalis obligatio nõ põt tolli: ſed,
D cum papalis obligatio põt ſumi multis modis,
nõ ſpecificat de qua obligatione loquatur. Nos
verò, vt vtriqꝫ rationi præfatæ daremus ꝓpriũ
fundamentum, adaptauimus rõnem octauã ad
obligationem per culpã commiſſam, & rõnem
nonam ad obligationẽ per iuramentũ firmatã.
His itaqꝫ prælibatis, volumus, vt dicebamus, in
hoc capitulo ſoluere rõnem ſextam. Arguit. n.
illa ratio, ꝙ papa per legem diuinam eſt papa,
& eſt ſpõſus eccleſiæ: videtur. n. eſſe lex diuina,
ꝙ ex quo quis conſentit ꝙ ſit ſponſus eccleſię,
ꝙ ipſe ſit ſubiectus legi ſponſę, vt quòd ipſe mã-
cipatur obſequiis ſponſæ, vt ipſe ſit ſeruus ſer-
uorũ dei, & ꝙ tota intentio ſua ſit, ꝙ intẽdat ob-
ſequia ſponſæ. i. tota obſequia Eccleſiæ catholi-

A cę, vt dicat cum Apoſtolo, Inſtantia mea quo- 2. Corinth. cap. ij. g.
tidiana, ſollicitudo omnium eccleſiarũ. Sollici-
tabatur. n. quotidie apoſtolus circa ea quæ inſta-
bant, & circa ea quæ poterant inſurgere de qui-
buſcunqꝫ eccleſiis; vel ad hæc potiſſimè inſta-
bat, & laborabat apoſtolus, vt ſollicitationem
circa omnes eccleſias haberet. Papa ergo ſic
mancipatus, ſic dedicatus, ſic in ſeruitutem reda-
ctus, vt ſit ſponſus eccleſiæ, & vt intendat circa
obſequia eccleſiæ, non videtur, ꝙ poſſit ab iſta
ſeruitute ſeipſum abſoluere. Sciendũ ergo, ꝙ, vt
ſupra tetigimus, Ep̄s poteſt dici ſponſus eccle-
ſiæ tripliciter: vel quantũ ad potentiã, quia põt
facere opera ſpiritualis coniugii: vel quantũ ad
vſum potentię, quia facit hmõi opera: vel quan-
B tum ad iuriſdictionem, quia rite & debite facit
hmõi opera. Quantũ eſt ad ipſam potentiam,
certum eſt, ꝙ Ep̄s dedicatur, & mancipatur di-
uinis obſequiis, a qua dedicatione & mancipa-
tione non põt abſolui. Inde autem eſt, ꝙ quili-
bet character & perfectio characteris quid in-
delebile dicit̃, quia in impreſſiõe cuiuſlibet cha-
racteris, & ẽt perfectionis eiuſdẽ efficitur quis
ſeruus Chriſti, vt extũc ſit regeneratus ſpiritua-
liter, & habeat ſpirituale eſſe, & ſit aſcriptus in
numero fidelium, & ex tunc denominatur a
chriſto, cuius ſeruus factus eſt, & vocatur Chri-
ſtianus. In charactere vero, q imprimitur in cõ-
firmatione, efficitur quis vlteriori modo ſeruus
Chriſti, vt non ſolum ſit chriſtianus, & habeat
ſpirituale eſſe, ſed etiam vt poſſit ſpiritualiter re-
ſiſtere, & audacter nomen Chriſti cõfiteri. Per
illos autem ſeptem ordines efficitur quis vlterio-
ri modo ſeruus Chriſti, quia dedicatur & man-
cipatur diuinis obſequiis, vt poſſit non ſolũ ſpi-
ritualiter reſiſtere, ſed etiam poſſit ſpiritualia mi-
niſtrare, & circa ſpiritualia ſe exercere. In ordi-
ne quidem ep̄ali, vbi imprimitur perfectio cha-
racteris, perfectè quis dedicatur obſequiis eccle-
ſiæ, vt ex tunc dicatur ſpõſus eccleſiæ, & poſſit
agere opera ſpiritualis coniugii. Quantum er-
go ad hanc potentiam, quę fundatur in chara-
ctere, vel in perfectione characteris, per quam
epiſcopus põt agere opera ſpiritualis coniugii:
& etiam quantũ ad vſum iſtius potentiæ, indiſſo-
lubile eſt coniugium inter ep̄m & eccleſiam: &
quantum ad hoc dicitur eſſe dedicatus vel man-
cipatus Eccleſiæ obſequiis. Sed quantum ad iu-
riſdictionem non eſt indiſſolubile hmõi coniu-
gium: immo, ſi bene aduertimus, non eſt ibi de-
dicatio quantũ ad ſuſceptionem iuriſdictionis:
quia datur talis iuriſdictio abſqꝫ eo ꝙ imprimat̃
ibi character, vel perfectio characteris. Nam ele-
ctus in papam, ſi aſſentiat electioni, dato quòd
non ſit ſacerdos, & dato quòd non habeat cha-
racterem ſacerdotalem, nec perfectionem illius
characteris, plenam iuriſdictionẽ habebit. Cũ
ergo arguitur, ꝙ per legem diuinam eſt Papa
ſubiectus legi ſponſæ. Dicimus, ꝙ dedicatus in
ep̄um, & factus ſponſus eccleſiæ ſm̄ diuinam le-

gem, ſemper erit ſponſus eccleſiæ quantum ad
dedicationem: ſed non oportet, quod ſit ſemꝑ
ſponſus eccleſiæ quantũ ad iuriſdictionẽ. Eſſet
enim iniqua illa lex diuina, ſi papa videns ſe in-
ſufficientem ad exercendũ iuriſdictionẽ ſibi cõ-
miſſam, ſi deus ſtatuiſſet legem vel ordinaſſet, ꝙ
non poſſet illi iuriſdictioni cedere, qua langueret-
tur ſub ipſo cõmune bonũ. Igitur ſi hęc rõ in-
nitatur obligationi per mancipationẽ; & ſi hæc
mancipatio accipiatur ſm ipſam dedicationem,
& ſm perfectionẽ characteris, certũ eſt, quod
talis mancipatio nõ põt tolli: ſed ſi capiatur hu-
iuſmodi mancipatio quantũ ad iuriſdictionem,
quæ non innititur rei indelebili, quia nec inni-
titur characteri, nec perfectioni characteris, tol-
li poterit. Iuriſdictio igitur poterit tolli, & pote-
rit deſinere in aliquo, quæ non innititur rei in-
delebili, cum nõ innitaẽ nec characteri nec pfe-
ctioni characteris. Et ſi dicatur, ꝙ ipſe in hoc
conſenſit, vel votum cõmiſit, vel iuramentũ prę-
ſtitit, ꝙ eſſet ſubiectus legi ſponſæ, & ꝙ haberet
curã de vniuerſali eccleſia, & quod eſſet ſeruus
ſeruorũ dei: oĩa talia intelligẽda ſunt q̃diu vult
tale offm̃ retinere, et vult eſſe ſub hmõi onere:
q̃diu.n. vult hoc & quãdiu vult hẽre hmõi iu-
riſdictionẽ, tandiu obligabitur ad talem curam
habendã: ſed ſi velit renuntiare, & velit onus
deponere, ceſſabit obligatio, & remanebit con-
iugium quantũ ad ea quæ ſunt ordinis, nõ quã-
tum ad ea quę ſunt iuriſdictionis: tolletur onus
iuriſdictionis, & remanebit honor epiſcopalis.
Erit quidem epiſcopali dignitate prædítus, nul-
lius tamẽ eccleſiæ erit epiſcopus, quod ſm iura
fieri poteſt, vt patet in Decretali illa inter corpo-
ralia. Quod ergo dicebatur de promiſſione vel
voto ſeu de iuramento, quia ſequentes rationes
hoc ſpecialiter tangunt, ideo omnia hæc in ſuis
locis clarius diſſoluemus: ſufficiat aũt nunc ſci-
re, quæ eſt illa lex ſponſæ, quæ eſt perpetua, &
quæ non perpetua. Ex his autem patere põt, ꝙ
præfata ratio non concludit: nam cum papatus
non ſolum dicat ea quæ ſunt ordinis, ſed etiam
ea quæ ſunt iuriſdictionis, quia tũc quilibet epiſ-
copus eſſet papa, cum quilibet eps̃ habeat om-
nia quæ ſunt ordinis, ſi papa renuntiet, non vl-
terius erit papa: nam quantumcunq; ſummus
pontifex ſm diuinam legem ſe ſubiecit legi ſpõ-
ſæ, tamen per diuinam legem nõ oportet eum
perpetuari ſub lege ſponſæ quantũ ad ea quæ
ſunt iuriſdictionis. Non ergo concludit ratio,
quod ſi renuntiet, ꝙ remaneat ſummus ponti-
fex, ſed ſolum qđ remaneat pontifex, ideſt ꝙ re-
maneat epiſcopali dignitate præditus: nullam
tamẽ habebit iuriſdictionem, nec erit alicuius ec-
cleſię eps̃, ſed dicetur ſponſus eccleſiæ, quia ſm
formam & ritũ eccleſiæ põt ea quę ſunt ordinis
cõferre. Si quis tñ vellet appellare ſũmum pon-
tificẽ quẽlibet epãli dignitate prędítum, vel quẽ-
libet cõſecratũ in epm̃, qa cõſecratio eſt ꝑpetua,
et nũq̃ cõſecratus in epm̃, eſt iterũ cõſecrandus,

De trãſlatione epi & fuerũt uerba Inn.iij. lib.1.epi.519

A nõ diſcordaret a nobis quantũ ad mẽtẽ & q̃tum
ad intentionem, ſed q̃tũ ad verba: non.n. nega-
mus, ꝙ papæ cedenti nõ remaneant omnia quę
prius habebat quantũ ad ea quæ ſunt ordinis,
ſed dicimus, ꝙ non remanent ſibi quæ ſunt iu-
riſdictionis. Verũ quia intellectus hominis non
quieſcit, & aduerſarii noſtri forte libenter cum
proprio baculo nos verberarent, dicent, Qua-
re poſſunt tolli quæ ſunt iuriſdictionis, non au-
tem quæ ſunt ordinis? nonne iſtud eſt fundamẽ-
tum noſtrum generale, ꝙ per eadem contrario
modo facta, res conſtruitur & deſtruitur? ſicut
ergo per idem contrario factũ, vt per aſſenſum
papæ electioni de ſe factę, & per eius aſſenſum
vt renunciet ſuo iuri, fit papa, & deſinit eſſe pa-
B pa: ergo a ſimili, ſi aliqua fiant, potiſſimẽ ea quæ
ſunt ordinis. Sed de hoc, in capitulo 16. in ſolu-
tione illius rationis, quod nulla dignitas eccle-
ſiaſtica poſt legitimam cõfirmationem tolli po-
teſt, diffuſius intendimus pertractare.

Cap. XIII. *In quo ſoluitur ratio ſeptima arguens, quòd per uotum, quod papa cõmiſit de cura habenda de grege* Dominico, *non poteſt renuntiare, nec ſeipſum deponere.*

SOluta ratione ſexta, quæ
fundabatẽ ſuper obligatio-
ne papali, & ſpecialiter ſun-
C dabatur ſuper lege diuina,
per quã papa obligatur &
ſubditur legi ſponſæ, volu-
mus ſoluere alias ſequentes
quatuor rationes, quę quamuis aliter & aliter
procedant, ex papali tamen obligatione vnum
accipiunt fundamentum. Et primo ſoluemus
rõnem ſeptimam de voto, quæ ſic arguebat:
Quod nullus poteſt ſoluere votum alicuius, ni-
ſi ille, qui eſt ſupra votum: ſed papatus, vt dicũt,
eſt quoddam votum maximum, quia ſuper om-
nia vota, quia papa de facto, vt aiunt, vouet ipſi
deo, ꝙ curam habebit vniuerſaliter gregis ſui
totius, ideſt vniuerſalis eccleſiæ, & quod de ipſis
reddet deo in die iudicii rõnẽ: ſolus ergo deus
poteſt papam ab hoc voto ſoluere: non ergo,
D vt concludunt, põt papa renuntiare. Volunt
itaq; iſti, ꝙ papa de neceſſitate habebit curã gre-
gis ſibi cõmiſſi, vt non poſſit deponere aſſum-
ptum onus. Diſtinguemus ergo de neceſſitate,
dicentes, ꝙ duplex eſt neceſſitas, conſequentię,
& conſequentis. Aliud eſt enim, quod ipſa con-
ſequentia ſit neceſſaria, & aliud, quod partes cõ-
ſequentię, cuiuſmodi ſunt Antecedens & Con-
ſequens, ſint neceſſariæ: Iſta eſt.n. conſequẽtia
neceſſaria, quod ſi currit, mouetur: & ꝙ quãdiu
currit, mouetur: partes tamen iſtius conſequen-
tiæ non ſunt neceſſariæ, quia nec eſt neceſſariũ,
quod quis currat: nec eſt neceſſarium, quod mo-
ueatur. Sic hęc eſt conſequentia neceſſaria, ꝙ ſi
eſt papa, tenetur habere curam de grege ſuo:
partes

Digitized by Google

partes tamen iſtius conſequentiæ non ſunt ne-
ceſſariæ, quia poteſt cedere papatui, cui ceden-
do, non tenebitur curã illam habere, ad quã n.
obligabatur, dum erat papa, & antequã cede-
ret. Sed dices, ipſe cõmiſit votum, ꝑpter quod
oportet, quòd ſit quid ꝑpetuũ. Dicemus ergo,
ꝙ in voto, & in iuramento, & in cęteris talibus,
cõditio bona & debita, etiam non appoſita, in-
telligitur, quia votum non eſt aliud, niſi quædã
ſpontanea promiſſio facta de his, quę ſunt dei,
Diſtinct. 38. vt ait Magiſter. 4 ſententiarũ. Si ergo papa com
miſit votũ, vel fecit promiſſionem, quòd curã
haberet vniuerſalem ſui gregis, ſubintelligen-
dum eſt quãdiu erit papa, vel quãdiu hmõi offi
cium retinebit. Sicut & illi, qui fiunt Rectores ci
uitatis, iurant tenere ſtatuta illarum ciuitatũ, &
B ſeruare in bono ſtatu: ſed omnia hæc intelligẽ
da ſunt, quandiu durat eorũ officium. Quòd
ſi tamen expreſſè emitteret votum, ꝙ quãdiu vi
ueret, & quocũqꝫ caſu contingente, ipſe habebit
curam vniuerſalis eccleſiæ, & retinebit ſibi offi-
cium, & nullo modo renuntiabit poteſtati pa-
pali, eſſet votum illicitum: quia ſi accideret ſibi
grauis infirmitas, ita vt alienaretur a mente, vt
non poſſet dei eccleſiam debitè gubernare, vel
aliqua alia huiuſmodi, conſtat, ꝙ bene faceret,
ſi renuntiaret: & contra bonũ cõmune ageret,
ſi papale officium retineret. Si quis enim pro-
mittit virginitatem, vel promittit obedientiam,
quia hæc, eo modo quo ſeruanda ſunt, nõ poſ
ſunt militare contra bonum publicum, ideo ta
C lia vota poſſunt eſſe perpetua: ſed emittens vo-
tum, quòd habebit curam de vniuerſali bono,
& de tam vniuerſali bono, ſicut eſt tota vniuer-
ſalis eccleſia, ſi videat ſe inſufficientem, & mani
feſte cernat bonum publicum ſub ipſo langue
re, malefaceret, ſi tale votum ſeruaret, & illici-
tum fuiſſet tale votum emittere, per quod expo
neretur periculo cõmune bonũ. Ideo Cau. 22.
Ex cõcilio Tolet. 8. can. 2. q. 4. c. Si publicis, dicitur, quòd Tollerabilius
eſt ſtultæ promiſſionis vota reiicere, quàm per
inutilium promiſſorum cuſtodiam, exhorren-
dam criminum adimplere menſuram. Quid
autem magis horrendum, quàm periculo expo
nere, & male gubernare totam vniuerſalem ec
cleſiam? Eadem etiam cauſa & quæſtione ſcribi
D tur quod ait Iſidorus, In male promiſſis reſcin
de fidem, in turpi voto muta decretum. Et
quia quod fit ſapienti conſilio, dicendum eſt,
quòd debito modo ſit factum, ſi papa vouet ſe
talem curam habere, intelligendum eſt,
quandiu tale officium retinebit: vel
aliter non eſſet rectum
votum: & idem
eſſet iudicium de huiuſmo-
di voto, ſicut de aliis
votis non debi-
te factis.

A *Cap. XIIII. Vbi ſoluitur ratio octaua arguens, ꝙ quia nullus poteſt ſeipſum abſoluere, ideo papa non poteſt ſeipſum renuntiare.*

VOlumus autem in hoc
cap. ſoluere rõnem octa
uam, quę etiam erat fun
data ſuper obligatione
papali, vbi dicit, quòd
non videtur quòd aliqs
poſſit ſeipſum abſolue-
re: & ex hoc volunt cõ-
cludere, quòd papa re-
nunciare non poteſt. Sed quęremus a ſic arguẽ
tibus, de qua abſolutione loquuntur: quia ſi lo-
B quuntur de abſolutione facta ex eo ꝙ quis re-
bus mancipatur diuinis, quod fit, cum quis ſuſci
pit characterem aut perfectionem characteris:
ſed tunc eſſet hæc ratio eadem cum ratione ſex
ta. Si autẽ hoc intelligatur de abſolutione, pro
ut quis ſe obligauit per votum, eſſet eadem cũ
ratione ſeptima: & vt nõ oporteat nos per om-
nia diſcurrere, dicemus ꝙ non poterimus huic
rõni dare proprium fundamentũ, niſi intelliga
tur de abſolutione, prout quis ligatus eſt ꝑ pec
catum, ſiue per culpam. Arguatur ergo ſic, Si
papa poteſt ſeipſum deponere, & põt ſeipſum
abſoluere a papatu, videretur, quòd poteſt ſe
ipſum abſoluere a culpa, & poſſet ſibiipſi confi
C teri. Sicut ergo in foro pęnitentiali alius eſt qui
abſoluit, & alius eſt qui abſoluitur, ita ꝙ idem
non agit in ſeipſum: ita videt̃ quòd in omni fo-
ro, & in omni abſolutione, alius ſit abſoluens, &
alius qui abſoluitur, vt idem ſeipſum nõ poteſt
abſoluere. Ad hanc autem obiectionem poſſu
mus tripliciter reſpondere: primo quidem, ſi cõ
ſideramus quid eſt culpa, & quid eſt peccatum:
quia culpa & peccatum non ſunt effectus, ſed
defectus. Secundo poſſumus præfatam rationẽ
diſſoluere, ſi conſideramus quomodo ſit abſo-
lutio a culpa, quia fit per ſacramentum pęniten
tiæ. Tertio, hoc idem poſſumus, ſi aduertimus,
quare tenemur, & quare obligamur ad illud ſa
cramentum. Propter primũ ſciendũ, ꝙ ſm Au
guſtinum lib. 12. de Ciuitate dei, Peccatum nõ Cap. 7.
D habet cauſam efficientem, ſed deficientem. Et
quia ſicut loquimur de cauſa, ita loqui debemus
de eo quod habet eſſe per illã cauſam: ſicut pec
catum non habet cauſam efficientem, ſed defi-
ciẽtem, ſic ipſum peccatum nec eſt effectus, ſed
defectus. Abſolui ergo a culpa vel a peccato,
non eſt abſolui ab effectu, ſed defectu: propter
quod ſic abſolui, non eſt deficere, ſed proficere:
ille. n. qui abſoluitur a defectu, tollitur ab eo ꝙ
non ſit deficiens, & tribuitur ei quòd ſit profi-
ciens: ſic ergo abſolui non eſt deſcendere, ſed
aſcendere. Sed ille, qui ſe deponit a papatu, fa-
cit ſeipſum inferiorem: quia cathedra Prælato-

rium tenet ſupremum locum in eccleſia Dei; & inter prælatos Romanus Pontifex. Loquendo ergo de altitudine ſtatus, multum deſcendit qui papatum renuntiat. Cum ergo in abſolutione a culpa quis aſcendat, in hac abſolutione qs deſcendat, quis eſſet tantæ ruditatis, ꝙ diceret, Si quis non poteſt ꝑ ſeipſum aſcendere, quòd nõ poſſit per ſeipſum deſcendere. Non ergo valet, ſi quis non poteſt ſeipſum abſoluere a culpa, ꝙ non poſſit ſeipſum deponere a papatu. Quòd ſi ſic arguentes volunt inniti huic fundamẽto, quòd nullus põt ſeipſum abſoluere, quia nullus põt in ſeipſum agere, eo ꝙ agens & actum mouens & motum ſint diſtincta loco & ſubiecto (loquendo de accidente & paſſione, quę in iſtis corporalibus reperiunt̃, prout vnum corpus agit in aliud vel mouet aliud) plana eſſet huiuſmodi ſolutio, & modici eſt ponderis qd̃ dicitur. Rñdetur quidem, ꝙ non fit iſta abſolutio per modum actionis, ſed per modum ceſſionis: & quia quilibet poteſt cedere iuri ſuo, ꝓpterea ſi papa ſolum cedat iuri ſuo, & renuntiet iuri ſuo, ſe deponit a papatu: licet hoc non ſit in aliis Prælatis, qui ſunt ſuis ſuperioribus obligati, & ab eis confirmati. Ideo papa põt renuntiare, & poteſt ſe deponere, vt hæc omnia ſunt ſuperius diffuſius pertractata. Secũdo, poſſumus hanc obiectionem ſoluere, ſi conſideramus ſacramentum pęnitentiæ, per quod fit abſolutio a culpa: omnia .n. quæ fiunt per ſacramenta eccleſiæ, oportet, quòd fiant eo modo, quo requirunt ſacramenta: nam poteſtatem excellentiæ circa ſacramenta Chriſtus ſibi reſeruauit, & nulli hoc conceſſit. Vnde & Magiſter quarto ſententiarum, loquẽs de poteſtate baptiſmi ſiue de poteſtate ſacramentorum, ait, Aliquam poteſtatem ſibi Chriſtus reſeruauit. Quod Magiſter exponit de poteſtate excellentiæ, quã dicunt cõſiſtere in tribus. Primo, quia merito paſſionis Chriſti habuerunt efficaciam ſacramenta: ideo dicit Gloſ. ad Rom. 5. Quòd ex latere Xp̃i profluxerunt ſacramenta eccleſię. Secũda poteſtas excellentię eſt, quòd Chriſtus poterat dare effectum ſacramenti ſine ſacramento. Tertia quidẽ erat, quia in nomine Chriſti cõferebatur ſacrificium, ideo dicebat Apoſtolus, Nunquid Paulus crucifixus eſt pro nobis, aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Paulus .n. non erat crucifixus ꝑ eis, quia a paſſione Pauli non habebant efficaciam ſacramenta: nec in nomine Pauli baptizati erant, quia in nomine Pauli non conferebantur ſacramenta: & baptizati non debebant dicere ſacramentum hmõi eẽ Pauli neq; Cephę, ſiue Petri: quia nec Paulus, nec Petrus fuerunt inſtitutores ſacramentorum, quòd poſſint ſine ſacramento dare effectum ſacramenti. Cum ergo abſolutio a culpa reſpiciebat ſacramentum pęnitentiæ, & hoc Chriſtus ſibi reſeruauit, ꝙ nullus poſſit ſine ſacramento dare effectum pęnitentiæ, quicunq; vult abſolui a culpa, oportet

Diſtinct. 5.

Super illud, Qui eſt forma futuri.

1. cor. cap. 1. e

A quòd hoc fiat per ſacramentum pænitentiæ, & oportet quòd ſic abſolutus ſubdat ſe alii vel in re vel in voto, prout requirit hmõi ſacramẽtũ. Sed ceſſio Papæ non reſpicit niſi ſolam iuriſdictionẽ, cui renuntiando dicitur renuntiarẽ Papatui. Non ergo eſt ſimile de his, quæ reſpiciũt ſacramenta eccleſiæ: & de his, quæ non reſpiciunt hmõi ſacramenta: ſed ſolũ reſpiciunt Ius aliquod acquiſitũ, cui põt quis cedere, quando placet; ſed videat, vt ſupra diximus, quo animo cedat, quia põt cedendo mereri, & põt cedẽdo peccare. Tertio, poſſumus præfatæ rationi reſpondere, ſi conſideramus quantũ tenemur, & quantũ obligamur, vt confiteamur aliis. Nã ad hoc obligamur ex mãdato Domini, qui Lucæ B cap. 17. dixit leproſis, per quos intelligunt̃ peccatores, quòd oſtenderent ſe ſacerdotibus. Et Iacobi. 5. dr̃, Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra. Si ergo volumus facere ſimile de abſolutione a culpa, & de abſolutione a papatu, dicemus ꝙ homo ſeipſum quodãmodo abſoluit a culpa, quia in ſola contrictione dimittuntur peccata, & contritio nihil eſt aliud q̃ dolor de peccato. Ergo per idem aliter & aliter factũ homo peccat, & abſoluitur a peccato: nam ſi aſſentiat prauæ delectationi, & delectetur in rebus peſſimis, incurrit peccatum; ſi aſſentiat dolori, & doleat de commiſſis, abſoluitur a peccato. Verumtamen iſtud dolere, & iſtud conteri nõ eſt a nobis, ſed a Deo: quia omnia opa noſtra operatus eſt Dñs, ipſe .n. eſt qui operatur in nobis C velle & perficere pro bona voluntate. Sic etiam & in propoſito, ſi iſte, qui non eſt ſufficiens ad gubernandũ eccleſiam, renuntiet omnino, autumare debemus, ꝙ inſtinctu diuino hoc ſit, & quòd diuino opere hoc perficiatur. Ergo ſi volumus accipere ſimilẽ de abſolutiõe a culpa, & a Papatu, dicemus, ꝙ rõ eſt pro nobis, non contra nos: nã eo quo adiutores dei ſumus, per idẽ cõtrario modo factũ, vt aſſentiendo electioni & aſſentiẽdo dolori, incurrimus pctm̃, & abſoluimus a peccato, & per idẽ contrario modo factum poſſumus habere gratiam, & perdere gratiam: ſic & in Papatu, per idem contrario modo factum, vt quod iſte aſſentiat electioni, & aſ- D ſentiat renuntiationi, & renuntiet, erit papa, & deſinet eſſe papa. Sed dices, quare ergo tenemur alteri cõfiteri, vt per alterum abſolutionẽ habeamus? Dicemus, quòd hoc eſt ex mandato Dñi: abſolutionem tñ poſſumus conſequi ẽt anteq̃ confiteamur, iuxta illud Pſal. Dixi, Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meã Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Et quãdo Dominus mandauit leproſis, vt oſtenderent ſe ſacerdotibus, dum irent, mundati ſunt. Mandauit ergo dominus, quòd oſtenderemus nos ſacerdotibus, & ꝙ conſequeremur abſolutionem per alium: & quia hoc mandauit, tenemur hoc facere. Si autem hoc non mandaſſet, in ſola cõtritione dimitterentur peccata: & ex eodem con

rrario

Eſa. cap. 26. b
Philipp. cap. 2. b.

Pſal. 31.
Luc. cap. 5.

Digitized by Google

trario modo facto eſſemus obligati deo ratiõe peccati commiſſi, & eſſemus abſoluti ratione cõtritionis & doloris ſuſcepti. Sed cum deus nunquam mandauerit, ꝙ papa non renuntiaret, & ſic ſe habentibus conditionibus, non potuerit hoc mandare, quia fuiſſet iniquum mandatũ: ideo licet abſolutio pęnitentiæ debeat fieri per alium ratione mandati diuini, abſolutio tamen a papatu, eo quòd non interuenerit mandatũ dominicum, non oportet ꝙ fiat per alium, ſed per aſſenſum, & deſcenſum: vel per aſſenſum & renuntiationem fiet papa, & deſinet eſſe.

Cap. XV. In quo ſoluitur ratio nona arguens, ꝙ quia nullus poteſt abſolui ab obligatione, quam Deo fecit, niſi per ſuum ſuperiorem, ideo papa non poteſt ſeipſum deponere.

Decreuimus autem in hoc cap. ſoluere rationem nonam, quæ etiam fundatur ſuper obligatione papali. Dicit autem præfata ratio, ꝙ papalis obligatio nõ videtur poſſe tolli, niſi p maiorem poteſtatem q̃ ſit poteſtas papalis: ſed nulla poteſtas creata maior eſt q̃ papalis, ergo qui ſemel eſt papa, ſemper erit papa, niſi a deo tollatur ſibi papalis poteſtas. Dici ergo poteſt, quòd ſi ſic arguentes volunt loqui de eo qđ tollit̃ ab aliquo violenter, vel loqui volunt de amotione prout quis iudicatur & amouetur a ſuo maiori, prout videntur ſonare verba rationis pręfatæ: cum papa non habeat maiorem niſi deum, ſm hunc modum a ſolo deo poterit iudicari. Nã electio papalis licet fiat a Cardinalibus, eiectio tamẽ ſeu amotio eſt tantũ diuino iudicio reſeruata, ſm quòd habetur diſt. 79. cap. Si trãſitus.

5. Sicut ſupra.

Vbi dicitur, ꝙ electio ſummorũ Pontificum a Cardinalibus, & religioſis Clericis debet fieri: eiectio vero eorum eſt diuino iudicio reſeruata. Et diſt. eadem, cap. Eiectionem. Eiectionem vero ſummorum Pontificum ſibi dominus reſeruauit, licet electionem eorum bonis ſacerdotibus, & ſpiritualibus populis cõceſſiſſet: ſed omnia hęc intelligenda ſunt de eiectione, vel amotione inuoluntaria, quia inuitè non põt deponi ab aliquo, niſi p hæreſi tantũ; nam ſm antiqua iura, etiam inferiores Prælati nõ poterant deponi inuitè. Ideo Ca. 7. q. 1. c. ſicut vir. dicitur, quòd ſi quis ſenectute, vel infirmitate grauatus ſuſceptum officium miniſtrare non valet, ſi aliũ ſibi ſubſtitui petierit, rationabiliter fieri poteſt. Et ibidem ſubditur, ꝙ eo. i. epiſcopo petitionẽ ſcripto dante, quòd vult cedere, cedendum eſt, ideſt concedendum eſt, quòd cedat. Et ſubdit Summus Pontifex, Aliter id facere nõ valemus. Dicit ergo Papa, qđ nec pro infirmitate, nec p ſenectute poteſt epm deponere, niſi ipſe petie-

Anacletus epiſtol. 2. ad epos Italiæ.

. Ecce his.

Gregorius lib. 9. epiſt. 41.

A rit depoſitionẽ, cum tamẽ per infirmitatem poteſt quis demens fieri, & per nimiam ſenectutẽ poteſt quis omnino eſſe ineptus ad paſtorale officium exercendum: ſed dicit Papa ſe hoc non poſſe, quia forte non poterat ſm ſcripta iura, poterat tamẽ de plenitudine poteſtatis, quę eſt ſupra iura, & per quã conduntur iura. Si ergo in inferioribus Pręlatis non eſt hoc ſic indifferenter agendum, vt inuitè remoueantur, dicemus, quòd in ſummo Pontifice, qui nullum habet ſuperiorem, nullo modo eſt hoc faciendũ, & nullo modo poteſt niſi a ſolo deo inuitè remoueri. Verũ quia ratio plus concludit, quia loquit̃ de amotione & abſolutione obligationis: quia non videt̃ ꝙ cum quis eſt obligatus, & maxime ſi eſt obligatus deo, quòd poſſit abſolui B ab hmõi obligatione, niſi a ſuo ſuperiori, vel a deo qui eſt ſuper oẽs. Ideo dici põt de qua obligatiõe hic loqtur: & ſi loquit̃ de obligatione facta per mancipationẽ, ſicut quis obligatus & in ſeruitutẽ redactus, & mancipatus diuinis rebus: patet, ꝙ de hac obligatione loquebatur rõ ſexta. Si autẽ de obligatione per votum, loquebat̃ de tali obligatione ratio ſeptima: & vt nõ oporteat nos per omnia diſcurrere, patet, ꝙ ſi volumus huic rationi dare propriũ fundamentũ, dicemus, quòd hæc ratio fundat ſe ſuper obligatione facta per iuramentũ, vt dicamus, quòd differentia eſt inter iuramentum, & votum: quia votum eſt ſpontanea pmiſſio facta Deo de his, C quæ ſunt Dei: ſed iurare eſt Deum in teſtem inuocare. Tunc ergo concurrit vtrũq;, quãdo qs promittit aliquid ſe facturũ, & promiſſionẽ illã iuramento confirmat, & inuocat deum teſtem, quòd ipſe obſeruabit promiſſionem illã. Sic forte volunt dicere aduerſarii noſtri, quòd cũ quis aſſentit Papatui votum emittit, & promiſſionẽ facit, quòd curam habebit vlis gregis ſibi cõmiſſi & quòd de his reddet Deo in die iudicii rationem: & ad hoc votum, vel ad hanc promiſſionem ſeruandam inuocat Deum teſtem, vel cum iuramento confirmat. Ideo arguunt, Cum iſta ſit tanta obligatio, quomodo poteſt niſi per ſuperiorem tolli: & cum papa non habeat ſuperiorem niſi deum, a ſolo deo poterit ab hac obligatione abſolui, cui voto & iuramẽto eſt obligatus. D Sed hanc rationem nonam de obligatione per iuramentum ſoluemus, ſicut ſoluimus rationem ſeptimam de obligatione per votum. Nam non ſolũ in voto, ſed ẽt in iuramento cõditio bona & debita nõ appoſita intelligitur: pp qđ ſi Papa vouet hẽre curã de vniuerſali grege, & illud iuramẽto firmat, oportet, ꝙ hoc intelligatur q̃diu tale officiũ retinebit: qa ſi vellet ſic ſe obligare, & vellet hoc per iurm̃ firmare, & hmõi votũ & iuramentũ vellemus intelligere ſimplr, obligaret ſe ad impoſſibile, quia ẽt viuens põt ſic demens fieri, ꝙ non poſſit curã hẽre de grege: vel obligaret ſe ad aliqđ iniquũ, & iniuſtũ, qa ſi aſſumptus in Papam proceſſu tpis cognoſceret

Votum.

Iuramentum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

insufficientiam ſuam, iniquus & iniuſtus eſſet, ſi A
vellet hmõi officium retinere; cũ manifeſte co-
gnoſceret, ꝙ non poſſet præfatum officium de
bite exercere. Eſſet ergo iuramentum illud illici
tum, & per conſequens non eſſet obſeruandũ.
Cap. 11. c. Nam libro Iudicũ legitur, quòd Iephte occidit
filiam ſuam per iuramentũ, quod emiſit: votum
enim vouerat Domino, dicẽs, Si tradidero filios
Ammon in manus meas: quicunq; primus fue-
rit egreſſus de foribus domus meæ, mihiq; oc-
curreri reuertenti cum pace a filiis Ammon, eũ
holocauſtum offeram domino. De quo iura-
Petrus Comeſt. auctorite Ioſephi lib. 5. cap. 12. Antiq. iudaicarum.
mento ait Magiſter in hiſtoriis, ꝙ Iephte fuit in
vouendo ſtultus, & in ſoluendo impius. Et da-
uid (vt habet. 1. Regũ. 25.) iurauit, quòd de om
nibus, quæ pertinebant ad Nabal, nõ relinque- B
ret vſq; mane mingentem ad parietem. Impie
autem iurauit: & pie fecit, ꝙ iuramentum nõ ſol
uens, effuſionem ſanguinis non impleuit. Debe
mus igitur iuramento dare bonos comites, quia
debemus ei dare omnes illas conditiones, ſine
quibus pñt impiè & iniuſtè iuramenta ſeruari.
Et quia impie & iniuſtè ſeruaretur iuramentũ,
ſi quocunq; caſu interueniente, & quacunq; cõ
ſcientia vrgente, vellet quis dum viueret habe-
re curam vniuerſalis Eccleſię, oportet, ſi qua vo
ta, vel iuramenta facit Papa de habendo curam
vniuerſalis gregis, ꝙ huiuſmodi iuramẽta & vo
ta habeant comitem, & intelligenda ſint cũ hac
conditione, ꝙ ipſe hæc faciet, cum habebit ta-
lem curam, & quandiu papale officiũ retinebit. C

Cap. XVI. In *quo ſoluitur ratio decima arguens, quòd quia dignitas eccleſiaſtica poſt confirmationem legitimam non poteſt tolli, niſi per ſuum ſuperiorem, ideo papa renuntiare non poteſt.*

IVxta ordinem ſuperius prætaxa
tum volumus in hoc. 16. cap. ſol
uere decimam rationem, quæ ẽt
fundata eſt ſuper obligatione pa
pali. Sed, vt patet, hęc ratio deci
ma ſatis ſuum ſpecificat fundamentũ de qua ob
ligatione loquatur: loquitur. n. non de obliga-
tione ordinis aſſumpti, per quem quis dedicat D
diuinis rebus & diuinis obſequiis, ſed de obliga
tione ſuſceptę iuriſdictionis, per quam quis ob-
ligatur ad habendam curam de animabus ſibi
cõmiſſis. Ait. n. præfata ratio, ꝙ nulla dignitas
eccleſiaſtica poſt legitimam cõfirmationem po
teſt tolli, niſi per eius ſuperiorem: & quia papa
non habet ſuperiorem niſi deũ, ideo ab hac ob
ligatione a ſolo deo abſolui poterit. Verum qa
in. 12. cap. diximus, quòd volebamus reddere
rationem & cauſam, Quare tolli pñt quæ ſunt
iuriſdictionis, & nõ quæ ſunt ordinis. ideo hoc
capitulum diuidemus in duas partes: in prima
enim parte lucide declarabitur quod dictũ eſt,
in ſecunda verò diſſoluemus pręfatam decimã

A rationem in nam ex declaratione pręfata hæc ra-
tio decima, quæ fundat ſe ſupra iuriſdictione ſu
ſcepta, & plures aliæ rationes clarius diſſoluen-
tur. Aduertendum ergo, quòd, vt ſupra tetigi-
mus, aliquando quicquid nõ eſt expreſſum, vel
expreſſe conceſſum, eſt potentię ſuperiori reſer
uatum; aliquando verò quicquid non eſt prohi
bitum eſt conceſſum. Dicebamus quidẽ, quòd,
quando id de quo agitur eſt ſupra naturam ne
gotii, ſupra conditionẽ rei, & ſupra actionem
agentis, in talibus ſolum illa fieri poſſunt, quæ
ſunt conceſſa, vel quæ ſunt per ſuperiorem po
tentiam ordinata. In talibus quidem non valet,
ſi poſſunt agere, ꝙ contrario modo ſe habẽtia
poſſint deſtruere: quia ſicut non pñt ex ſua na
B tura agere, ſed pñt, quia tolleratum eſt eis ex ſu
periori potentia, ita in contrario modo ſe ha-
bentia non poterunt per ſeipſa deſtruere, niſi
hoc eis expreſſe per ſuperiorem potentiam cõ
feratur. Ideo ponebatur exemplũ de Metropo
litano, ꝙ non valebat, ſi poterat electionẽ epiſ
copi confirmare, ꝙ poſſet eius ceſſionem recipe
re: q; a ſtatuere qualiter debeat fieri electio Pręla
torum, qualiter confirmatio, qualiter ceſſio, &
alia huiuſmodi ordinare, quę reſpiciunt vniuer
ſalem Eccleſiam, quæ tota eccleſia regenda eſt
per prælatos, ad ſolum illum hæc omnia perti-
nent, qui pręeſt vniuerſali Eccleſiæ, cuiuſmodi
eſt Rom. Põtifex. Propter quòd, vt dicebatur,
in omnibus talibus, quęcunq; non ſunt expreſ
C ſe conceſſa, ſunt prohibita, vel ſunt ſuperiori
potentię reſeruata. Et quia cõceſſit Rom. Pont.
ꝙ Metropolitanus poſſet electum epm confir
mare, non autem conceſſit, ꝙ poſſet eius ceſſio
nem ſuſcipere, ideo illud poteſt & non aliud.
Ex his autem habemus viam ad aſſignãdam ra-
tionem & cauſam, Quare quæ ſunt iuriſdictio- Iuriſdictio cur
nis pñt tolli, non autem quę ſunt ordinis. Nam poteſt tolli.
ꝙ vnus homo ſit ſub alio, & ꝙ populus & mul
titudo aliqua ſit ſub aliquo capite, hoc eſt quaſi
naturale: iſtud non excedit naturam negotii,
nec eſt ſupra conditionem rerum, nec ſupra
actionem agentium. Ideo in talibus eo modo
quo habent fieri, eo modo poſſunt diſſolui, cõ
ditionibus contrariè ſe habentibus: nec opor-
D tet, quòd tot concurrant ad deſtruẽdum, quot
ad conſtruendum. Attamen quãdo in talibus
omnia, quæ concurrunt ad conſtruendum, cõ
currunt etiam ad deſtruendũ, nullus dubitare
debet, illud eſſe deſtructum. Sed dices, Ad hoc
ꝙ aliquis ſit epiſcopus alicuius Eccleſiæ, concur
runt tria. ſ. aſſenſus eligentium, aſſenſus electi,
& cõfirmatio Metropolitani: dato tamẽ ꝙ om
nia iſta, quæ concurrunt ad conſtruẽndum, cõ
tratio modo ſe habentia concurrerent ad de-
ſtruẽdum, non ꝑpter hoc fieret, quòd iſte non
eſſet Epiſcopus. Cui obiectioni reſpondebi-
mus, quòd ad hoc quòd aliquis ſit epſ alicuius
eccleſiæ, concurrunt quatuor, videlicet, præfa-
ta tria, & quarto concurrit ibi, ordinatio Papæ,
quod

Digitized by Google

quód.ſ. ordinet Metropolitano quód electum epm poſſit confirmare. Si ergo ad ceſſionē concurreret etiā iſtud quartū, ꝙ.ſ. ordinaſſet Papa ꝙ Metropolitanus poſſet recipere epi ceſſionē, poſſet in manibus Metropolitani eps cedere.

Reuertamur ergo ad propoſitum & dicamus, quód nō eſt ſupra naturam negotii, nec ſupra conditionem rerum, quód homines hominibus præferuntur: immo eſt naturale, quód qui ſunt potentiores in intellectu, & magis vigent induſtria, illi pręſint. Et ideo videmus, quód homines naturaliter præſunt beſtiis, viri fęminis, ſenes pueris. Quod totum ideo eſt, quia hi magis vigent induſtria naturali; eo .n. ipſo ꝙ deus maiorem induſtriam dedit hominibus q̄ beſtiis, & conſimiliter loquēdo maiorē induſtriam dedit viris q̄ fęminis, & adultis q̄ pueris, ii dicuntur pręeſſe, & hi ſubeſſe. Quód autem mulieres & pueri non ita vigeant induſtria ſicut viri, patet,

Cap. 8.

quia. 1. Politicorum ſcribitur, quód mulier habet conſiliū inualidum, puer aūt imperfectum: inter adultos etiam aliquibus dedit Deus maiorem induſtriam, q̄ aliis. Ex hoc ergo voluit, ꝙ non ſolum homines beſtiis, viri fęminis, adulti pueris præeſſent, ſed ēt voluit quód & ipſi adulti aliquem ſuper ſe pręficerent, quia vt dicitˀ in

Cap. 1.

Prouerbiis, Intelligens, gubernacula poſſidebit. Vult.n. ſapiens Salomon, quód intelligentiam hñs ſit aptus ad alios gubernādū. Sed quāuis ſic requirit natura negotii, quod ſciētes melius pericula præuidere, aliis præficiantˀ, vt ſub eorū gubernaculo multitudo ſaluetur, oportet tamen quód hoc compleatˀ per conſenſum hominum. Et ſicut ꝑ conſenſum hoīum ꝑficitur & cōpletˀ, vt quis aliis præficiatˀ, ſic per cōſenſum hominū contrario modo factū fieri pōt, ꝙ Præfectus cedat, vel quód etiam deponatur. Hæc ergo, quia non ſunt ſupra exigentiam rerū, nec ſupra naturā negotii, fieri & tolli poſſunt. Hoc itaqꝫ modo ſe habet in his, quæ ſunt iuriſdictionis, vt non oporteat ipſa perpetua eſſe. Sed in

Ea quæ ſunt ordinis cur nō poſſint tolli.

his, quæ ſunt ordinis, & in omnibus, in quibus imprimitur character vel perfectio characteris, non oportet, ſi poſſunt fieri, quód poſſint tolli, quia hæc valde excedunt conditiones rerum, naturam negotiorū, & actiones cauſarum: fiunt enim prędicta per hęc corporalia & per verba ſenſibilia. Vnde hæc aquæ quód animam mundet, & quód in ea characterem imprimat baptiſmalem? Vnde hęc chriſmati & verbis, quæ dicūtur in confirmatione, quód imprimant characterem confirmationis in anima? Et vnde hæc his, quæ fiunt in ordinibus, ꝙ poſſint characteres imprimere in animabus ſuſcipientibus ordines? Et vnde hæc his, quæ fiunt in conſecratione Epiſcopi, quód poſſint imprimere perfectionem characteris? Patere.n. debet cuilibet intuēti, ꝙ quæcunqꝫ ſunt ordinis, & quęcunqꝫ reſpiciunt characterem, & perfectionem characteris (cum talia fiant ꝑ res naturales & ꝑ verba ſenſibilia) ꝙ talia ſunt ſupra actionem talium cauſarum, & ſupra naturam talium rerum: ideo in talibus quicquid nō eſt collatum eſt ſuperiori potentiæ reſeruatū, & quicqd non eſt expreſſe cōceſſum eſt prohibitum: cōtulit.n. deus huic rei corporali vt elemento aquæ, quód ſi accedat verbum ad illud tale elementum, quód fiat ſacramentum, & quód ſit ibi verus baptiſmus, & vere imprimatˀ in aīa character baptiſmalis. Cōtulit ergo deus aliqbus rebus ſenſibilibus, quód poſſint hæc facere, ſed non videmus quód contulit aliquibus rebus ſenſibilibus, quód poſſint hmōi characterem tollere. Ideo dicit Auguſtinus, & habetur in quarto ſententiarum, diſt. 3.

Super Ioan. Tract. 80.

Accedit verbum ad elementū, & fit ſacramentum. Et ſubditur deinde, Vnde eſt hæc tāta virtus aquę, vt corpus tangat, cor abluat. Non.n. poteſt hoc habere aqua ex ſui natura, ſed hoc habet ex verbis, ex quibus eſt forma baptiſmi, et ex virtute ſibi diuinitus collata. Nam dicimus, quód ideo Chriſtus baptizari voluit, vt tactu ſuæ mūdiſſimę carnis vim generatiuā cōferret aquis. Propter quod Auguſt. loquens de baptiſmo Chriſti in quodā ſermone de Epiphania, dicit, Saluator noſter baptizari voluit, non vt ſibi munditiam acquireret, ſed vt nobis fluenta mundaret. Et ſubdit, Ex quo ille in aquis mergitur, ex eo omnia peccata abluit aqua. Quód ergo aqua abluat peccata, & quód poſſit facere effectus iſtos ſpirituales, vt quód poſſit characterem imprimere in anima; non habet ex natura ſua, ſed ex virtute ſibi a Chriſto collata. Et qd̕ dictum eſt de charactere baptiſmali, etiam intelligendum eſt de charactere & perfectione characteris quantū ad ea quæ ſunt ordinis, quia verba ſenſibilia, & alia quæ fiunt in his, quę ſunt ordinis, non poſſunt ex ſui natura imprimere characterem nec perfectionem characteris. Et qa hoc excedit naturam illarum rerum, ideo quicquid non eſt eis collatum, eſt potentiæ ſuperiori reſeruatū: & quicquid non eſt ibi conceſſum, eſt prohibitum. Et quia, vt tetigimus, rebus corporalibus collatum eſt, vt poſſint imprimere ea, quæ ſunt ordinis: nō aūt eſt eis collatum quód poſſint ea tollere: ideo ea quæ ſunt ordinis poſſunt dari, & poſſunt incipere eſſe: ſed non poſſunt deſinere eſſe. Sed ea quæ ſunt iuriſdictionis non ſunt ſupra exigētiam rerum, nec ſupra actiones cauſarum, nec ſupra actiones hoīum: poſſunt autem eſſe ſupra actionem iſtius hominis, vel illius hominis: vtputa cōfirmare ipſum electum, vel ſuſcipere ceſſionem electi cōfirmati, eſt ſupra electionem huius hominis, vtputa ſupra actionem Metropolitani, quia nihil poteſt in talibus, niſi quatenus eſt ſibi conceſſum a Roma. Pont. Propter quód ſi vtrūqꝫ eſt ſibi cōceſſum, vtrūqꝫ poteſt: ſi neutrum, neutrum poteſt: ſi vnum & non aliud, vnū & non aliud poteſt. Hęc itaqꝫ, quæ ſunt iuriſdictionis, vt diximus, poſſunt eſſe ſupra conditionem huius homi

nis, vel illius:ſed non ſunt ſupra conditionem humanā ſimpliciter. Et ideo quando ex parte hominum omnia, quæ concurrunt ad cōſtruendum, contrario modo facta concurrunt ad deſtruendum, quod erit conſtructum erit deſtructū, & qui erat Præfectus, non vlterius erit Præfectus, vt patuit in exemplo, quod poſuimus. Vt ſi ad hoc, quòd aliquis ſit Ep̄s alicuius eccleſiæ, & habeat iuriſdictionē ſuper eccleſiam illā, concurrunt quatuor, aſſenſus eligentium, aſſenſus electi, confirmatio Metropolitani, ordinatio Papę ordinantis quòd Metropolitanus poſſit electum Ep̄m confirmare, nō oportet, ſi deſinat talem iuriſdictionem habere quòd concurrant omnia præfata quatuor. Sed ſi omnia præfata quatuor cōcurrerint, videlicet, quòd cōcurrerent ibi præfata tria, & concurreret ibi quartum, videlicet, ordinatio Papæ ordinantis quòd ep̄s confirmatus poſſit in manibus Metropolitani cedere, patet, quòd ſi capitulū vellet, quòd cederet, & epiſcopus aſſentiret, & Metropolitanus ceſſionem acceptaret, & ordinatio Papæ hoc diceret, quòd hoc fieri poteſt. Quis tantæ eſſet ruditatis, quòd dubitare poſſet, quòd ceſſio non teneret? Semper ergo ſtat regula, vt in his, quæ non ſunt ſupra naturam negotii, ſupra actiones cauſarū, cuiuſmodi ſunt quæcūq; ſunt iuriſdictionis (quia ſunt ſm exigentiā operum humanorum) omnia, quæ requirūtur ad conſtruendum, contrario modo facta concurrant ad deſtruendum. Oportet igitur talem iuriſdictionem eſſe deſinere, & ceſſare.

Secunda pars huius Cap. in qua ſoluitur decima ratio.

POſtquam in prima parte huius cap. præmiſſimus quædam pręambula, & añdicimus, quomodo quæ ſunt iuriſdictionis pſſit tolli, non autem quæ ſunt ordinis: volumus in hac ſecunda parte iſtius cap. ſoluere præfatam rationem decimam, quæ, vt dicebat, innititur obligationi papali non quantū ad ea quę ſunt ordinis, ſed quantū ad ea quæ ſunt iuriſdictionis. Dicit.n. prædicta ratio, quòd poſt legitimam confirmationem nulla eccleſiaſtica dignitas tolli poteſt, niſi per eius ſuperiorem. Conſtat autē, ꝙ confirmatio non dat Prælato quæ ſunt ordinis, ſed ſolum quæ ſunt iuriſdictionis. Hęc.n. duo, videlicet, quæ ſunt ordinis, & quæ ſunt iuriſdictionis ſic ab inuicem ſunt diſtincta, vt vnum ſine alio eſſe poſſit. Poteſt.n. quis habere quæ ſunt ordinis epiſcopalis, nihil habendo de his quę ſunt iuriſdictionis. Ideo dicitur in illa decretali Inter corporalia, ꝙ poteſt quis eſſe epiſcopali dignitate prædictus, nullius tamen eccleſię erit epiſcopus. Et in eadē Decretali dicitur, ꝙ poſt electionē & confirmationē

De translatione epi. §. ſicut aūt ep̄s.

A canonicam inter perſonas eligentium & electi coniugium eſt ſpirituale contractū, cui pręfecto epiſcopalis dignitas nihil addit. Quod verum eſt quantum ad ea quę ſunt ordinis. Electus ergo, & confirmatus habet quæ ſunt iuriſdictionis, ſed non habet quę ſunt ordinis. Cedens vero Pontificali oneri, & non honori, habet omnia quæ ſunt ordinis, ſed ſm quòd huiuſmodi nihil habet de his quæ ſunt iuriſdictionis. Quia ergo, vt dictum eſt, confirmatio dat quæ ſunt iuriſdictionis, character autem & pfectio characteris dant quæ ſunt ordinis, ideo hęc ratio decima, quę loquitur de obligatione poſt legitimam confirmationē, vt clare patet, † nō legitur de obligatione prout eſt mancipatus & dedicatus rebus diuinis quantū ad ea quę ſunt ordinis, ſed prout quis eſt obligatus ad habēdam curam de grege quantū ad ea quæ ſunt iuriſdictionis. Dicemus ergo, quòd hęc obiectio decima ſatis ſolui pōt p pręamubla antedicta in prima pte huius cap. in qua oñſum eſt, ꝙ quę ſunt ordinis ſemper manent, quæ aūt ſunt iuriſdictionis tolli poſſunt. Obligatio ergo quātum ad ea quæ ſunt iuriſdictiōis ſicut humano opere cepit eſſe, ſic & humano opere tolli pōt, cum non ſit ſupra exigentiam rerum, nec ſupra naturā negotii, nec ſupra conditiones cauſarū, quòd homines hominibus pręficiantur. Eſt.n. Prelatus quędam lex, & quędam regula Subditorum: non eſt.n. differentia inter Principem & C legem, niſi quòd lex eſt inanimatus Princeps, Princeps eſt animata lex. Sicut ergo quādiu poſſumus facere lineam tortuoſam, tandiu indigemus regula: ſic quādiu poſſumus bene & male facere, tandiu indigemus Legibus & Principibus. Et quia, quādiu durat mundus, poſſumus bene & male facere, ideo propter directionem & exercitationem electorū, quādiu durabit mūdus, Homines præerunt hominibus, Angeli angelis; & Dęmones dęmonibus. Sed Angeli angelis, & Homines pręerunt hominibus vt electi dirigantur: Dęmones verò pręerunt dęmonibus vt electi exercitentur. Ordinant.n. ſe Dęmones vt inter ſe inuicem magis valeāt electos impugnare: per quā impugnationē electi non D deprimuntur, ſed exercitantur; & ſic exercitati merentur. Itaq; illuditur in hoc Diabolus, quia quod procurat ad malum electorum, eſt ad bonum, & ad meritum eorum, iuxta illud Pſalmi, Draco ille quē tu formaſti ad illudendum ei. Quod Auguſtinus ſuper Gen. ad literam exponens, ait, Illuditur Diabolus, cum de ipſius malitia dei eccleſię conſulitur: prouenit.n. ad bonum electorum, quod diabolus machinatur ad malum. Prælatio itaq;, quæ eſt in dęmonibus, eſt ꝑpter electorū exercitationem: ſed Pręlatio, quę eſt in angelis & in hominibus, eſt propter electorum directionem: quāuis, quia aliqn̄ homines pręlati & pręcipientes ſint mali, quod deberet eſſe ad bonorū directionē, eſt interdū

†loquitur

Princeps.

Lex.

Dæmonum rabies.

Pſal. 103.

Lib. ij.

Mali homines.

ad

ad eorum exercitationem. Sunt.n.mali homines membra diaboli: & principatus malorũ hominum eſt quaſi principatus Dæmonum: ſm quẽ ad hanc partem ſic illuduntur mali homines, ſicut illuduntur dæmones, quia quæ faciũt ad malum electorũ, Deus conuertit illa ad exercitationem, & ad meritum eorũ. Non eſt ergo ſupra naturam negotii, & ſupra exigentiã rerũ, quòd quãdiu durat mundus, præferantur, & principentur non ſolum homines hominibus, ſed & angeli angelis, & dęmones dęmonibus. Ideo Glo.ſuper. 1. ad Corinth.cap. 11. ait, Dũ durat mundus, angeli angelis, dæmones dęmonibus, & homines hominibus præſunt. Sufficiẽter ergo põt ſolui hæc decima ratio per iam dicta: quia per præambula poſita in prima parte huius cap.& per ea quæ dicta ſunt in hac ſecũda parte iſtius cap.patet, ꝙ quæ ſunt iuriſdictionis (quia non ſunt ſupra exigentiam rerum, ſed humano opere) ſcđm exigentiam rerum, & ſm naturam negotii fiunt & conferuntur. Cum ergo in talibus per eadem contrario modo facta res conſtruatur & deſtruatur, ſicut per conſenſum eligentium, & aſſenſum electi, quis pfectus eſt in Papam; ſic per eadem contrario modo ſe habentia deſinet eſſe papa. Verũtamen, quia intellectus hominis non quieſcit, ſed ſemper vult ſcire. Quare, & vult cognoſcere cauſam negotii, volumus clariori modo diſſoluere præfatã decimã rõnem. Et quia pręfata ratio ſe fundat ſuper electione legitimè confirmata, ideo diſtinguemus duplicem confirmationem viſibilem, & inuiſibilem: appellamus quidem confirmationem viſibilem, quicqd ſenſibiliter cognoſci poteſt: inuiſibilem aũt confirmationem vocamus, quæ ſenſibus comprehendi non valet. Erit ergo viſibilis confirmatio, quę fit opere humano: inuiſibilis verò, quę fit diuino. Quantum ergo ad confirmationem viſibilem Papa cõfirmat ſeipſum: nam ſuus aſſenſus eſt ſua confirmatio. In aliis ergo pręlatis, quia etiam inter homines habent ſuperiores ſeipſis, eorum confirmatio viſibilis non eſt per ſeipſos, ſed per ſuos ſuperiores. Sed papa, quia nullum habet ſuperiorẽ quãtum ad confirmationẽ viſibilem, quæ fit humano opere, confirmatur per ſeipſum, ita ꝙ ſuus aſſenſus eſt ſua cõfirmatio; nam ſtatim, cũ aſſentit ſuę electioni de ſe factę, habet oẽm papalem iuriſdictionem. Et quia iuriſdictio confirmationi innititur, ſicut papa ex ſuo libero aſſenſu cõſequitur plenam iuriſdictionẽ, ſic ex ſuo libero aſſenſu conſequitur confirmationem, vt ipſe ſe ipſum confirmet, & ſuus aſſenſus ſit ſua confirmatio. Vtraq; ergo electio tãm Papæ ꝗ aliorũ Prælatorum inferiorũ habet ſuam confirmationem viſibilem; ſed ſm hunc modũ prelati inferiores confirmantur per ſuperiores, Papa verò, quia ſuperiorem non habet, confirmať per ſeipſum, & ipſe ſeipſum cõfirmat. Sed ſicut tam electio prælatorum inferiorum ꝗ etiam Papæ

In illud, Et ꝑter Angelos.

A habet ſuam cõfirmationem viſibilem, ſic vtraq; electio habet ſuam confirmationem inuiſibilẽ. Nam quantũcunq; prelati inferiores confirmẽtur per ſuperiorem, niſi Deus aſſentiret illi cõfirmationi, ſic confirmatus non deberet dici eſſe Prelatus, nec habere auctoritatem, cum non ſit ptãs nec auctoritas, niſi a Deo, vt innuit Apoſtolus ad Romanos. Sic etiam, niſi Deus aſſentiret electioni papali, non deberet Papa dici papa, nec deberet dici, quòd haberet auctoritatẽ papalem. Supponere tñ debemus cum Auguſtino, quòd quæ hic inferius fiũt, ſi fiant eo modo, quo fieri debent, a Deo fiunt: & Deus illis aſſentit vel agendo, vel permittendo. Nam tertio de Trinitate, ait, Nihil viſibiliter & ſenſibiliter hic inferius agitur, ꝙ non de interiori, inuiſibili, atq; intelligibili aula ſummi Imperatoris (Dei) aut iubeatur, aut permittať ſm ineffabilẽ iuſtitiam præmiorũ atq; pęnarum. Et quia, vt ſępius diximus, Deus ſic adminiſtrat res, vt eas proprios curſus agere ſinat, ſi inferiores Prælati rite eligantur, & non per ſeipſos ſed per eorũ ſuperiores rite confirmenť, Deus aſſentit illi cõfirmationi: & ſi ſm ꝙ ſuperiores ordinant, rite cedant, Deus aſſentit eorum ceſſioni. Vtrunq; enim in inferioribus prelatis tam acceptio iuriſdictionis (quod fit per debitam confirmationẽ) ꝗ depoſitio iuriſdictionis (quod fieri poteſt per ritam ceſſionem) fit aſſenſu humano, ideſt aſſenſu ſenſibili: & aſſenſu diuino, ideſt aſſenſu intelligibili, accipiendo aſſenſum large non ſolũ pro eo qđ quis facit, ſed etiam pro eo ꝙ quis non impedit quod impedire poſſit. Deus.n.in omnibus talibus aſſentit, non quia fiunt diuino inſtinctu & diuina operatione, ſed quia fiunt diuina pmiſſione, cum ea non impediat, quę impedire poſſet. Quod ergo dictum eſt de inferioribus Prelatis, vt clare patere poteſt, veritatẽ habet in ſummo Pontifice. Si ergo ſummus Pontifex rite eligatur, & ipſe ſuę electioni aſſentiat, cum ipſe ſuperiorem non habeat quantũ ad confimationẽ viſibilem, quę fit opere humano, ipſe proprio aſſenſu & proprio opere ſe cõfirmat: quia ſuus aſſenſus eſt ſua cõfirmatio: & quia hoc requirit curſus rerum, quòd Papa, q inter homines nõ habet ſuperiorem, proprio aſſenſu & proprio opere cõfirmeť. Deus, qui adminiſtrat res iuxta earum curſum, tali negotio aſſentit: & ſua operatione vel ſua permiſſione aſſentiẽdo ei quod factum eſt, dicit confirmare illud. Sed ſi Papa ſe ipſum confirmat, nec habet aliquẽ ſuperiorem quantum ad hęc viſibilia, ſicut ſuus aſſenſus eſt ſua confirmatio, ſic ſuus diſſenſus eſt ſua renunciatio: ſicut ergo rite & debite datur ſibi iuriſdictio & confirmatur aſſentiendo, ſic rite & debite deſinit in eo eſſe iuriſdictio & deponit ſeipſm renũtiando. Sicut.n. curſus rerum exigit, quòd inferiores Prelati, qui habent ſuperiores, confirmenť eo modo, ſm quòd ſuperiores, & ſpecialiter ſm quòd Rom. Pontifex ordinauit: & ſi ce-

Cap. 13. *Cap. 4.*

B C D

dunt eo modo, quo Rom. Pontifex ordinat, ti A
te cedunt & deſinit in eis eſſe iuriſdictio. Sic cũ
rerum curſus exigit, quòd Rom. Pont. ſuperio
rem non habeat, ſicut ſuo aſſenſu ſeipſum con
firmat & in eo incipit eſſe poteſtas papalis, ſic
ſua renuntiatione ſeipſum deponit & in eo de-
ſinit eſſe præfata ptãs. Et quia, vt diximus, Deus
adminiſtrat res ſm quòd exigit curſus rerũ. Pa
pa, qui inter homines nullum ſuperiorem ha-
bet, ſicut ſuo aſſenſu ſe confirmat, ſic ſua renun
tiatione ſe deponit. Deus ergo, qui in ſua gene-
rali adminiſtratione hunc curſum ſeruat, vtriq;
dicendus eſt aſſentire, tam aſſumptioni oneris,
ꝗ etiam depoſitioni: ita quòd ad inferiores Præ
latos, & ad Papam quantum ad confirmationẽ,
& quantũ ad ceſſionem concurrit opus huma- B
num & diuinũ, & aſſenſus humanus & diuinus,
vt eſt per habita manifeſtum. Cum ergo argui
tur, quòd nulla dignitas eccleſiaſtica poſt legiti-
mam confirmationem tolli põt niſi per eius ſu-
periorẽ, patet quòd dignitates eccleſiaſticæ, quę
inter homines habent ſuperiorẽ, per ſuperiorẽ
confirmantur: & ſi eo modo fiat ceſſio in eis, ſm
quòd ſuperiores ordinant, & ſpecialiter ſm ꝙ
ordinat Rom. Pont. valet & tenet huiuſmodi
ceſſio. Papa vero, qm̃ ſuperiorem non habet,
ſicut aſſentiendo poteſt ſeipſum confirmare, ita
renuntiando poteſt ſeipſum cedere. Si vero di
catur, quòd confirmatur a Deo, & requirit̃ ibi
diuinus aſſenſus. Reſpõdebimus, ꝙ & inferiores
prælati confirmantur a Deo, & requirit̃ ibi diui C
nus aſſenſus, quia ꝗtũcunq; Prælati inferiores
cõfirmant̃ per ſuperiores, niſi Deus illi cõfirma
tioni aſſẽtiret effectiuè vel pmiſſiue, nõ eſſet ille
verè prælatus, quia eſſet ſua poteſtas & ſua au-
Rom. 13. ctoritas non a Deo: cum tñ, ſm apoſtolum, nõ
ſit poteſtas niſi a Deo: ſed ſi prælatus inferior aſ
ſumatur vel cedat ſm quòd requirit ordo & cur
ſus rerum, dicimus Deum aſſentire tam aſſum-
ptioni ꝗ ceſſioni. Sic cum ordo & curſus rerum
exigat, quòd Papa, qui non habet ſuperiorem
hominem, nõ alio opere humano, ſed per ſuũ
aſſenſum confirmetur, & per ſuam renuntiatio
nem cedat: Deus, qui ſm curſus rerum res ad-
miniſtrat, acceptabit vtrũq;, vel aſſentiet vtriq;
tam aſſumptioni oneris ꝗ etiam ceſſioni.

*Cap. XVII. Vbi declaratur, Quomodo Chriſti ſacer
dotium non habuit initium neq; finem, ſed ſecũ
dum ordinem Melchiſedec Chriſtus fuit ſacer
dos in æternum.*

QVoniam duæ vltimæ aduerſario
rum rõnes, vndecima videlicet &
duodecima fundant ſe ſup ęter-
nitate ſacerdotii Chriſti, arguen-
tes, Quòd quia Chriſti ſacerdo
tium eſt æternum, ideo Papa renunciare nõ po
teſt. Cum rationes præfatæ vadant extra men-
tem Apoſtoli, & cum non concludant, nec arẽ
guant, vt in ſequẽtibus capitulis apparebit, ideo
nunc volumus declarare, Quomodo Chriſti
ſacerdotium, ſm quòd fuit figuratum in Mel-
chiſedec, dicitur eſſe æternum. Ad cuius euidẽ-
tiam ſciendum, quòd æternitatem vel perpetui-
tatem ſacerdotii Chriſti multis modis & mul-
tis viis declarare poſſumus, quæ omnia tangit
Apoſtolus ad Hebræos ſcribens. In præſenti Cap. 7. c
tñ cap. hoc volumus declarare, Quõ Chriſtus
fuit ſacerdos in ęternum ſm ordinem Melchiſe
dec. Propter quòd ſciendũ, quòd Apoſtolus
in epiſtola ad Heb. volens præferre ſacerdo-
tium Chriſti ſacerdotio leuitico, dicit Chriſti
ſacerdotium eſſe æternum: quod probat per id
quòd habet̃ in Pſalmo, (iurauit dominus) ideſt Pſal. 109.
inconcuſſa veritate firmauit (& nõ pęnitebit eũ)
ideſt non immutabit quod iurauit (tu) ideſt xp̃s
(es ſacerdos in ęternum ſm ordinem Melchi-
ſedec.) Ipſe. n. Melchiſedec, qui fuit ſacerdos Dei
altiſſimi vt dr̃ in lib. Geneſis, ſm quòd ait Apo- Cap. 14. c
ſtolus ad Hebręos, erat ſine patre, ſine matre, Cap. 7. a.
ſine genealogia, neq; initiũ dierum neq; finem
vitæ hñs. Ideo, vt dr̃, aſſimilatus eſt filio dei, qui
manet ſacerdos in ęternum. Dicit̃ autem Mel *Melchiſedec*
chiſedec fuiſſe ſine patre & ſine matre, nõ ꝙ nõ *cur ſine patre*
habuerit patrem neq; matrẽ, ſed quia ſacra Scri *& matre dici*
ptura mentionem de hoc non facit. Hoc etiam *tur.*
modo non habuit initium dierũ neq; finem, qa
ſcriptura ſacra ſic facit mentionem de Melchiſe
C dec, quòd nullam mentionem facit de pr̃e eius,
nec de matre, nec de initio dierũ eius, nec de fi
ne, vt per ipſum (qui erat ſacerdos dei altiſſimi,
& non ſcribitur habuiſſe initium neq; finem) fi-
guraretur ſacerdotiũ Chriſti, quod eſt qd per-
petuum. Hanc aũt perpetuitatem ſine initio &
ſine fine poſſumus ſibi attribuere ſacerdotio
Chriſti ex parte remedii, ſiue ex parte perſona-
rum, quibus fuit Chriſti ſacerdotium in reme-
dium. Nã nullus nec ante aduentũ Chriſti, nec
poſt eius aduentũ potuit, nec poterit ſpiritualẽ
Hieroſolymam conſequi ſine fide Mediatoris.
Vnde Auguſtinus. 18. de Ciuitate dei ait, Nemi Cap. 47.
ni conceſſum eſt (ſupple pertinere ad ſpiritua-
lem Hieroſolymam) niſi cui diuinitus reuelatus
D eſt vnus mediator Dei & hominũ homo Chri
ſtus Ieſus. Et idem ibidem ſubdit, Vna eademq;
fides antiquorũ & noſtra. Quia ſicut illi credẽ
bant Chriſtum venturum, ita nos credimus ipſm
veniſſe: ſiue. n. in ſtatu gentilitatis, ſiue in quo-
cunq; ſtatu, ſemper fuit ſalus per fidem Media
toris. Non habebant primò ipſi Gentiles, qbus
reuelatus eſt Mediator noſter, nec habuerunt
Iudęi, quibus promiſſus eſt Meſſias, ita claram
intelligentiam de noſtro Mediatore, ſicut nos
habemus: cum non ſit aliud nomen ſub cęlo,
ſub quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi Chriſtus,
vt dixit Petrus in Actibus. Et quicũq; ſaluati ſũt Act. 4. b
a principio mundi vſq; nunc, & quicunq; ſalua
buntur vſq; in finem, oportet quòd in fide Me-
diatoris

diatoris ſaluentur. Verè iſtud ſacerdotium xpi rōne huius remedii, videlicet, quia fides de hoc ſacerdote, ideſt, de Chriſto Mediatore ſemper fuit in remedium, & ſemper erit, dr̃ eſſe in æternum, & non habuiſſe initium neqꝫ finem. Sed dices ipſe mundus habuit initium, & habebit finē, Quomodo ergo ſacerdotium Chriſti rōne remedii dicit̃ non habere initium neqꝫ finem? Dicemus ergo quòd homines peccatores habuerunt initium & hēbunt finem, quia incepit mundus & finietur. Pro tanto tamen pōt dici tale remedium non habuiſſe initium neqꝫ finem, quia ſi ante fuiſſent homines peccatores, & antequam incepiſſet mundus q̄ inceperit, ante fuiſſet hmōi remedium: & ſi adhuc ante fuiſſent peccatores adhuc ante fuiſſet tale remedium. Propter qđ B videt̃ tale remedium non habuiſſe initium formaliter, quia ab æterno fuit prędeſtinatum tale remedium: ſed habuit initium materialiter, put perſonæ illæ, quibus competit tale remedium, non fuerunt ab æterno, ſed inceperunt eſſe in tempore. Et quod dictum eſt de initio, verū eſt & de fine. Nam ſi finietur tale remedium, hoc eſt, quia finietur Mundus & finietur ſtatus vitæ pręſentis: ſed ſi ſemper duraret Mundus, ſemꝑ duraret tale remedium, vt ex hoc dicatur eſſe ſine initio & ſine fine. Vel poſſumus dicere, ꝙ tale remedium eſt æternum, & quòd nunq̄ hēbit finem, quia perſonæ quę ſaluantur per tale remedium, habebunt vitam ęternam, & nunquā

Pſal. 83. a finietur eorum vita, iuxta illud Pſal. Beati, qui C habitant in domo tua Domine in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Quia nunquā finiet̃ beatitudo illorum. Quātum ergo ad hoc remediū, Chriſti ſacerdotium fuit ſine initio, & eſt ſine fine. Sine initio quidem, quia ex quo fuerunt homines peccatores, nunq̄ fuit opus, quòd fides Mediatoris non eſſet in remediū: ſine fine vero, quia, quādiu peccatores durabunt, nunq̄ erit tēpus, quòd ſacerdotium chriſti, & oblatio chriſti non ſit nobis remedium. Aduertendū tamē, ꝙ omnia iſta ſunt ſecundū ordinem Melchiſedec ꝑpter quinqꝫ. Tangit. n. gloſa quinqꝫ in ſacerdotio Melchiſedec, quæ Chriſto conueniunt. Primum quidem eſt, quòd Melchiſedec fuit D Rex & Sacerdos; rex quidē Salem, & ſacerdos Dei altiſſimi: ſic & Chriſtus rex & ſacerdos erat. Secundum verò, quia Melchiſedec fuit functus ſacerdotio ante circūciſionē, vt ex hoc oſtendatur (vt gloſa ait) quòd Iudæi a gentibus, nō Gētes a Iudęis ſacerdotium acceperunt: In quo figurat̃ ſacerdotium Chriſti, quia non eſt res ꝑꝑ figuram nec a figura, ſed magis figura propter rem, & a re originem ſumit: & omnia in figura

1. Cor. 10. c. contingebant illis, ſacerdotium. ſ. leuiticum fuit propter ſacerdotium Chriſti non autem econuerſo: & ſacerdotium Chriſti magis fuit cauſa ſacerdotii leuitici, q̄ econuerſo. Tertium quidē quia Melchiſedec cum fuerit functus ſacerdotio ante circūciſionem, non fuit vnctus oleo viA ſibili ſm quòd mādauerit Moyſes, quia tempore illo nondum natus erat Moyſes, nec adhuc fuerat data lex: fuit ergo vnctus oleo inuiſibili, & oleo lętitię ſiue exultationis, ſicut legitur fuiſſe vnctus Chriſtus. Quartum, quia ipſe Melchiſedec non obtulit animalia, ſed obtulit panem & vinum, vt habet̃ in lib. Gen. in qua oblatione, vt gloſa tangit, Chriſti ſacerdotiū figurauit. Gen. 14.
Quintum, quia Melchiſedec habuit patrem & matrem: & fuit ſine patre & ſine matre. Habuit quidem patrem & matrem ſm rei veritatem, ſed fuit ſine patre & ſine matre ſm cōmemorationē ſacræ Scripturæ, quia ſacra ſcriptura nec de genealogia eius, nec de patre, nec de matre facit aliquā mentionem: vt quod diximus non carnaliter factū eſt, ſed vt ex hoc Dei filius figuraret̃, quia habet & patrē et matrē, & eſt ſine patre & ſine matre. Habet patrem ſm Deitatem, a qua ꝑ generationem ęternam accepit naturā diuinā: & habet matrem ſm humanitatem, ex qua accepit naturam humanam; & eſt ſine patre ſm ꝙ homo, quia nullus homo fuit pater ſuus: & eſt ſine matre ſm quòd Deus. Propter quòd patet, qualiter Chriſtus eſt ſacerdos in æternum ſine initio & fine, ſiue ſm ordinē Melchiſedec ideſt eo ordine & eo modo, quo fuit figuratus in Melchiſedec, in quo fuerunt quinqꝫ, quæ, vt patuit, pn̄t Chriſti ſacerdotio congrue adaptari.

Cap. XVIII. *In quo aſſignantur tres alij modi, quo modo Chriſti ſacerdotium dicitur eſſe perpetuum & æternum.*

QVoniam Chriſti ſacerdotium, quantū ad pręſens ſpectat, ſeptem modis poteſt dici æternū, vt ex verbis Apoſtoli colligere poſſumus, iō declarare volumus. Vnde iſti ſeptem modi ſumi poſſunt, quia, cū de vno illorum modorum tractatum ſit in capitulo præcedenti, de tribus aliis modis intendimus tractare in capitulo pręſenti: & de reliquis tribus modis in capitulo ſequenti. Aduertendum ergo, quòd ęternitas eſt quædam res extra terminos, hoc. n. ęternum eſt quod eſt quaſi extra terminos: Ergo quia æternitas eſt res extra terminos, oportet quòd ſit quid totale, & quid cōtinens alia, & a nullo contineatur, quia ſi contineatur ab aliquo non eſſet extra terminos, quia eſſet intra terminos continentis. Rurſus oportet, quòd ęternitas ſit res eadem & ſimplex, quia ſi eſſet compoſita, non eſſet extra terminos, quia eſſet intra terminos componentium. Intelligemus itaqꝫ, quòd ęternitas ſit quædam res totalis & ſimplex, ſiue totalis & eadem: propter qđ ſi volumus probare ſacerdotium Chriſti eſſe

æternum, vel hoc eſſet ratione totalitatis; quæ competit huic ſacerdotio, vel rõne rei, quæ cõſideranda eſt in hoc ſacerdotio, vel rõne idemptitatis, quæ reperiri habet in dicto ſacerdotio. Primo modo videlicet rõne totalitatis tractabatur de æternitate ſacerdotii Chriſti in cap. præcedenti, vbi oñſum eſt, ꝙ quia ſacerdotiũ chriſti eſt remediũ totale, ideo eſt æternũ. Nam hmõi ſacerdotium, remediũ eſt ſufficiẽs & totale quãtum ad omnia peccata, quãtum ad oẽs perſonas, & quantũ ad omnia tẽpora tam præterita ꝗ futura. Quia ergo hmõi ſacerdotium fuit ſufficiens quãtum ad omnia peccata quæ fuerũt, quantum ad omnes perſonas quæ præterierũt, & quantum ad omnia tempora quę præceſſerunt, ideo dicitur hoc ſacerdotiũ fuiſſe ſine initio, quia nunquam fuerunt aliqua peccata, nunquam fuerunt aliquę perſonę, nec aliqua tempora, quód hoc ſacerdotium non eſſet ſufficiens remedium ex parte ante. Et ſi dicaẽ, ꝙ non omnes perſonæ ſunt ſaluatæ per tale remedium. Dicemus, quód hoc non fuit ex inſufficientia iſtius ſacerdotii, ſed ex malarum perſonarum. Sic etiã tale ſacerdotium eſt ſine fine, quia nunꝗ erunt aliqua peccata, nec aliquæ pſonæ, nec aliqua tẽpora, quód non ſit hoc ſacerdotium in remediũ ex parte poſt. Ergo ratione totalitatis probabatur ęternitas huius ſacerdotii in cap. præcedenti, quod fiebat vno modo. Sed rõne rei, quę conſideranda eſt in tali ſacerdotio, probabiẽ eius æternitas in cap. pręſenti qđ fiet tribus modis. Ratione veró idẽptitatis, probabitur ęternitas dicti ſacerdotii in cap. ſequenti, quód erit etiam tribus modis. Propter quód ſeptem ſunt modi, quibus probatur ęternitas ſacerdotii Chriſti. Vel poſſumus aliter loqui de ęternitate, & leuius dicemus, quód Dionyſius decimo cap, de Diuinis nominibus, aſſignat proprietates ęternitatis eſſe antiquũ, & inuariabile: per eſſe antiquũ intelligit non habere initium, & eſſe ſemper: per eſſe inuariabile intelligit eſſe ſine ſucceſſione. Proprietates itaqꝫ æternitatis ſunt ſempiternitas & inſucceſſibilitas: tẽpus.n. qđ ſucceſſiuũ eſt, & vna pars ſucceſdit alteri, ſed in ęternitate nulla eſt ſucceſſio, ſed eſt ibi inſucceſſibilitas, quia nihil eſt in ea, quod ſuccedat alteri. Præcedens ergo capitulum arguebat ęternitatem ſacerdotii Chriſti ex parte ſempiternitatis, quia fuit ſemper ſine initio & ſine fine. Hoc autẽ capitulum arguit æternitatẽ illius ſacerdotii ex parte rei, quæ conſideranda eſt in hoc ſacerdotio, quod, vt dicimus, ſit tribus modis. Sequens autem capitulũ probabit hmõi æternitatem ex parte inſucceſſibilitatis, quod ẽt tripliciter fiet: probabitur.n. tripliciter, ꝙ in ſacerdotio Chriſti eſt inſuccebilitas, qa nec aliud ſacerdotium ſuccedit illi ſacerdotio, nec alius ſacerdos illi ſacerdoti, nec alia oblatio ſuccedit illi oblationi. Ideo, vt dicebaẽ, ſeptẽ ſunt modi, quibus probabitur ęternitas ſacerdotii Chriſti.

A Notandum ergo, quód, quantũ ſpectat ad hoc capitulum, in ſacerdotio chriſti, ſiue in oblatione eius triplicem rem conſiderare poſſumus, videlicet, rem offerentem, rem oblatam, rem quę erat oblationis effectus: omnibus autẽ his modis probabimus chriſti ſacerdotiũ eſſe æternũ. Propter primũ, ſciendum, quód chriſti ſacerdotium dicitur eſſe æternũ, ſi conſideramus ſacerdotẽm qui obtulit. Nam in ſacerdotio Leuitico homines mortales accipiebant Decimas, & homines mortales & infimi fiebant ſacerdotes, ideo ad Hebręos loquens Apoſtolus de ſacerdotio Leuitico ait, Homines moriẽtes decimas accipiunt: & poſt multa in eodem capitulo, ait, Lex.n. conſtituit ſacerdotes infirmitatem hñtes.

Heb.7.b.

B Arguatur ergo ſic. In ſacerdotio leuitico homines mortales & infirmitatẽ habentes accipiebãt Decimas, & erant ſacerdotes, & offerebant oblationes, ergo ex parte offerentium illud ſacerdotium non erat perpetuum, nec æternũ: ſed in ſacerdotio Chriſti, ipſe Chriſtus, qui eſt immortalis, qui eſt ęternus, qui eſt verus Dei filius, obtulit oblationem Deo patri, ergo ex parte offerẽtis, chriſti ſacerdotium eſt ęternum, quia perſona illa erat ęterna, quę offerebat. Sed dices nõne Chriſtus fuit homo mortalis, & pro nobis paſſus, mortuus, & ſepultus? Rñdebimus, ꝙ ſacerdotes leuitici erant ſimpliciter mortales, ſed Chriſtus erat mortalis, & immortalis: erat.n. ſuppoſitum & vna perſona, quæ erat homo &
C Deus; ergo ꝓpter vnitatem ſuppoſiti & perſonę, erat in Chriſto, ẜm Damaſcenum, & ẜm ſanctos, cõmunicatio idiomatũ. i. cõmunicatio nominũ vel denominationũ, quia nomina ſeu denominationes, quę illi homini inerant, poterãt verè dici de deo, & econuerſo: vt, quia homo ille patiebatur, & fuit mortuus, cum homo ille eſſet deus & dei filius, verè dici poterat, quód dei filius patiebatur, & dei filius fuit mortuus; ſic, qa dei filius erat immortalis & dei filius cauſauit ſtellas, vere dici poterat, quód homo ille erat immortalis, & quód cauſauit ſtellas, ſed non in eo ꝙ homo, ſed in eo quód deus, quia ille hõ deus erat: fuit.n. ſimul in vnum diues & pauper, homo & deus, mortalis & immortalis. Sacerdotiũ
D itaqꝫ chriſti ex parte ſacerdotis offerentis poterat dici æternũ eſſe, quia perſona illa, quæ offerebat, erat perſona chriſti, quæ erat perſona æterna, & homo ille erat deus, & poterat dici ęternus: ſed ſacerdotes leuitici ſimpliciter erant mortales & non poterãt dici æterni, cum eſſent homines puri. Secundo ad pręfatam obiectionem poſſumus reſpondere, ꝙ ẜm ſententiã Sapientum, Quando modicum deeſt, intellectus accipit nihil deeſſe. Propter quód, qñ modico tẽpore eſt quid tale, vt ſi modico tpe ſit qđ mortuum, quaſi ſemper dicitur eſſe viuum. Dicunt enim plures Sancti de Petro negante, ꝙ charitas in eo non fuit extincta, ſed ſopita: certum eſt tamẽ, quód negando peccauit mortaliter, & ex-

In Petro cur dicitur, fuit ſopita charitas non extincta, cum Chriſtum negauit.

tincta

tincta fuit in eo charitas:ſed dicitur charitas nō
fuiſſe extincta,ſed ſopita, quia ita cito fletu cul-
pam delcuit, & flens amarè ita cito recuperauit
charitatem,vt ex hoc poſſet dici ſua charitas nō
extincta. Sic etiam dicitur,Chriſtus vēturus iu-
dicaturus viuos & mortuos, quòd ſcilicet illi,
qui tunc erunt viui,ita cito morientur & reſur-
gent,vt quaſi dicantur ſemper viui. Sic & in p-
poſito,ita modico tēpore Chriſtus iacuit mor-
tuus,vt quaſi dicatur ſemper viuus. Poſſumus
& tertio rñdere, quòd Chriſtus vt ſacerdos, ēt
cum erat mortuus, dicebatur viuus: nam illud
dicit mortuū quod eſt inefficax ad agendum:et
illud dicit viuum, quod eſt efficax ad operan-
dum:cum ergo Chriſtus tanq̄ ſacerdos obtulit
ſeipſum in cruce,vt nos redimeret,& nobis api-
ret cęleſtem ianuam, vt poſſimus clarè videre
diuinam eſſentiam,quę erat nobis occulta & ve
lata ante paſſionem eius, nunquid eo mortuo
erat hęc oblatio inefficax ad hoc agēdū:immo
dum erat mortuus,& illo die quo fuit mortuus,
Luc.23. Latro fuit in Paradiſo,ideſt vidit diuinam eſſen
tiam:ibi.n. poteſt paradiſus accipi pro aperta vi
ſione Dei. Ergo quantū ad ſacerdotiū, & quan
tum ad oblationem,quā fecit etiam mortuus,po
terat dici quòd eſſet viuus, quia erat efficax ad
agendum id quod tale ſacerdotium requirebat.
Sacerdotium ergo ſuum & oblatio ſua nō fuit
ſine efficacia;nam efficaciam habuit antequam
fieret homo,& antequā moreret, & efficaciam
habuit dum erat mortuus,& efficaciam habet&
habuit poſtq̄ reſurrexit a mortuis. Ante.n.xpi
aduentum hoc ſacerdotium et hæc oblatio effi
caciam habuit inquantum quicūq; ſaluati ſunt
ante Chriſti aduentū,ſalui facti ſunt in fide Me
diatoris,& morientes viderunt diuinam eſſen-
tiam non in re,ſed in firma ſpe. Quicūq;.n.ha-
bentes fidem Mediatoris,& operantes ſm illam
fidem,mortui ſunt,firmi erāt,& nullo modo du
bitabāt, quòd poſt paſſionē chriſti viſuri eſſent
diuinam eſſentiam. Mortuo tñ chriſto,& eo re-
ſurgente, habet hęc oblatio maiorem efficaciā,
quia quicūq; hñt fidem chriſti, bene moriunt,
& ſi non habent impedimentum particulare,
ſtatim vident diuinam eſſentiam. Iſtud ergo ſa-
cerdotiū ſemper fuit, & erit efficax, vt ex hoc di
catur eſſe ęternum vel perpetuum. Aduertene-
dum tamen,quòd, quantū ad conditionem prę
dictam vt ratione perſonæ offerentis quæ erat
æterna,dubitare non poſſumus ſacerdotē illū
eſſe æternum, & hoc modo ſacerdotium dici
ęternum ex parte rei offerentis. Secundo,chri
ſti ſacerdotium poteſt dici ęternum ratione rei
oblatæ,quia eadem res erat offerens & oblata,
idē erat ſacerdos & hoſtia. Chriſtus.n. ſeipſum
obtulit. Igitur ſi ſacerdotiū Chriſti ratione rei
offerentis poteſt dici eſſe æternum, quia perſo
na offerens vel res offerens erat ęterna,cum ea
dem res eſſet offerens & oblata,conſequens eſt,
q; ratione rei oblatæ,chriſti ſacerdotium dicat

A ęternum. Hoc eſt ergo quod ait Apoſtolus ad
Hebręos, Accedens(vel vt habet alia litera) ac Heb.7.A
cedentes per ſemetipſum ad deum, ſemper vi-
uens ad interpellandum pro nobis. Ipſe ergo
Chriſtus,ſeipſum offerens deo patri, per ſeip-
ſum erat accedens ad deum patrem, & nos ipſi
per ipſum chriſtum ſumus accedentes ad deum
patrem: & ex hoc eſt ſemper viuens ad interpel
landum. Quod verum eſt tam rōne offerentis
quæ eſt perſona æterna, q̄ rōne rei oblatę, quę
eſt eadem res cum perſona offerente: quia ipſe
ſeipſum obtulit, & ipſe per ſeipſum acceſſit. Eſt
tamen diligenter notandū,quòd quum chriſtus
fuit mortuus ſm carnem, non dicebatur mor-
B tuus quantū ad ſacerdotiū, nec dicebatur mor-
tuus quantū ad ſalutem: quia per mortem illam
non erat chriſtus inefficax ad ſaluandum nos:
immo moriendo, nos ſaluauit. Ideo quantū ad
efficaciam ſaluandi & quantum ad efficaciam re
dimendi & pacificandi deum patrem. ſemper di
citur viuens: quia moriens non reddebat ineffi
cax ad hoc agendum,cum moriendo, nos ſalua
uerit,& nobis deum patrem recōciliauerit. Ter
tia via ad hoc idem ſumit ex parte rei, quę erat
effectus oblationis;& hoc Apoſtolus appellat
ad Hebræos, virtute inſolubilis, dicens, Qui nō Heb.7.c.
ſm legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecun
dum virtutē vitę inſolubilis. Conſuetudo.n. eſt
loquendi, quòd cum quis loquitur de aliqua re,
quæ virtutem habet,intelligit quē effectum effi
C ciat. Et quia ſacerdotiū chriſti habet efficere effe
ctum ſpiritualem, quia facit in nobis gratiam &
virtutes & alia ſpūalia bona, quæ non pereunt
poſt hanc vitam,ſed perficiuntur in æterna vi-
ta, ideo dicitur chriſti ſacerdotium, quantū ad
hanc rem & quantum ad hunc effectum, habe- Eſt controuer
re virtutem vitę inſolubilis: quia, vt diximus, gra ſia īter Theol.
tia & virtutes & huiuſmodi effectus ſpirituales, an fides et ſpes
quos facit in nobis chriſti ſacerdotium, & eius remaneant in
oblatio non ſoluuntur cum hac ſolubili vita, patria: quas
ſed perficiuntur in ęterna vita: ipſa.n. gratia pfi Aeg. ad ura
cietur in patria, ita q; ipſæ virtutes remanent in tū manere pa
anima ſeparata non ad hunc vſum, quem habēt tatſicut de cha
in hac vita, ſed ad alium vſum. Hoc eſt ergo qđ ractere ſētit in
D Apoſtolus ait, Manifeſtum eſt, ſi ſm ſimilitudi- in anima ſepa
nem Melchiſedec exurgat alius ſacerdos (ideſt rata, ut dicebat
chriſtus) qui factus eſt ſacerdos non ſm legem ſuperius: niſi
mandati carnalis, ſed ſm virtutem vitæ inſolu- hic loquatur de
bilis. In ſacerdotio itaq; leuitico nec ſacerdos uirtutibus quæ
offerēs erat perſona diuina, nec res oblata erat non repugnant
res ęterna, nec effectus illius oblationis erat qđ ſtatui patriæ.
ſpirituale vel quid æternum, ſed erat quid car-
nale, & quid temporale. Ideo gloſa exponens
illud verbum, Chriſtus factus eſt ſacerdos ſm
virtutem vitę inſolubilis, ait diſtare inter hoc et
illud ſacerdotium, quia illud ſacerdotiū. ſ. leuiti
cum erat carnale, hoc videlicet ſacerdotiū chri
ſti ſpirituale, illud temporale, hoc ęternū. Obla
tiones.n. veteris legis non erant ad ſanctificatio
nem ſpiritus, quantum eſt ex opere operato, ſed

Digitized by Google

erant ad emundationẽ carnis, vt dicitur ad Hebręos. 9. & non ad emundationem animæ, vt exponit gloſa: mundabãt.n.a contactu hominis mortui, vt gloſa ibidem ait: nam tangens mortuum immundus erat ſeptem diebus, & per oblationes illas mundabatur, vt non reputaretẽ immundus. Erat ergo illa mundatio quantum ad cęremonias carnales.

Cap. XIX. *Vbi aſſignantur rationes tres reliqui modi, quomodo Chriſti ſacerdotium eſt perpetuum uel æternum.*

DIcebatur in pręcedenti capitulo, quod ſeptem modis declarare poterit, Chriſti ſacerdotium eſſe æternum ſiue perpetuum, de quibus ſunt modi quatuor enarrati. Dicebatur.n. quod æternitas erat quædam res, quæ erat quid totale & quid ſimplex & idem: rõne ergo totalitatis accipiebatur vna probatio, quod chriſti ſacerdotiũ erat ęternum, de qua agebatẽ in. 17. capitulo: ratione autẽ realitatis ſumebantur tres probationes ſiue tres modi ad oſtendẽdum chriſti ſacerdotium eſſe ęternum, de quibus agebatẽ in præcedenti capitulo: rõne autem idẽptitatis ſumentur tres aliæ probationes ſiue tres alii modi, de quibus agetur in hoc capitulo: ita quod in vniuerſo, quantum ad pręſens ſpectat, ſunt ſeptem probationes & ſeptem modi ad oſtendẽdum chriſti ſacerdotiũ æternum eſſe: vel poſſumus ſi volumus iſtos ſeptem modos probandi æternitatem ſacerdotis chriſti adaptare ad ea, quæ diximus de Dionyſio. Dicebamus quidem ꝙ Dionyſius decimo capitulo de Diuinis nominibus aſſignat proprietates æternitatis, ſempiternitatem.ſ.& inſucceſſibilitatem. Ergo probationes de æternitate vel accipiebantẽ ex ipſa re, cui competit æternitas: vel accipiebantur ex ſempiternitate, quæ eſt proprietas ęternitatis: vel ex inſucceſſibilitate, quę eſt ẽt ęternitatis ꝓprietas. Ex ſempiternitate quidem ſumebatur vna pbatio videlicet quod ſacerdotium chriſti probabatur ęternũ, quia erat ſemp ſine initio & ſine fine: ex parte autem rei, quæ conſideranda eſt in ſacerdotio chriſti, ſumebantur tres rõnes, vna ex parte rei offerentis, alia ex parte rei oblatæ, & tertia, quæ erat ex parte oblationis effectus. Sed in hoc capitulo ſumentur tres ex parte inſucceſſibilitatis, videlicet, ꝙ, quia in hoc ſacerdotio nõ eſt ſucceſſio, ſed eſt ibi inſucceſſibilitas, ideo dicitur eſſe æternum. Dicemus ꝙ ſicut ſumebãtur tres rõnes ex parte rei, quę cõſideranda eſt in ſacerdotio chriſti, ad probandum illud ſacerdotium eſſe æternum, quę omnia oſtendebantẽ procedere ſm mentem & intentionẽ Apoſtoli. Nam primo ſacerdotium chriſti dicetur ęternum, quia ſacerdotio eius nullum aliud ſucce-

A dit ſacerdotium. Secũdo, quia ipſi ſacerdoti nullus alius ſuccedit ſacerdos. Tertio, quia oblationi eius nulla alia ſuccedit oblatio. In ſacerdotio.n. chriſti eſt vnum & idem ſacerdotiũ, vnus & idem ſacerdos, vna & eadem oblatio. Eſt.n. diligenter animaduertendũ, ꝙ hæc eſt potiſſima differentia inter temporale & æternum ſiue inter tempus & ęternitatem, videlicet ſucceſſibilitatem quæ eſt in tempore, & inſucceſſibilitatẽ quæ eſt in ęternitate: nam tẽpus eſt mẽſura ſucceſſiua, & ęternitas eſt menſura ſine ſucceſſione. Quando ergo in menſura pars vna ſuccedit alteri, illa menſura eſt temporalis; quãdo vero nulla eſt ibi ſucceſſio, illa menſura eſt ęterna vel ſempiterna. Propter quod Boethius in ſuo B libro de Trinitate, volens aſſignare differentiã inter tempus & æternitatem, ait, Nunc currens facit tempus, nunc permanens facit æternitatẽ. Tempus ergo eſt menſura currens, & eſt menſura, quę eſt in fluxu, & in motu. Propter quod ſicut in motu vna pars motus ſuccedit alteri, ſic & in tempore vna pars temporis ſuccedit alteri: ideo nox & dies, quæ ſunt partes temporis, ſuccedunt adinuicem, nam nox ſuccedit diei, & nocti dies: & in ipſa die vna pars diei ſuccedit alteri, & in ipſa nocte vna pars noctis alteri. In tempore ergo nulla eſt permanentia, ſicut contrario in æternitate nulla eſt ſucceſſio. Sacerdotiũ itaq; leuiticum erat tẽporale, quia ibi erat omnimoda ſucceſſio: ſed ſacerdotium chriſti eſt ęter C num, quia huic nulla eſt ſucceſſio. Nam ſacerdotio leuitico ſucceſſit aliud ſacerdotiũ, qa ſucceſſit ei ſacerdotiũ chriſti. Rurſus ſacerdoti leuitico ſuccedebat alius ſacerdos, & oblationi alia oblatio: ſed in ſacerdotio xp̃i non eſt ſucceſſio, nec ex pte ſacerdotii, nec ex pte ſacerdotis, nec ex parte oblatiõis. His ergo tribus modis, ex pte ſacerdotii, & ex pte ſacerdotis, & ex pte oblationis ꝓbabimus ſm intentionẽ Apl'i, chriſti ſacerdotiũ æternũ eſſe. Propter primũ, ſciendum, ꝙ chriſti ſacerdotium non debet dici tpale, cũ tp̃s non ſit ſine ſucceſſione: ſed debet dici ęternum, & hoc ex parte ipſius ſacerdotii, quia ſicut in ęternitate nulla poteſt eſſe ſucceſſio, ſic ſacerdotio chriſti nullum aliud ſacerdotium poteſt ſuc D cedere. Hoc eſt ergo, qđ ait Apoſtolus ad Hebræos. 7. volens, quod, quia non erat conſumatio, ideſt non erat perfectio ſacerdotium leuiticum, quod fuit acceptum ſub lege, ideo neceſſarium erat, quod poſt ſacerdotium leuiticũ exurgeret aliud ſacerdotium, videlicet ſacerdotium chriſti, quod ſacerdotium non fuit ſm ordinẽ Aaron, ſed ſm ordinem Melchiſedec. Vnde ſacerdotium leuiticum appellat ſacerdotium tranſlatum: & legem moſaicam, ſub qua fuit datum tale ſacerdotium, appellat legem tranſlatam, iuxta illud ab Heb. 7. Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt, vt & legis tranſlatio fiat. Dicamus ergo, quod ſacerdotes leuitici facti ſunt ſacerdotes ſine iureiurando, quia ſacerdotio leui-

tico

tico debebat ſuccedere aliud ſacerdotium : ſed
chriſtus factus fuit ſacerdos cum iureiurando,
quia ſacerdotio chriſti nullum aliud debet ſuc-
cedere. Hoc eſt ergo quod ait Apoſtolus ad
Heb.7.c. Hebr.7. Alii quidem (ideſt ſacerdotes leuitici, ſi-
ne iureiurando ſacerdotes facti ſunt: hic autem
(ideſt chriſtus) cum iureiurando (ſupple factus
eſt ſacerdos) & hoc per eum, qui dixit ad illum,
Pſal. 109.c. Iurauit dominus & nõ pęnitebit eũ: tu es ſacer-
dos in æternum. Secundò probare poſſumus,
chriſti ſacerdotium eſſe æternũ, non ſolum ex
parte ſacerdotii, cui non poteſt ſuccedere aliud
ſacerdotium, ſed etiam ex parte ſacerdotis, cui
non poteſt ſuccedere alius ſacerdos. Eſt.n. dili-
genter notandum, ꝙ aliud eſt ſacerdotiũ ſucce-
dere ſacerdotio, & aliud ſacerdotem ſacerdoti,
& aliud oblationem ſuccedere oblationi. Nam
ſub eodem ſacerdotio leuitico fuerunt ſucceſſi-
ue plures ſacerdotes, & ſub eodem ſacerdote le
uitico ſucceſſiuè factę fuerunt plures oblatiões:
nam tam diu dicitur eſſe idem ſacerdotium quã
diu durat idem ritus, idem ordo, & idem offerẽ
di modus. Quãdiu ergo ſm legem Moyſi offe
rebantur animalia, & durabat ille ritus, & ille or
do, & ille modus offerendi ſm quòd lex præci
piebat, dicebatur eſſe idem ſacerdotium: ſed mu
tato illo ritu & illo modo, quia modò non offe
runtur animalia, ſed offerũ panis & vinum, ideſt
offertur corpus Chriſti ſub ſpecie panis, & ſan-
guis eius ſub ſpecie vini, prout figuratum fuit in
Melchiſedec, qui panem & vinum obtulit, dicitũ
vetus ſacerdotium eſſe tranſlatum, & lex vetus
eſſe tranſlata, & dicitur quòd illi ſacerdotio leui
tico ſucceſſit ſacerdotium chriſti. Durauit itaq;
ſacerdotium leuiticum vſq; ad chriſtũ. Sub eo-
dem ergo ſacerdotio leuitico fuerunt multi ſa-
cerdotes, quia nullus ſacerdos potuit tantum vi
uere vel tantum durare, quantum durauit ſacer
dotium leuiticum: & ſub eodem ſacerdotio leui
tico, fuerunt ſucceſſiuè multę oblationes, q2 idẽ
ſacerdos leuiticus quotidie offerebat, & faciebat
aliam & aliam oblationem. Probauimus ergo
ſupra, ſacerdotium chriſti eſſe æternum ex par
te ipſius ſacerdotis, quia ſacerdoti chriſto non
poteſt ſuccedere ſacerdos alius. Ideo dicit Apo
Heb.7.d ſtolus ad Hebræos, Alii quidẽ plures facti ſunt
ſacerdotes, idcirco quòd morte prohiberentur
permanere. Alii ſacerdotes leuitici erant ſacer-
dotes plures, quia per mortem vnus ſuccedebat
alii. Mors ergo cogebat, quòd non poſſet ſem-
per permanere idem ſacerdos, ſed fierent plu-
res ſacerdotes ſaltẽ ſucceſſiuè. Vult ergo Apo-
ſtolus, quòd in lege veteri erant plures ſacerdo
tes, ſed in lege noua nõ eſt niſi vnus & idem ſa-
cerdos. ſ. chriſtus. Arguatur ergo ſic, Quando
cunq; ſemper manet vnus & idem ſacerdos (q2
ſacerdos ibi non ſuccedit ſacerdoti) illud ſacer-
dotium eſt æternum: ſed in ſacerdotio Chriſti
ſemper eſt vnus & idem ſacerdos, ergo eius ſa-
cerdotium eſt æternum. Sed dices, Nonne in le

A ge noua ſunt multi ſacerdotes & quotidie mo-
riuntur ſacerdotes, & alii eis ſuccedunt in ſacer-
dotium, & fiunt quotidie noui ſacerdotes? Dici
põt, ꝙ de hoc in ſequentibus capitulis diffuſius
pertractabitur. Nunc autem ſcire ſufficiat, quòd
ſicut probamus æternitatẽ ſacerdotii chriſti ex
idemptitate ſacerdotii, quia nunq̃ in poſterum
exurget aliud ſacerdotium: ſic etiam ꝓbauimus
æternitatem dicti ſacerdotii ex idẽptitate & vni
tate ſacerdotis: nam ſicut ſacerdotio chriſti non
ſuccedit aliud ſacerdotiũ, ita nec ſacerdoti chri
ſto ſuccedit alius ſacerdos. Et quia menſura ſuc
ceſſiua eſt tp̃s, cõſequẽs eſt, quòd chriſti ſacerdo
tium, quia in eo non cadit ſucceſſio, per ſe & di
rectè non menſuretur tempore. Tertio, poſſu
B mus hoc idem probare ex idemptitate & vnita
te, ſiue ex inſucceſſibilitate ipſius oblationis. Nã
ſicut ſacerdotio chriſti ſacerdotium aliud non
ſucceſſit, nec ſacerdos alius huic ſacerdoti: ſic
nec oblatio alia ſuccedet huic oblationi. Hoc
eſt ergo, quod Apoſtolus ait ad Hebr. Sacerdo Heb.7.d.
tes (leuitici quotidie ideſt ſæpe ſępius) prius ꝓ
ſuis delictis, deinde pro populo hoſtias offerre.
Hoc.n. fecit (chriſtus) ſemel, ſe offerendo. In ſa
cerdotio ergo leuitico, vbi quotidie fiebant ob-
lationes, oblatio ſuccedit oblationi: ſed in ſacer
dotio chriſti, qui non niſi ſemel ſeipſum obtu-
lit, oblatio non ſucceſſit oblationi. Arguat̃ er-
go ſic. Vbicũq; non eſt ſucceſſio, illud nõ men
ſuratur menſura ſucceſſiua, & per conſequens
C non menſuratur tempore, nec eſt temporale:
ſed in ſacerdotio chriſti non eſt ſucceſſio, quia
eius ſacerdotio nõ poteſt ſuccedere aliud ſacer
dotiũ, nec ſacerdoti alius ſacerdos, nec eius ob-
lationi alia oblatio: ergo ipſius ſacerdotium nõ
eſt quid tẽporale, eſt ergo ꝑpetuum vel ęternũ.

*Cap. XX. vbi declaratur, quòd duæ ultimæ ratio-
nes aduerſariorum non uadunt ſecundum men
tem Apoſtoli, & concluſiones nihil arguunt,
nec concludunt.*

VOlumus autem in hoc
capitulo declarare, quo
D modo vltimę duę ratio
nes aduerſariorum fun
dantes ſe ſuper æterni-
tate ſacerdotii chriſti, de
qua loquit̃ Apoſtolus
ad Hebręos, nõ vadunt Heb.7
ſecundum mentem, &
intentionem Apoſtoli; & contra nos nihil ar-
guunt, nec concludunt. Verum quia ad hoc
oſtendendum ſunt quædam alia declaranda,
ideo in hoc capitulo quatuor faciemus. Nam
primò oſtendemus, quòd ſecundũ intentionẽ
Apoſtoli, æternitas ſacerdotii chriſti directè re
ſpicit perſonam chriſti. Secundo debemus de-
clarare quòd ſi illa quæ dicuntur de æternitate

ſacerdotii chriſti volumus adaptare ad homi-
nes mortales ,dicemus ꝙ per ſe loquendo non
differt in hoc Papa a quocunq; Epiſcopo , nec
differt quicũq; epiſcopus a quolibet ſimplici ſa-
cerdote. Tertio oſtẽdemus quod ſi verba Apo
ſtoli de æternitate ſacerdotii chriſti adaptamus
ad alios ſacerdotes, non erit ibi ceſſio,nec acceſ
ſio,nec ſucceſſio,nec renuntiatio, nec per mor
tem,nec quocũq; alio modo.Quarto & vltimo
declarabimus quod aduerſarii noſtri in præfatis
rõnibus non vadunt iuxta mentem Apoſtoli,
& contra nos nihil arguunt,nec concludunt.
Sciendum ergo,quod probabatur quidem ſu-
pra, ſacerdotium chriſti eſſe æternum, vno mo
do ex ſua ſempiternitate,quæ fuit ſine initio , &
ſine fine: vel ex ſua totalitate,quia fuit remediũ
omnibus perſonis,& contra omnia peccata.
Poſtea probabatur hoc idem ex ipſa re, quę cõ
ſideranda erat in tali ſacerdotio;& hoc triplici
ter, videlicet,ex re offerente,& ex re oblata , &
ex re,quæ erat oblationis effectus . Poſtea ꝓba
batur hoc idem ex inſucceſſibilitate, ſiue ex idẽ
titate ipſius ſacerdotii;& hoc tripliciter . Primo
ex parte ipſius ſacerdotii, quia nullum ſacerdo-
tium ſucceſſit, nec ſuccedere poteſt chriſti ſacer
dotio.Secundo ex parte ipſius ſacerdotis , quia
nullus ſucceſſit ſacerdos,nec ſuccedere põt chri
ſti ſacerdotio, q ſit Deus & homo,ſicut eſt chri-
ſtus. Tertio ex parte oblationis,quia nulla obla
tio ſucceſſit,nec ſuccedere poteſt oblationi chri
ſti:ita quod in ſacerdotio chriſti ſemper eſt idẽ
ſacerdotium, idem ſacerdos, & eadem oblatio.
Si ergo æternitatem ſacerdotii chriſti volumus
referre ad eius ſempiternitatem,quia fuit ſine ini
tio,& ſine fine, vel ad eius totalitatem , quia fuit
remedium omnibus perſonis, & contra omnia
peccata,de qua ęternitate agebatur in decimoſe
ptimo capitulo, dicendum,quod per hoc de-
clarabitur primum, quod diximus declarandũ
in hoc capitulo, videlicet,ꝙ hoc directe nõ re-
ſpicit niſi perſonam chriſti. Sed ſi æternitatem
huius ſacerdotii volumus referre ad multiplicẽ
rem, quæ conſiderari poteſt in ſacerdotio chri
ſti;& ſi talia volumus adaptare ad ſacerdotes, q
ſunt puri homines, declarabitur ſecundũ,quod
dicebatur declarandum in hoc capitulo, videli
cet,quod per ſe loquendo nõ differt in hoc Pa
pa a quocunq; Epiſcopo, nec quicunq; Epiſco
pus a ſimplici ſacerdote. Sed tertio, ſi ęternita
tem ſacerdotii chriſti volumus referre ad eius
idẽtitatem, vel ad eius inſucceſſibilitatem , quia
ſemper fuit, & eſt in ſacerdotio Chriſti idẽtitas,
quia ſemper fuit,& eſt idem ſacerdotium , idem
ſacerdos, & eadem oblatio; & ſemper fuit, et eſt
ibi inſucceſſibilitas, qui nunq̃ ſacerdotio Chri
ſti ſuccedit, nec ſuccedere poteſt aliud ſacerdo-
tium, nec ſacerdoti alius ſacerdos, nec oblatio-
ni alia oblatio. Ideo ſi hoc volumus adaptare
ad homines puros , & ad mortales ſacerdotes,
declarabitur tertium, quod dicebatur declaran

A dum in hoc capitulo,videlicet ꝙ in tali ſacerdo
tio nõ eſt propriẽ ceſſio, nec acceſſio,nec renũ-
tiatio,nec ſucceſſio,nec per mortẽ,nec quocũq;
alio modo. Ex quibus omnibus declarabit̃ quar
tum,quod dicebatur declarandũ, videlicet ꝙ ad
uerſarii noſtri in duabus rationibus ſuis vltimis,
quæ ſoluendæ reſtabant, non vadunt ſm men
tem Apoſtoli,nec contra nos arguunt, nec cõ
cludunt. Propter primum, ſciendum ꝙ,vt ſępe
ſæpius tactum eſt, ſacerdotium chriſti probat̃
eſſe ęternum primo ex ſempiternitate eius,quia
eſt ſine initio, & ſine fine, vel probatur hoc ex
totalitate, quæ fuit in ſacerdotio,quia fuit tota-
le remedium omnibus perſonis,& contra om-
nia vitia. Ex hoc autem declaratur primũ,videli
B cet, ꝙ verba Apoſtoli de æternitate ſacerdotii
Chriſti,directe reſpiciunt perſonam Chriſti.
Nam ſi æternitas huius ſacerdotii ſumatur vel
ex ſempiternitate, quia reſpicit omnia tempora,
& eſt ſine initio, & ſine fine: vel ſumat̃ eius æter
nitas ex quadam totalitate,quia fuit, & eſt ſuffi-
ciens remediũ omnibus perſonis,& contra om
nia vitia,conſtat ꝙ hæc puro homini compete
tere non poſſunt. Nam nullus purus homo po
teſt ſufficienter ſatisfacere pro ſeipſo , quia ſm
ſententiam euãgelii,cum omnia benefecerimus
debemus dicere, Serui inutiles ſumus,quod de- Luca. 17.
buimus facere, fecimus . Si ergo nullus purus
homo poteſt ſufficienter ſatisfacere pro ſeipſo,
C quomodo poteſt tantum ſupererogare ꝙ ſatiſ-
faciat pro omni tempore,pro omnibus perſo-
nis, & pro omnibus peccatis? Ideo ſic accepta
æternitas ſacerdotii directe reſpicit ſolam per-
ſonam Chriſti. Propter ſecundũ , ſciendum ꝙ
ſi ęternitatem ſacerdotii chriſti volumus accipe
re alio modo, videlicet reſpectu rei quæ conſi-
deranda eſt in tali ſacerdotio , & hoc tripliciter,
videlicet reſpectu rei offerentis,rei oblatę,et rei
quæ erat oblatiõis effectus, & volumus illa ada
ptare ad hoĩes puros, vel ad ſacerdotes mor-
tales, ex hoc (vt dicebatur) declaratur ſecundũ,
videlicet ꝙ Apoſtoli verba non magis verificã-
tur de Papa q̃ de quocũq; ſimplici põtifice, nec
de ſimplici pontifice magis q̃ de ſimplici ſacer
dote. Nam ſi conſiderantur verba Apoſtoli,nõ
D loquitur ibi de iuriſdictione, ſed de oblatione;
loquitur .n. ibi de corpore chriſti vero , quod
chriſtus in cruce obtulit Deo patri. Si autem lo
quit̃ ibi de corpore chriſti myſtico,ſiue de ipſis
fidelibus, hoc non eſt rõne iuriſdictionis,ſed ra
tione oblationis,inquantũ illa oblatio habet ſpi
ritualem effectum in omnes fideles,ſi volunt ad
hunc effectum debitẽ ſe habere. Vnde & Apo
ſtolus ſolum de oblatione loquitur , dicens ad
Hebræos.7. Alii ſacerdotes pro ſe, & pro po-
pulo offerebant hoſtias, ſed chriſtus hoc fecit
ſemel ſe offerendo. Et ad Hebr. 8. dicitur, Om-
nis enim pontifex ad offerẽdum munera, & ho
ſtias conſtituitur. Ergo ſolum de oblatione , &
de corpore chriſti vero, quod fuit oblatũ Deo

patri,& quotidie offert in altari loquitur Apoſtolus. Si autẽ loquitur de corpore chriſti myſtico, hoc eſt ratione iſtius oblationis: nã & idẽ Apoſtolus ad Hebr. 8. vult ꝙ neceſſe eſt hunc, ideſt ſacerdotem vel pontificem habere aliquid quod offerat: vbi vult ꝙ chriſtus oblationẽ habuit, quia obtulit ſemetipſum. Arguatur ergo ſic, Quantum eſt ad conficiendum corpus chriſti verum, & ad offerendum corpus Chriſti verum, quod facit quotidie ſacerdos ſuper altare, non eſt plus pontifex quàm ſimplex ſacerdos, nec eſt plus Papa per ſe loquendo, quàm quicunq; pontifex, vel quicunq; ſacerdos: quia poſt confectum corpus Chriſti verum, quod facit quilibet ſacerdos, nulla eſt alia
B potentia reſpectu eiuſdem corporis chriſti veri: ergo ſimplices ſacerdotes in hoc ſunt ęquales pontificibus, & quicũq; pontifices in hoc ſũt æquales Papę: & hoc eſt ſecundũ, quod dicebatur declarandum. Aduertendũ tñ ꝙ põt eſſe maior ſolẽnitas in miſſa vnius ſacerdotis, quàm in miſſa alterius: ſed quantum ad confectionẽ corporis Chriſti veri, quod offertur in altari, & fuit oblatum in cruce, æqua eſt potentia per ſe loquendo omnium ſacerdotum. Propter tertium autem, ſciendũ, ꝙ ſi æternitatem ſacerdotij Chriſti volumus referre ad idẽtitatem, quia ibi eſt idem ſacerdos, idem ſacerdotium, & eadem oblatio: vel quòd idem eſt, ſi volumus referre
C hoc ad inſucceſſibilitatem, quia vt diximus, nec ſacerdotiũ poteſt ibi ſuccedere ſacerdotio, nec ſacerdos ſacerdoti, nec oblatio oblationi: &, vt dicebatur, ſi volumus hoc adaptare ad homines puros, & ad ſacerdotes mortales, declarabitur tertium, videlicet quòd in talibus nec cedimus, nec accedimus, nec renuntiamus, nec alii ſuccedunt nobis. Sed dices, Quid ergo facimus, & quid alii faciunt? Reſpondebimus, ꝙ Chriſtum induimus, & alii xp̃m induunt, nam in omni hoc ſacerdotio, ſacerdos non ſuccedit ſacerdoti, & oblatio nõ ſuccedit oblationi, nec ſacerdotium ſuccedit ſacerdotio. Sacerdos.n. in conſecratione corporis Chriſti dr̃ nõ ſuccedere ſacerdoti, quia nullus ſacerdos loquit̃ in propria perſona, cum conficit corpus xp̃i: dicit.n. ſacerdos cum hoc facit, Hoc eſt.n. corpus meũ. Cõ
D ſtat autem quòd illud nõ eſt corpus ſacerdotis, ſed eſt corpus Chriſti: ergo non loquitur ſacerdos in propria perſona, ſed loquitur in perſona Chriſti. Ergo ſacerdos conficiendo non dicitur cedere Chriſto, nec accedere, vt ipſi de acceſſu loquuntur, ſicut dr̃ vnus Ep̃s accedere alii ep̃o, q̃a, alio ep̃o viuẽte, aſſumitur ad curam eccleſię eius: nec dr̃ hic ſacerdos renuntiare, vel ſuccedere xp̃o, ſed magis dr̃ induere Chriſtum inquantũ, loquẽs in perſona xp̃i, cõficit corpus xp̃i. Nõ hic ergo de ſucceſſione loquimur, put vnus Papa ſuccedit alii: nihil.n. tale hic conſpicimus. Ex his autẽ omnibus põt declarari quartũ, videlicet ꝙ aduerſarii nr̃i in ſuis vltimis ratio

A nibus non vadunt ſecundum mentem Apoſtoli, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt. Non.n. vadunt, vt patuit, ſm mentem Apoſtoli, quia omnia pręfata de ęternitate ſacerdotii chriſti referenda ſunt ad oblationẽ ipſam: aduerſarii tñ noſtri non intẽdunt arguere de ipſa oblatione, nec de ipſa cõfectione corporis xp̃i veri, ſed intẽdunt arguere de auctoritate papali, & de plenitudine iuriſdictionis. Idõ extra mentem Apoſtoli vadũt, & cõtra nos nihil arguũt, nec concludunt, quia illæ duæ vltimę rationes nihil omnino concludunt: vel ſi concludunt, hoc faciũt de ipſa cõſecratiõe, & oblatione corporis chriſti veri, de qua hic non agit̃, & in qua
B per ſe loquẽdo ſimplices ſacerdotes ſunt ęquales Papæ. Sunt.n. ſimplices ſacerdotes in hoc ęquales Papę, quia ita põt cõficere corpus chriſti verum, ſicut & Papa: non autẽ ſunt æquales Papę, nec ęquales epiſcopis, ꝙ poſſint ordinare alios in ſacerdotes, ſicut Papa põt, & ſicut poſſunt epiſcopi. Simplices itaq; ſacerdotes quantũ ad poſſe conficere ſunt æquales Papæ: ſed ad dandam conficiendi potentiam, quod fit, cũ alii ordinantur in ſacerdotes, ſunt infra Papam, & infra quoſcunq; Epiſcopos.

Cap. XXI. Declarans quomodo ſub ſacerdotio Chriſti omnes ſacerdotes poſſunt dici unus &
C *idem ſacerdos.*

QVamuis ex præcedentibus ſit ſufficienter oſtẽſum, quòd aduerſariorum duę vltimę rõnes vadunt extra mentem Apoſtoli, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt, bonum eſt tñ rõnes illas magis pertractare, & eas clarius ſoluere: ſed anteq̃ hoc fiat, oſtendere volumus, quõ ſub ſacerdotio chriſti omnes ſacerdotes dicuntur eſſe vnus ſacerdos, quia in hoc multum declarabit̃ mens Apoſtoli, qui volens dare differẽtiam inter ſacerdotium
D leuiticum & ſacerdotium Chriſti, ait ad Hebr. Heb. 7.
7. quòd in ſacerdotio leuitico plures facti ſunt ſacerdotes. Quare ſi differt ſacerdotium chriſti a ſacerdotio leuitico, quia ibi plures facti ſunt ſacerdotes, oportet ꝙ in ſacerdotio chriſti non ſit niſi vnus ſacerdos. Itaq; declarare vnitatem ſacerdotis in ſacerdotio chriſti facit ad clarius intelligere mentem Apoſtoli, & etiam facit ad clarius diſſoluere duas vltimas rõnes. Propter qđ ſciendum, ꝙ ſi ſub ſacerdotio chriſti vnitatem ipſius ſacerdotis volumus referre ad ſolam perſonam chriſti, clarum eſt quod dr̃, quia non eſt niſi vnus chriſtus, nec vnquã fuit, nec vnq̃ erit niſi vnus chriſtus, non enim ipſi chriſto vnquã acceſſit alius chriſtus, nec vnquã renuntiauit,

nec vnquā ſacerdotium eius ceſſauit. Immo ēt A
moriens poterat dici eius ſacerdotium ſemper
viuere, quia per mortem eius ſuum ſacerdotiū
non amiſit ſuam efficatiam, cum ex ſua morte, et
ex ſua paſſione habuit hoc ſacerdotium effica-
tiam. Nam hoc modo fuit chriſtus ſacerdos, &
hoſtia, quia moriendo in cruce obtulit ſe Deo
Patri, & ſoluit prętium pro humana natura, pp
quod nos redemit, & Deo patri nos reconcilia-
uit. Poſſunt.n. alii homines fieri ſacerdotes, &
fieri pontifices, & eſſe vicarii chriſti, ſed non pro
prie dicunt̄ eſſe chriſti ſucceſſores, quia tunc fie
rent pares chriſto, quod eſt impoſſibile. Succeſ
ſor quidem dicit̄ eſſe par & æqualis ei, cui ſuc-
cedit. Referēdo igitur verba Apoſtoli ad ipſam
perſonam chriſti ſicut referri debent, rōnes ad B
uerſariorum nihil concludunt. Arguunt.n. ꝙ
quia chriſtus eſt ſacerdos in æternū, ideo tali ſa
cerdote viuente non pōt ibi eſſe renūtiatio, ſed
nos plus cōcedimus q̄ rōnes arguant. Dicimus
autem ꝙ quantū ad perſonam chriſti, de qua lo
quitur Apoſtolus, cum ſuū ſacerdotium ſit ęter
num, non poteſt ibi eſſe renuntiatio, nec ceſſio,
quia non pōt eſſe alius chriſtus: ideo.n. quis ce
dit, vel quis renuntiat, vt alius in ſuo loco inſti-
tuatur; nec etiam pōt ibi eſſe acceſſio, quæ ſit p-
pter defectum eius, cui accedit, ſm quem modū
dicimus Auguſtinū Valerio nō ſucceſſiſſe, ſed
acceſſiſſe, quia viuente Valerio factus eſt Augu
ſtinus Epiſcopus Hipponēſis, ſicut habet̄, cau.
7.q.4.c. Non autē. Hoc.n. eſſe non pōt in chri C
ſto, quia tunc eſſet defectiuus chriſtus, & eſſent
duo chriſti. Nec pōt ibi eſſe depoſitio, quia chri
ſtus peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus
in ore eius. Nec pōt ibi eſſe ſucceſſio quæ fit per
mortē, quia chriſto moriente dici poterat eius
ſacerdotium viuum, quia non amiſit ſacerdotiū
illud vigorem ſuū per mortē chriſti; immo per
mortem, & paſſionem chriſti habuit illud ſacer
dotium ſuam vim, & ſuum vigorem, cum ex la-
Eccleſia vnde ſūpſit initiū. tere chriſti dormientis in cruce dicatur eſſe for
mata Eccleſia, & exinde ſacramenta eccleſiaſti-
ca dicantur habere ſuam virtutem, vt pōt pate
re ex Gloſa ad Ro 5. Verū quia intellectus ho
minis non quieſcit, cum ſub ſacerdotio Chriſti
fiant quotidie noui ſacerdotes, & cum ſub tali D
ſacerdotio homines mortales fiant ſacerdotes,
Heb.7.d. merito dubitatur; quō dicat Apoſtolus, ꝙ ſub
ſacerdotio leuitico plures facti ſunt ſacerdotes,
volens ex hoc illud ſacerdotium diſtinguere a
ſacerdotio Chriſti cum & ſub ſacerdotio Chri
ſti plures facti ſint ſacerdotes? Sciendum ergo,
ꝙ ſub ſacerdotio chriſti omnes ſacerdotes poſ
ſunt dici vnus ſacerdos propter tria. Primo ra-
tione oblationis. Secundo rōne rei oblatę. Ter
tio ratione cōmemorationis, ſiue annuntiatio-
nis. Primo quidem oēs ſacerdotes ſunt vnus ſa
cerdos rōne oblationis, quia omnes offerunt in
perſona vnius ſacerdotis, & omnes conficiunt
in perſona vnius ſacerdotis.i. in perſona chriſti,

quia, vt ſupra tetigimus, quilibet ſacerdos cum
conficit, dicit, Hoc eſt.n. corpus meum. Con-
ſtat autem quod corpus quod conficit ſacerdos
non eſt corpus ipſius ſacerdotis, ſed eſt corpus
Chriſti, ergo cum quilibet ſacerdos conficien-
do dicat, Hoc eſt corpus, & illud non ſit corpus
ſuum, ſed ſit corpus Chriſti, ergo nullus ſacer
dos cum conficit loquitur in perſona ſua, ſed
quilibet loquitur in perſona Chriſti: ergo cum
conficiunt offerendo, & conficiendo corpus
chriſti, omnes dicuntur vnus ſacerdos, quia om
nes induunt perſonam vnius ſacerdotis.i. Chri
ſti. Non aūt ſic erat in ſacerdotio leuitico, ꝙ ipſi
offerrent in perſona vnius & eiuſdē ſacerdotis:
tot ergo erant tunc ſacerdotes, quot erant offe
rentes, & ideo dicuntur ibi plures facti ſacerdo-
tes, & dicuntur ibi homines mortales fieri ſacer
dotes: ſed ſub ſacerdotio chriſti, cum oēs ſacer-
dotes offerāt in perſona chriſti qui eſt æternus
& immortalis, dicūtur oēs ſacerdotes eſſe vnus
ſacerdos, & quantum ad hoc pñt dici immorta
les, quia conficiunt in perſona eius qui ęternus
eſt & immortalis. Secundo ſub ſacerdotio chri
ſti dicūtur omnes ſacerdotes eſſe vnus ſacerdos
non ſolum rōne rei offerentis, ſed etiam ratio-
ne rei oblatæ, quia oēs offerunt vnam & ean-
dem rem, videlicet corpus chriſti verum. Non
autem ſic erat in ſacerdotio leuitico, quia nō of-
ferebant ipſam rem, nec ipſum verū corpus xp̄i,
ſed offerebāt animalia quæ erant figura eius.
Conſtat autem ꝙ ipſa res in ſe non eſt niſi vna
& eadem, ſed vnius & eiuſdem rei pñt eſſe mul-
tæ figurę. Ideo ratione rei oblatæ ſub ſacerdo-
tio leuitico vnus ſacerdos erat multi ſacerdotes,
quia vnus ſacerdos multas res offerebat, & iterā
do oblationes, ſemper aliam & aliam rem offere
bat, quia non erat idem animal quod offerebat̄
vno die, & quod offerebatur alio: etſi erat idem
ſpecie, non erat idem numero. Sed ſub ſacerdo
tio chriſti multi ſacerdotes, immo omnes ſacer-
dotes & ratione rei offerentis, & rōne rei obla-
tæ ſunt vnus & idem ſacerdos, quia omnes of-
ferunt in perſona vnius chriſti, & omnes offe-
runt vnum & idem corpus, non ſolū vnum &
idem ſpecie, ſed etiam vnū & idem numero: om
nes.n. ſacerdotes offerunt, & omnes conficiunt
illud idem corpus numero, quod chriſtus traxit
de virgine, quod fuit eleuatum in cruce, quod
reſurrexit a mortuis, & cum quo chriſtus aſcen
dit in cęlum. Tertio ſub ſacerdotio chriſti oēs
ſacerdotes pñt dici vnus ſacerdos rōne comme
morationis, ſiue rōne annuntiationis: cum.n.
hoc ſacramentum celebramus, cōmemoramus
mortem Chriſti, vel annuntiamus mortē eius,
iuxta illud Lucæ. 22. Accepto pane gratias egit,
& fregit, & dedit eis dicēs, Hoc eſt corpus meū,
quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam
cōmemorationē. Et prima ad Cor. Quotienſ- *Cap.ij.d.*
cunq̧.n. māducabitis panē hunc, & calicem bi-
betis mortem dñi annuntiabitis. Sed ſi quærat̄,
quare

quare in hoc ſacro cõmemoratur vel annuntia A
tur mors chriſti? Dici poteſt, ꝙ imminente mor
te, inſtituit hoc ſacramẽtum, ideo hoc facimus
in memoriam mortis eius, & hoc faciendo an-
nuntiamus mortem eius. Vel poſſumus dicere
quod ex vi ſacramenti, in hoc ſacramento cor-
pus eſt ſeparatum a ſanguine, & econuerſo: eſt
enim ſub vtraq; ſpecie totus Chriſtus: ſed hoc
non eſt ex vi ſacramenti, ſed ex naturali conco
mitantia. Id.n. ibi dicitur eſſe ex vi ſacramenti in
quod facta eſt conuerſio, vel in quod facta eſt
tranſubſtantiatio: et quia ſubſtantia panis non
conuertitur, nec tranſubſtãtiatur niſi in corpus
chriſti, ideo ex vi ſacramẽti ſub ſpecie panis nõ
eſt niſi ſolum corpus: ſed quia illud corpus ha
bet ſanguinem ſuũ ſibi naturaliter coniunctũ, et B
eſt animatũ, ideo ex naturali concomitantia etiã
ſub ſpecie panis eſt ſanguis, anima, & totus chri
ſtus. Sic ſub ſpecie vini ex vi ſacramenti non eſt
niſi ſanguis tantũ, quia ſubſtantia vini non con
uertitur niſi in ſanguinẽ, attamen quia ille ſan-
guis eſt coniunctus corpori, quod eſt animatũ,
ideo etiam ſub ſpecie vini eſt ſanguis, corpus,
anima, & totus Chriſtus. Igitur quia ex vi ſacra
menti ſub ſpecie panis eſt corpus tantũ, ſub ſpe
cie vini eſt ſanguis tm̃, ideo dicitur ꝙ in hoc ſa
cramento conficitur corpus ex vi ſacramenti ſe
paratum a ſanguine, & econuerſo. Et quia hoc
fuit in morte, ꝙ ſanguis fuit ſeparatus a corpo-
re, ideo quotienſcunq; hoc facimus, agimus me
moriam mortis chriſti, & annuntiamus mortẽ C
eius. Ex his ergo patere poteſt, ꝙ in hoc ſacra
mento idẽ cõmemorat, & annuntiat ſeipſum: vt
quia ſub ſpecie panis ex vi ſacramenti non eſt
niſi corpus tm̃, ideo corpus Chriſti ſub ſpecie
panis cõmemorat, & annuntiat ſeipſum vt fuit
ſeparatum a ſanguine, quod fuit in morte Chri
ſti. Sic etiam quia ſub ſpecie vini ex vi ſacramen
ti non eſt niſi ſanguis tm̃, ideo ſanguis ſub ſpe-
cie vini cõmemorat, & annũtiat ſeipſum prout
fuit fuſus in paſſione, & prout fuit ſeparatus a
corpore. Ergo quia in hoc ſacramẽto idẽ com
memorat & annuntiat ſeipſum, eadem eſt cõme
moratio, & eadem annuntiatio & ratione rei cõ
memorantis ſiue annuntiantis, & ratione rei cõ
memoratæ ſiue annuntiatę: quia (vt diximus) D
idem cõmemorat, & annũtiat ſeipſum: ſed in ſa-
cerdotio leuitico cõmemoratio ibi eſſe non po
terat quæ eſt de re præterita, quia chriſtus non
dum erat paſſus: ſi vero illa animalia oblata an-
nuntiabant vel ſignificabant mortẽ chriſti, hęc
annuntiatio non erat per eandem rem, ſed per
aliam, & aliam, quia non erat eadem res annun
tians & annuntiata, & figurans & figurata, quia
res figurãs erat agnus, res figurata erat chriſtus:
& quia ſemper aſſumebat alius, & alius agnus,
qui immolatus figurabat & annuntiabat mor-
tem chriſti, poterat dici alia, & alia annuntiatio.
Patet ergo ex dictis, ꝙ ſub ſacerdotio Chriſti
omnes ſacerdotes poſſunt dici vnus ſacerdos ra
tione eorũ qui cõficiunt vel qui offerunt, qa om
nes conficiunt in perſona vnius chriſti: & ratio
ne rei quã offerunt: & ratione eius quod cõme
morant & annuntiant, quia omnes commemo
rant & annuntiant eandem mortem Chriſti.
Hoc fit idem per idem, vt eſt per habita manife
ſtum, & declaratum.

Cap. XXII. *In quo ſpecialiter pertractantur ad-
uerſariorum duæ ultimæ rationes, & per iam
dicta clarè & manifeſtè ſoluuntur.*

DEclarata mente Apoſtoli,
quomodo chriſti ſacerdo-
tium ſit æternũ, & quomo-
do ſub ſacerdotio leuitico
plures facti ſunt ſacerdotes:
ſed ſub ſacerdotio Chriſti
omnes ſacerdotes pñt dici
vnus ſacerdos, volumus ex his deſcẽdere ad ſol
uendum aduerſariorum duas vltimas rationes,
vndecimam, videlicet & duodecimam. Oſtende
batur quidem in præcedentibus, ꝙ præfatę ra
tiones non erant ſ̃m mentem Apoſtoli, & con
tra nos nihil concludebãt, ſed hic volumus di-
ctas rationes ſpecialiter pertractare. Arguebat
quidem vndecima ratio, quod quia Apoſtolus
vult & probat ſacerdotium Chriſti eſſe ęternũ,
ſequitur ipſum eſſe ſacerdotem æternum: ergo,
vt dicunt, nullo modo põt eſſe vita ſummi Pon
tificis, & ſummi ſacerdotis ſine ſummo ſacerdo
tio: ideo concludunt ꝙ Papa renuntiare nõ po
teſt. Addunt quidem quod videtur nimis extra
neum & a ratione remotum ꝙ ſummus ponti-
fex, qui eſt verus ſucceſſor & vicarius Ieſu Chri
ſti qui eſt ſacerdos in ęternum, poſſit abſolui ab
alio q̃ ab ipſo Deo, quia aliquo modo poſſet vi
ta ſummi ſacerdotis eſſe ſine ſummo ſacerdo-
tio. Adducunt autem duodecimã rationem, ꝙ
ſi poteſt renuntiare ſummus pontifex ꝙ Apo-
ſtolus nihil concluderet. Dicũt.n. ꝙ ſi vita ſum-
mi ſacerdotis poteſt eſſe ſine ſũmo ſacerdotio,
argumentum Pauli, vbi dicit ꝙ ſ̃m legem Mo-
ſaicam plures facti ſunt ſacerdotes etcet. penitus
nullum videretur eſſe, ſed falſitatem contineret:
nam poſſet argui contra Apoſtolum. Quare
Chriſtus ſempiternum habet ſacerdotium? Re
ſpondet Apoſtolus eo ꝙ manet in æternum:
Dico tibi Apoſtole non eſt verum, quia poteſt
in ſua vita renuntiare, & non erit ſacerdos am-
plius. Præmiſſis ergo his duabus rationibus eo
modo quo aduerſarii ęas formant, & ſub eiſdẽ
verbis, ſub quibus eas formant, volumus dictas
rationes ſoluere. Soluemus quidẽ eas quadru
pliciter. Primo prout verba Apoſtoli directẽ
tangunt perſonam chriſti. Secundo prout illa
verba ſi applicentur ad ſacerdotes, qui ſunt pu
ri homines, non arguunt de his quæ ſunt iuriſ
dictionis, ſed de his quæ ſunt oblationis: vel ar

guunt de his quæ ſunt ordinis,& de his quę re
ſpiciunt eharacterem ſacerdotalem, quẽ habẽt
etiam ſacerdotes ſimplices. Tertio,ſoluemus ra
tiones pręfatas prout Apoſtolus loquit̃ de ſue
ceſſione per mortem, nullam mentionẽ faciens
de ſucceſſione per renuntiationem. Quarto,
ſoluemus rõnes illas prout ſm mentem Apo-
li ſub ſacerdotio leuitico multi facti ſunt ſacer-
dotes,non autẽ ſub ſacerdotio Chriſti,ſub quo
omnes ſacerdotes ſũt quaſi vnus ſacerdos.Pro-
pter primum ſciendum,ꝙ ſicut ſupra tetigimus
verba Apoſtoli de æternitate ſacerdotii directè
non reſpiciunt aliquẽ hominem purũ, ſed ſolã
perſonam Chriſti: Loquitur.n. Apoſtolus, vt
Heb.7. patet ad Heb.7.de ſacerdotio,quod iureiurãdo
firmatum eſt,illud pſalmi adducens,Iurauit do
minus etc.Cum ergo ſic habeat̃ in Pſalmo,ex
vtero ante luciferum genui te,quod propriè cõ
petit filio: poſtea ſequitur, iurauit Dominus &
non pęnitebit eum,tu es ſacerdos &c. Ille ergo
Deus pater qui genuit te ex vtero, ideſt ex ſua
ſubſtantia,& ex ſua natura fęcunda,ille iurauit,
ideſt inconcuſſa veritate firmauit,& nõ pęnite-
bit eum, quia nõ mutabit ſuum firmum propo-
ſitum, ſed ſemper erit ſacerdos inęternum. Cũ
ergo hoc non poſſit competere niſi Perſonæ
Chriſti,verba Apoſtoli non ſunt referenda di-
rectè ad purum hominẽ, ſed ad perſonã Chri
ſti.Nihil ergo cõcludit de renuntiatione Papę,
qui erat homo purus. Optimè ergo concludit
ratio penultima ſiue ratio vndecima,quòd quia
Chriſtus eſt ſacerdos in ęternum, ideo ibi non
poteſt eſſe renuntiatio: quia ſi renuntiaret, non
eſſet ſacerdos in ęternũ: immo nec per mortem,
nec quocũq; alio modo põt eſſe ſucceſſio ſub ta
li ſacerdotio. Sic etiam optimè arguit rõ duo-
decima,quia ſi poteſt Chriſtus renuntiare, poſ-
ſet ei alius ſuccedere q eẽt verus Chriſtus ſicut
ipſe, & ſic non eſſet ſacerdos in ęternum.Con-
cludunt ergo rationes præfatæ quandam veri
tatem de perſona Chriſti, ſed ſi ad aliquem pu
rum hominem adaptentur,nõ arguunt,nec cõ
cludunt.Secundo poſſumus præfatas rationes
ſoluere, quia ſi illa verba Apoſtoli adaptent̃ ad
ſacerdotes, qui ſunt homines puri,cũ Apoſto-
lus non loquatur de ſacerdotio quantum ad ea
quæ ſunt iuriſdictionis; ſed quantum ad ea quę
ſunt oblationis,patet quòd dictę rõnes nihil ar
guunt,nec concludunt. Cum.n. Apoſtolus lo
quitur de huiuſmodi ſacerdotio ęterno, ſolum
de oblatione loquitur, iuxta illud ad Hebr.7.ꝙ
Chriſtus fecit hoc.i.oblationem huiuſmodi ſe-
mel ſe offerendo,et.8.cap.dicitur,ꝙ omnis pon
tifex ad offerenda munera,& hoſtias conſtitui-
tur: et nono cap.ſcribitur,ꝙ neq; per ſanguinẽ
hircorum aut vitulorũ,ſed per proprium ſan-
guinem introiuit ſemel in ſancta.Ergo non lo-
quitur Apoſtolus de ſacerdotio, niſi quantũ ad
oblationem prout Chriſtus ſe ſemel obtulit,p-
ut factus eſt ſacerdos,& pontifex ad offerendũ

A ſeipſum hoſtiam,prout non per alienum ſan-
guinem,ſed per proprium ſanguinem ſeipſum
oblationem fecit. Hęc ergo ſi volumus adapta
re ad alios ſacerdotes,qui quotidie in altari con
ficiunt corpus Chriſti,& offerunt illud idẽ cor
pus, quod Chriſtus obtulit: licet Chriſtus ob
tulit ſuum proprium corpus in cruce ſub ꝓpria
ſpecie, ſacerdotes autem offerũt illud idem cor
pus non ſub propria ſpecie, ſed ſub ſpecie pa-
nis, quia iſta reſpiciunt ipſam cõſectionem cor
poris Chriſti vel oblationem eius, cum ad hoc
ſufficiat ſimilis ſacerdotalis character, quia ſim
plices ſacerdotes verè conficiunt: patet ꝙ præ-
fatæ rationes ſi aliquid arguunt, vel cõcludunt
de eharactere ſacerdotali, per quẽ quis conficit
B verum corpus Chriſti, ꝙ fiat oblatio,& hoſtia
pro peccato: non arguunt, quòd Papa non
poſſit renuntiare papatui. Et eum directè non
poteſt renũtiare ſuo characteri ſacerdotali, quẽ
quis ſuſcepit, ex quo nũquã poteſt ipſum depo
nere,quia hmõi character remanet etiam in ani
ma ſeparata, licet non ad hunc vſum, ad quem
eſt in præſenti vita: nec arguunt dictæ rationes
plus de Papa, quàm de quocũq; ſacerdote,quia
nullus ſacerdos poteſt renuntiare ſuo characte
ri,cum non poſſit ſuum characterem depone-
re,vel ꝙ poſſit ipſum a ſe remouere. Tertio poſ
ſumus præfatas rõnes ſoluere, quia Apoſtolus
loquitur de ſucceſſione per mortẽ,& nullã ex-
preſſionem facit de ſucceſſione per renuntiatio
C nem: ꝓpter qđ aduerſarii noſtri petunt qđ eſt
in contrariũ,& cum credunt contra nos argue
re, contra ſeipſos arguũt. Volunt.n. ipſi quòd
poteſt eſſe ſucceſſio in papatu per mortem, ita
ꝙ cum Papa moritur, poteſt ei alius ſuccede-
re, quod verum eſt,& negare non poſſumus:
volunt etiam ꝙ poteſt fieri talis ſucceſſio per re
nũtiationem,& hoc volunt probare per Apo-
ſtolum dicentem Chriſti ſacerdotium eſſe æter
num: ſed Apoſtolus probat æternitatẽ ſacerdo
tii Chriſti per immortalitatem, non probat au-
tem hmõi æternitatem per non poſſe renuntia
re,ſed per non poſſe mori. Ideo ſi volunt iſti
ſequi Apoſtolum, non cõcludunt ꝙ Papa nõ
poteſt renuntiare, ſed quòd eſt immortalis, &
D non põt mori. Nam ſi Chriſtus eſt ſacerdos in
ęternũ,oportet ꝙ ſemper viuat,& ꝙ non poſſit
mori,vt ſe fundabat ratio vndecima. Sic etiam
ratio duodecima,quia ſecundũ legem Moſaicã
plures facti ſunt ſacerdotes,fundat ſe ſuper ſem
per viuere,& non poſſe mori. Ideo ad Heb.7.
vnde ſumpta ſunt illa verba,ſicut iacet textus,ꝙ
alii quidem ſupplent (ſub lege moſaica vel ſub
ſacerdotio leuitico) plures facti ſunt ſacerdotes,
ideirco quòd morte prohiberẽtur permanere:
hic autem,videlicet Chriſtus, eo quòd maneat
in ęternum ſempiternum habet ſacerdotium.
Hęc ergo concludunt.Si volumus hoc adapta
re ad Papam, concludatur ꝙ Papa maneat in
ęternum,& cõcluditur ꝙ non põt plures aſſu-
mi

mi ad papatũ, ita ꝙ vno moriẽte ſuccedat alius. Propter quod cum aduerſatij volũnt, quód Papæ morienti poteſt alius ſuccedere, & nolunt quód renuntianti poſſit hoc fieri, cum Apoſtolus expreſsè velit quód ſub ſacerdotio Chriſti ſacerdoti morienti non poteſt alius ſuccedere, patet, quód non vadunt ad mentẽ Apoſtoli, ſed potius ad oppoſitũ mentis eius. Sed dices, ſi non poteſt in papatu eſſe ſucceſſio per mortẽ vt quód vnus ſuccedat alij morienti, multo magis non poterit eſſe per renũtiationem vt quód vnus ſuccedat alteri renuntianti. Reſpondebimus quód detis nobis Papam immortalem vel ſummum ſacerdotẽ immortalem, tunc dicemus ꝙ ille renuntiare non poteſt: ſed nulla perſona (per ſe loquendo) poteſt eſſe talis niſi perſona Chriſti, quæ eſt æterna: ille autem cum ſit ſacerdos iureiurando, quia iurauit Deus & non pęnitebit eum, quia nunq̃ illud iuramentũ mutabit, nec infringet, quód Chriſtus eſt ſacerdos in æternum, nec pōt renunciare nec poteſt cedere, quia ſi hoc poſſet, non eſſet ſacerdos in ęternum. Quarto poſſumus ſoluere rõnes præfatas prout ſub ſacerdotio leuitico nobis facti ſunt ſacerdotes, ſed ſub ſacerdotio Chriſti omnes ſacerdotes poſſum dici vnus ſacerdos. Dicebatur quidem in præcedenti cap. ꝙ omnes ſacerdotes ſub ſacerdotio chriſti ſunt vnus ſacerdos rõne confectionis, quia omnes conficiunt in perſona Chriſti: & rõne rei oblatę, quia oẽs offerunt eandem rem, videlicet verum corpus Chriſti: & rõne annuntiationis, quia in hoc ſacramento, vbi corpus Chriſti, quod ex vi ſacramenti dr̃ eſſe ſeparatum a ſanguine, annuntiat ſeipſum in morte, quód fuit ſic ſeparatum: & ſanguis Chriſti, qui ex vi ſacramenti conficitur ſeparatus a corpore, annuntiat ſeipſum in morte, qui fuit effuſus, & ſeparatus a corpore. Igitur ſi iſtam æternitatem ſacerdotii volumus adaptare ad alios ſacerdotes, dicemus quód omnes ſacerdotes inquantum conficiunt ſunt immortales, quia oẽs conficiunt in perſona Chriſti, qui eſt perſona immortalis: & inquantum offerunt ſunt immortales, quia offerunt rem immortalẽ, quia totum Chriſtum: & inquantũ annuntiant, & inquantũ illud faciunt in cõmemorationem Chriſti ſunt immortales, quia rem immortalẽ annuntiant. Sed dices, Quomodo annuntiant, & quõ cõmemorant rem immortalẽ, cum hoc faciendo mortem Chriſti annuntient, & paſſionis Chriſti memoriam faciant? Dicemus quód Chriſtus moriens erat immortalis, quia ſi erat moriens vt homo, erat immortalis vt Deus: &, vt ſupra diximus, poſſumus dicere melius, & magis ad propoſitum, quia licet Chriſtus moreretur per ſeparationem animæ a corpore, tamen non moriebatur quantũ ad efficatiam moriendi, immo moriendo fuit efficax remediũ ad nos ſaluandũ. Ideo Apoſtolus loquens de ſacerdotio Chriſti, ait. Accedens ad Deum per ſemetipſum, ſemper erat viuens ad interpellandum ꝓ nobis. Cum ergo per mortẽ acceſſerit ad Deũ, quia per proprium ſanguinem introiuit in ſancta, ideo moriens in carne, erat viuus ad interpellandum: & quia vt ſacerdos interpellat pro nobis & offert, oblatus pro nobis quantum ad ſacerdotium poteſt dici ſemper viuere, & eſſe ſacerdos in ęternum. Ex hoc autem patere pōt illud quod dicebatur in cap. 19. quomodo in ſacerdotio Chriſti non eſt niſi vnus ſacerdos, cum in lege noua multi ſint ſacerdotes, & quotidie noui ſacerdotes fiant, qa, vt patet, licet huiuſmodi ſacerdotes ſint multi, & mortales, tamẽ vt conficiunt non ſunt mortales, ſed immortales, quia cõficiunt in perſona chriſti, qui eſt immortalis. Non ſolum itaq; ex tribus pręhabitis, ſed etiam ex eo quod nunc quartó diximus, patet ſolutio ad illas duas obiectiones fundantes ſe ſuper æternitate ſacerdotii chriſti: quia cum verba Apoſtoli intelligenda ſint de oblatione prout chriſtus ſeipſum obtulit, patet ꝙ Papa quantum ad hmõi oblationẽ, & inquantum cõficit corpus chriſti, eſt immortalis, quia hoc conficit in perſona chriſti, ſicut & alij ſacerdotes, q eſt perſona immortalis. Cum ergo omnes ſacerdotes ſm hũc modũ ſint vnus & idem ſacerdos, & cum in vno, & eodem non propriè ſit ceſſio, nec acceſſio, nec renuntiatio, nec depoſitio, nec tranſlatio, nec ſucceſſio: quoniã omnia iſta alietatem important: nam ſi quis cedit, hoc fit vt alius ſit loco ſui: & ſi quis accedit, hoc fit vt locum eius teneat; & ſi quis deponitur, hoc fit vt alius præponatur: & ſi quis renuntiat, hoc fit vt alius illud officium habeat: & ſi quis transfertur, hoc eſt vt ipſe alium locum teneat, & alius locum eius habeat: & ſi quis ſuccedit, hoc eſt qa ipſe ponitur vbi alius ſtetit. Cum ergo iſta alietatem importet, vbi ergo erit vnitas & idẽtitas, talia proprie reperiri non pñt: eo ergo modo quo ſacerdotium Chriſti eſt æternum, & prout oẽs ſacerdotes ſunt vnus & idem ſacerdos, talia propriè non reperiuntur: & per hoc ſunt ſolutæ aduerſariorum rõnes duę vltimę. Et quia in prioribus capitulis ſoluebantur aliæ rationes decem, ideo iam ſolutæ ſunt omnes aduerſariorum duodecim rationes.

Sacerdotes noui teſtamenti ſũt imortales.

Heb.7.d

Cap. XXIIII. *In quo præter præhabitas. 12. rationes adducuntur quædam obuiationes aliæ, quibus obuiationibus per præſens capitulum reſpondetur.*

Dicebatur quidem in ſecundo cap. in quo tractabatur de ordine dicendorũ, ꝙ in toto hoc ope quinq; agere volebamus, quia primo narrare volebamus omnes rationes, quas aduerſarij fa

Digitized by Google

ciebant, quod fuit factum, in vno & eodē cap. Secundo volebamus illis rōnibus reſpondere, quod valde diffuſé factum eſt, & per multa & varia capitula rōnes illæ ſunt ſolutæ, & pertractatę, & ad nihilum redactæ. Tertio quidem quia præter narratas duodecim rōnes, aduerſarii adducebant quaſdam alias falſitates, & quaſdam alias obuiationes, ideo volebamus illas falſitates & obuiationes deſcribere & narrare. Quarto volebamus dictis falſitatibus, & obuiationibus rńdere. Quinto & vltimo intendebamus adducere rōnes ad propoſitū, & imponere finem dictis. Verùm quia illæ falſitates & obuiationes, quas ſuis rōnibus aduerſarii addiderunt, ſunt modici ponderis & quaſi nullius momenti, ideo in hoc cap. combinabimus illa duo, & deſcribemus falſitates & obuiationes illas, & rńdebimus ad eaſdem. Sciendū ergo ꝙ falſitates & obuiationes, de quibus locuti ſumus, & quas faciunt aduerſarii noſtri, ad duo reducuntur, videlicet ad ea quæ fuerunt in renuntiatione ſummi Pontificis, & ad ea quæ ſunt poſt renuntiationem huiuſmodi ſubſequuta, quæ credimus referenda eſſe ad electionem: ita ꝙ aduerſarii dupliciter obuiant noſtro propoſito & veritati, vno modo ex parte renuntiationis, & inde dicunt ſe accipere tertiamdecimā rōnem: & alio modo ex parte electionis, & inde dicunt quartādecimam rōnem facere. Ita quòd ex hoc duplici modo obuiandi dicūt ſe facere duas rationes, quas numerant in duodecim rōnibus antedictis, vt in vniuerſo dicant eſſe 14. rationes. Ex parte ergo renuntiationis bene ſumunt tertiamdecimam rōnem. Dicunt ꝙ in renuntiatione ipſius multæ fraudes, & doli conditiones, & intendimenta, & machinamenta, & talia interueniſſe mille, ita ꝙ eſtò, ꝙ poſſet fieri renuntiatio, iſta tñ quę interuenerunt vitiarunt ipſam renuntiationem, & reddiderunt eam illegitimam, inefficacem, & nullam. Volunt ergo per hoc concludere, ꝙ renuntiatio ſic machinata, & tot doloſitatibus perpetrata, non debet dici renuntiatio: ꝑpter quòd dato ꝙ potuerit renuntiare prout per habita declaratum eſt, non tamen renuntiauit, quia falſa renuntiatio non eſt renuntiatio, ſicut falſus denarius non eſt denarius, & homo mortuus non eſt homo: vt ex his verbis fortificetur dictum aduerſariorū, vt fortificatum plenius deſtruatur: nam quanto aliquid eſt magis eleuatum in altum, ſi caſum patiatur, magis colliditur, & maiorem patitur fractionem, iuxta Iob. 30. c. illud Iob, Eleuaſti me, & quaſi ſuper vētum ponens eliſiſti me valide. Hæ autem obuiationes de renuntiatione, ſunt quaſi ſupra ventum poſitæ, & faciliter elidentur. Ex parte etiam electionis, vnde ſumunt quartādecimam rōnem, dicūt ꝙ eſtò ꝙ renūtiatio tenuiſſet (qđ nullo modo ſe dicūt aſſerere, neqꝫ credere) multa tamē, vt aiūt, poſtea interuenerunt cōſequuta, quę electionē inefficacem & nullam reddiderunt omnino.

A His itaqꝫ prælibatis, volumus primo ſoluere rationem tertiamdecimam, in qua narrantur obuiationes ſumptæ ex parte renūtiationis, ad quā quadrupliciter rńdebimus. Primo quia obuiationes illæ ſunt falſæ, & peccant in materia: ſecundo quia non ſyllogizant, & peccant in forma: tertio quia nō ſunt ad propoſitum, & in noſtra materia non concludunt: quarto quia qđ dicunt non eſſe renuntiationē, eſt renuntiatio: nam non ſolum doloſa & fraudulēta renuntiatio (dato ꝙ ſic eſſet, quod non eſt credēdum fuiſſe) poteſt dici renuntiatio, ſed etiam renūtiatio coacta eſt dicenda renuntiatio, cum voluntas coacta ſit voluntas ſm ſententiā Sapientū. Pri- Dilutio. 1.

B mo quidem ſoluimus dictas obuiationes per interemptionem, dicentes ꝙ ſunt falſæ, & peccant in materia. Poteſt quidem ex pluribus adhuc viuentibus comprobari dominū Bonifaciū Papam VIII. tunc in minoribus agentem, & Cardinalem exiſtentem perſuaſiſſe domino tūc Cęleſtino, ꝙ non renuntiaret: quia ſufficiebat collegio quòd nomen ſuæ ſanctitatis inuocaretur ſuper eos. Et quia etiam pluribus audientibus hoc factum fuit, ideo in renuntiatione non fuerunt illæ doloſitates, nec illa machinamēta, nec illæ fraudes, vt aduerſarii aſſerebant. *Non ergo tātū in hoc Bonifacio fuit ambitiōis et arrogātiæ, quātū ei imponit Platina.* Secundo 2. poſſumus ſoluere dictas obuiationes, quia non ſolum recipiunt falſa & peccant in materia, ſed etiam non ſyllogizant & peccant in forma. Nā

C cum aliquid perſuadetur alicui, vel illud eſt ad bonum non ſolum perſonę, ſed totius eccleſię: vel eſt ad malum perſonæ, vel (quod peius eſt) ad malum eccleſiæ. Si autem ſit ad bonum eccleſiæ & perſonæ, nullo modo debent dici fraudes, nec doloſitates, nec machinamenta, niſi forte ſecundū reputationē hominū, qui ea, quę bonitates ſunt, fraudes & doloſitates nominant. Nam in quibus ſumus Dei miniſtri, non debemus curare, ſi ex hoc famemur apud bonos, & infamemur apud alios: & ſi ex hoc vocemur veraces apud peritos, & ſeductores apud alios, iuxta illud ad Cor. 6. In omnibus exhibeamus noſ- 2. Cor. 6. a. b. metipſos, ſicut Dei miniſtros (& poſt multa verba idem ſubditur) per infamiam, & bonam famam, & vt ſeductores, & veraces. Manifeſtè .n.

D patet, ꝙ inducentes Cęleſtinum ad renunciandum, erant Dei miniſtri, cum hoc expediret eccleſiæ & perſonæ. Vbi ergo erat tantus profectus, fraus & doloſitas dici non debet, niſi fortè ſm reputationem hominū, quibus ſi vellemus in omnibus placere, non eſſemus ſerui Chriſti, iuxta illud Apoſtoli, Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus nō eſſem. Gal. 1. b. In his ergo quę ſunt ſm reputationem hominum, dumtamen agamus quæ ſunt in Dei miniſterium, nō debemus curare, vtrū dicamur veraces, vel ſeductores: nec etiam vtrum inde ſimus famoſi vel infames. Tertio poſſumus ſoluere obuiationes ha- 3. bitas, dicentes, ꝙ non ſunt ad propoſitum, & in materia noſtra non arguunt, nec concludunt. Nam

Eſt ſpãle in Papa, ut nulla exceptio admittatur. gloſ. in .c. Licet, de electione et electi poteſtate, in uer. Abſq; ulla exceptiõe

A Nam in electionibus aliis vel renuntiationibus aliis talia locum haberent, quia ibi eſt ſuperior, qui poteſt de talibus cognoſcere: ſed in renuntiatione papali & in electione papali nulla talia ſunt admittenda, niſi forte eſſet hæreticus qui eſſet electus in Papam, quia tunc eſſet in deſtructionem eccleſiæ talem exceptionem nõ admittere, cum ad ipſum ſpectet determinare quęſtiones de his quę ſunt fidei; ſed ſi aliæ exceptiones admittũtur, hoc eſſet in malum & in deſtructionem eccleſiæ tales exceptiones admittere, quia tunc non eſſet ſuperior, qui iudicare poſſet: eẽt Eccleſia acephala, & ſub magno periculo vacillaret.

4\. Quarto ſoluere poſſumus obiectiones iam dictas, quia dicunt non eſſe renuntiationẽ vbi eſt renũtiatio: aiunt. n. ꝙ renuntiatio cũ talibus, B quas vocant doloſitates & fraudes, eſt inefficax, & nulla. Ad quod dicere poſſumus, ꝙ plus habet de inuoluntario id quod fit per coactionem, quam quod fit per inductionẽ vel per ſuggeſtionem: & ſuggeſtio vel perſuaſio tũc eſt dicenda fraudulenta, quando eſt in malum perſonæ, & quãdo ſciẽter perſuadetur quod eſt in malum alicuius, & potiſſime perſuaſio eſt dicenda doloſa, quando eſt in malum Eccleſiæ: ſed hæc non fuerunt in renuntiatione Cęleſtini, vt ſupra tetigimus: ppter quod quæ ibi fuerunt cõmiſſa, fraudes vel doloſitates vel machinationes vel aliqua huiuſmodi non debent dici. Reuertamur aũt ad propoſitũ, & dicamus, ꝙ plus habet de inuoluntario quod fit per coactionẽ, C & tamẽ voluntas coacta voluntas eſt, non ꝙ in coactione ſit aliquid de inuoluntario, & de diſplicentia. Tñ voluntas coacta dicit̃ voluntas, qa plus eſt ibi de voluntario q̃ de inuolũtario, vt ſi quis metu naufragii dicatur coactus piicere merces in mari, Vel ſi quis metu mortis coactus dicat̃ ſacrificare Idolis. Licet hoc vel illud vel quodcũq; ſimile habeat aliquid de inuoluntario, plus tamen habet de voluntario, quia & ſi diſplicet ſibi proiicere merces in mari, plus diſplicet ſibi perdere vitam. Et quia potius vult habere vitam q̃ habere res, ideo illa proiectio, vt ſaluet vitam, licet ſit volũtaria & inuoluntaria, plus eſt tamen voluntaria q̃ inuoluntaria. Sic ẽr D dicendum eſt de ſacrificatione Idolorum, & de quocũq; ſimili. Immo cum aliquis proiicit merces in mari, cum in poteſtate ſua & in voluntate ſua ſit accipere res & proiicere, vel non accipere & non proiicere, quis vnquã dicere poſſet, ꝙ hoc non ſit magis voluntarium q̃ inuoluntarium? Voluntas ergo coacta voluntas eſt.

Cap. 5. Ideo in tertio Ethicorũ, vbi philoſophus determinat de factis per violẽtiam, ait, Talia ſunt voluntaria, & inuoluntaria (& ſubdit) magis aſſimilantur voluntariis, ideſt plus habent de voluntario q̃ de inuoluntario. Igitur, vt diximus, ſi voluntas coacta eſt voluntas, renuntiatio coacta debet dici renuntiatio: multo ergo magis renuntiatio perſuaſa dicenda eſt renuntiatio.

A Sed dices quòd licet renuntiatio perſuaſa ſit renuntiatio, tamen cum ſic agẽs ignoret, quid renuntians faciat, & dolo inducatur ad hoc agẽdum, quãuis hoc non faciat quòd illa renuntiatio non ſit renuntiatio, hoc tñ facit ꝙ nihil valeat & nihil teneat quod per talem renuntiationem efficitur. Simile. n. videmus de voluntate coacta, quia licet voluntas coacta ſit voluntas, tñ non videntur tenere nec valere quę fuerint per coactionem vel per metũ facta, & maxime ſi eſſet metus qui poſſet cadere in conſtantem virum. Sed quicquid de coactione ſit, quia hoc non tangit noſtram materiam: quantum autem ad renuntiationẽ dicere poſſumus, ꝙ vt ſupra tetigimus, renuntiatio illa nõ debet dici doloſa, B quæ fit in bonum Eccleſiæ, & perſonæ: immo ꝙ plus eſt intantũ forte talia non tenent vel nõ valent, inquantũ habent aliquid de inuoluntario. Sed oſtendere volumus ꝙ dato ꝙ per circũuentionem, & per pulchra verba fuiſſet inductus ad renuntiandũ, non deberet dici ꝙ renuntiatio habuiſſet aliquid de inuoluntario. Nam intantum qui ſunt hmõi hñt de inuoluntario, inquantum hñt de ignorantia, vt quia ſic agens neſcit & ignorat quid faciat ſed vt probat philoſophus. 3. ethi. non omne quod fit per ignorantiã debet dici inuolũtarium, ſed quod eſt triſte, & quod fit cum pęnitudine: quando. n. quis aliquid facit per ignorantiam, ſi poſtea cum recognoſcit ſe, & cogitat, & videt quid fecit, ſi triſtat̃ & pęnitet, poteſt illud dici inuoluntarium, C quia participat aliquid de inuoluntario. Dato ergo ꝙ Cęleſtinus fuiſſet inductus ad renuntiandum, quantũcũq; poſtea cogitaret, & quantũcunq; aduerteret de hoc quod fecit, quia renuntiauit, non debuiſſet triſtari nec pęnitere: & ſi triſtaretur vel pęniteret, male faceret cum hoc eſſet bonum animæ ſuæ, qđ pręponderat omni bono corporali. Et cum eſſet bonum totius eccleſiæ, quod præponderat omni bono cauſato, ergo ſicut de iure nõ debebat triſtari nec pęnitere, & iniuſtè fuiſſet triſtatus vel pęnituiſſet, ſic dato ꝙ per ignorantiam, & inductus hoc feciſſet, non deberet de illa ignorantia habere aliquid de inuoluntario, dato quòd haberet de inuoluntario ſibi facto, non tamen haberet de iure: quia iuſtior eſſet, & magis ſm ius, & magis ſm rationẽ ageret, nõ pęnitẽdo de hoc quàm pænitẽdo: nã etſi forte talia eſſent admittenda, quæ rem inuoluntariam rõnabiliter facerent, quia doloſa fuiſſet illa inductio, & fraudulenta fuiſſet illa perſuaſio, attamen pręfata nihil tale habent, cum nõ ſit rõnale quòd quis de bono opere doleat. Quod autẽ addebatur, ꝙ homo mortuus nõ eſt homo, & ꝙ falſus denarius non eſt denarius. Dicemus ꝙ nõ debet dici illa renuntiatio mortua, immo debet dici viua, & ſm ius, & ſm rationem valere, cum ſm ius & rationem ageret renuntiando, & non exponendo ſe periculo in cõmune bonum. Nec debet

dici illa renuntiatio falſa nec fraudulenta, quæ A erat in bonum eccleſiæ & perſonæ. Hæc autẽ non dicimus ꝙ homo ſapiẽs & peritur, & qui bene ſciat gubernare eccleſiam, renuntiare non poſſit, ſed hoc ideo diximus ꝙ pręfata renunciatio non ſolum fieri potuit, ſed ſine peccato, & cum merito facta fuit: ſed ſciens & peritus q̃uis põt hoc facere, peccaret forte id faciendo. Diximus quidem hæc omnia, vt ſemper cõcludamur cõtra aduerſarior qui falſum aſſerũt. Nam ſi dicanr ꝙ illa renuntiatio non fuit renũtiatio, aſſerunt falſum cum & coacta volũtas ſit voluntas. Si verò dicant quòd fuit renuntiatio, ſed non quòd teneret & valeret, quia ex pte inducentium fuit doloſa & fraudulenta, ex parte B inducti fuit per ignorantiam perpetrata, patet ꝙ non debet dici dolur neq̧ fraus quod eſt in bonum eccleſiæ, & perſonæ. Qđ verò de ignorantia additur, dicemus, ꝙ dictat rõ naturalis ꝙ nec de renũtiatione, nec de quacũq̧ re dici poteſt, quòd facta per ignorantiam non valeat vel non teneat, ſi ea cognita & ignorantia amota, non poteſt dici quòd hoc faciens rationabiliter pęniteat vel rõnabiliter triſteẽ, quæ omnia ſunt per habita manifeſta, & maximè ſi non ſit ignorantia, quam habent amentes vel ebrii, ſed quã habent ſimplices & groſſi, qui cognoſcunt qđ agunt, licet cogitare neſciant quę cogitanda ſũt. Solutis ergo obuiationibur ſumptir ex par C te renuntiationis, primo quia falſę erant & peccabanr in materia, ſecũdo quia procedebant in ęquiuoco & peccabanr in forma, quia non quęlibet inductio debet dici doloſa, & maximè ſi ſir ad bonum: tertio quia non erant ad propoſitũ, quia non ſunt talia audiẽda in renũtiatione vel in electione Papæ: & quia erat renuntiatio & de iure, vbi non dicebant eſſe renuntiationem, vel non eſſe de iure, volumur, omnibus hir rationibus tactir, ſoluere ea quæ dicebant de electione. Primo quidem ſoluemus obuiationes de electione, videlicet quòd talia interuenerũt quæ electionẽ vitiabant. Rñdebimus.n. per interemptionem, quia falſa recipiũt & peccanr in materia, quia non eſt credibile ꝙ in tanto negotio talia committantur. Secundo ſoluemus rationes illas, quia procedunt in ęquiuoco & pec D cant in forma. Equiuocatur.n. ibi de electione, quia eſt aliqua electio, quæ per talia vitiaẽ, ſicut eſt electio inferiorũ pręlatorũ, qui cũ hẽanr ſuperiorẽ, poteſt ſine periculo cõmunis boni, & ſine periculo eccleſiæ de talibus cognoſci & viſum eſt ꝙ tales electiones per talia vitiãtur. Sed in electione ſummi pontificis hæc locum non habent, quia cum non ſit aliquis ſuperior q̧ poteſt de talibus cognoſcere, non pñt ſine periculo cõmunis boni, & ſine periculo eccleſiæ tales exemptiones admitti. Ideo dicĩ extra de electio§. Statuimus. ne & electi poteſtate cap. Licet, quòd duabus partibus.ſ. cardinalium concordantibus, ſi tertia parr concordare noluerit, aut ſibi alium pręſumpſerit nominare, ille abſq̧ vlla exceptione ab vniuerſali eccleſia Rom. Pontifex habeaẽ, quia duabus partibur electus fuerit, & receptus. In aliir itaq̧ electionibus pñt hæc habere locũ, in electione autem ſummi Pontificis, vbi nõ eſt ſuperior qui cognoſcat vbi publicum bonũ exponeretur periculo, duabus partibur Cardinalium conſentientibus, nulla eſt exceptio admirrenda, niſi tantum pro hæreſi, cuius cauſa eſt ſuperiur allegata. Tertio poſſumur ſoluere obuia Diſt.40.c. Si papa. tiones præfatas, ꝙ rõne proponẽtium nõ ſunt ad propoſitum quæ proponunẽ: nam cum ipſi fuerint de eligentibus, cõtra iſtud propoſitum, cum fuerit eorum propoſitum, facere non poſ B ſunt. Dicentes.n. quòd in ipſa electione aliqua talia interuenerunt, cum ipſi fuerint de eligentibus, ſunr minime audiendi. Quarto poſſumus eaſdem obiectiones ſoluere, quia dicũt electionem illam nullã eſſe: nam quicquid ſit de aliis electionibus vbi ex vitio perſonæ vitiaẽ electio, hic aũt tenet electio, nec ſic vitiaẽ, nec ſic caſſari põt electio ſũmi Põtificiis, ſicut electiones alię imo tenet de iure & valet hmõi electio, vbi non valerẽt electiones al ę. Falſa ergo recipiũt, quia nõ eſt credibile talia ĩteruenisſe: peccãt in forma, qa nõ eſt ſimile de hac electione, & de aliis: rõne igitur ꝓponentiũ hæ obiectiones non ſunt ad propoſitum cum ipſi proponentes fuerint de C eligentibus. Quinto & vltimo per præfata verba, vel per præfatar obiectiones, non arguunt dato quòd vera eſſenr, cum non ſit electionis vitium, ſed potius perſonarum. Veram ergo auctoritatem habet ſanctiſſimus Pater Dñs Bonifacius Papa VIII. & eſt verur & legitimur ſponſus eccleſiæ, & ei tenentur oẽr humiliter obedire: qa allegare falſa & quę non ſunt ad propoſitum: & quæ ſi interueniſſent, non vitiarent electionem; & maximè quòd illi allegare audeant qui fuerunt de eligentibus, recta rõ nõ admittit.

Cap. XXIIII. *In quo adducuntur rationes ad propoſitum ſecundum quatuor genera cauſarum, & etiam ſecundum auctoritates ꝙ Papa renuntiare poteſt.*

D POſtquã adduximus rationes aduerſariorum ꝙ Papa renuntiare nõ poteſt, & eas ſoluimus, & narrauimus quaſdã aliar obuiationes tam ex parte renuntiationir q̃ ex parte electionis, et ad illas rñdimus, volumur in hoc capitulo adducere rõnes ad propoſitum quòd Papa renũtiare poteſt: ſed hoc breuiur pertranſibimus, quia in omnibus capitulis pręcedentibur vbi ſoluebamus aduerſariorum rationes tetigimur aliqua: immo multa, & varia, vnde formabũtur rõnes ad propoſitum ꝙ Papa

Digitized by Google

Papa renuntiare poteſt. In hoc ergo capitulo de illis aliqua reſumentes arguemus propoſitũ quod eſt toties replicatum, videlicet quód Papa renuntiare poteſt. Dicemus quidẽ ꝙ apud ſapientes quatuor cauſarũ genera diſtingũntur (vnde & in octauo metaphy. laudantur definitiones Ariſtarchi, quę erant ſm oẽ genus cãrũ) & diſcurrendo per omnia genera cauſarũ oſtẽdemus quód oẽs cauſæ concordant noſtro ꝓpoſito, & nullum genus cauſæ noſtro propoſito contradicit. Propter ꝙ ſciendũ ꝙ quatuor
a. Phy. c. 3. 1. Meta. c. 2. genera cauſarũ ſunt allegata a ſapientibus, videlicet cauſa formalis, materialis, efficiens, & finalis. Expedit conſiderare in ipſo papatu, quid ſe habet vt formale, quid vt materiale, quid vt finis, quid vt efficiens. Formale autem eſt ipſa ratio rei: iõ ſi videre volumus quid eſt formale in ipſo papatu, conſiderare debemus in quibus cõſiſtit ipſe papatus: nam cũ omnis auctoritas, & eccleſiaſtica poteſtas vel dicat ea quę ſunt ordinis, vel ea quę ſunt iuriſdictionis, oportet quód ratio papalis poteſtatis in aliquo illorũ exiſtat. Materiale autẽ in ipſo papatu ſunt perſonæ, in quibus habet eſſe papatus, vel quę aſſumuntur ad papatũ: nã ptãtes, virtutes & ſimiliter oẽs perfectiones non hñt materiam ex qua fiant, ſed in qua recipiuntur: cum ergo papatus ſit quędam poteſtas, & quædã auctoritas, & quędam perfectio, non habet materiã ex qua, ſed in qua: ipſę ergo perſonæ, quæ aſſumuntur ad papatum, & in quibus recipitur papatus, dicuntur eſſe quid materiale reſpectu papatus. Cauſa aũt efficiens ipſius papatus eſt conſenſus eligentium, & conſenſus electi: & ſi dicatur ꝙ eſt cauſa efficiens ẽt confirmatio ipſius Dei: dicemus quód deus ſic adminiſtrat res, vt eas proprios curſus agere ſinat: ex quo ergo hoc requirit curſus rerum, ꝙ ſi eligentes eligunt, & intellectus aſſentit quód ille ſit Papa, debemus ſupponere ꝙ hoc fiat ex diuina voluntate. Finis autẽ, ad quem ordinał papatus, eſt cõmune bonũ, & regimen totius eccleſiæ. Quód ergo Papa renuntiare poſſit, vel quód renuntiare non poſſit, ex aliquo genere cauſarum debet hoc argui, et concludi. Ea propter ſi ꝓbare poterimus ex eo quod eſt formale in papatu, & ex eo quod eſt materiale, & ex cauſa efficiente, & finali ꝙ Papa renuntiare poſſet: & poſtea ad hoc adducere auctoritates, credimus noſtrum propoſitũ ſufficiẽter fore probatum. Volumus ergo primo probare noſtrum propoſitum ex eo quod eſt formale in papatu, vel ex his in quibus conſiſtit papatus. Dicebamus autem ꝙ omnis auctoritas, & omnis poteſtas eccleſiaſtica conſiſtit in his quæ ſunt ordinis, vel in his quæ ſunt iuriſdictionis. Sufficienter autem patere põt per habita ꝙ Papa vltra ſimplicem pontificẽ non dicit ea quæ ſunt ordinis, ſed quæ ſunt iuriſdictionis: quod multis modis ſupra declarabał, videlicet ex quolibet ſimplici pontifice. Dicebatur quidẽ ꝙ quilibet pon-

A tifex poteſt dici ſummus ſacerdos, vt oſtendebatur tã auctoritate Magiſtri Sententiarum, q̃ auctoritate Decreti. Arguatur ergo ſic, Quilibet pontifex poteſt dici ſummus ſacerdos, vel ergo hoc eſt quantũ ad ea quæ ſunt ordinis, vel quãtum ad ea quæ ſunt iuriſdictionis: non quantũ ad ea quæ ſunt iuriſdictionis, quia tũc quilibet pontifex haberet plenitudinẽ poteſtatis, & eſſet ſummus quantum ad iuriſdictionem, quod ſoli Papæ competit: eſt ergo quilibet pontifex ſummus ſacerdos quantum ad ea quæ ſunt ordinis: habet itaq; papa plus aliis pontificibus quę ſunt ordinis, cum quilibet pontifex quãtum ad talia ſit ſummus. Oſtẽdebatur etiã hoc idem non ſolum ex vtraq; poteſtate, ſed etiam ex ipſo chara
B ractere, & ex perfectione characteris: nam quę ſunt ordinis cum ſint indelebilia, oportet ꝙ indelebilibus innitantur, huiuſmodi autem ſunt character, & perfectio characteris: ſed vt planẽ patet character, & pfectio characteris nõ plus dicunt in ſummo pontifice, q̃ in quocũq; ſimplici pontifice, quia ſi character qui imprimił Papę & perfectio characteris in Papa, quibus innituntur ea quæ ſunt ordinis, dicerent aliquid plus q̃ in aliis poteſtatibus, tunc electus in Papã a nullo pontifice poſſet ordinari in ſacerdotẽ, nec conſecrari in epiſcopum, quia cum poſitũ ſit ꝙ character, qui imprimitur papæ, vel perfectio characteris in aliis ptãtibus, cũ nihil agat vltra ſuam ſpeciem, nullus pontifex poſſet ordi
C nare papã in ſacerdotẽ, nec imprimere ſibi characterem, nec poſſet ipſum conſecrare in Papã nec dare ſibi perfectionem characteris. ſed cum papa ordinetur, & conſecretur ab aliis pontificibus, conſequens eſt ꝙ character, & perfectio characteris in eo nihil plus dicãt q̃ in aliis pontificibus: & conſequens etiam eſt ꝙ quãtum ad ea quæ ſunt ordinis nihil eſt plus in eo quám in aliis. Et quia, vt diximus, ea quæ ſunt iuriſdictionis nõ innituntur rebus indelebilibus, ſicut ea quę ſunt ordinis, ideo pñt tolli, vel pñt deſinere eſſe: poteſt ergo papa renuntiare quantũ ad ea quæ ſunt iuriſdictiõis, quibus renuntiãdo dicił renuntiare papatui, cum nihil habeat vltra ſimplices pontifices, niſi quæ ſunt iuriſdictionis
D tantum. Adhuc oſtendebał hoc idem ex parte ipſius cõmiſſionis: nam ea quæ ſunt ordinis nõ poſſunt ſimpliciter cõmitti. Nam nullus ſacerdos poteſt cõmittere non ſacerdoti ꝙ cõficeret corpus Chriſti: nec aliquis epiſcopus poſſet cõmittere alicui non epiſcopo quód conſecraret aliquem in epũm: ſed nihil habet papa vltra ea quæ hñt ſimplices pontifices, quæ non poſſunt cõmittere his qui non ſint Papa, vel his qui nõ ſint pontifices, ergo nihil habet Papa quantum ad ea quæ ſunt ordinis vltra ſimplices pontifices: habet ergo ſupra eos ſolum quæ ſunt iuriſdictiõis, quæ, vt diximus, pñt tolli, & poſſunt deſinere eſſe: talia. n. eo modo quo fiunt pñt deſinere eſſe, ꝓpter quod per quæ poteſt quis præ

ficiin Papam, ſic, illis contrario modo ſe habẽ A
tibus, poteſt deſinere eſſe Papa. Inſuper oſten
debatur hoc idem ex parte potentiæ papalis,
vel ex parte eorum in quibus reſidet potẽtia pa
palis, vacante papali ſede. Dicebatẽ quidem ꝙ ec
cleſia nunꝗ moritur, ideo vacãte ſede, remanet
poteſtas papalis in eccleſia, vel collegio cardina
liũ. Cum ergo eccleſia multitudinem quãdam
dicat, & cum quodcũqꝫ collegium ſit ẽt multi-
tudo quędam, cõſequens eſt quòd vacante ſede
poteſtas papalis reſideat in aliqua multitudine:
nunquã autem ea quæ ſunt ordinis, nec chara
cter, nec perfectio characteris reſpiciunt multi
tudinẽ ẽm ſe, ſed ſemper reſpiciunt ſingulares
perſonas. Idem.n.dicemus de iis quæ ſunt ordi
nis, & de charactere & de perfectione characte B
ris, & de ipſis animabus ſiue de creatione anima
Pſal. 32.c rum. Dicit.n. Pſalmiſta de Deo, ꝙ finxit ſigilla-
tim corda eorum. Nã deus ſigillatim fingit cor-
da noſtra, quia cuilibet ſigillatim imprimit ſuũ
cor, i. ſuam mentem, & ſuam animam: infuſio.n.
animę non reſpicit multitudinẽ ẽm ſe: verũ eſt
enim, ꝙ multi ſunt animati, ſed anima nõ infun
ditur ipſi multitudini ẽm ſe, ſed ſigillatim infun
ditur anima ſua. Sic & in propoſito character,
& perfectio characteris nõ imprimitur ipſi mul
titudini ẽm ſe, ſed cuilibet ſigillatim imprimitur
ſuus character, & ſua perfectio characteris. Ea
ergo quę ſunt ordinis, & character, & perfectio
characteris non reſpiciunt per ſe multitudinẽ,
ſed ſigillatim reſpiciunt perſonas, quæ ſunt in C
multitudine. Papalis ergo poteſtas, quæ, vacan
te ſede, reſidet in ipſa multitudine, non dicit ea
quæ ſunt ordinis, nec dicit characterem, nec di
cit perfectionem characteris; ſed ſolum dicit
quę ſunt iuriſdictionis. Talia ergo, vt eſt ſupius
replicatum, per ea quæ fiunt, contrario modo
ſe habentia, pñt tolli & deſinere eſſe. Conſidere
mus ergo naturam rerũ, vel conſideremus ea
quæ ſunt de ratione rei, vel quod eſt formale in
rebus, per quod differt vna res ab alia, quia ta
lia argumenta & tales rõnes ſunt potiſſimę in
omni genere rerum, apparebit quòd papa renũ
tiare poteſt. Ex parte ergo cauſæ formalis, ſiue
ex parte naturę rerum, ex quibus ſumitur ratio
rei (quia & natura rei, & ea ex quibus ſumitur, ra D
tio rei potiſſimè ad formam vel ad cauſam for-
malem pertinet) formauimus, vt patuit, qua-
tuor rationes. Ad cuius euidentiam, ſciendum,
ꝙ ratio rei multis modis inueſtigari poteſt, &
multis viis animaduertere poſſumus quæ ſunt
de ratione rei: ꝓpter quod quæ ſunt de ratione
papatus venari poſſumus multis modis: primo
quidẽ ex his quæ videmus in aliis pontificibus,
& ex hoc ſumebatur rõ prima: ſecundo poſſu-
mus id facere ex his quę videmus in charactere
vel in perfectione characteris, & ex hoc ſume-
batur rõ ſecunda: tertio poſſumus id facere ex
his quæ videmus in ipſa cõmiſſione prout quæ
ſunt papæ pñt aliis cõmitti, & ex hoc ſumebaẽ
ratio tertia: quarto poſſumus idem aduertere
ex his quę videmus in ipſa poteſtate papali quã
tum ad eos in quibus remanet talis poteſtas va-
cante ſede, q̃a remanet, vel reſidet in aliqua mul
titudine vel in aliquo collegio, & ex hoc ſume-
batur ratio quarta. Oẽs aũt hæ rationes, ſũptæ
ſunt ex natura rei, vel ex rõne rei de qua agitur.
Oẽs etiam rõnes hę ſuperius tangebantur, licet
fortè non hoc ordine, nec ita clarè, vt hic ſunt
poſitæ: immo non ſolum hę rationes quatuor,
ſed ẽt multę aliæ tangebantur, quia ferè omnia
capitula ſunt plena talibus rõnibus: ſed de illis
multis ſufficiat cõmemoraſſe has præfatas ratio
nes, ex quibus oſtenſum eſt ꝙ ea, quæ poteſt pa
pa vltra quęcunqꝫ ſimplicem pontificem, nõ di
cunt quæ ſunt ordinis, nec dicunt characterẽ,
nec perfectionem characteris: ſed ſolum quæ
ſunt iuriſdictionis, quæ, cum non innitantur re
bus indelebilibus, non ſunt indelebilia: ſed per
ea contrario modo facta, per quę fiunt, poſſunt
tolli vel deſinere eſſe: & exinde Papa renuntia-
re põt papatui, vel poteſtati papali: quod decla
rare volebamus.

*Secunda pars Capituli. In qua probatur per tria ge
nera cauſarum, & per auctoritates doctorum ꝙ
Papa renuntiare poteſt.*

PRobauimus in prima parte hu
ius capituli, per ea quæ reſpectu
papatus ſe habent quaſi forma-
lia, vel per ea quæ poſſunt redu
ci ad cãm formalem, quòd Papa
renuntiare poteſt. Volumus au-
tem in hac parte ſecunda huius capituli, per
tria reliqua genera cauſarum, videlicet per ea
quæ poſſunt reduci ad cauſam materialem, effi
cientem & finalem, & etiam per auctoritates do
ctorũ probare hoc idẽ, videlicet quòd Papa re
nuntiare põt. Primo ergo probabimus noſtrũ
propoſitum per ea quæ reduci pñt ad cãm ma-
terialem. Dicebatur quidem ſupra quòd papa-
tus, & omnis potentia actiua, & omnis pfectio,
& quæcunqꝫ forma, non hñt materiam ex qua,
ſed in qua: ideo probauerũt philoſophi quòd
forma nec eſt elementum, nec ex elementis: for
ma quidẽ nec eſt materia, nec ex materia, nõ.n.
habet materiã ex qua eſt, ſed in qua eſt. Ipſi. er-
go poteſtati papali, quæ eſt quædã perfectio, ſi
volumus quęrere materiam, quæremus ei mate
riam in qua eſt, vel in qua recipitur: hmõi autem
materia ſunt homines, qui aſſumuntur ad papa
tum, in quibus habet eſſe talis ptãs. Probare er-
go quòd Papa poſſit renuntiare per ea quæ re
ducuntur ad cãm materialem, eſt probare hoc
per ipſos homines, in quibus fuit papalis ptãs, q
renuntiauerunt præfatæ poteſtati. Poſſumus
ergo de multis dare exẽplũ. Nã in geſtis Rom.
Pontificũ legitur, quòd Clemens renũciauit, &
poſt

Glo. 8. q. 1. c. Si Petrus. in uer. Aut ligandi.

poſt Linum, & Cletum cathedram recepit: ita
quod Clemens fuit ſecundus poſt Petrũ, & eo
renunciante, ſuſceperunt papatũ Linus & Cle-
tus: poſt quos iterum Clemẽs cathedram ſuſce
pit, quia ſuſcipiens fuit quartus poſt Petrum, ita
quod iuxta duplicem ſuſceptionẽ bis cõputatur
fuiſſe Papa, vt primo fuerit poſt Petrum ſecun
dus, & poſtea quartus. Exẽplum etiã habemus
de Marcellino qui renuntiauit, ſicut dicit Gloſa
ordinaria cau. 7. q. 1. ſuper illo cap. Non autẽ.
Sed dices quod Marcellinus non renuntiauit,
ſed ſeipſum depoſuit, vt patet per ſententiam
quam contra ſe dictauit. Nam. 21. diſtin. in. c.
Nunc autẽ, vbi tangit̃ hæc materia, ſatis expreſ-
ſe hr̃ ꝙ nullus fuit auſus in eum proferre ſentẽ
tiam, ſed oẽs dicebãt ore tuo iudica cãm tuam,
& ore tuo condẽnaberis: ſed qũo ſe condemna
uit, vel qũo ſe iudicauit, ibidẽ non traditur. Sed
Hug. dicit ꝙ in geſtis Rom. pontificũ ſcriptum
eſt, quod Marcellinus dictauit ſententiã in ſe, &
ſe depoſuit, dicens, Ego Marcellinus ob ſcelus
idolatriæ, qđ infelix cõmiſi, iudico me deponen
dum, anathematizo ẽt quicũqꝫ corpus meũ tra
diderit ſepulturę. Verba ergo Marcellini nõ ſo
nant ꝙ renuntiauerit, ſed ꝙ depoſuerit ſe. Ideo
merito quęrit̃ qũo Iuriſtæ notant ꝙ renuntia-
uit. Dicemus ergo, ꝙ negotiũ ſummi Pontifi. q
non habet ſuperiore, non eſt ſimile cũ negotiis
aliis: nã in aliis pontificibus, aliud eſt renũtiatio,
aliud eſt depoſitio: nã renuntiatio eſt, cum ſpon
te cedit, ſed depoſitio eſt ẽt ſi inuitẽ moueat̃. Sed
in ſũmo pontifice nõ põt eſſe depoſitio, niſi ibi
ſit renuntiatio, niſi in vno caſu tantũ, videlicet
ꝑꝑ hæreſim, & non ꝑꝑ hęreſim quocũqꝫ mõ,
ſed ꝑꝑ hęreſim in qua vellet pertinaciter ꝑſiſte
re, vt ẽt Iuriſtæ notant. Dicamus itaqꝫ ꝙ nullus
debet condẽnare Papã, ſed ipſe in ſinu ſuo de-
bet recolligere cãm ſuam, & ipſe ore ſuo debet
ſe iudicare, & ipſe debet ſeipſum deponere, ſi vi
deat hoc expedire eccleſię, vel rõne ſceleris qđ
cõmiſit, vel rõne ſuæ inſufficiẽtiæ: qualitercũqꝫ
ergo hoc fiat, cum ipſemet hoc faciat, ideo volũ
tariẽ ſe deponet. Iſta ergo depoſitio cum fiat
ſponte, & cum fiat a ſeipſo, renuntiatio dici põt.
Põt ergo Papa renũtiare, ſi conſideramus ꝑſo-
nas, in quibus habet eſſe rõ papatus, quia renũ-
tiauit Clemens, & Marcellinus. Nullus. n. dubi
tare põt, ꝙ ſi Papa põt ſe deponere, ſicut Mar-
cellinus ſe depoſuit, & ſicut oẽs concedunt ꝙ
poteſt ſe deponere, cõſequens eſt ꝙ põt renun
tiare. Nã quilibet põt cedere in manibus eius, q
põt eum deponere: nã ſucceſſio epi non poteſt
eſſe in manibus Metropolitani, qui põt eũ con-
firmare, poteſt tamen eſſe in manibus eius, qui
põt eum deponere. Si ergo papa põt ſeipſum
deponere, põt per ſeipſum renuntiare: plus. n.
eſt deponere q̃ renũtiationem ſuſcipere, quia vt
habetur ca. 7. q. 1. c. Sicut, ꝙ niſi epiſcopus petat
quod debeat ab epiſcopali honore vacare, & ni
ſi hoc det in ſcriptis, illud aliter facere non vale

In uer. Vt non ſuccederet.

Cur ñ tulerint ſniam epi ĩ Papã notat gl. in uer. Marcellinus. c. eodem.

Pont. paratus corrigi non deponitur. 24. q. 1. c. Dixit Apoſtolus.

In fine. Verba ſunt Gratiani

A mus: nã fortẽ ſm iura tũc ſcripta, niſi fortẽ pro
delicto: ſed ꝓpter ſenectutem, vel propter in-
ſufficientiam non poterat Papa Epm̃ depone-
re, niſi ipſe vellet renuntiare. Plus eſt ergo depo
nere q̃ renuntiationẽ ſuſcipere, & plus depone
re vel renuntiare, q̃ cõfirmare. Si ergo Papa po
teſt ſeipſum deponere, põt renũtiare. Dicamus
ergo ꝙ Papa ſeipſum deponit, per ſeipſum re-
nũtiauit, ſicut ẽt dicere poſſumus ꝙ ſeipſum cõ
firmat. Adductis duobus exemplis ꝙ põt Papa
renuntiare, vt non ſolũ in ore duorũ, ſed ẽt in
ore trium ſtet oẽ verbum, poſſumus & tertium
exemplũ adducere de Cyriaco, de quo ſcriptũ
eſt, ꝙ cum Vrſula, & cũ. xi. millibus virginũ mar
tyrio coronatus. Scribit̃. n. de eo ꝙ nocte qua-
B dam ſibi reuelatũ eſt, ꝙ eſſet cum illis virginibus
palmã martyrii recepturus: tunc cõgregato cle
ro, & Cardinalibus, inuitis ciuibus, & potiſſime
Cardinalibus, coram omnibus renuntiauit di-
gnitati, & officio. Poſtq̃ ergo oñdimus ꝙ Papa
renuntiare põt per ea quæ reduci pñt ad cãm
materialem, volumus tertio, hoc idem oñdere
per ea quæ pertinent ad cãm efficientem. Teti
gimus. n. ſupra, ꝙ duo ſunt per quæ quis habet
ptãtem papalem, videlicet aſſenſus eligẽtium, &
aſſenſus electi. Dicebatur ẽt ſupra, ꝙ in his quæ
non ſunt ſupra naturã negotii, nec ſupra exigẽ
tiam rerũ, ꝙ per eadem cõtrario mõ facta, res
cõſtituitur, & deſtruitur. Cum ergo hoc ſit ſm
C naturã negotii, & ſm exigentiam rerũ ꝙ ẽt prę
ficiat ſibi caput, & ꝙ aliquis ſit poſtulatus, vel ele
ctus aſſentiat ꝙ ſit caput, cõſequẽs eſt ꝙ ꝑ hęc
per quæ quis eſt Papa, ſi cõtrario modo fiant,
deſinat eſſe Papa. Sed dices ꝙ ſpũalia facilius cõ
ſtruũtur q̃ deſtruunt̃, licet corporalia ſe hẽant
ecõuerſo, vt hr̃ in illa decretali Inter corpora-
lia. Et quia ſpũalia facilius cõſtruunt̃ q̃ deſtruũ
tur, ideo, vt vr̃, non valet ſi conſenſus eligentiũ,
& electi faciunt ꝙ aliquis ſit Papa, ꝙ per hęc cõ
trariẽ ſe hñtia, deſinat eſſe Papa. Sciẽdum ergo
ꝙ aliqñ inuenimus ꝙ ſpũalia difficilius deſtruũ
tur q̃ corporalia, & ſpirituale vinculum eſt for-
tius q̃ carnale, vt patet ex decretali præallegata.
Aliqñ verò inuenimus ꝙ coniugiũ ſpirituale ci
tius corrumpit̃, & ad terrã trahit̃, niſi legaliter
D ſeruetur, niſi iuſtẽ laudet̃ viuẽdo, vt hr̃ diſt. 40.
c. Sicut vir. Diſtinguemus ergo ſpiritualia, quia
aliqñ res ſpiritualis fit ex opere operato, aliqñ
requiritur ibi voluntas vel deuotio operantis,
vel ſuſcipiẽtis: Dicimus autẽ aliquid fieri ex ope
re operato, qñ ipſa res habet hoc efficere, dato
quod nõ ſit ibi voluntas ſuſcipientis, vt ignis ex
ſeipſo quæ ſunt ſibi ꝓpinqua. Dato ergo, ꝙ qs
non appropinquet igni vt calefiat ſed vt præpa
ret fercula, ſed quia hoc habet ex ſe ignis ꝙ ca-
lefaciat, oportet ꝙ ſic appropinquans, velit no
lit calefiat. Sic & in propoſito, aliqñ ſpiritualia
fiunt ex ipſo opere operato, aliqñ pręter opus
operatum, ſiue pręter opus exterius, requirit̃ ibi
voluntas, & deuotio operantis, vel ſuſcipientis,

exponentis ſententiam Gre... rij poſitam ... c. Scrip... dem cau. ... q.

Cyriacus ponitur ĩter Anthe rũ et Pontianũ ut legitur in Chron. Marti. Vide primam partẽ chron. ſ. Antonini, Titulo. 7. ca. 7. §. 2

ſm quē modum dicimus ꝙ aqoa baptiſmi ha-
bet duplicem effectū, videlicet imprimere chara
Baptiſmus, cterem, & cōferre grām: ſed q̄tum ad impreſſio
nem characteris habet hoc aqua baptiſmi ex ſo
lo opere operato: ſufficit.n.ad hoc ꝙ aliquis re
cipiat characterem ꝙ baptizetur io forma eccle
ſiæ, & ꝙ ſuſcipiat in ſe hoc opus operatū quod
eſt baptiſmus: ſed ad hoc ꝙ ſuſcipiat grām, ſi eſt
adultus, non ſufficit ꝙ baptizetur, ſed requirit
quód amoueat oēm fictiooem, & ꝙ accedat vo
luntarius, & deuotus. Et ſi dicatur ꝙ paruuli nō
pñt habere hmōi deuotionem, & tñ ſuſcipiunt
grām in baptiſmo. Dicemus ꝙ hoc eſt ex diui-
na diſpeoſatione, quę vult quód ſicut paruuli
in alio peccauerūt, quia in Adam, ita poſſet eis
per alios ſubuenire, vt per fidem parentum. Ad
uertendū tñ oos dixiſſe, ꝙ ignis ex opere opera
to & ex ipſa re habet quód calefaciat, & aqua
baptiſmi ex opere operato, vel ex ipſa re habet
quód characterem imprimat: ſed hoc non eſt
eodem modo, quia iguis hoc habet ex naturali
origine, & vt eſt agens oaturale: aqua vero ba-
ptiſmi hoc habet ex diuioa diſpenſatione, & vt
eſt inſtrumentum diuinæ naturæ. Reuertamur
ergo ad propoſitū, & dicamus ꝙ illa quæ fiunt
ſpiritualiter ex ſolo opere operato, non ſolum
difficillimè deſtruuntur, ſed ēt nō pñt tolli, ſicut
eſt ipſe character, ſiue ſit baptiſmi, ſiue confirma
tionis, ſiue Ordinis, quia in his tribus ſacramen
tis character imprimit: ſed ſi illud ſpirituale nō
fiat ſolum ex opere operato, ſed requiratur ibi
voluntas operantis, & ſuſcipientis, noo dicimus
quód nō poſſit tolli, nec dicimus ꝙ difficillimè
deſtruatur, ſed dicimus ꝙ facillimè perditur: nā
poteſt quis valde de facili grām pdere. Talia q-
dem ſicut conſtruuntur, ſic deſtruunt: nā ſicut
conuertendo ſe ad Deum tanq̄ ad lumen lumi
nis, verè illuminatur & habet grām: ſic ſe auer-
tendo ab illo lumine, verè obtenebraī, & perdit
Matth.7.b. grām: immo talia facilius deſtruunt q̄ conſtruū
tur ppter noſtram malitiam, iuxta illud Matth.
7. Lata porta, & ſpatioſa eſt via, quę ducit ad
perditionem: q̄ anguſta porta, & arcta via, quæ
ducit ad vitam. Quód ſi volumus difficultatem,
& facilitatem in talibus ad ſpirituale coniugium
adaptare, vt patet ex capitulis antedictis, ſemper
ſic ſe habet, qñ omnia contrario modo facta cō
currunt ad deſtruendum, quæ requirunt ad cō
ſtruendū, hmōi cōiugium eſt deſtructū, loquen
do de cōiugio quātū ad ea quæ ſunt Iuriſdictio
nis, non quantū ad ea quæ ſunt Ordinis. Hoc
ergo dictum eſt quātū ad poſſe deſtrui: ſed quā
tum ad facile, vel difficile deſtrui, dici pōt ꝙ tali
ter poteſt accipi tale cōiugium, ꝙ ſemp facilius
deſtruetur q̄ conſtruatur: & taliter pōt accipi ꝙ
in aliquibus, & quātum ad aliqua facilior eſt cō
ſtructio q̄ deſtructio. Io aliquo autē etiā ſimpli
citer eſt econuerſo: nam ſi accipiatur tale con-
iugium vt eſt meritorium, ſemp facillimè deſtrui
tur, quia ſemper poteſt quis facilius pdere gra-

A tiam, ſine qua nullum pōt eſſe meritum: ſed ſi ac
cipiatur tale cōiugium vt eſt auctoritatiuū, & vt
habet iuriſdictionem, ſiue hoc fiat meritoriè ſi-
ue nō, in aliquibus quantum ad aliqua facilior
eſt conſtructio q̄ deſtructio, qd patet quia Epi
pñt cōfirmari per Metropolitanos, tñ non pñt
renuntiare, niſi ex ſpeciali conſeoſu Papę: ergo
in talibus quantū ad hoc facilior eſt cōſtructio
q̄ deſtructio: qd ideo eſt, quia Papa ſic ordina-
uit: ſi autē vellet aliter ordinare, aliter eſſet. Sed
io coniugio papali prout eſt ſponſus Eccleſiæ.
& habet iuriſdictionē in totam eccleſiā, facilior
eſt deſtructio q̄ conſtructio. Nam ad hoc quód
quis pręficiatur in Papā, requiritur conſenſus
eligentiū, & electi: ſed ad hoc quód deſinat eſſe
B papa, ſufficit ſola reountiatio eius. Nam inuitis
Cardinalibus, & clero, poſſet etiam eis renuntia
re, vt poſuimus exemplū de Cyriaco. Igitur nō
ſolum ex iis quæ adducuntur ad cauſam forma
lem, & materialem, ſed etiā ex his quæ reſpiciūt
cauſam efficientē, poſſumus hoc oſtendere, &
probare quód Papa renuntiare pōt. Quarto
volumus hoc idem oſtendere ex parte cauſæ fi-
nalis, quód facilius probatur. Nam illud, quod
ad hunc finem, videlicet ppter bonum publicū,
conſtitutum eſt, contra bonū publicum milita-
re non debet. ſed ille qui factus eſt caput eccle-
ſiæ, ppter bonū publicum factus eſt: ſi ergo eſt
ioſufficiens ad regendā eccleſiam, & renuntia-
re non poſſet, contra bonum publicum milita-
C ret. Quis.n.eſſet tantæ dementiæ, quód diceret
Papam renuntiare non poſſe, quicquid de eo
eſſet, aut quicquid de eo cōtingeret, vtputa ſi fie
ret fatuus, ſi eſſet ita debilis & impotens corpo-
re, quód nihil de ſuo officio exercere poſſet, ꝙ
ergo ſic teneret eccleſiā impeditā, & quód renū-
tiare noo poſſet? Aduertēdum tamē quod eſſe
ſufficiens, vel inſufficieos ad regendum ſiue ad
quæcunque talia, ſi referantur ad renuntiationē,
pñt facere ad meritum vel ad demeritum, quia
renūtiando poteſt quis mereri vel demereri: ta-
meo quātum ad valere de iure vel non valere,
quicunque ſit ille, qui renuntiat, & qñcunque renū-
tiat, ſi hoc faciat corā collegio Cardinalium, vel
etiam coram Clero, renuotiatum erit, & deſinet
D eſſe Papa, dato quód illi contradicant. Nam ex NOTA.
ſuperabundanti eſt, quód fiat ſtatutū quód Pa-
pa renuntiare poſſit, vel aſſentiat Clerus, vel ꝙ
aſſentiāt eligentes: hoc.n.pñt facere ad quandā
claritatem iuris: ipſis tñ renitentibus, & inuitis,
poteſt Papa renuntiare, & pōt deſinere eſſe Pa
pa, quod (vt ſupra diximus) Cyriacus fecit. Bo
num tñ eſt talia ſtatuere, & laudabile eſt in tali-
bus aſſenſum collegii Cardinalium aduenire, vt
talia ardua cum maiori maturitate fiant, & vtili-
tas publica plenius iode eueniat, & conſcientia
ſimplicium, qui neſciunt de tam arduis iudicare,
magis quieſcat, & huic veritati magis conſen-
tiat: multa.n.de ſe vera ſunt, & de iure fieri pñt,
quę propter nos homines, qui male nati ſumus
ad

ad ſciẽdum,& multum tp̃s apponimus in igno
rantia,indigent quòd elucidentur,& ꝙ per quę
dam additamẽta in notitiam publicam veniant.
His itaq; prælibatis, poſtq̃ per quatuor genera
cauſarũ declarauimus quòd Papa renũtiare po
reſt, volumus hoc idem quinta via declarare,ad
ducẽdo auctoritates Doctorũ Iuris, q̃d de hac
materia decreuerunt. Nam cau.7.q.1.in.c. Nõ
autem, vbi agitur, quòd cum Aug. Valerio Epi
ſcopo adhuc viuente,factus eſſet ep̃s Hipponẽ
ſis,quòd ei non ſucceſſit,ſed potius acceſſit. Glo
ſa ordinaria q̃õnem mouet in propria forma,
Vtrum Papa renuntiare poſſit,& determinat ꝙ
renuntiare poſſit, aſſignans pro rõne, q̃m Mar
cellinus renuntiauit,& ẽt Clemens. Et Hug. di
B ſtin.21.in.c. Nunc autẽ, hanc q̃õnem in ꝑpria
forma mouet, quærens, An papa poſſet hodie
ſeipſum deponere, vel abrenuntiare,& intrare
Monaſteriũ. Rñdet ꝙ credit quòd ſic, addit tñ,
ſi expediret,& quòd aliàs peccaret. Quæ verba
addita nihil faciunt ad poſſe renuntiare, vel nõ
poſſe, ſed ad mereri vel demereri: quia ſi crede
ret hoc expedire eccleſiæ,& ſic ageret, merereť;
ſi verò crederet nõ expedire, demereretur: ſiue
tamẽ eccleſiæ expediat, ſiue non expediat, ipſe
poteſt renuntiare, ſed videat quo animo id fa
ciat, ne renuntiando peccet. Idem ẽt Hug. cau.
7.q.1.c. Non autẽ, hanc q̃õnem mouet in pro
pria forma, dicens, Sed quid de renuntiatione
Papæ? nunquid põt renuntiare, quia vult tranſi
C re ad religionem, vel quia eſt æger, vel ſenex? Et
reſpondet quòd vtiq;, ideſt ꝙ poteſt renuntia
re, aſſignans pro cauſa, quia Marcellinus renũ
tiauit, vt habetur diſtin.21. Nunc autẽ. Et Cle
mens etiam renuntiauit, ſicut habetur in geſtis
Rom. Pontificum.

Cap. ultimum. In quo imponitur finis huic libro, uel huic operi, quod intitulari uolumus de Renuntiatione Papæ.

QVoniã huic operi, q̃d
intitulari volumus de
Renuntiatione Papæ,
D volumus finem impo
nere, aſſumemus aucto
ritatem. Nam prima ad
1. cor. 14. d. Cor. 14. Sed in Eccle
ſia volo quinq; ver
ba ſenſu meo loqui vt
alios inſtruam, q̃ decem millia verborũ lingua.
Hęc autem quinq; verba, de q̃bus loquiť Apo
ſtolus, adaptare poſſumus ad quinq; modos ꝓ
bandi, quos in præcedenti cap. adduximus ꝙ
papa renuntiare põt. Vult.n. philoſophus in.1.
1. Phyſ. t. 1. phyſicorum quòd tunc arbitramur cognoſce
re vnumquodq;, cum cauſas primas, & prima
principia cognoſcimus vſq; ad elementa. Quæ
ſm Cõmentatorẽ non ſunt accipienda ſynoni
A mẽ, quia nomina ſynonima (vt ait) non vſitanť
tur in doctrina demonſtratiua. Propter q̃d phi
loſophus cum voluit declarare, qualiter habea
tur ſcientia de rebus, dicens quòd habeť hm̃õi
ſcientia, cognoſcendo cauſas, principia & ele
menta, arbitrari debemus quòd iſta non accepit
ſynonimè,& quòd nec pro eodem accipit cau
ſas, principia,& elementa: ſed, vt Cõmentator
ait, per cauſas intelligit cãm finalem, quę anto
nomaticè dr̃ cauſa, quia eſt cauſa cauſarũ. Nam
finis eſt cauſa omnium, quia forma eſt cã mate
riæ, cum materia ſit ꝑꝑ formam: & efficiens eſt
cauſa formæ, cum efficiens introducat formam:
& finis eſt cauſa efficiẽtis, cum finis moueat agẽ
rem,& faciat efficientem. Dicemus ergo quòd
B quia finis eſt cauſa ipſius efficientis, efficiens ve
ro eſt cauſa formæ,& forma materiæ, ideo finis
eſt cã cauſarum, ea ꝑꝑ per cauſas intelligit cãm
finalem, per principia intelligit cãm efficientem,
per elementa intelligit cãs intrinſecas, quę ſunt
materia,& forma: cognitio ergo rei ex ſuis cau
ſis eſt: eo ergo modo, quo pñt rei aſſignari cau
ſa materialis, formalis, efficiens, & finalis, ſic res
habet per illas cauſas cognoſci & declarari. Si
cut ergo procedebamus, ſed procedebamus ꝑ
ſe,& ex his quæ ſunt cõſona rei, q̃ñ ꝓbauimus
per ea quæ reduci pñt ad cãm formalẽ, materia
lẽ efficientẽ,& finalẽ, quòd Papa renuntiare po
reſt, ita quòd hm̃õi quatuor cauſæ ſũt quatuor
bona verba ad probandum propoſitum: ſuper
C addidimus tñ & quintum bonum verbum, vide
licet auctoritates doctorum. Nam q̃õ propoſi
ta de renuntiatione Papæ poteſt dici Theolo
gica, & põt dici Iuriſtalis, ꝑꝑ quod licet apud — *Locus ab auctoritate humana infirmus: à diuina uerò ualidiſſimè fauet.*
philoſophos debiliſſimus locus eſſe dicatur ab
auctoritate, quia ipſi philoſophi nõ innitũtur
niſi rõni: immo dicunt philoſophi eſſe impedi
mentum ad ſcientiam credere teſtimonio famo
ſorum, vt ideo credat quis ſic eſſe, quia ſic dixit
Ariſtoteles: ſed ſi videat rõnes eius, quare dicat
ſic eſſe, plus credit rõni, q̃ Ariſtoteli. In ſcientia
tñ Theologię, & in ſcientia Iuris multum va
lent auctoritates. Nam de ſacra pagina dicit Au
guſt. 2. ſuper Geñ. ad literam, quòd maior eſt
quippe ſcripturæ huius auctoritas, q̃ omnis hu
D mani ingenii capacitas, Et iuriſtæ, leges & aucto
ritates doctorum pro rõne accipiunť. Vñ hæc
dicunt de legibus,& hæc dicerent de auctorita
tibus Doctorum iuris, quòd dicerent philoſo
phi de rõnibus. Diceret.n. quicunq; philoſo
phus, quòd verecũdareť quòd aliquid diceret,
& rõnem aſſignare neſciret: ſic etiam diceret le
giſta, quòd verecundareť, ſi aliquid diceret,& le
gem aſſignare neſciret. Hoc idem ergo cenſen
dum eſt de auctoritatibus doctorum iuris, quia
hm̃õi doctores nihil dicunt, quòd non innitan
tur legibus. Reſumamus ergo ſermonem nr̃m,
& dicamus quòd ad inſtructionẽ, ideſt ad ędifi
cationẽ aliorum ſenſu Pauli, ideſt clare (& in
telligere ſicut volebat clare: & intelligit loqui

Digitized by Google

Paulus in eccleſia quæ eſt vna, & vnita, ideſt ad vnitatem eccleſiæ, ne fieret ſciſſura in eccleſia, & ne aliqui vellēt ſibi præficere aliud caput) ad probandum, & oſtendendum eſſe verum, & legitimum ſponſum eccleſiæ ſanctiſſimum Patrē D. Bonifacium Papam octauū, diximus quinq; verba, quia quinq; modis, videlicet per quatuor genera cauſarum, & per auctoritates doctorū Iuris, probauimus, quòd Papa Cęleſtinus renuntiare potuit: quo probato, conſequens eſt quòd ipſe ſit verus & legitimus ſponſus Eccleſiæ: atque quinq; verba præualent decem millibus verborum linguâ. Diximus autem, quòd quæ loquimur in Eccleſia debere loqui ſenſu Pauli, ideſt intelligibiliter, ſicut loquebatur Paulus. B Nam intelligibile poteſt dici dupliciter, primó ex parte rei de qua loquitur, & ſic quicunq; dicit verum loquitur intelligibiliter: & quicunq; loquitur falſum, loquitur non intelligibiliter: nam falſum non intelligitur, quia non eſt, propter quòd Auguſtinus. 83. quæſtionum. q. 33. ait, Quiſquis vllam rem aliter, q̄ ea res eſt, intelligit, fallitur: & omnis qui fallitur, id, in quo fallitur, non intelligit. Propter quod ſequitur quòd nullum falſum ſit intelligibile. Alio autem mō dicitur quis loqui intelligibiliter, non ſolum ex parte rei de qua loquitur ſi loquitur verum, ſed etiam ex parte modi ſm quem loquitur, ſi veritatem illam proponat claré, non obſcuré. Quantum autem ad primum modum ſemper Paulus loquebatur intelligibiliter, & ſemper nos debemus loqui intelligibiliter: C quia ſemper debemus dicere veritatem: ſed quantum ad ſecundū modum, vt vtrum veritatem illam proponamus claré, & faciliter: vel obſcuré, & difficulter, relinquitur iudicio prudentis. Nam Paulus in ſuis epiſtolis locutus eſt non faciliter, ſed habuit grauem ſtilum, & fortem ad intelligendum. Quod ideo fecit, ne ſanctum daretur canibus, ideſt ne ſua ſancta verba exponerētur morſibus hęreticorum, vel morſibus Pſeudoapoſtolorū: ſed in ſuo ſermone loquebatur ita claré, & ſine difficultate vt pſeudoapoſtoli eum inde contemnerent, & reputarent eum idiotam. Ideo dicitur. 2. Corin. 10. Epiſtolę (inquiunt) graues ſunt & fortes, ſupple ad intelligendum: pręſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis. Dicebant enim alii de Paulo (vt ipſemet ait) quòd epiſtolæ ſuę erant graues, & fortes ad intelligendum, ſed ſermo ſuus erat ita cōmunis, & planus, vt diceretur ab aliis eſſe contemptibilis. Reuertamur ergo ad auctoritatem propoſitam, & dicamus quòd nos debemus loqui in eccleſia non extra eccleſiam, quia debemus loqui ad eccleſię vnitatem. Debemus loqui verba, ideſt verum boantia, quia debemus loqui veritatem. Dicitur enim verbum, quaſi verum boans, quia noſtrum dictum ſi debet approbari, oportet quòd contineat veritatem. Et iſta verba, ſi volumus aliquid probare & aliqd

Aug. 83. quæſtio. q. 33.

Math. 7. a

2. Cor. 10. c.

A oſtendere, poſſunt eſſe quinq;, quatuor. ſ. iuxta quatuor genera cauſarum, & quinto per auctoritates. Dicuntur etiam huiuſmodi quinq; verba eſſe dicta ſenſu Pauli quantum ad intelligibilitatem: vt exinde aduerſarii euidentius confundantur. Et dicuntur eſſe huiuſmodi verba vt alios inſtruamus quantū ad profectum & vtilitatem, quia hic eſt profectus, & vtilitas doctrinæ, vt alii inde inſtructionem ſuſcipiant. Ex his autem omnibus concludamus, quòd quicunq; aſſerunt Dominum Bonifacium Papam viii. eſſe ſponſum Eccleſię, ipſi non loquuntur extra eccleſiam, ſed in eccleſia, quia quæ loquuntur, ſunt ad eccleſiæ vnitatem. Nam eccleſia figurata eſt per illam tunicam Chriſti inconſutilē, quę erat deſuper contexta per totum, quę non fuit ſciſſa, ſed indiuiſa remanſit. Fecerunt enim milites de veſtibus Chriſti quatuor partes: tunicam autem illam inconſutilem noluerunt ſcindere, quia, vt exponit Auguſtinus, quadripartita veſtis Domini noſtri Ieſu Chriſti quadripartitam ſignificauit eius eccleſiam, quatuor, ſ. partibus diffuſam, & in eiſdem concorditer diſtributam: tunica vero illa ſortita, omnium partium ſignificat vnitatem. Non enim caſualiter, ſed diuina prouidentia factam eſt, quòd tunica illa nō ſcinderetur, vt cognoſcant quàm grauiſſimæ peccant, qui volunt ſcindere ſanctam Eccleſiam matrem noſtram. Secundo, ea quę loquimur, dicuntur eſſe verba, ideſt verum boantia, quia dicuntur continere veritatem. Et ſi non poſſumus loqui omnia quinq; verba, quia forte neſcimus per omnia quatuor genera cauſarum diſcurrere, & neſcimus quintum verbum addere, quia neſcimus ſufficienter auctoritates ad propoſitum enarrare: ea tantum quæ diximus dicuntur eſſe verba, ideſt verum boantia, quia dicuntur continere veritatem, vt cognoſcat quàm grauiſſimé peccāt, qui non in Eccleſia, ſed extra Eccleſiam, vel quod peius eſt contra Eccleſiam aſſerunt falſitatem. Tertio huiuſmodi verba dicuntur eſſe prolata ſenſu Pauli quantum ad intelligibilitatem, quia non debemus rationes ponere intricatas, vt poſſimus D perſonas ſimplices inuoluere: nam quamuis apud intelligentes de rationibus illis nulla ſit difficultas, ſimplices tamen poſſent per eas decipi, & inuolui. Quarto & vltimo ſunt huiuſmodi verba proponenda, vt alios inſtruamus, & ad aliorum vtilitatem, & ad eccleſiæ ędificationem, non ad animarum argumentum, & ad Eccleſiæ deſtructionem. Nam quanta vtilitas prouenire habet ex capite ad membra: quantum etiam nocumentum, & quàm periculoſum eſt impingere in caput Eccleſiæ, Deus nos inſtruit, cum ait, Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes. Vbi Hieronymus ait, quòd ſerpentis aſtutia ponitur in exemplum, quia toto corpore occultat caput: exponit enim totum corpus periculo pro cuſtodia capitis. Et quia caput

Eccleſia.

Io. 19. c.

Verbū cū dicimus, pria eius ſyllaba uerū ſignificat, ſcd'a ſonum: bum. n. idem eſt quod ſonus. Virg. lib. 3. Georg. Roboāt ſyluæ. Vnde uerbum dictū eſt à uerū boando, hoc eſt, uerum ſonando.

Math. 10. b.

put noſtrum eſt Chriſtus, cuius Vicarius eſt
Summus Pontifex Dominus Bonifacius, Ideo
contra impugnantes ipſum nõ ſolum corpus,
ſed & vires noſtras, & animam noſtram debe
mus exponere. Et in hoc terminetur hic liber,
in quo agitur de Renuntiatione Papæ. Laus
ſit inde Domino IESV Chriſto, qui cum
Patre, & Spiritu Sancto eſt vnus Deus, benedi
ctus in ſecula ſeculorum, Amen.

FINIS.

D. AEGIDII COLVMNAE ROMANI,

Archiepiſcopi Bituricenſis, & Aquitaniæ Primatis, Ordinis fratrum Eremitarum S. Auguſtini, de Charactere libellus, nunc primum, opera M. Fabiani Genuenſis, in lucem editus,

OCcaſione cuiuſdã Clerici minus ſufficienter in ſubdiaconum promoti, tria in præſenti tracta
tu principaliter inueſtigabimus.

1 Quid ſit Character, & in quibus ſacramentis imprimatur.

2 Cum in quolibet ordine imprimatur Character, in quo puncto illius ordinis imprimatur.

3 Vtrum, Clerico ad ordinem ſubdiaconatus ordinato ſine minoribus ordinibus: & qui ince
pit ordinari ordine ſubdiaconatus, & non ſtetit vſqꝫ ad finem dictæ ordinationis, imprimat̃
Character, vt ex hoc teneatur ad perpetuam continentiam?

Quæſtio prima.

PRopter primam quæ
ſtionem eſt ſciendum,
quod nomine chara-
cteris non poteſt intel-
ligi aliquid corporale,
quia tunc eſſet quid vi-
ſibile; nullam autem vi
demus viſibilem muta-
tionem factam in reci-
piente ſacramentum, in quo imprimitur chara
cter; propter quod cogimur ponere, characte
rem eſſe aliquid ſpirituale. Dicemus enim, qđ ſi
mali, tempore antichriſti, dicentur recipere cha
Cap. 19. racterem beſtię, vt habetur in Apocalypſi, vbi
dicitur, Et factum eſt vulnus ſæuum, & peſſimũ
in omnes, vel (vt habent quidam textus) in ho
mines, qui habebant characterem beſtię. Quod
ſolum de characteræ corporali, vel de vulnere
ſolum corporali non poteſt intelligi; cum per
Corporalibus ſolum nõ meremur nec demeremur. merè corporalia non mereamur, nec demerea-
mur, niſi prout ex ſpũalibus procedunt. Sicut
ergo qui ſunt Diaboli, & qui circa finem mundi
erunt ex parte Antichriſti, dicũtur habere cha-
racterem, & imaginem beſtiæ: ſic qui ſe tenent
ex parte Chriſti, dicuntur habere characte-
rem & imaginem Chriſti. Apoſtolus tamen
1. Cor. 15. f. ad Corinthios comparat imaginem Chriſti
ad imaginem Adæ, dicens, Sicut portauimus
imaginem terreni, portemus & imaginem cęle
ſtis. Tamen qualitercunqꝫ ſumatur imago, vel
character per oppoſitum ad Chriſtum, ſemper
eſt imago, & character corruptionis ſpiritua-
lis: & qualitercunqꝫ ſumantur talia per adhęſio
nem ad chriſtum, ſemper ſumuntur per modũ
gratiæ ſpiritualis, accipiendo gratiam largè ꝑ
quocunqꝫ dono ſpirituali. Reuertamur ergo
ad propoſitum, & dicamus, quod character no
minat aliquod ſignum ſpirituale in Anima, in
quo anima hominis, habentis characterem, di-
ſtinguitur ab anima non habente. Viſo, quod
character eſt quid ſpirituale diſtinctiuum, volu
mus declarare quale ſit tale ſignum. Vtrum ſci
licet ſolis bonis cõueniat, vel ſolis malis, vel poſ
ſit conuenire vtriſqꝫ. Conſtat aũt qđ non poſſit
cõuenire ſolis malis, cũ non recipiant characte
rem, niſi ſint recipientes ſacra Eccleſię, in qbus
imprimit̃ character: ſacra autem Eccleſiæ (quæ
cũqꝫ ſint illa) quantum eſt de ſe, bona ſunt, & ad
bonũ ſalutis animarũ noſtrarum ordinata ſunt.
Cum ergo mali deuient a ſalute, ſigna iſta ſpiri
tualia, quæ dicunt̃ characteres, per ſe cõueniũt
bonis, per accidens autẽ conueniunt malis: qa
cum character ſit ſignum indelebile, & quãdiu
ſumus in via peccare poſſimus, characteres nõ
ſolum habent eſſe in hominibus bonis, ſed etiã
in malis: ſed in bonis ſunt per ſe, & in malis per
accidens. Et quia ex naturalibus ſumus apti na-
ti cognoſcere alia, & potentiæ naturales animę
ſunt cõmunes bonis & malis, characteres erunt
quędam potentiæ ſpũales animæ, quę pñt eſſe
cõmunes bonis & malis. Et ſi hæc ratio ſit nimis
logica, & non ſufficiat ad cõcludendum, ſed ex
quibuſdam probabilibus procedat; tñ ſi cõſide
remus ſacramenta, in quibus imprimitur chara
cter, ſufficit concludere characterem eſſe quan
dam potentiã ſpũalem. Nã iuxta triplicem mo-

dum potentiæ, repertum in corporalibus, per quæ oportet nos in ſpiritualia aſcendere, in tribus ſacramẽtis imprimitur character. Videmus enim in his corporalibus triplicem potentiã, videlicet recipiendi, & hæc eſt potentia materiæ, materia enim eſt in potẽtia ad diuerſas formas. Alia verò eſt potentia reſiſtendi, vt nõ recipiant de facili peregrinas impreſſiones. Tertia eſt potentia agendi, ſecundũ quam dicimus calida habere potentiã calefaciendi. Sic etiam in tribus ſacramentis imprimitur character: nam in baptiſmo imprimitur character, ideſt, ſpiritualis potentia recipiendi ſpiritualia dona: nam ſine baptiſmo in re, vel ſine baptiſmo in voto (quantum eſt de lege cõmuni) non fit receptio ſpũalium donorum, vel bonorũ. Dicimus quantũ eſt de lege cõmuni, quia Deus, qui non alligauit virtutem ſuam ſacramentis, põt in vtero matris hominem ſanctificare, iuxta illud Ieremiæ, *Cap. 1. a.* Priuſquã te formarem in vtero, noui te, & antequam exires de vulua ſanctificaui te. Et ſicut in baptiſmo imprimitur ſpũalis potentia recipiendi, ſic in confirmatione recipitur ſpiritualis potentia reſiſtendi. Ideo forma confirmationis eſt, ſigno te ſigno crucis, confirmo te chriſmate ſalutis: fit. n. talis confirmatio in fronte, vt nõ erubeſcentes audacter confiteamur nomen Chriſti, & audacter reſiſtamus Diabolo: & ſicut fit corporaliter in fronte, ſic fit ſpiritualiter in anima quędam ſpiritualis potentia ad reſiſtendum diabolo. Fit etiam ibi mentio de cruce, & de cõfirmatione ſalutis, vt ex hoc ſignificetur, quòd ibi ſpũaliter confertur potentia reſiſtendi diabolo. In ſacramento autẽ ordinis confertur potẽtia agendi ſpiritualia, quia (vt in proſequendo patebit) in quolibet ordine confertur aliqua potentia ſpũalis, per quam agi poteſt aliquis ſpũalis actus. Patet ergo, quòd in ipſa prima qõne quærebatur, videlicet, quid ſit character, quia eſt quoddam ſignũ diſtinctiuum, in quo diſtinguuntur habentes iſtam ſpũalem potentiam à non habentibus. Patet etiam in quibus ſacramentis huiuſmodi character imprimatur, quia iuxta triplicem modum potentiæ ſuperius prætaxatæ, imprimitur in tribus, videlicet, in ſacrõ baptiſmi, confirmationis, & ſacri ordinis.

Quæſtio ſecunda.

PRopter qõnem autem ſecundò ppoſitam (Quis ſit ille punctus, in quo imprimitur character in quolibet Ordine) ſciendũ eſt, ꝙ in quocunq; ordine fit quædam oblatio rei viſibilis & corporalis, ad cuius contactum, vnà cum verbis dictis ab Epiſcopo, fit impreſſio in Anima cuiuſdam potẽtiæ ſpiritualis. Cum autem hmõi oblatio rei corporalis aliquãdo fiat ab Archidiacono, aliquãdo ab Epiſcopo, quia Archidiaconi non eſt ordinare,

A ſed Epiſcopi, in oblatione facta ab Archidiacono de re corporali, ſiue ſit vna, ſiue plures, non imprimitur ibi character: ſed in oblatione facta ab epiſcopo imprimit̃ ibi character. Sed dices, ꝙ aliqñ in vno & eodem ordine plura corporalia offeruntur ab Epiſcopo; & tamen in vno & eodem ordine nõ imprimitur niſi vnus character. Ad quod dici debet, qđ ſi in vno & eodem ordine, vni & eidem ordinato Eṗs plura corporalia confert & tribuit, videndum eſt qđ inter illa corporalia ſit excellentius quantũ ad miniſterium Euchariſtiæ, ad quod oẽs ordines ordinantur: quia eo, in illo puncto, quo in ordinatione verba proferuntur ab Epiſcopo, aliqđ corporale tradẽte, imprimitur in aĩa ordinati character.

B Et vt diſcurramus per ſingulos ordines, dicemus primũ ordinem eſſe Oſtiariorum, *1. Ordo ex minoribus.* qui de manu Epiſcopi accipiunt claues, de manu verò Archidiaconi oſtia eccleſiæ, & funes campanarum. In illis ergo rebus corporalibus, quas accipiũt ab Archidiacono, videlicet, in funibus campanarũ, & in oſtiis eccleſiæ, non imprimitur character: ſed cum accipiunt claues ab Epiſcopo dicente, (Sic agite quaſi reddituri Deo rationem pro his rebus, quę his clauibus recluduntur) imprimitur character Oſtiariorum. Poſt hunc ordinẽ eſt ordo Lectorum, in quo non eſt niſi vna collatio, videlicet, libri, in quo leguntur lectiones, facta ab Epiſcopo dicẽte, Accipite, & eſtote verbi dei relatores etcęt.

C In quo nulla poteſt eſſe dubitatio, quando, & in quo puncto character, ideſt, ſpiritualis potẽtia huius ordinis imprimatur: quia fit talis impreſſio in ipſa traditione libri, dicẽte Epiſcopo uerba ſuperius poſita. Poſt ordinem autem lectorum, eſt ordo Exorciſtarũ, in quo etiam nõ poteſt eſſe dubium, quando, & in quo puncto fiat impreſſio characteris: quia cum non tradatur ibi niſi vna res corporalis, videlicet, liber, in quo ſunt exorciſmi, in traditione illius libri, dicente eṗo (Accipite, & cõmendate memoriæ, & habete poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, ſiue baptizatum, ſiue catechumenum) imprimitur character iſtius ordinis. Aduertẽdum autem, quòd ad inſtruendũ nos,

D quòd character ſit potentia ſpiritualis, in quibuſcunq; ordinibus fit ſpecialis mentio de poteſtate, ſicut in hoc ordine Exorciſtarum, qui ſpecialiter eſt contra Dęmones, ad abiiciendũ eos de corporibus obſeſſis. Omnes. n. obſeſſi corporaliter a Dęmonibus dici poſſunt Energumeni, quaſi interius laborantes, eſt. n. Energia, idẽ quod interior actio, iuxta illud Hieronymi in Prologo Bibliæ. *Ad Paulinum presbyt.* Habet neſcio qđ latentis energiæ, viuæ vocis actus. Vox. n. viua vltra vocem ſcriptam, habet quandam latentem operationem: quia magis mouebit diſcipulum vox viua à magiſtro prolata, q̃ mortua in libro ſcripta. Et quia Dęmones per latentem operationẽ vexant corpora nr̃a, ideo ſic vexati dicuntur energumeni,

gumeni, ideſt, interius laborantes. Aduertendũ
etiam, quod quando Exorciſtæ accipiunt pote
ſtatem ad abiiciendum Dæmones de corpori-
bus obſeſſis (quia intra eccleſiam dicuntur eſſe
non ſolum baptizati, ſed etiam catechumeni.i.
1.Cor.5 in fide inſtructi; & quia nihil ad eccleſiã de his, q
foris ſunt) ideo cum datur eis talis poteſtas im-
ponendi manus ſuper Energumenos, ſpeciali-
ter addit, Siue baptizatos, ſiue catechumenos,
vt ex hoc ſpecialiter detur ĩtelligi, quod qui nõ
eſt baptizatus, nec catechumenus, eſſe extra Ec-
4 cleſiam iudicatur. Poſt exorciſtas autem ſunt
Acolyti, quorum officiũ eſt ceroferarium con-
ferre, & luminaria accendere, & vinum & aquã
ad Euchariſtiam miniſtrare. In ordine ergo A-
colytorum, eſt dare duo corporalia, ab Epiſ-
copo tradita: qa Eps primo tradit Acolytis ce-
roferarium cum cereo, dicens, Accipite cerofe-
rarium cum cereo etc. Secundo tradit eis vrceo
lum vacuum, dicens, Accipite vrceolum ad ſug
gerendum vinum, & aquã etcęt. Propter qđ
merito quęritur, quo cum duo ſint officia Aco
lythorũ, videlicet, ſeruire de ceroferatio cũ ce
reo, & de vrceolo, & cum vtrũq; iſtorũ accipiat
ab Epiſcopo, in quo iſtorum imprimatur cha-
racter. Sed ad hoc plana eſt ſolutio: quia ſerui-
re de vrceolo ad ſuggerendũ vinum & aquã in
Euchariſtia ſanguinis Chriſti, ĩmediatius ſe ha-
bet ad ſacrũ Euchariſtiæ, ad quod aliquo mo-
do ordinantur oẽs ordines, ideo in datione vr
ceoli, cum verbis, quæ tunc debet dicere Epiſ-
copus, imprimitur character in Acolythũ. Cõ
Subdiaconus. ſequens eſt ergo agere de Subdiaconatu, ꝓpter
quẽ ordinem oẽs hæ quæſtiones ſunt ortæ &
motæ: & videndum eſt, quando imprimatꝛ cha-
racter in Subdiacono. Sciendũ ergo, quod ſex
traduntur Subdiaconis, tria, videlicet, ab Archi
diacono, & tria ab Epiſcopo. Ab archidiacono
enim traduntur Vrceolus cum aqua, Bacile, &
Martyrologium. Ab Epiſcopo vero primo Pa
tena vacua & Calix vacuus, cum verbis ad hoc
ordinatis, quæ ſunt hæc, Videte cuius miniſte-
rium vobis traditur etcęt. Poſtea ab eodem Epi
ſcopo traditur Manipulus, & tertio Tunicella:
vel ſecũdũ ordinarium Romanæ curię, primo
Tunicella, & poſtea Manipulus. In nullo autẽ
illorum, quæ Subdiaconus accipit ab Archidia
cono, imprimitur character, quod tripliciter cõ
ſtare poteſt. Primo, quia (vt ſuperius tangebatꝛ)
Archidiaconi non eſt ordinare, ſed Epiſcopi.
Secundo, quia Archidiaconus omnia illa tria
ſimul tradit: & tamen traditio illius rei, ſecundũ
quam imprimitꝛ character, ab eo, cuius eſt hoc
facere, fit ſeparatim ab aliis: nam Epiſcopus pri-
mo tradit ſolum calicem cum patena, & poſtea
ſeparatim tradit alia. Tertio, quia non oportet,
quod Archidiaconus dicat aliqua verba in tra-
ditione illorum. Eſt enim in talibus hęc regula
obſeruãda, quod, qñ imprimitur character, ſem
per tradatur aliquid corporale, quod ſe habet
A vt elementum, vt puta in Baptiſmo, aqua: in Cõ
firmatione, chriſma, & ſic de aliis: & quod ſemp
dicantur ibi aliqua verba: quia ex his duobus fit
ſacramentum, iuxta illud Auguſtini ſuper Ioã *Tract.80.*
nem, Accedens verbum ad elementum, fit ſacra
mentum. Videndum ergo eſt de his, quæ con-
feruntur ab Epiſcopo, in quo imprimatur cha
racter. Sed (ſi bene conſiderentꝛ prædicta) non
habet dubium quod quæritur. Nam cum tria
trandantur ab Epiſcopo, videlicet, patena ſimul
cum calice vacua, manipulus, & tunicella, cõſtat
quod in traditione illius imprimitur character,
qđ magis ex propinquo deſeruit Euchariſtiæ,
ad quam aliquo modo ordinãtur oẽs ordines,
& potiſſime ordines ſacri, inter quos (quantum
B ad modernos) Ordo ſubdiaconatus computa-
tur: & quia calix cum patena magis ex propin-
quo deſeruit Euchariſtiæ, in ordine ſubdiaco-
natus in traditione patenę & calicis, vnã cum
prolatione verborum ad hoc ordinatorũ, im-
primitur character. His itaq; peractis, videndũ
eſt de ordine Diaconatus, in quo ab Epiſcopo *Diaconus.*
quatuor corporaliter fiunt: primo enim ſolus
Epiſcopus imponit manum ſuper capita eorũ:
ſecundo, dat eis ſtolam: tertio dalmaticã: quar-
to euangelium, dicens, Accipite poteſtatem le
gendi Euãgelium in eccleſia Dei. Vel ſecundũ
Ordinarium Romanæ curię primo dat eis li-
brum Euangelii cum verbis ad hoc ordinatis,
& poſtea tradit dalmaticam. Videndum eſt er-
C go, in quo iſtorum imprimatur character. Ad
quod dici debet, quod in traditione libri euan
gelii cum verbis ad hoc ordinatis, videlicet, Ac
cipite poteſtatem etcęt. imprimitur character.
Quod tripliciter declarari poteſt. Primo, ex eo
quod quilibet character eſt quędam ſpiritualis
poteſtas. Cũ ergo in traditione libri Euãgelii,
& non in aliis fiat mẽtio de poteſtate, in traditio
ne dicti libri character imprimitur. Secundo,
quia in euangelio traditur forma cõficiendi cor
pus & ſanguinem Chriſti, vt ex hoc in traditio
ne libri euangelii imprimatur character, & po
teſtas ad ſeruiẽdum altari eo modo, quo debet
ſeruire Diaconus: in quo altari cõficitur corpus
& ſanguis Chriſti. Tertio, quia ipſius diaconi *Diaconi tri-*
D dicitur eſſe triplex officium, videlicet, Miniſtra *plex officium.*
re ad altare, Baptizare, & Prædicare. Sed ex eo
quod Diacono datur poteſtas legẽdi Euange
lium, datꝛ ſibi poteſtas prædicandi, & miniſtran
di ad altare. Et quia per prędicationẽ euangelii
in primitiua Eccleſia homines cõuertebantur,
& deinde baptizabantur, ideo baptizare dicitur
ad eius officium pertinere. Et quia omnia illa
tria in traditiobe libri euangelici includuntur,
rationabiliter concluditur, quod in traditione
talis libri, & talis poteſtatis, in ordine Diacona
tus imprimatur character. Reſtat ergo vltimo
videre, qñ imprimatꝛ character in ordine ſacer *Sacerdos.*
dotali. Sed cum multa fiant in collatione talis
ordinis, non oportet ſingula enarrare. Sed cũ

character ſacerdotalis ſit poteſtas conficiendi corpus Chriſti vt tale ſacrificiũ offeratur deo, et oblatio talis ſacrificii fiat in celebratione Miſſę, nulli dubium eſſe debet, quo'd, quando Pontifex accipit patenam cum oblatis, & calicem cum vino & aqua, & dat cuilibet ſacerdoti, dicens, Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium Deo, Miſſamq; celebrandi etcęt. in tali traditione vnà cum prolatione dictorum verborum, imprimatur character ſacerdotalis in ſacerdote.

Quæſtio tertia.

His itaq; tranſcurſis, reſtat videre de tertia quæſtione, Vtrum ille Clericus ad ordinẽ ſubdiaconatus minus ſufficienter ordinatus acceperit characterem, qui imprimitur in tali ordine, & ex hoc teneatur ad perpetuã continentiam, vt de cętero ſibi non liceat nubere, nec cum aliqua coniugalem copulam habere. Verum quia ex factis Ius oritur, neceſſe eſt, volentem iudicare de aliqbus eſſe inſtructum quoad facta, & quoad iura. Ait enim phs primo Rhetoricorũ, Quo'd oportet iudicem eſſe medium inter leges & partes, & ab vtriſq; diſcere & doceri. Nam à partibus debet diſcere quid factum, & quid non factum: a legibus vero quid iuſtum, & quid non iuſtum. Propter quod in talibus dat bonũ documentum, videlicet, quo'd, quantum poſſibile eſt, omnia determinanda ſint legibus, & quàm pauciſſima cõmittenda Iudicibus: & aſſignat ad hoc rationes plures, de quibus ad præſens ſuperſedemus. Et licet neſciamus leges & iura, aſſueti tamẽ ſumus ad eas rationes, quas ſancti Doctores, & ad eas, quas ſapientes Philo'ſophi tradunt: quibus rationibus leges & iura inniti debent. Primo ergo a partibus, vel a parte accipiemus, quid factũ, & quid non factum: & poſtea a rationibus, qd iudicandum, & tenendum, vel non tenendum. Cum igitur agatur hic de foro conſcientię, vbi ſine teſtibus creditur confitenti; & cõfiteatẽ pars, ſiue ille clericus minus ſufficienter in ſubdiaconum ordinatus, quo'd fuit aſcriptus ad ordinẽ ſubdiaconatus abſq; priorũ ordinum receptione, confitetur etiam quo'd & ſi inceperit ordinari ſubdiaconus, non tamen ſtetit vſq; ad finem dictę ordinatiõis. Oriunẽ hic duæ difficultates, vna, vtrum ex hoc quo'd nõ acceperat priores ordins, & nõ fuerat factus oſtiarius, lector, exorciſta, & acolytus, potuerit fieri Subdiaconus. Sed hoc de leui ſoluitur, quia ſi eſſet vera opinio dicentium, quo'd in omnibus quatuor primis ordinibus non imprimitur niſi vnus character tãtum, quia in primo ordine imprimiẽ character ille imperfectè, in ſecundo magis perfectè, & ſic ſucceſſiue vſq; ad vltimum ordinem, in quo præfactus character habet eſſe omnino perfectè, poſſet eſſe dubium quod dicitur. Sed

Cap. 1

In foro cõſciẽtiæ ſine teſtibus confitenti creditur.

A hæc opinio ſtare non poteſt, quia in primitiua eccleſia fiebant ordines per ſaltum, & accipiebat quis poſteriorem ordinẽ abſq; acceptione prioris; quod fieri non potuiſſet, ſi iſta opinio vera eſſet. Propter quod cõmuniter tenetur, qđ quilibet ordo habeat ſuum characterem diſtinctũ ab alio. Ideo promotio per ſaltum fieri poteſt, licet valde peccaret ille, qui modo' hoc faceret. Peccauit ergo ille clericus accipiendo ordinem ſubdiaconatus abſq; prioribus ordinibus. Hoc tamen non obſtante, potuit ei imprimi character, qui imprimitur Subdiacono. Soluta ergo prima difficultate, reſtat ſoluere ſecundam, quę eſt, vtrum ex hoc quo'd ipſe clericus non ſtetit vſq; ad ordinationis finem, ſuſceperit characte-

B rem, & ex hoc ſit factus inhabilis ad contrahẽdum. Ad quod dici põt, ꝙ in aliquibus ordinibus imprimitur character in principio illius ordinationis, in qua recipiẽ ordo talis, vt in Oſtiariis ſtatim cum offeruñẽ claues clerico ordinando, cum prolatione verborũ Epiſcopi, Sic agite etcęt. Ille huiuſmodi clericus accipit characterem oſtiarii, & eſſet Oſtiarius, ſi tunc recederet. Peccaret tamẽ, ſi hoc faceret, quia debet ordines recipere ſecundum ſtatuta, & ordinationem Eccleſiæ. In aliquibus vero' ordinibus imprimitur character non in principio, ſed in proceſſu, vt Acolyti primo accipiunt ceroſçrariũ cum cereo, dicente Epiſcopo ſua verba, ſed ibi

C non imprimitur character: poſtea accipiunt vrceolum ad ſuggerendum vinum & aquam in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti, & in traditione talis vrceoli cum pręfatis verbis ab Epiſcopo ꝓlatis, imprimitur character. In aliquibus vero' ordinibus character imprimitur in fine, vel quaſi in fine ordinationis, vt in diacono, & ſacerdote, vt poteſt per habita eſſe manifeſtum. Cum ergo in ordine ſubdiaconatus in principio ordinationis imprimatur character, quia in principio clericus ſic ordinandus accipit de manu Epiſcopi patenam & calicem vacuum, dicente Epiſcopo, Videte cuius miniſterium vobis traditẽ etcęt. In qua traditione & verborum prolatione imprimitur character in ſubdiacono. Sunt enim verba illa (quantum ad formam dicti ordinis)

D » hæc, Videte cuius miniſterium vobis traditur:
» & ideo ſi vſque nunc fuiſtis tardi ad eccleſiã,
» amodo debetis eſſe aſſidui; ſi vſq; nũc ſomno
» lenti, amodo vigiles: ſi vſq; nunc ebrioſi, amo
« do ſobrii; ſi vſq; nũc inhoneſti, amodo caſti.
» Ideo vos admoneo, vt tales vos exhibeatis, ꝙ
» deo placere poſſitis. Ordinarium tamen Romanæ eccleſiæ plura verba immiſcet: ſed iſta videntur ſufficere ad formam, & ad accipiendũ characterem. Et quia non videtur probabile, ꝙ ille clericus ordinandus nõ acceperit patenam & calicem, quę primo' offeruntur, & non ſteterit tantum, quo'd pręfata verba audierit, quę primo' dicuntur, ideo probabile credendũm eſt, ꝙ ipſe ſit ſubdiaconus, & acceperit characterem,

& ſit

In primitiua eccleſia cõferebãtur ordines per ſaltũ, vt habetur extra de Presbyt. Ordinato per.

& ſit ad perpetuam cõtinentiam obligatus; ma
xime cum in verbis illis dicatur, Si vſq; nunc in
honeſti, amodo caſti: In quibus ſaltem interpre
tatiuè intelligitur, Quemlibet ſubdiaconum vo
tum continentiæ emiſiſſe. Et quòd dictus cleri-
cus ait, ꝙ in dicta ordinatione acceperit librum.
Dicendum eſt, quòd nõ recordatur, cum in or-
dinatione ſubdiaconi non offeratur liber: ſed
primum, quod offerẽ, eſt calix vacuus cum pate
na vacua. Tamen quia in confeſſione creditur
confitenti, quærẽdum eſt a ſic ordinato, vtrum
tantum ſteterit in illa ordinatione, ꝙ acceperit
ab Epiſcopo aliquid. & ꝙ audierit Epiſcopum
proferẽtem verba ſm acceptionẽ illam. Quòd
ſi nihil corporaliter acceperit ab Eṗo, nihil ſpi
ritualiter recepit in anima: quia vbi non eſt cor
poralis acceptio, ibi nõ eſt ſpiritualis impreſſio.
Vel ſi accepit aliquid ab epiſcopo, & poſt acce-
ptionem nõ expectauit verborum prolationẽ,
ſed ſtatim receſſit, non fuit ibi effectus ſacramen
ti: quia ſine re corporali, et ſine verbali prolatio
ne, non fit effectus ſacri, quia verbo accedẽte ad
elementũ, fit ſacrũ; ſubtrahe.n. verbum, quid
eſt aqua niſi aqua? Sed ſi acceperit aliquid ab
Epiſcopo (quia primum, qd offert eṗs, eſt calix
cum patena) et expectauit verba ab eṗo prola-

A ta, quæ modica ſunt, et cito proferuntur, qa in
tali oblatione vna cum verborũ ꝓlatione cha-
racter imprimitur, et eſt ibi effectus ſacramenti,
dicendum eſt, clericum illum ſuſcepiſſe chara-
cterem, et effectum ſacramenti, pp quod obli-
gatur ad perpetuam continentiã. Suſcipiens er
go ille clericus ſacri effectum, dr̃ minus ſufficiẽ-
ter ordinatus, non quantũ ad ſacri neceſſitatẽ,
ſed quãtum ad ſacramenti ſolẽnitatem, qa non
expectauit totam ordinationem, ſed receſſit an-
te ordinationis complementum. Vel dicitur mi
nus ſufficienter ordinatus, non quantum ad ſa
cramenti ſuſceptiouem, ſed quantum ad ſacra
menti executionem, quia ſatis poteſt probabi
liter teneri, ꝙ ſic recedens et fugiens ante com
pletionem ordinationis illius ordinis, quem vo
B lebat ſuſcipere, quòd impediatur ab executione
officii, niſi per eum, qui diſpenſare poteſt, cum
eo diſpenſetur. Sic ergo dicendum eſt, ſi volu
mus ſentẽtiare ꝓ hac parte, quòd Clericus fue
rit ordinatus, et ꝙ ſuſceperit characterẽ, et ma
neat obligatus ad perpetuam continentiã. Sed
ſi quis vellet dare ſententiam pro altera parte,
ſciremus ad hoc viã inuenire. Sed ſubiiceamus
ad pñs, imponentes dictis finem, et dicentes ꝙ
hæc de quæſitis ſufficiant.

FINIS.

LECTORI.

Cum nuper in bibliotheca quadam reperiſſemus Aegidij Romani de Conceſſionibus rerum immobilium, quæ a Regibus & Principibus Eccleſiis fieri ſolent, Tractatum uti liſſimum in hunc uſq; diem incognitum: quanta potuimus induſtria & labore (erat.n. deprauatè admodum deſcriptus) eum emendauimus, atq; in lucem cõmuni utilitate emi ſimus. Fœlix igitur utere lector, et vale.

D. AEGIDII COLVMNAE

Romani, Archiepiſcopi Bituricenſis, & Aquitaniæ Primatis, Ordinis fratrum Eremitarum S. Auguſtini,

TRACTATVS,

Quomodo Reges & Principes poſſunt poſſeſſiones, & bona Regni peculiaria Eccleſijs elargiri,

Nunc primùm in lucem editus.

Prima pars.

VErtebat̃ in dubium, cum
cõmuniter Reges & Prĩ
cipes in ſua coronatiõe
præſtare conſueuerint
iur̃m de non alienandis
poſſeſſionibus, nec im-
mobilibus bonis ad ſuã
coronam ſpectantibus,
An huic iuramento ob
ſiſtat, ſi de hmõi bonis aliqua ipſis Eccleſiis lar-
giantur: quia & ſi hoc ſimplr̃ minime fieri poſ-
ſit, poſtq̃ ipſum tale iur̃m fuiſſet exhibitũ, Vtrũ
tñ in aliquo caſu particulari puta pro ſuis exceſ
C ſibus vt quia forefecerunt eccleſię, pro emenda
tione illius exceſſus poſſint Eccleſiæ recõpenſa
re in poſſeſſionibus & immobilibus bonis: hoc
enim annexum qõni propoſitę, tribuit amplio-
rem probabilitatem, vt hæc largitio poſſit effe-
ctũ mancipari. Sed ipſa qõ abſolutè propoſita
ſuam veritatem continet, ꝙ Reges & Principes
pñt Eccleſiis bona hmõi elargiri. Ad euidentiã
aũt omnium prędictorũ dicemus, quòd nemo
dat quod non habet: ideo cum de Datione lo-
quemur, videndum qui dare poſſint, & quę, &
qualiter dare poſſint. Item videndũ eſt quæ, &
qualiter habeant, & quot modis illa habeant, vt
D ex hoc poſſimus cõcludere, quomodo valeant,
& qualiter, illa dare. Propter quod ſciendum, ꝙ
Reges & Principes bona regni tripliciter hr̃e
dicuntur; primò, quantũ ad fructum & vtilitatẽ:
ſecundò, quantũ ad iudiciũ & poteſtatẽ: tertiò,
quantũ ad patrocinium & defenſionẽ, prout in
nuit Hugo de ſacramentis lib. 2. parte. 2. cap. 7.
Quantum aũt ad primũ modum hñdi bonum
vtile regni, multa habent Reges, quę non ſunt
regni regulariter, ſed in caſu: hñt. n. milites & ba
rones: & etiam populares vineas, agros, & poſ-
ſeſſiones, de quibus hñt vtilitatem & fructũ: mul
ta enim ſunt in regno de ꝗbus regulariter Rex
nullum habet cenſum nec fructum, in caſu aũt
(ſicut apparebit) poterit hęc hr̃e. Secũdo mo
do dicuntur bona regni eſſe Regis quantũ ad
A iudicium & poteſtatẽ, prout ipſe Rex põt in eis
iudicium & iuſtitiã exercere: & hoc ſecũdo mo
do, multo plura dicitur Rex habere (loquẽdo
regulariter) q̃ habeat primo modo: nam nõ ſe
quitur, quòd vbicũqꝫ quis habet dominiũ vtile,
quòd habeat ibi dominium poteſtatiuũ, ꝙ poſ-
ſit ibi iudicium & iuſtitiã exercere. Homines. n.
regni licet habeant ſuas vineas, ſuos agros, &
ſuas domos, de quibus habent ſuos fructus &
ſua emolumenta, tñ ſi contingat aliquem foreſa
cere non poterunt in propriis vineis, agris, &
domibus iudicium & iuſtitiã exercere. Tertio
modo dicitur Rex habere bona regni quantũ
ad patrociniũ & defenſionẽ, & ſic, nihil eſt in re
B gno quod nõ ſit Regis; quia omnibus bonis re
gni debet rex ſuum patrociniũ exhibere, & ad
defenſionẽ bonorũ omniũ obligari. Sed dices,
ꝙ hoc nõ eſt habere, ſed haberi: nã habere ali-
qua, eſt quòd illa ſint obligata ſibi: haberi verò
ꝙ ipſe ſit obligatus aliis. Igit̃ quia haberi ad pa-
trocinium & defenſionẽ, vt quia rebus regni te
neatur Rex defenſionẽ & patrocinium exhibe
re (vt vr̃) magis eſt eſſe obligatũ rebus, q̃ res eſſe
obligatas ſibi: vnde & Apoſtolus ad Rom. di- Cap. 13. b.
cit de ptãtibus terrenis, ꝙ miniſtri Dei ſunt, in
hoc ipſum ſeruientes: poteſtates. n. terrenę ſunt
miniſtri Dei & ſeruiunt his quibus pręſunt, in
hoc ipſum, videlicet patriam defendẽdo: & glo
ſa ibidem dicit de talibus poteſtatibus, ꝙ ſunt mi
niſtri Dei ſeruientes nobis, dum patriam defen-
dunt: ergo ſi in hoc ſeruiũt nobis patriã defen
dendo, magis habentur, q̃ habeant. Habere igit̃
aliqua ad patrociniũ & defenſionẽ: magis eſt ha
beri, q̃ habere, quia hoc facere (vt vr̃) magis eſt
miniſtrare, q̃ miniſtrari. Sciendũ igit̃, ꝙ quicũqꝫ
ſic ſeruit, cõſequens eſt, ꝙ ſibi viceuerſa ſeruiat:
& quicunqꝫ ſic habetur, cõſequens eſt, ꝙ & ipſe
viceuerſa habeat. Vnde & Apoſt. ad Rom. Cũ Cap. 13. b.
prius dixiſſet: Ideo. n. & tributa prępſtatis,) poſtea
ſubdit, Miniſtri. n. Dei ſunt; in hoc ipſum ſeruiẽ
tes. Propter hoc Reges ſeruiunt his, qui ſunt in
regno, patriam defendendo, quia incolę regni
ſibi pręſtant tributa: & econtrario, quia homi-
nes regni pręſtant tributa Regibus, ideo vice
D verſa Reges eis ſeruiunt, patriã defendẽdo. Vñ
& Glo. ibidẽ dicit, ꝙ poteſtates terrenę ſunt ſer
uientes nobis, dum patriam defendũt; & in hoc
ipſo. i. propter hoc ipſum. ſ. propter tributũ ſer
uiunt. Quæcunqꝫ. n. Rex habet ad defenſionẽ,
oportet, ꝙ in neceſſitate habeat omnia illa ad
ſubuentionẽ. Res tñ eccleſię ſunt in hoc caſu
ſpãliter excipiẽdæ, quia nõ tanta eſt neceſſitas,
ꝙ debeat Princeps ad caput eccleſiarũ recurre
re, cũ non poſſit propria auctoritate bona ec-
cleſiarũ accipere. Res aũt & omnia bona, quæ
ſunt in Regno, quibus Rex debet defenſionẽ
& patrociniũ, in caſu neceſſitatis debent eſſe Re
gi ſubuentio & obſequium: & hoc modo om-
nia ſunt Principis, vt patet p Hugonẽ de ſacris
lib. 2. cap. 7. par. 2. qui ait, Poſſeſſiones regni nũ-
quã

quã ſic elongari pſſit a regia poteſtate, quin ipſa
poteſtas eis debeat patrocinium:& poſſeſſiones
poteſtati regię in neceſſitate obſequium. Habe
re ergo ad defenſionem eſt in neceſſitate habe-
re ad ſubuẽtionem. Itaq; ſi hoc modo poteſtas
regia hẽ a rebus, conſequens eſt,ꝙ & res a Re-
gia poteſtate habeantur.

Secunda pars.

POſtq̃ declarauimus quot modis
Reges & Principes dñr habere
ea,quę ſunt in Regno,q̃a ex hoc
(vt apparebit) euidentius poteri
mus deſcendere ad ſolutionem B
q̃õnis propoſitæ, videlicet, Q̃uo Reges & Prin
cipes circa bona regni,vel circa bona pertinen
tia ad coronam, pñt liberalitatis opa exercere.
Sed volumus, anteq̃ hoc fiat, declarare, Quid
eſt regnum,& cuius cauſa inuẽta fuerit Cõitas
regni: quia ex hoc ſolutio q̃õnis propoſitæ cla
rius apparebit. Videbitur nãq; forte quis rõna-
biliter dubitare,ꝙ nõ fuerit neceſſaria cõitas ci-
uitatis. Sed ꝙ pręter cõitatem domus, quæ con
ſtat ex plibus partibus,ex viro videlicet & vxo-
re, & ex liberis,& ſeruilibus:& pręter cõitatẽ vi
ci, quæ conſtat ex pluribus domibus, fuerit ne-
ceſſaria cõitas ciuitatis, poteſt de facili declarari.
Q̃m nec in bona domo, nec in bono vico pñt C
reperiri omnia neceſſaria ad humanam vitam,
ppea neceſſe fuit cõitatem conſtruere, quæ con
ſtat ex multis vicis, in qua reperirẽtur neceſſaria
Cap. 2. in vita tota; ideo Pħs in. 1. Politicorũ deſcribẽs
ciuitatem dicit, ꝙ Ciuitas eſt cõitas perfecta in
vita tota. Nã ſi bona ſit ciuitas, debent in ea per
fecte reperiri omnia q̃bus põt indigere huma-
na vita quocũq; tpe. Diuerſificatur quidẽ huma
na vita per varias humorũ proportiones, quia
quidam hñt humores ęquatos,& ſunt ſani: qui
dam, inęquatos, & ſũt infirmi. Diuerſificatur ẽt
per varias cõplexiones, quia in quibuſdã abun-
dat ſanguis, & ſunt ſanguinei: in quibuſdã abun
dat cholera, & ſunt cholerici:& ſic de cõplexio
nibus aliis. Diuerſificatur inſuper per varias ęta
tes, quia quidã ſunt in ętate pueritię, quidã ado
leſcentię, & ſic de ętatibus aliis. Ipſa ẽt varietas D
temporũ, & aliarũ conditionũ facit varietatem
in humano regimine, vt. ſ. omnia hęc ad conti
nuandã vitã, & ad cõmodè viuendũ, aliis & aliis
egeamus. Non. n. eadẽ cõpetunt ſanis & ęgris,
nec flegmaticis & cholericis, nec cõpetunt iuue
nibus & ſenibus eadẽ: & verũ hyeme an ęſtate.
Cũ igiť tot ſint diuerſitates in regimine huma-
nę vitę, & nihil ſit neceſſariũ in hmõi regimine,
q̃d non reperiatur in ciuitate, ſi Ciuitas ſit bona,
pfecta, & bene ordinata: neceſſariũ fuit pp hęc,
ꝙ præter cõitatem domus & vici, inuenta fuerit
Cap. 2. circa finem. cõitas alia videlicet ciuitatis. Ideo dr̃. 1. Politico.
ꝙ inuẽtor ciuitatis maximorũ bonorum cauſa
fuit: debent. n. in ciuitate eſſe oẽs artes, oĩa inge-

A nia, omnia auxilia, per quę quis põt iuuari ad re
gimen humanę vitę. Rector. n. ciuitatis, cuius
eſt politiam regere, debet de omnibus his ordi
nare, vt patet ex. 1. Politic Eſt autẽ aduertẽdũ, *Cap. 7.*
ꝙ. (Cum Deus ab initio conſtituerit hominẽ, et *Eccleſ. cap. 15*
reliquerit eum in manu conſilii ſui: beſtię autẽ
habeant ſufficienter inſtinctus naturales ad co-
gnoſcendũ quæ ſunt ſibi proficua in regimine
vitæ, pp q̃d aliquæ beſtię ex naturali inſtinctu
cognoſcunt herbas medicinales, quæ ſunt ſibi
neceſſariæ ad iuuamentũ corporis) homo relic-
ctus eſt in voluntate conſilii ſui vt ex ſuo inge-
nio inquirat quæ ſibi expediũt ad regimẽ vitę.
Et quia vnus hõ non põt cum pprio ingenio
B oĩa pquirere, nec põt ſibi in vita ſufficere, ideo
aliqui ſtudent circa medicinã, vt de hoc cuilibet
ſatisfaciant, alii circa carpẽtatiuam artẽ, & ſic de
aliis artibus: quæ omnia debent eſſe ordinata vt
in ciuitate ea omnia reperiantr̃, quæ ſunt neceſ-
ſaria homini in tota vita. Sed q̃a ẽt poſſent mul
tæ ciuitates, vel multę gentes inſurgere contra
ciuitatẽ aliquã, & impugnare illam: ideo bonũ
fuit, ꝙ ciuitates, caſtra, & villæ ſe congregarent
adinuicem, & facerent confęderationẽ, vt ſein
uicẽ iuuarent, & defenderent, & cõtra alios vna
nimiter cõpugnarent. Pręter ergo neceſſaria
vitæ, quæ reperiuntr̃ in ciuitate, expediebat cõi-
tas regni ratione defenſionis & cõpugnationis.
C Et quia vbi multitudo, ibi cõfuſio, oportuit cõi-
tati regni, quæ conſiſtit in confęderatione mul
tarũ ciuitatum, ac multarum villarũ, & multorũ
caſtrorũ, præficere aliquem in Regem, ad cuius
imperium ſinguli ſe iuuarent, vt ſinguli patroci
nium exhiberẽt. Inde dictum eſt, ꝙ omnia ſunt
Principis, ſeu omnia ſunt Regis q̃tum ad patro
cinium & defenſionẽ, quia cõitas regni ratione
patrocinii & defenſionis inuenta fuit. Debet er
go Rex omnibus, quæ ſunt in regno, patroci-
nium & defenſionẽ: & omnia bona regni in ne
ceſſitate modo quo diximus, debet obſequiũ &
ſubuentionẽ (vt ſupra patuit per Hugonem)
ipſi Regi pręſtare. Et quia ſemp quod eſt per ſe
eſt potius eo q̃d eſt per aliud, cum quæritur de
regimine regio, & de actionibus regis, & quæ
debent Reges liberaliter dare, qualr̃ ſe debeant
D regere, quoue modo debeant ſe habere, potiſſi
mẽ recurrendũ eſt ad regni patrociniũ & defen
ſionem, ratione cuius, regni cõitas eſt inuenta.

Tertia pars.

VIſo, q̃uo tribus modis Reges &
Principes habere dñr bona quę
ſunt in Regno: & oſtenſo, quæ
fuit neceſſitas inueniendi cõita
tem regni: volumus in hoc capi
tulo declarare, ꝙ ſalua vnitate re
gni quantũ ad tertium modum hñdi, videlicet,
quantũ ad patrocinium & defenſionẽ, non pñt
Reges a ſe elongare poſſeſſiões & bona immo

Digitized by Google

bilia, quæ ſunt in regno. Dicebatur quidem ſu A
pra, ꝙ cõitas regni inuenta fuit cauſa cõpugna
tionis & defenſionis: cum.n.in ciuitate reperian
tur vel inueniri debeant(ſi bona ſit Ciuitas) om
nia, quibus põt homo indigere in tota vita, ſup
flueret cõitas regni, ſi homines eſſent iuſti, &
alios non inuaderent, & nollent aliis iniurias fa
cere: vnde quia homines vt plurimũ mala agũt
cum põt, & libenter aliis violentiam inferunt, ex
cogitata fuit cõitas regni, & ciuitates, & oppida
ſimul in vnum coniuncta contra volentes eos
inuadere compugnarent, & ſe inuicem defende
rent. Itaq; ſi regnum cauſa compugnationis &
defenſionis eſt inuentum, cõſequens eſt, quod
Rex, qui eſt caput regni, debeat patrocinium &
defenſionem. Quod ergo ſit aliquid in regno, B
quod nõ ſit ſub defenſione & protectione Re-
gis, nihil eſt aliud dicere, q̄ quod illa res nõ per-
tineat ad regnũ, & non ſit de cõitate regni. Pro
pter quod bene dictum eſt quod ſupra diceba-
tur, quod, ſalua vnitate regni, nihil eſt in regno,
loquendo de poſſeſſionibus & de bonis immo-
bilibus, quod poſſit ſic elongari a Rege, quod
Rex ei non debeat patrocinium & defenſionẽ.
Debet.n. Rex omnibus rebus regni tam mobi
libus q̄ immobilibus patrocinium & defenſio-
nem: ſpectat.n.ad Regem quemlibet tueri in iu
re ſuo quãtũ ad omnia bona tam mobilia q̄ im-
mobilia. Omnibus ergo rebus regni debet Rex
patrocinium & defenſionẽ, aliter tñ & aliter: qa
rebus mobilibus debet Rex patrocinium & de- C
fenſionẽ, quia, cum talia bona ſint mobilia, de-
portari põt ad regnum aliud, vt nõ vlterius ſint
ſub defenſione vel ſub protectione illius regis:
ſed bona immobilia ſic ſunt ſub patrocinio &
defenſione regis, vt elongari nõ poſſint ab eius
patrocinio & defenſione. Hoc eſt ergo qđ di-
cit Hugo lib. 2. part. 2. cap. 7. Ipſas poſſeſſiones
nunq̄ ita elongari poſſe a regia poteſtate, quin
ipſa poteſtas eis debeat patrocinium, & ipſę poſ
ſeſſiones poteſtati regiæ debeant in neceſſitate
obſequium. Ex his autem habetur via ad ſoluẽ
dam propoſitam qõnem: nam dato ꝙ Rex iu-
ret, nõ alienare bona immobilia pertinentia ad
coronam eius, patet, ꝙ non eſt alienare hmõi
bona, quãdiu ſunt ſub protectione & defenſio D
ne Regis, & quãdiu pertinent ad regnũ, & ſunt
de vnitate regni: quia quãdiu Rex debet rebus
& poſſeſſionibus regni patrocinium, cõſequẽs
eſt, ꝙ res & poſſeſſiones regni debeant Regi in
neceſſitate obſequium, vt patuit per Hugonẽ.
Aduertendũ tamen, ꝙ vt ſupra aliqualiter teti-
gimus, licet omnia bona, quæ ſunt in regno tã
laicorũ q̄ clericorũ, vel tam ſęcularium q̄ alia-
rum perſonarum, ſint ſub patrocinio & defen-
ſione Regis, nõ tñ huiuſmodi bona æqualiter
debent Regi, & obſequiũ & ſubuentionẽ. Et ſi
dicatur ꝙ immo, quia in neceſſitate omnia hu-
iuſmodi bona debent Regi obſequiũ, ſicut om
nibus talibus bonis Rex debet patrocinium:

A Dicemus ꝙ neceſſitas ſubuentionis, vel neceſſi
tas obſequii, quantũ ad Regem, in bonis eccle-
ſiaſticis, & in aliis bonis, nõ eodem modo ſumi-
tur. Nam quantũ ad bonum laicorum ad Re-
gem ſpectat interpretari quæ ſit illa neceſſitas,
in qua poſſit accipere de hmõi bonis ad obſe-
quium & ſubuẽtionẽ eius. Nam abſq; eo quod
ſit recurſus ad aliquem alium, poterit hoc Rex
facere ſine culpa, dũtamen hoc faciendo, non
excedat modum neq; menſuram. Nam non ſic
pręeſt Rex his, qui ſunt in regno, ſicut pręeſt
dominus ſeruis: ſed ſicut Pater filiis, vt declara-
ri habetur in Politicis. Non.n. homines regni 3.Pol.c.7
comparantur ad regem ſicut ſerui, ſed ſicut libe
ri, vt in eiſdem Politicis declaratur. Pręeſt enim 1.Pol. cap.3
B Rex regno pp bonum eorum quæ ſunt in re-
gno. Menſura ergo & modus actionis Regis
ſumitur ex bono eorum, quæ ſunt in regno, vt
ſic debet Rex ſe habere circa regnũ prout ex-
pedit ipſi regno. Quantum ergo ad bona laico
rum, quotienſcũq; Rex viderit, quod expediat
regno: & quãdocunq; Rex viderit ſe eſſe in ne
ceſſitate, poterit pp bona regni, abſq; eo ꝙ ha-
beatur recurſus ad alium, accipere ſubſidium &
ſubuentionem ab hmõi bonis. Sed quãtum ad
bona eccleſiarum non poterit, ẽt in neceſſitate,
talem ſubuẽtionem accipere, niſi recurratur ad
caput eccleſię: niſi forte tanta eſſet neceſſitas &
tam euidens, ꝙ ſine diſpendio regni non poſſet
haberi recurſus ad caput eccleſię: in quo caſu
C intelligendum eſt dictum Hugonis, qui loquẽs
de poſſeſſionibus eccleſiarum exiſtentibus in re
gno, dicit eas nunq̄ elongari a Regia poteſta-
te: ꝙ ſi ratio expoſtulauerit et neceſſitas, debeãt
regiæ poteſtati ipſæ poſſeſſiones in neceſſitate
obſequium. Nõ.n.ait abſolute, ꝙ poſſeſſiones
eccleſiæ debeant poteſtati regiæ ſubuentionẽ
ſiue obſequium in neceſſitate: ſed ſi ratio et ne-
ceſſitas poſtulauerit. Poſtulat.n.ratio, ꝙ, ſi adſit
neceſſitas, poſſit haberi recurſus ad caput eccle
ſiæ; ſed hoc fiat de licentia capitis eccleſiaſtici,
ita ꝙ de licentia Summi Pontificis debent eccle
ſiæ ſubuentionem regię poteſtati: ſed (vt dice-
bat) ſi tanta ſit vrgens neceſſitas, ꝙ ſine periculo
regni, huiuſmodi recurſus haberi non poſſit: in
D hoc.n.caſu, ratio poſtulat, ꝙ ab eccleſiis, ſit talis
ſubuentio capienda.

Quarta pars.

HIs itaq; omnibus prælibatis, vo-
lumus ſoluere prædictã quęſtio
nem, vt totus pñs tractatus qua-
tuor partes contineat. Valet.n.
pars prima ad ſolutionem quæ-
ſtionis propoſitæ, quia cum di-
ſtinguantur ibidem varii modi habendi, ſm ꝙ
dicitur Rex habere bona, quæ ſunt in Regno:
quia ex hoc patere põt ſm quẽ modum hñdi
ipſæ poſſeſſiones regni elongari pñt a regia po

teſtate,